

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Гуманітарно-педагогічний коледж**

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПК МДУ**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТИ В
УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ»**

**МАТЕРІАЛИ IV НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ГПК МДУ**

Мукачево

27 квітня 2020 р.

УДК 37.012:339.922(477:4)

**Розглянуто та рекомендовано до друку та поширення
через мережу Інтернет Вченою радою Мукачівського
державного університету**

(протокол № 8 від «23» квітня 2020 р.)

«Актуальні проблеми освіти в умовах євроінтеграції»
збірник тез доповідей IV науково-практичної інтернет-
конференції студентів, 27 квітня 2020 р., Мукачево /
ред.кол.: І. І. Кушнір (гол.ред.) та ін. – Мукачево: ГПК
МДУ, 2020. – 400 с.

У збірнику вміщено тези доповідей науково-практичної інтернет-конференції студентів «Актуальні проблеми освіти в умовах євроінтеграції». Учасники конференції розкривають головні ідеї щодо актуальних проблем сучасної науки та освіти в умовах євроінтеграційних процесів, пошук шляхів впровадження теоретичних засад в освітню практику, висвітлюють результати наукових досліджень у галузі психолого-педагогічних наук.

Видання призначено для викладачів, студентів педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор ГПК МДУ, кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України.

Тягур В.М. – заступник директора з навчально-методичної роботи, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри початкової та дошкільної освіти МДУ.

Паук М.М. – заступник директора з виховної роботи, кандидат філологічних наук, викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Богдан А.А. – завідувач навчально-виробничою практикою, викладач математичних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Кампов Н.В. – завідувач шкільного відділення, викладач української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії.

Кертис Н.В. – завідувач дошкільного відділення, викладач дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст I категорії.

Буркало Н.Л. – завідувач музичного відділення, викладач гри на інструменті, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Мішкулинець О.О. – кандидат психологічних наук, викладач психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Грегірчак Д.Б. – кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Синевич І.С. – викладач педагогіки, спеціаліст I категорії.

Тягур Л.М. – викладач психології, спеціаліст I категорії.

Феньов Я.І. – голова циклової комісії викладачів педагогіки, психології та фізичного виховання, викладач педагогіки, спеціаліст I категорії.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	9
<i>Бобаль І.І. В.О. Сухомлинський про методи стимулювання позитивної поведінки школярів.....</i>	<i>9</i>
<i>Гаус Е.О. Схильність дітей молодшого шкільного віку до конфліктних ситуацій та шляхи вирішення конфліктів.....</i>	<i>16</i>
<i>Куліш А.В. Дидактична гра як один із засобів пізнавальної діяльності учнів на уроках математики в початкових класах.....</i>	<i>21</i>
<i>Капустей І.В. Сучасні пріоритети у вихованні компетентної особистості школяра.....</i>	<i>26</i>
<i>Кость Е.Ю. Мета концепції нової української школи.....</i>	<i>33</i>
<i>Кикіна Ю. Ю. Підготовка вчителів початкових класів до роботи в НУШ.....</i>	<i>36</i>
<i>Крільо О.В. Роль медіаосвіти у розвитку особистості молодшого школяра.....</i>	<i>41</i>
<i>Леврінц Б.Ю. Місце гри у формуванні та розвитку творчої особистості.....</i>	<i>47</i>
<i>Лугош О. Причини неуспішності молодших школярів та шляхи їх подолання.....</i>	<i>51</i>
<i>Росул М. Я. Патріотичне виховання молодших школярів в контексті завдань нової української школи.....</i>	<i>56</i>
<i>Русин Д. І. Розвиток логічного мислення молодшого школяра засобами інтерактивних технологій.....</i>	<i>62</i>
<i>Ряшко А.І. Ціннісні орієнтири сучасної нової української школи.....</i>	<i>67</i>
<i>Турияця М.В. Головні виклики виховання підростаючого покоління.....</i>	<i>74</i>

<i>Шебела Я.В.</i> Нові форми співробітництва класного керівника з батьками в умовах НУШ.....	81
РОЗДІЛ II. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ.....	89
<i>Калитич Н.В.</i> Особливості формування первинного економічного досвіду дошкільників.....	89
<i>Кобаль Є. М.</i> Соціально-педагогічний супровід сім'ї в закладі дошкільної освіти.....	92
<i>Ковач О.М.</i> Логіко-математичний розвиток дітей старшого дошкільного віку засобами усної народної творчості.....	98
<i>Лендел В.М.</i> Комунікативні ігри як засіб розвитку мовлення дітей дошкільного віку.....	101
<i>Леньо О.О.</i> Акмеологічні аспекти розвитку творчого потенціалу майбутніх фахівців дошкільної освіти.....	106
<i>Попович У.І.</i> Сучасні підходи до організації життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти.....	111
<i>Плешинець В.В.</i> Впровадження елементів stem-освіти в дошкільних навчальних закладах.....	115
<i>Решко В.Й.</i> Game-based learning: гра на уроках іноземної (англійської) мови в початковій школі.....	120
<i>Роман С.І.</i> Формування гуманної взаємодії з об'єктами природного довкілля засобом дослідницько-пошукової діяльності дітей дошкільного віку.....	127
<i>Сегедій Е. М.</i> Особливості уяви в дошкільному віці.....	130
РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ.....	135
<i>Брижак Р. В.</i> Мистецтво диригування як феномен музичної культури.....	135
<i>Галайда В.І.</i> Формування екологічної компетентності молодших школярів у контексті вимог НУШ.....	140
<i>Герич А.А.</i> Мультиплікаційні засоби навчання як чинник морального розвитку молодших школярів.....	145

<i>Дорчинець М.І.</i> Медіаосвіта в початковій школі.....	151
<i>Козар Я.С.</i> Самовиховання як компонент розвитку і самовдосконалення вчителя.....	158
<i>Кузьма С.І.</i> Інтерактивні технології в освітньому процесі початкової школи.....	164
<i>Купар Д.Б.</i> Казкотерапія, як здоров'язберігаюча технологія в початковій школі.....	169
<i>Лакатош І.І.</i> Ідеї трудового виховання в педагогічній спадщині Григорія Сковороди.....	175
<i>Лемак В.І.</i> Особливості та види альтернативної освіти в Україні.....	180
<i>Лендел Н.С.</i> Булінг в студентських групах: критерії прояву та напрями профілактики.....	187
<i>Лінівцева Н.М.</i> Молодіжна субкультура та її вплив на процес ідентифікації особи.....	193
<i>Мангур А.Я.</i> Методи та прийоми розвитку критичного мислення у молодших школярів.....	198
<i>Маньо І.Р.</i> Наукові підходи до сучасного виховання молодших школярів.....	205
<i>Мойсюк Д.В.</i> Формування емпатійного сприйняття у молодших школярів.....	213
<i>Осельська Х.С.</i> Основні засади гуманізації виховання молодших школярів.....	219
<i>Пономаренко Д.А.</i> Проектна діяльність молодших школярів.....	225
<i>Станкович О.І.</i> Казка як засіб виховання та розвитку молодших школярів.....	231
<i>Тиводар О.М.</i> Особливості розвитку мотиваційної сфери учнів початкової школи.....	238
<i>Томинець М.П.</i> Система роботи вчителя-класовода з батьками учнів.....	245
<i>Турияця А. В.</i> Соціо-ігрова педагогічна технологія як засіб формування життєвих компетентностей дитини-дошкільника.....	252

<i>Хрипта Я.В.</i> Формування медіа компетентності молодших школярів.....	256
РОЗДІЛ IV. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ.....	262
<i>Габовда А. Ю.</i> Методи співпраці між учнями та вчителями в умовах інклюзивного підходу.....	262
<i>Козар Т.І.</i> Мнемотехніка як ефективний метод формування комунікативної компетентності молодших школярів з особливими освітніми потребами.....	267
<i>Луганська А.А.</i> Особливості впровадження інклюзивної освіти в дошкільних навчальних закладах України.....	273
<i>Михайлюк М.В.</i> Аспект інклюзивної інноваційної діяльності щодо підготовки фахівців дошкільної освіти...	279
<i>Піцур Я.М.</i> Сучасні інноваційні технології та корекційні методики у навчанні дітей з особливими освітніми потребами.....	283
<i>Шандор Ю. С.</i> Вплив арт-терапії на навчання дітей з особливими освітніми потребами.....	290
РОЗДІЛ V. ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ.....	294
<i>Вончак Я.В.</i> Специфіка проведення уроків з ігровим сюжетом в НУШ.....	294
<i>Григоряк Л.І.</i> Advantages of using a language game in a foreign language lesson in elementary school.....	299
<i>Довжан Я.В.</i> Гра як засіб підвищення ефективності навчального процесу на уроках математики.....	304
<i>Жукова Д.С.</i> Розвиток пізнавальної активності молодших школярів в процесі ігрової діяльності.....	308
<i>Лукіянчин Н.А.</i> Використання методу «Скрайбінг» в освітньому процесі.....	314
<i>Матей Б.- Б. А.</i> Játékos matematika.....	321
<i>Мельник І.Р.</i> Гейміфікація у навчальній діяльності сучасного молодшого школяра.....	326

<i>Немеш А.В.</i> Використання ігрових технологій на уроках в початковій школі.....	333
<i>Сімакова В.С.</i> Навчально-ігрові технології в освітньому процесі НУШ.....	337
<i>Скиба В.М.</i> Використання ІКТ у початковій школі.....	342
РОЗДІЛ VI. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТА ВИХОВАТЕЛІВ.....	348
<i>Барта Н.-Б. Я.</i> Психологічний вплив комп'ютерних ігор на особистість дитини.....	348
<i>Вовчук Н.О.</i> Інформаційно-комунікативні технології у сучасному освітньому процесі.....	354
<i>Грицько К.В.</i> Використання інформаційно-комунікативних технологій в початковій школі.....	360
<i>Копин Я.І.</i> Формування мовленнєвої компетентності через використання інноваційних технологій на уроках української мови та літературного читання.....	367
<i>Лендєл Я.С.</i> Європейські орієнтири професійної підготовки педагогів.....	372
<i>Макара Ж.М.</i> Психологічні аспекти самореалізації особистості вчителя в умовах сучасної педагогічної думки.....	377
<i>Русин Ю.М.</i> Mnemotechnik beim Erlernen einer Fremdsprache.....	381
<i>Удуг В.І.</i> Діяльнісний підхід в освітньому процесі учнів початкової школи.....	386
<i>Ціфринєць А.М.</i> Передові педагогічні технології як засіб формування логіко-математичної компетентності дошкільників.....	394

РОЗДІЛ І. РОЗВИТОК ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

УДК 37.015.31:17.022.1 В.О. Сухомлинський (043.2)

Бобаль І.І., студентка III-Г курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, викладач-методист.

В.О. СУХОМЛИНСЬКИЙ ПРО МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ШКОЛЯРІВ

Регулювати, коригувати і стимулювати діяльність та поведінку вихованців покликані методи стимулювання діяльності й поведінки. У роботі з молодшими школярами вчителю необхідно застосовувати методи стимулювання позитивної поведінки, а саме заохочення і покарання, бо саме за допомогою цих методів вчитель добивається дисциплінованості, відповідної поведінки дитини, досягає визначеної виховної мети. Найефективніші серед них – гра, змагання, заохочення і покарання. У наші дні у вихованні без цих методів не обійтися, і головне завдання педагога – грамотно використовувати їх у педагогічному відношенні.

Проблемою використання методів заохочення і покарання займалися К. Ушинський,

Л. Толстой, А. Макаренко та ін. Великого значення методам стимулювання позитивної поведінки учнів надавав Василь Олександрович Сухомлинський. Педагог розробив свою оригінальну гуманістичну виховну систему, в якій використовував багато ефективних методів, провідними серед них він вважав заохочення і покарання.

В.О.Сухомлинський відстоював ідею використання у навчанні та вихованні дітей методів заохочення. Василь

Олександрович постійно наголошував, що справедлива похвала, заохочення учня, колективу – це велика виховна сила, яка сприяє зростанню почуття власної гідності заохочуваних, у них виникає бажання робити ще краще. Проте, на його думку, не слід заохочувати «кращих серед гірших». «Всі учні просуваються вперед – одні швидше, інші – повільніше. В оцінці, що її дістає дитина за свою роботу, вона бачить власну працю, напруження зусиль; навчання приносить їй моральне задоволення, радість відкриття. Взаємна доброзичливість учителя й учня при цьому поєднується із взаємним довір'ям. Учень не бачить в учителеві тільки строгого контролера, а в оцінці – палицю. Він відверто говорить учителеві: ось це в мене не вийшло, цього я не зміг зробити. Його сумління дуже чутливе, він не може йти на списування, використання шпаргалки; йому хочеться утвердити свою гідність.» [3, с.20]. Це стосується як окремого учня, так і колективу загалом.

У процесі виховання дітей молодшого шкільного віку вчителю необхідно зважати на те, що вони не володіють соціальним досвідом і мають низький рівень самооцінки. Тому не завжди можуть адекватно оцінити свої дії, певні вчинки. Це примушує вихователів вдаватися до методів заохочення і покарання. Провідне місце тут має посідати заохочення як стимулюючий фактор. Заохочення – це схвалення позитивних дій і вчинків з метою спонукування вихованців до їх повторення. У школі застосовуються такі форми заохочення, як оцінка з поведінки, подяка перед класом, лист-подяка батькам, похвальний лист, вміщення фото на дошку пошани, нагородження цінними подарунками, медалями, грамотами, поїздкою, екскурсією тощо [1, с.153].

Використовуючи заохочення, вчителю слід дбати про об'єктивність, справедливість, враховувати вікові й індивідуальні особливості вихованців. Мають переважати

моральні, а не матеріальні заохочення. В.Сухомлинський твердо стояв на позиції, що необхідно передусім дбати про моральне заохочення. Воно сприяє утвердженню в особистості морально-духовних цінностей, спрямованого на витіснення або гальмування негативних, потворних рис. Будь-яке заохочення має ґрунтуватися на гуманістичних засадах, бути стимулюючим чинником у діяльності вихованців.

Специфічним методом виховання є покарання. Покарання – осуд негативних дій та вчинків з метою їх припинення, запобігання в майбутньому. Покарання має бути гуманним, щоб не ображати людську гідність, повинно ґрунтуватися на добрودушності педагога і повазі до особистості дитини, повинно викликати в учня переживання, почуття провини, докори сумління, прагнення змінити свою поведінку на краще. Виділяють такі види покарань, як покарання-вправлення (наприклад, погане виконання обов'язків чергового у класі карається додатковим чергуванням), покарання-обмеження (обмеження щодо отримання певних благ), покарання-осуд (попередження, догана з визначенням певних строків на виправлення), покарання-умовність (учня залишають на певний час у кабінеті директора для обдумування свого вчинку), покарання-зміна ставлення (більш суворий тон вчителя під час аналізу вчинку) [1, с.154]. Порушення правил поведінки, режиму передбачає застосування з метою покарання догани за наказом директора школи, зауваження в щоденнику, зниження оцінки за поведінку. Найсуворіше покарання – виключення порушника зі школи за скоєння вчинків, які не дають йому права перебувати у шкільному колективі (хуліганство, злочинство) [4, с.327].

В. О. Сухомлинський вважав, що найкращою формою покарання є покарання добром, саме такі форми покарання, які ґрунтуються на добрودушності педагога і повазі до

того, хто завинив, найбільше сприймають діти. Часто вони порушують дисципліну саме в улюблених вчителів тільки тому, що їм подобається їхня реакція і стиль покарання. У праці «Як виховати справжню людину» на конкретних прикладах В. Сухомлинський подає методику утвердження в юних душах почуття сорому, совісті, справедливості, скромності, щедрості, милосердя.

В ідеалі, вважав В. Сухомлинський, покарання не має бути. Для цього необхідно добре налагодити навчально-виховний процес, любити дітей, пізнавати їх внутрішній світ.

Василь Олександрович застерігав від несправедливих покарань, які надривають духовне та фізичне здоров'я дітей і призводять до неврозів. Тому не дивно, що В.О. Сухомлинський сміливо на той час висунув тезу – виховання без покарання. З погляду теорії ця теза не викликає заперечення, але з погляду реальної дійсності навряд чи можна уникнути покарань. Якщо покарання не можна уникнути, до нього слід вдатися максимально справедливо і не жорстоко, адже чим суворіше покарання, тим більша несправедливість. Серце вихованця, який боїться вихователя, стане грубим, холодним, байдужим.

Серед основних причин несправедливості покарань учнів у школі В. Сухомлинський визначив такі:

- низька педагогічна культура;
- недосконала організація навчально-виховного процесу;
- відсутність єдності вимог керівництва школи, вчителів і батьків;
- невміння деяких педагогів правильно користуватись інструментом оцінювання;
- невідповідність покарань здійсненим учинкам учнів тощо [4, с.330].

У 1968 р. Василь Сухомлинський опублікував статтю під назвою "Виховання без покарань". У ній педагог не

заперечує проти використання методу покарань. "Багаторічний досвід, – пише В.О. Сухомлинський, – переконує в правдивості дуже важливої педагогічної закономірності: там, де джерелом радості дитини, підлітка є праця для людей, суспільства, зовсім немає покарань. У них просто немає потреби, питання про покарання навіть не виникає. Злочинів не буде, якщо в дитинстві, отроцтві, ранній юності не буде покарань, – точніше: якщо зникне потреба, необхідність у покараннях". Роздумуючи над методами і прийомами виховання, Василь Олександрович вбачав у покаранні своєрідний спосіб удосконалення навичок поведінки, гальмування негативних дій особистості, що частково транслюється на колектив. «Для вправління в правильному вчинку, – писав Сухомлинський, – успішно можна використовувати й такий метод виховання, як покарання. Якщо цей вид вправи серйозно продумано, то покарання сприймається й оцінюється не окремим учнем, а всім колективом» [5, с.365]. І в іншому місці: «Покарання – не тільки крайня форма примусу, це також одна з форм громадянської оцінки поведінки людини. Покарання перевиховує лише тоді, коли в чомусь переконує, примушує замислитися над власною поведінкою, над ставленням до людей». Тому на покарання В.О. Сухомлинський дивився діалектично, коли стверджував: «Покарання не є чимось невідворотним. Потреба в покаранні не виникає там, де панує дух взаємного довір'я і теплоти, де дитина змалку тонко відчуває поруч із собою людину - з її думками і переживаннями, радощами і горем; де з перших кроків свого свідомого життя дитина вчиться керувати власними бажаннями. Висока культура бажань особистості – неодмінна передумова того, щоб потреба в покараннях взагалі не виникала».

У Павлиській середній школі виховання без покарань було педагогічним принципом всього колективу. Хоча і в цьому тонкому підході була певна еволюція поглядів Сухомлинського. Спочатку він визнавав доцільність покарань, вважав, що в певних випадках вони можуть бути ефективним методом впливу. Але в останні роки своєї діяльності Сухомлинський рішуче відстоював тезу: виховання учнів несумісне з покаранням. Він мав на увазі грубе відчитування, висміювання, виставлення з класу, залишення винного після уроків для виконання якої-небудь роботи, записування скарг у щоденник. Василь Олександрович писав: «Мене здивував погляд мого опонента на покарання як на необхідну, неминучу річ в системі виховної роботи. Я не з пальця висмоктав ту істину, що наших дітей можна виховувати тільки добром, тільки ласкою, без покарань... І якщо в масовому масштабі, у всіх школах зробити це неможливо, то не тому, що виховання без покарань неможливе, а тому, що багато вчителів не уміють виховувати без покарань. Якщо ви хочете, щоб в нашій країні не було злочинців... - виховуйте дітей без покарань» [5]. Василь Сухомлинський у своїй книзі «Павлиська середня школа. Розмова з молодим директором» рекомендує педагогам викликати в школу батьків не з приводу поганої успішності чи дисципліни їхньої дитини, а тоді, коли він робить щось гарне. Нехай незначний на перший погляд, але добрий вчинок. У присутності дитини потрібно похвалити, підтримати і неодмінно написати в щоденнику.

Найкращим заохоченням і найсильнішим покаранням у педагогічній праці Василь Сухомлинський називав оцінку. Але користуватися цим могутнім інструментом він радив лише тим учителям, які по-справжньому люблять дітей. Адже віра школяра у щирість і справедливість вчителя, взаємна довіра між ними, доброта – ось те, те що

хочуть бачити діти у своєму наставнику. Він має поєднувати у собі «сердечну доброту і мудру суворість батьків». «Якщо вчитель вбачає в двійці й одиниці батіг, яким можна підстьобувати норовисту коняку, а в четвірці й п'ятірці – пряник, то скоро діти зненавидять і батіг, і пряник. Двійка та одиниця – це дуже гострий і тонкий інструмент, який мудрий, досвідчений учитель початкових класів завжди тримає про запас, але ніколи ним не користується» [2, с.76]. Лише у старших класах радив Василь Олександрович користуватися оцінкою як покаранням, тому що для молодших школярів негативна оцінка – це велике приниження, глибока травма, втрата впевненості у власних силах. «Оцінка повинна винагороджувати працелюбність, а не карати за лінощі і недбальство» [2]. Він закликав глибоко поважати «дитяче незнання», заохочувати найменший успіх дитини гарною оцінкою, щирим словом, подякою батькам. Поради та рекомендації В.О. Сухомлинського щодо застосування методів стимулювання позитивної поведінки є актуальними і в наш час, тому дуже важливо правильно їх використовувати у роботі з молодшими школярами в Новій українській школі.

Список використаних джерел

1. Волкова Н. П. Педагогіка [Текст]: навчальний посібник / Н. П. Волкова. – К.: «Академвидав», 2007. – 618 с. (Альма-матер). С.155-159.
2. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // 8-е вид. – К.: «Радянська школа», 1984. – 288с. – С.75-169.
3. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. шк., 1988. – 304 с.
4. Фіцула М. М. Педагогіка [Текст] : навчальний посібник / М. М. Фіцула. - К.: Академвидав, 2002. – 560 с.

5. Сухомлинський В.О. Павлиська середня школа / В.О. Сухомлинський. - К. : Радянська школа, 1977. – 670 с.

УДК 159.922.2:316.6]:373.3(043.2)

Гаус Е.О., студентка III-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.
викладач психології,
спеціаліст I категорії

СХИЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ДО КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТІВ

Сучасна педагогічна практика свідчить про те, що з конфліктними ситуаціями серед дітей стикаються вже вчителі початкової школи і навіть вихователі дитячих садків. Проте, більшу кількість наукових праць присвячено вивченню особливостей агресивної поведінки підлітків, тоді як діти молодшого шкільного віку найчастіше вважаються нормослухняними, а їх агресивні реакції і необхідність корекції їх конфліктної поведінки, як правило, залишаються поза увагою дослідників.

Здійснення психологічної корекції конфліктної поведінки дітей доцільно починати вже у молодшому шкільному віці. На думку багатьох відомих психологів (М.Й.Боришевський, Я.Л.Коломінський, Л.С.Славина та ін.), молодший шкільний вік відіграє виключно важливу роль у формуванні та закріпленні основних тенденцій поведінки дітей, у тому числі й конфліктних. Тому звертати увагу на конфліктні ситуації у середовищі дітей та здійснювати спроби щодо їх коригування необхідно не в підлітковому віці, коли основні стереотипи поведінки вже сформувалися, а саме у молодшому шкільному віці, коли ці реакції ще не набули характеру сталих і закріплених. Крім

того, чим молодша дитина, тим легше на неї впливати і тим ефективніше буде як профілактична, так і корекційна робота з нею. Це обумовило вибір контингенту досліджуваних.

У перекладі з латинської мови слово «конфлікт» означає зіткнення [1, с. 141]. Конфлікти між індивідами частіше за все засновані на емоціях і особистій неприязні. Конфліктний процес, що виник, важко зупинити, це пояснює його кумулятивну природу, тобто кожна агресивна дія призводить до дії у відповідь або відплати, причому більш сильної, ніж первинна.

Конфлікт — це протиріччя, яке сприймається людиною як значима для неї психологічна проблема, що вимагає свого вирішення й викликає активність, спрямовану на його подолання [2].

Слід підкреслити, що конфлікти стали однією з найскладніших проблем життєдіяльності сучасної школи. Учні, взаємодіючи з дорослими, однолітками, оточуючим соціально-культурним середовищем, досить часто на різних рівнях і в різних обставинах стикаються з конфліктами. Постійно зростає кількість конфліктів у системі «учитель-учень» та «учень-учень». Майже як норма сприймається відсутність позитивних взаємин між педагогом і школярами, зростає емоційна й духовна дистанція між ними; навпаки, падає взаємний інтерес один до одного, знижується мотивація учнів до навчання.

Сучасна освіта основний акцент ставить на гуманістичній спрямованості педагогічного процесу. Ставлення до школяра не як до об'єкта навчання й виховання, а як до суб'єкта спілкування потребує розвитку в учня самостійності, самоорганізованості, вміння вступити в діалог з іншою людиною [3, с. 24].

У школі діти міркують над типами конфліктів, які виникають у їх спільноті. Учні вивчають способи

вирішення конфліктів ненасильницькими методами, такими, наприклад, як посередництво однолітків. Під час розв'язання конфліктної ситуації головна освітня мета – це допомогти учням зрозуміти, що конфлікт може бути вирішений різними шляхами. Залучені сторони можуть бути у позиції переможців або переможених, або можуть обидві досягти компромісу. Жодна сторона не повинна відчувати себе переможеною, оскільки це може призвести до нового спалаху конфлікту.

Учитель пояснює учням, що може бути три різних типи подолання конфлікту:

- перемога-перемога: рішення, які дозволяють обом сторонам виграти;
- перемога-поразка: рішення, від яких виграє лише одна сторона за рахунок іншої;
- поразка-поразка: рішення, від якого не виграє жодна сторона.

Учитель наводить приклади різних способів вирішення конфліктів: Хлопчик та дівчинка сваряться за іграшку. Втручається дорослий і пропонує їм гратися іграшкою (наприклад, м'ячем), разом або дає однаковий час на його використання. У виграші вони обоє. Якщо дорослий дає м'яч лише одному з них, звичайно, лише один буде у виграші. Якщо дорослий забирає м'яч, оскільки діти не можуть домовитися, не виграє ніхто. У парах чи групах учні з власного досвіду знаходять інші приклади конфлікту, обговорюють свій досвід конфлікту вдома, або у школі [4].

Конфлікт розвивається тоді, коли стається інцидент (сутичка, непорозуміння). Це буває, наприклад, якщо одна сторона ігнорує інтереси іншої. Якщо ж інша сторона відповідає тим же, то конфлікт з потенційного переростає в актуальний. В основі будь-якого конфлікту лежить конфліктна ситуація. Конфліктною стає така ситуація, в

якій закладено суб'єктивні фактори і об'єктивні умови для зіткнення протилежно спрямованих інтересів, думок, позицій суб'єктів. Для усвідомлення учнями причин виникнення конфліктних ситуацій слід запропонувати ігрові вправи, які матимуть навчальний характер [2, с. 130].

Прояви конфліктності дуже характерні для молодшого шкільного віку, однак мають ситуативний характер і поступово можуть зникнути. Слід підкреслити, що конфлікти стали однією з найскладніших проблем життєдіяльності сучасної школи.

Учні, взаємодіючи з дорослими, однолітками, соціально-культурним середовищем, досить часто на різних рівнях і через різні обставини стикаються з конфліктами. Постійно зростає кількість конфліктів у системі «учитель-учень» та «учень-учень». Сьогодні майже нормою стала відсутність позитивних взаємин між педагогом і школярами, зростає емоційна й духовна дистанція між ними; навпаки – падає взаємний інтерес один до одного, знижується мотивація учнів до навчання [2].

Подолання конфліктів – це певною мірою навичка, якою можна оволодіти, вміле рішення конфлікту може привести до гармонії, у той час як спроба задавити конфлікт - до агресії. Справедливість вирішення конфліктів є важливим елементом, і це стосується цінностей та культури конфліктної поведінки. В ідеалі конфлікт повинен завершитися ситуацією, в якій виграють обидві сторони. Якщо це неможливо, потрібно зробити так, щоб ніхто не програв, а, навпаки, знайшов компроміс, який забезпечить баланс у поділі переваг і недоліків. Потенційними учасниками конфлікту стають не лише опоненти, які безпосередньо беруть участь у ньому, але також спільнота та середовище в цілому [4].

Серед різних засобів попередження конфлікту не слід забувати про властиве дітям почуття гумору. Будучи дієвим інструментом сприятливого спільного життя чи в сім'ї, чи в шкільному середовищі, гумор, посмішка, сприяють розрядці напруження, що виникає інколи в дитячих взаєминах, є хорошим засобом для того, щоб викликати позитивні відчуття та емоції. Зигмунд Фрейд визнавав, що гумор згладжує суперечності, застерігає від незадоволеності. Гумор об'єднує людей навіть тоді, коли здається, що вже не залишилося жодних сподівань на примирення. Не можна не згадати улюбленого позитивного героя з мультфільму Кота Леопольда, який стверджував: «Друзі, давайте жити дружно».

Отже, вирішення – заключна стадія еволюції конфлікту. За будь-якого виду розвитку конфлікту завдання вчителя полягає в тому, щоб перетворити протидію сторін на взаємодію, деструктивний конфлікт на конструктивний. Для цього слід сприяти адекватному сприйняттю опонентами один одного. Контролюючи емоції, вчитель повинен знизити емоційне напруження у відносинах з учнем, батьком, колегою. Не відповідати на агресію агресією, дати можливість висловитись і вислухати претензії опонента, не робити поспішних висновків і не давати поспішних порад, зуміти переконати опонента, що ви йому не ворог і готові до співробітництва [4, с.111].

За розв'язання конфліктів у дитячому колективі відповідальність лежить на вчителеві, незалежно від характеру конфлікту і ставлення до нього, є він учасником чи посередником. Учитель, класний керівник повинні глибоко вивчити та проаналізувати психологічну ситуацію в колективі, з'ясувати причини виникнення протиріч. Розумна постановка питання зводиться не до повного уникнення конфліктів, а до намагання навчитись

правильно вирішувати конфліктні ситуації, робити їх корисними, якщо це можливо.

Список використаних джерел

1. Ільїна Н. М. Конфлікти в загальноосвітній школі: навчальний посібник / Н. М. Ільїна. Суми: Університетська книга, 2017. – 183 с.
2. Модестова Т. В. Конфлікт як шлях вирішення проблем у сфері міжособистісного спілкування / Т. В. Модестова, О. В. Нещерет // Психологічні науки: проблеми і здобутки / Київ. міжнар. ун-т, Ін-т соц. та політичної психології НАПН України. – Київ, 2015. – Вип. 8. – С. 130–143.
3. Гришина Н.В. Психология конфликта. / Н.В. Гришина - СПб: Питер, 2006. – 464 с.
4. Експрес-діагностика стійкості до конфліктів / Фетіскін Н. П., Козлов В. В., Соціально-психологічна діагностика розвитку особистості і малих груп. М., Вид-во Інституту Психотерапії. – 2002. – С.211-212.

УДК 373.3.091.33–027.22:51 (043.2)

Куліш А.В., студентка II-Б курсу;
керівник: Марко М.М.,
кандидат педагогічних наук,
викладач математичних дисциплін

ДИДАКТИЧНА ГРА ЯК ОДИН ІЗ ЗАСОБІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Сучасний початковий курс математики має великі розвиваючі можливості і для того, щоб молодші школярі усвідомили важливі математичні ідеї, покладені в його основу, треба дібрати такі методи і форми навчання, щоб матеріал подавався на доступному для них рівні. Особливе місце тут посідає саме дидактична гра, оскільки гра є

найпривабливішою діяльністю для молодших школярів. Для них вона виступає необхідним елементом активізації та мотивації їх навчально-пізнавальної діяльності. Для молодших школярів, особливо першокласників, які мають адаптуватися до нових умов у школі, потрібно активно та свідомо використовувати ігри та ігрові ситуації. Це є обов'язковою умовою для переходу дошкільника з ігрової діяльності на навчальну. Саме тому є актуальним питання використання ігрової діяльності в освітньому процесі початкової школи.

Значний внесок у дослідження проблеми впровадження ігрової діяльності в практику початкової школи зробили Н. Бібік, В. Мухіна, О. Проскура, О. Савченко, Н. Скрипниченко, М. Микитинська, Н. Кудикіна, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін.

Гра для школяра початкової школи виступає необхідним засобом активізації його навчально-пізнавальної діяльності, без чого неможливо отримати успішних і позитивних результатів навчання. Як вважає Б. Єсіпов, активність – це свідоме, вольове, цілеспрямоване виконання розумової чи фізичної роботи, необхідної для оволодіння знаннями, уміннями, навичками, включаючи користування ними в подальшій навчальній і практичній роботі [1, с.67]. На погляд С. Лисенка, активізація навчально-пізнавальної діяльності учня – це підвищення рівня позитивної динаміки всіх психічних процесів дитини, що сприяє успішній результативності в навчанні [2].

Для якісного використання дидактичних ігор вчителю слід дотримуватись чіткої структури ігрової діяльності, яка, на думку О. Савченко включає наступні компоненти:

- спонукальний – потреби, мотиви, інтереси, прагнення, що визначають бажання дитини брати участь у грі;
- орієнтувальний – вибір засобів і способів ігрової діяльності;

- виконавський – операції, що уможливлюють реалізації ігрової мети;
- контрольно-оцінний – корекція і стимулювання активності ігрової діяльності [3, с. 191].

В дидактичних іграх математичного змісту ставляться конкретні завдання. Граючи, діти вчаться обчислювати вирази, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійно висновки, обґрунтовувати їх. Добираючи до уроку математики ту чи іншу дидактичну гру, вчителю слід орієнтуватися на те, що ефективність навчального, розвивального й виховного впливів ігрової діяльності на уроці залежить від методики педагогічного керівництва нею, яке доцільно розглядати як спосіб досягнення мети освітнього процесу шляхом застосування системи різних педагогічних методів і прийомів, що сприяють реалізації особистісного потенціалу учнів у діяльнісному вимірі [1, с. 92].

Найефективнішими дидактичними іграми є ті, що вимагають від учнів самостійності. Розглянемо деякі приклади дидактичних ігор з цеглинками LEGO, які допоможуть реалізувати вимоги Нової української школи:

1. Математичний ланцюжок.

Мета: розвивати математичну грамотність; формувати навички співпрацювати в команді, застосовувати раніше вивчене; вчити швидко реагувати, виконуючи проблемне завдання.

Завдання: учень об'єднує шість цеглинок у дві групи – холодні і теплі кольори; цеглинкам теплих кольорів присвоюють знак «+», холодних – «-»; за кожною цеглинкою закріплюється своя цифра (наприклад, червона = 1, помаранчева = 2, жовта = 3, зелена = 4, блакитна = 5, синя = 6 (знаки і цифри можуть бути будь-якими); діти по черзі викладають по одній цеглині і ведуть лічбу,

відповідно до умов; потрібно використовувати всі свої цеглинки.

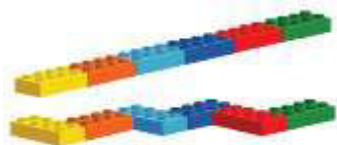
2. *Порахуємо та побудуємо.*

Мета: розвивати математичну грамотність; формувати вміння застосовувати на практиці отриманий досвід та знання, працювати в команді для вирішення спільного завдання.

Завдання: починають гру з однієї цеглинки на столі; педагог пропонує школярам об'єднатися в пари/команди і називає вирази, наприклад: $40:5$, $90-86$, $25-19$, $(25:5)-2$ тощо; число-відповідь на задані вирази – означає кількість штирів, які дитина повинна накрити, щоб

поставити наступну цеглинку в башню.

3. *Прямі, криві, ламані лінії.*

Мета: вчити розрізняти поняття «пряма», «точка»; розвивати вміння спостерігати, аналізувати, працювати з однолітками на результат, вирішувати проблемні завдання, керувати своїми емоціями.

Завдання: учні разом з педагогом згадують, що вони знають про точку, лінію, які бувають лінії: прямі (горизонтальні, вертикальні, похилі), криві та ламані; школярі самостійно малюють пряму та криву лінії; потім у парах або малих групах викладають за допомогою цеглинок прямі (горизонтальні, вертикальні) та криві лінії.

4. *Рахуємо легко!*

Мета: вчити створювати та обчислювати вирази самостійно, в парі, в команді; формувати вміння розкладати число на одиниці, десятки, сотні; розвивати просторове мислення.

Завдання: педагог ознайомлює дітей зі схемою розміщення цеглино-чисел в стовпчик, де І рядок – це сотні, II рядок – десятки, III рядок – одиниці; педагог називає дітям числа, а діти індивідуально/в парах викладають із цеглинок відповідно до схеми.

5. Математична башня.

Мета: вчити розташовувати числа в порядку зростання; розвивати вміння аналізувати, просторове мислення.

Завдання: учням пропонують розглянути числа, що записані (40 000, 4 280, 11 022, 3 600, 3 890, 1225); за допомогою цеглинок LEGO, учням потрібно сформулювати башню, розміщуючи числа у порядку зростання.

Дидактична гра – це невід’ємна частина уроку математики у будь-якому класі. Використовувати її можна на різних етапах навчання, адже мета гри – допомагати учням легше і швидше сприймати навчальний матеріал, стимулювати школярів до міркувань, вчити дітей використовувати різні способи виконання завдань без страху помилитися, одержати неправильну відповідь. Кожен вчитель початкових класів повинен усвідомити, що використовуючи дидактичні ігри на уроках математики покращує навчальний процес учнів. В грі дитина розвивається, пізнає щось нове, засвоює краще матеріал уроку тощо.

Список використаних джерел

1. Есипов Б.П. Самостоятельная работа учащихся на уроках / Б.П. Есипов. – М.: Учпедгиз, 1961. – 239с.
2. Лисенко С. А. Гра як метод активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів початкової школи з математики / С.А. Лисенко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2014. – № 3. – С. 405–412.

3. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи / О.Я. Савченко. – К.: Генеза, 1999. – 389 с.

УДК 373.3.011.3:159.923.5 (043.2)

Капустей І.В., студентка III-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист

СУЧАСНІ ПРІОРИТЕТИ У ВИХОВАННІ КОМПЕТЕНТНОЇ ОСОБИСТОСТІ ШКОЛЯРА

Світ, у якому ми живемо, щороку стає дедалі складнішим, динамічнішим, тому інтеграція в сучасне суспільство і знаходження свого місця в житті вимагають дедалі більших зусиль від кожної людини. Потрібно не просто багато знати, але й уміти постійно розширювати і оновлювати свої знання, відкидаючи ті, що не витримали перевірки досвідом і часом. Доводиться постійно розв'язувати численні проблеми на роботі і в особистому житті, прогнозувати свої плани і методи їх здійснення. Отже, сьогодні тільки та людина може повноцінно діяти у сучасному світі, яка здатна прийняти самостійне рішення.

Перед сучасною школою постає завдання виховати особистість, здатну до життєтворчої діяльності. Така особистість зуміє правильно обрати свій шлях у житті, зважаючи на власні можливості; буде ставити перед собою завдання самовдосконалення й саморозвитку, що стане запорукою успіху в різних сферах діяльності. Сучасний світ пред'являє високі вимоги до діяльності людини, конкурентоспроможною може бути лише по-справжньому компетентна особистість. Основною метою початкової загальної освіти є всебічний розвиток та виховання особистості через формування в учнів бажання і вміння

вчитися, формування повноцінних мовленнєвих, читацьких, обчислювальних умінь і навичок, умінь і навичок здорового способу життя, моральної поведінки. За роки навчання в початковій школі учні мають набути достатній власний досвід культури спілкування і співпраці у різних видах пізнавальної та виховної діяльності, самовираження у творчих видах завдань [2, с. 19].

Входження молодих поколінь у глобалізований динамічний світ, у відкрите суспільство актуалізує роль життєвої компетентності вихованців. Щоб мати можливість знайти своє місце в житті, учень сучасного навчального закладу мусить володіти певними якостями, уміннями: швидко адаптуватись у мінливих життєвих ситуаціях; критично мислити; використовувати набуті знання й вміння в навколишній дійсності, приймати нестандартні рішення, творчо мислити; бути комунікабельним, цілеспрямовано використовувати свій потенціал як для самореалізації в професійному й особистому плані, так і в інтересах суспільства, орієнтуватись у системі найрізноманітніших суперечливих і неоднозначних цінностей, визначати своє кредо.

Поняття «компетентність» знаходиться зараз в епіцентрі світової педагогічної думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи розуміння місії школи, результатів освітньої діяльності. І.Г. Тараненко в статті «Розвиток життєвої компетентності та соціальної інтеграції: досвід європейських країн» відзначає, що в основі концепції компетентності лежить ідея становлення компетентної особистості, яка не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні та громадянські якості, а й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовуючи ці знання і беручи на себе відповідальність за певну діяльність [4, с. 23].

Компетентнісний потенціал виховання забезпечує можливість усебічного розвитку особистості дитини на основі ключових компетентностей:

спілкування державною (і рідною мовою у разі відмінності) мовами включає такі цінності: усвідомлення ролі рідної (державної) мови як механізму національної і етнічної самоідентифікації, збереження світового мовного різноманіття, способу збереження культурних традицій, аудіо- та візуалізацію культурного різноманіття свого народу; любов до української мови; усвідомлення ролі української мови в особистому житті, а також у житті нації і держави; спілкування українською мовою у школі та поза школою. В учнів формуються практичні здатності: розуміти українську мову; послуговуватися державною мовою в різноманітних життєвих ситуаціях та дотримуватися мовного етикету; застосовувати різноманітні комунікативні стратегії залежно від мети спілкування; формулювати чітко думки, дискутувати, наводити аргументи, відстоювати власну думку; уміти правильно використовувати термінологічний апарат, спілкуватися в процесі навчально-пізнавальної діяльності; розв'язувати конфлікти за допомогою спілкування; популяризувати ідеї гуманізму, добра та краси; протистояти засміченості мови, лайливим словам.

Наступна ключова *компетентність* учнів – *спілкування іноземними мовами* – містить такі цінності: усвідомлення ролі іноземної мови як механізму глобалізації, як запоруки зручності самореалізації в умовах закордоння; ціннісне ставлення до культурних надбань різних народів, соціальної рівності; позитивне сприйняття інакшості та інтерес до культурних відмінностей; толерантне ставлення до представників різних народів і культур; запобігання проявам ксенофобії, нетерпимості і расизму. Практична здатність

компетентності проявляється через: готовність учнів прийняти представників інших культур такими, якими вони є; знати і за потреби спілкуватися мовами інших народів; володіти навичками міжкультурної взаємодії; запобігати міжетнічним і міжкультурним конфліктам; уміти розв'язувати конфліктні ситуації та знаходити компроміси

Серед *компетентностей*, якими має оволодіти молодший школяр, виокремлено *математичну компетентність*, яка визначається як особистісне утворення, що характеризує здатність учня створювати математичні моделі процесів навколишнього середовища, застосовувати досвід математичної діяльності під час розв'язування практично зорієнтованих задач, необхідних для самореалізації учнів у швидкозмінному світі. Виховний зміст математичної компетентності учнів охоплює: усвідомлення важливості математичного мислення та математичних знань у життєдіяльності людини; розуміння цілісної картини світу, людських відносин, небезпек у застосуванні маніпулятивних технологій; дотримання логіки і послідовності у мисленні та діях. В учнів формується практична здатність: розвивати критичне мислення; аналізувати, систематизувати і синтезувати інформацію; установлювати причиново-наслідкові зв'язки; виокремлювати головні та другорядні цілі, ризики поведінки, ризиковані життєві ситуації й обирати шляхи їх вирішення [3, с. 23].

Основними цінностями *компетентності в природничих науках і технологіях* є: розширення і поглиблення знань про предметний світ, сферу людських відносин та про себе; критичне оцінювання результатів людської діяльності у природному середовищі; практична готовність до саморозвитку і опанування сучасними

технологіями; використовувати сучасні технології у своїй діяльності; брати участь у дослідній і проектній діяльності

Інформаційно-цифрова компетентність передбачає впевнене, водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, у публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіаграмотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, робота з базами даних, дотримання правил безпеки в Інтернет-мережі та здатність протистояти інтернет-ризикам та маніпулятивним технологіям у ЗМІ та рекламі, соціальних мережах, комп'ютерних іграх; розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) – складають практичну здатність школяра в межах цієї компетентності.

Виховний зміст *компетентності уміння вчитися впродовж життя* – це здатність визначати мету та цілі власного життя і діяльності, планувати й організовувати життя; визначати близькі, середні і далекі перспективи, уміння працювати самостійно, в команді; користуватися різними джерелами інформації; розширювати знанняву та емоційну сфери, власні уявлення про життя; застосовувати різні поведінкові і комунікативні стратегії відповідно до мети діяльності та конкретної ситуації. Учні практично здатні моделювати власний освітній розвиток, аналізувати, контролювати, корегувати й оцінювати результати освітньої діяльності; прагнути оволодівати новими знаннями та навичками; готові удосконалювати свої моральні, морально-вольові якості та навички поведінки впродовж життя; розуміти необхідність роботи над собою.

Компетентність ініціативність і підприємливість – це уміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави.

Уміння раціонально поводитися як споживач, ефективно використовувати індивідуальні заощадження, приймати доцільні рішення у сфері зайнятості, фінансів тощо.

Соціальна та громадянська компетентності спрямовані на формування усіх форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, у родині, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати й розв'язувати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини й підтримка соціокультурного різноманіття.

Компетентність обізнаність та самовираження у сфері культури це здатність розуміти твори мистецтва, формувати власні мистецькі смаки, самостійно виражати ідеї, досвід та почуття за допомогою мистецтва. Ця компетентність передбачає глибоке розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення й поваги до розмаїття культурного вираження інших.

Компетентність екологічна грамотність і здорове життя визначає уміння розумно й раціонально користуватися природними ресурсами в межах сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя та здоров'я людини, здатність і бажання дотримувати здорового способу життя [1, с. 8].

Щоб забезпечити формування виховних цінностей та практичного досвіду всіх компетентностей в учнів початкових класів педагогам потрібно розробити систему виховної роботи, що забезпечує формування творчої особистості на основі використання інноваційних форм інтелектуально-пізнавальної діяльності. Наприклад, формуванню комунікативної компетентності будуть сприяти такі форми та методи: дискусія, сенкан, обери позицію, асоціативний куш, метод прес, мозковий штурм,

«криголам», круги Венна, добре чи погано, рюкзак. Формування компетентного ставлення до власного здоров'я зобов'язує вчителя систематично проводити з школярами зарядку, фізкультхвилинки, руханки, веселі ранкові зустрічі, уроки на природі, розробляти здоров'язбережувальні проекти тощо. Використання ігрових форм виховання (інтелектуальні ігри, творчі конкурси, КВК, казки, рольові ігри, моделювання життєвих ситуацій тощо) сприяє створенню емоційного комфорту, творчому пізнанню світу, самостійній постановці проблем та шляхів їх розв'язання, розвитку творчої особистості кожної дитини. Формування виховних компетентностей пов'язане з певним типом організації освітнього процесу, і справа в тому, наскільки вони будуть надійні в якості основи для прийняття ефективних рішень відносно тієї чи іншої конкретної ситуації.

Отже, запровадження ключових компетентностей у зміст освіти зумовлене потребою розв'язати ряд проблем, серед яких – неспроможність учнів застосовувати засвоєні знання, уміння, навички, способи діяльності і ціннісні орієнтації в реальних життєвих ситуаціях, швидко пристосовуватись та адаптуватись в змінених умовах, розв'язувати проблеми у різних видах діяльності. Сьогодення вимагає від школи вчити дитину компетентно обирати свій життєвий шлях, зважаючи при цьому на свої здібності та можливості, ставити перед собою завдання самовдосконалення, саморозвитку, самовиховання і самоосвіти.

Список використаних джерел

1. Дмитренко К. А. Звичайні форми роботи – новий підхід: розвиваємо ключові компетентності: метод. посіб. / К. А. Дмитренко, М. В. Коновалова, О. П. Семиволос, С. В. Бекетова. – Х.: ВГ «Основа», 2018. – С.7-8.

2. Можасва О.М. Формування і розвиток основних компетентностей особистості в початковій школі // Початкова освіта. – 2009. – № 32. – С.19.
3. Новікова Т. «Розвивальне навчання та формування ключових компетентностей учнів» // Початкова освіта. – 2008. – №41. – С.10.
4. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. – С. 23-24.

УДК: 373.3.014.3 (477) (043.2)

Кость Е.Ю., студентка III- Н курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладач педагогіки,
спеціаліст I категорії

МЕТА КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Україна переживає сьогодні період кардинальних освітніх реформацій. Принципово нові вимоги до вчителя, до його підготовки висунула «Нова українська школа» - реформа, що спричинила зміни у сфері освіти. Відтак змінилися пріоритети і завдання педагогічної освіти, бачення її розвитку. З'явилась потреба у новому підході до підготовки вчителів відповідно до нових обставин. Міністерство освіти і науки України, обласні інститути післядипломної освіти, департаменти освіти міських рад доклали максимум зусиль для того, щоб відбулося ґрунтовне масове навчання вчителів початкової школи, представників адміністрацій. Широко застосовано самоосвіту вчителів через опанування онлайн-курсів, створених громадською спільнотою «Освіторія», міжнародним фондом «Відродження» та студією онлайн-освіти EdEra.

Реформу НУШ розраховано на роки, адже неможливо швидко змінити освітню традицію, що плекалася в Україні

протягом десятиліть. Проте зміни вже розпочались, і Міністерство освіти і науки робить усе, аби вони були невідворотними.

Ключова зміна для учнів стосується підходів до навчання та змісту освіти. Адже мета Нової української школи – виховати інноватора та громадянина, який вміє ухвалювати відповідальні рішення та дотримується прав людини.

Замість запам'ятовування фактів та визначень понять, учні набуватимуть компетентностей. Це – динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність. Тобто формується ядро знань, на яке будуть накладатись уміння цими знаннями користуватися, цінності та навички, що знадобляться випускникам української школи в професійному та приватному житті.

Щоб набувати компетентностей, школярі навчаються за діяльнісним підходом – тобто частіше щось роблять замість того, щоб просто сидіти за партами і слухати вчителя. Концепція НУШ пропонує також впроваджувати інтегроване та проєктне навчання. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчать вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін.

У початковій школі особливо важко добитися дисципліни: дітям неприродно сидіти 35 хвилин, не рухаючись та не розмовляючи. Для шестирічних дітей природно навчатися через гру. Матеріал такими дітьми сприймається, коли вони активно беруть участь у навчальному процесі, коли їм цікаво. Тому зараз школярі переходять від однієї активності до іншої під час уроку:

послухали вчителя, а потім об'єдналися в групи і почали працювати з проектами.

У сучасному світі основне – вміти застосувати знання на практиці. А цього не можна навчитися, сидючи склавши руки і дивлячись в очі вчителю. Для цього потрібно більше: десь помилитися, десь посперечатися, десь зробити спільний проект і репрезентувати його.

Вимоги до обов'язкових результатів навчання визначаються з урахуванням компетентнісного підходу до навчання, в основу якого покладено ключові 36 компетентності (11):

- вільне володіння державною мовою;
- здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами
- математична компетентність;
- компетентність у галузі природничих наук, техніки і технологій;
- інноваційність;
- екологічна компетентність;
- інформаційно-комунікаційна компетентність;
- навчання впродовж життя;
- громадянські та соціальні компетентності;
- культурна компетентність;
- підприємливість та фінансова грамотність.

Спільними для всіх компетентностей є так звані наскрізні вміння: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми.

Зміна освітнього середовища – це зміна ставлення до дитини: повага, увага до неї і прагнення знайти

оптимальний спосіб для її ефективного навчання. Співпраця між усіма учасниками освітнього процесу – учителів, учнів, адміністрацій та батьків – наріжний камінь, який допоможе досягти всіх інших результатів. Адже тільки так можливо втілити головну мету: змінити освітнє середовище, впровадити навчання для життя. І врешті – зробити українську школу відкритою, цікавою та сучасною.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. Постановою Каб. Міністрів України, від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennyaderzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
2. MON-EDERA-OSVITORIA: ST101 Онлайн-курс для вчителів початкової школи. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERAOSVITORIA+ST101+st101/courseware/7035f5b07b0249dfae4d205e6d58f52b/68f7ee206dbb452fb37d253865cd23da/>
3. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>.

УДК 377.8:373.3.011.3-051]:37.014.3(477) (043.2)

Кикина Ю. Ю. студентка III-A курсу;
керівник: Котубей В.Ф.,
викладач історії

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО РОБОТИ В НУШ

Нова українська школа (НУШ)– це освіта нових сенсів, дитиноцентризму та поваги до кожної людини. НУШ – це цікава, практична, дружня та безпечна для дітей школа.

В умовах модернізації системи освіти в Україні вимоги до професійної підготовки та діяльності вчителів початкових класів суттєво змінюються, оскільки основою всіх перетворень в освіті повинні бути реальні знання про потенціал дітей, прогнозування потреб та моделей розвитку особистості. Пошук оптимальних способів професійної підготовки вчителів початкових класів відбувається в контексті сучасних освітніх парадигм (культурних, ціннісних, компетентних тощо) [2, с.52].

Учитель Нової української школи є носієм соціальних та освітніх змін, активним учасником та організатором реформ у системі освіти. Суспільство та держава покладають відповідальну місію на вчителів початкових класів – бути першими, хто став на шлях реформи.

Прийняття Закону України «Про освіту» визначає нові вимоги до підготовки висококваліфікованих вчителів Нової української школи.

Процес та зміст підготовки вчителів зазнає значних змін. Було створено навчальний портал, який допомагає вчителю навчально-дидактичними матеріалами: Нова українська школа [3].

Вчителю надається академічна свобода. Він може готувати авторські навчальні програми, самостійно вибирати підручники, стратегії, методи, засоби та способи навчання, активно висловлювати власну професійну думку.

З впровадженням інтегрованого навчання вчитель отримує завдання – навчитися вчитися по-новому, бути не лише лектором а й тьютором (організатором, наставником, консультантом), але й повноправним членом дослідницької групи, менеджером (управлінцем) навчального процесу та фасилітатором (особа, яка забезпечує успішне групове спілкування). І для цього вчитель повинен стати уособленням креативності, розвивати свої творчі здібності, які раніше обмежувались стандартом одного предмета,

вмінням продукувати принципово нові ідеї, зв'язувати різні фрагменти свого досвіду та синтезувати щось нове.

Підготовка майбутніх учителів початкових класів до професійної діяльності як складний і багатогранний процес передбачає, на думку Н. Гузій, формування певних особистісних новоутворень, які представляють професійно-педагогічну культуру та професійну компетентність педагога й визначають здебільшого успіх і якість педагогічної діяльності [1, с. 56].

Щоб стати вчителем Нової української школи, потрібно пройти он-лайн навчання на платформі EdEra. Дистанційний курс ознайомить вчителів із новим Державним стандартом початкової освіти та методиками компетентнісного навчання. Це є одним з обов'язкових етапів неперервної освіти для вчителів, які навчатимуть учнів НУШ (згідно наказу Міністерства освіти і науки від 15 січня 2018 року № 34 та № 36).

Під час навчання передбачаються різні практичні та теоретичні завдання, результати виконання яких впливають на отримання електронного сертифіката. У разі успішного проходження курсу його наявність є обов'язковою для тих вчителів, хто буде навчати учнів 1-го класу, і він зараховується як підвищення кваліфікації.

Також вчителям необхідно пройти відповідну підготовку в системі післядипломної освіти за «Типовою освітньою програмою організації та проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної освіти», затвердженою Наказом Міністерства освіти і науки України № 36 від 01/15/2018. Вчителям у цьому мають допомогти спеціально підготовлені тренери.

Тренери ознайомлюють вчителів з особливостями навчальної програми, мотивують педагогів до роботи в НУШ, вчать працювати в умовах вибору технології,

педагогічної позиції, змісту та форм навчання, нових підручників тощо.

Під час інтерактивних занять учасники усвідомлюють нові професійні ролі вчителя, їм наводять конкретні приклади, розповідають історії з життя, надають інформаційні повідомлення, розкривають коло основних понять та термінів, вони виконують завдання вправи, проводяться дискусії та ігри для набуття необхідного практичного досвіду, вчать працювати у нових умовах. Відбувається своєрідний пошук вирішення освітніх проблем.

Під час занять вчителів ознайомлюють із новітніми методиками проведення ранкових зустрічей та рухливих перерв, навчають особливостям оцінювання дітей. Вчителі також мають освоїти стратегій розвитку критичного мислення та організацію навчального процесу в НУШ. Також, важливим питанням, яке розглядається є організація роботи із дітьми з особливими освітніми потребами.

Заняття-тренінги цього навчального циклу повинні проходити в атмосфері передчуття позитивних змін, активної взаємодопомоги та взаємодії один з одним.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день активно триває процес навчання вчителів початкових класів і попереду ще багато тренінгів, семінарів, організаційних занять, які допоможуть педагогам освоїти основи роботи в НУШ [4].

Таким чином, завданнями підготовки вчителів початкових класів до роботи в НУШ є насамперед підготовка фахівців початкової освіти до розуміння оновлення початкової освіти та проблем реформування, ознайомлення із актуальними проблемами початкової освіти в нашій країні та інших країнах світу; формувати відповідальне ставлення до ролі вчителя-реформатора,

прагнення поповнити свої знання, удосконалювати професійну майстерність; надавати наукові знання про сутність нових концепцій та підходів сучасної освіти та механізми вирішення педагогічних проблем; застосовувати теоретичні знання у педагогічній практиці та в процесі подальшої самоосвіти; виховувати прагнення до самовдосконалення та відповідальне ставлення до своєї професії; вміти організовувати навчальний процес, спрямований на вдосконалення існуючої педагогічної системи тощо.

Список використаних джерел

1. Гузій Н.В. Людяновимірність методологічної бази педагогічного професіоналізму як запорука успішної розбудови особистісно зорієнтованої освіти / Н. В. Гузій // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Сер.: Педагогіка. – 2013. – № 2 (11). – С. 53–60.
2. Дубровська Л.О. До питання підготовки майбутніх вчителів початкової школи у закладах вищої освіти / Л.О. Дубровська, В.Л. Дубровський // Молодий вчений. – 2019. – № 5.2 (69.2). – С. 52.
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Постанова Каб. Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/54258/.
4. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд.: Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова. – Львів, 2016. – 40 с.
5. Онлайн-курс для вчителів початкової школи. URL: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:MON-EDERA-OSVITORIA+ST101+st101/about>.

Крільо О.В., студентка III-IV курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

РОЛЬ МЕДІАОСВІТИ У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Реалії сьогодення демонструють, що людство є активним споживачем інформації, обсяг якої постійно збільшується. Численні телевізійні канали, відео- та аудіопродукція, газети, журнали, сайти в Інтернеті — усе це невід’ємна складова сучасного суспільства. Потужний потік нової інформації, реклами, застосування комп’ютерних технологій на телебаченні, поширення електронних іграшок і комп’ютерів вносять певні корективи. Кожен день світ медіа створює навколо кожної людини особливу, медійну реальність, під впливом якої формуються світогляд, освіта, культура, життєві цінності. Таким чином, медіа стали невід’ємною складовою життя молодшого школяра. Тому особливості актуальності набувають питання, пов’язані із впливом засобів масової комунікації (ЗМК) на навчання та виховання підростаючого покоління. Цей вплив є постійним, надзвичайно потужним та суперечливим. З одного боку, медіа можуть бути джерелом корисної та важливої інформації для навчання та виховання особистості, а з іншого, — тотальна доступність інформації будь-якої якості, зокрема необ’єктивної чи шкідливої, визначає нагальну необхідність упровадження медіаосвіти як важливого чинника формування сталих моральних цінностей, умінь критичного мислення, аналізу змісту засобів масової

комунікації, протистояння потенційно шкідливим впливам медіа [1].

І особлива роль в цьому процесі належить початковій школі, адже саме вона закладає підвалини успішного навчання в середніх та старших класах, дає алгоритм дій на всі шкільні, а часто взагалі всі роки. У зв'язку із цим значно актуалізується проблема необхідності впровадження медіаосвіти саме в молодшому шкільному віці, що зумовлено певними факторами:

- молодший шкільний вік є надзвичайно важливим періодом для інтелектуального, фізичного та психоемоційного розвитку дитини;
- сучасна дитина до моменту надходження до школи має, зазвичай, досить значний аудіовізуальний досвід: активно «спілкується» з телевізійною, комп'ютерною, відео- і звукозаписувальною технікою, має навички поводження з мобільною телефонією;
- учні початкової школи, котрі зіштовхуються з постійно зростаючим потоком інформації (навчальної, медійної), відчувають значні труднощі, коли необхідно проявити пошукові навички, самостійно критично оцінити отриману інформацію, проявляючи не тільки інтелектуальну та пізнавальну активність, але й особистісну, суб'єктивну позицію, творчу індивідуальність.

Безперечно, сьогодні медіаосвіта має бути спрямована на забезпечення всебічного підготовки молодших школярів до життя в інформаційному суспільстві.

Важливу роль у становленні та розвитку медіаосвіти відіграло ЮНЕСКО. Вважається, що вперше термін «медіаосвіта» вжито 1973 року на спільному засіданні сектору інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації. У документах

ЮНЕСКО вказано, що медіаосвіта — це навчання теорії та практичних умінь для опанування сучасних мас-медіа, розглядуваних як частина специфічної, автономної галузі знань у педагогічній теорії та практиці. Результатом медіаосвіти має бути підвищення рівня медіакомпетенції, або її ще називають медіаграмотністю, яка полягає в сукупності мотивів, знань, умінь і можливостей, що сприяють добиранню, використанню, критичному аналізу, оцінюванню, створюванню та передаванню медіатекстів різних форм, жанрів, а також аналізу складних процесів функціонування медіа в суспільстві [5, с.10].

Первинним завданням медіаосвіти є формування медіакомпетентності (медіаграмотності). Зауважмо, що першим державним офіційним документом, в якому було вжито термін «медіакомпетентність», є «Концепція впровадження медіаосвіти в Україні» 2010 року [2]. Проте термін не набув поширення в контексті початкової освіти. З плином часу, зважаючи на потреби сучасного інформаційного суспільства, у Концепції Нової української школи [3], у Державному стандарті початкової освіти, можемо прослідкувати орієнтацію на формування медіаграмотності учня.

Так, згідно з Концепцією Нової української школи та Державним стандартом початкової освіти, школяр має засвоїти навички зі сприйняття, аналізу, інтерпретації, критичної оцінки інформації в текстах різних видів та медіатекстах. Оскільки, сьогодні відбувається переорієнтація навчання з засвоєння величезної суми знань, на освоєння компетентностей. Це передбачає формування вмінь молодшого школяра працювати з інформацією: шукати, аналізувати, критично переосмислювати, відбирати необхідну, використовувати для вирішення певних задач [4, с.10].

З огляду на викладене вище, метою медіакомпетентності (медіаграмотності) можна визначити: формування медіаграмотності молодшого школяра засобами медіаосвіти; навчання дитини спілкуванню із ЗМК в процесі соціалізації; захист дітей від потенційно шкідливих ефектів медіа і виховання такого споживача медіа, котрий міг би ефективно задовольняти свої інтереси, використовуючи ЗМК; вироблення вміння користуватися інформаційно-комунікативними технологіями, виражати себе і спілкуватися за допомогою медіазасобів, свідомо сприймати і критично тлумачити інформацію; розвиток навичок: шукати, осмислювати, опрацьовувати, аргументувати, адаптувати, формувати, здобувати та використовувати інформацію з різних джерел.

Основним завданням медіаосвіти є формування в учнів: 1) медіаімунітет як спроможність протистояти агресивному медіасередовищу і зберігати відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації з урахуванням прямих і прихованих впливів у мережі Інтернет та інших системах медіа; 2) рефлексію і критичне мислення як психологічні механізми, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, культури спілкування у віртуальних спільнотах та соціальних мережах; 3) здатність до медіаторчості для компетентного і здорового особистісного самовираження, реалізації життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності

соціального середовища, мережі стосунків у значущих для особистості реальних спільнотах; 4) спеціалізовані аспекти медіакультури: візуальну медіакультуру (сприймання кіно, телебачення), культуру комунікативної поведінки в Інтернеті, музичну медіакультуру, розвинені естетичні смаки щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіаарту тощо.

Провідними формами впровадження медіаграмотності є рольові ігри, практичні вправи, перегляди відео- та прослуховування аудіоматеріалу, обговорення їх змісту, екскурсії, робота з сучасними гаджетами тощо.

Без сумніву, медіакомпетентність стає для сучасного вчителя інструментом, за допомогою якого він формує в молодших школярів найважливіші людські якості, необхідні для життя в суспільстві. Інтеграція медіаосвіти в шкільні предмети початкової школи впливатиме на формування громадянської, соціальної та медійної компетентності учнів, а саме: вміння критично мислити; навичок пошуку, аналізу та оцінювання інформації, усвідомленого ставлення до медіаповідомлень на основі вивчення джерел. Учні зможуть вже з молодшого шкільного віку шукати та перевіряти інформацію, аналізувати вплив медіатекстів та створювати їх.

Медіаосвіта надає значних можливостей для розвитку дитини, її інтелектуального й творчого потенціалу, здібностей, самостійного мислення. Саме в межах медіаосвіти можна ефективно орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, підвищити рівень медіаграмотності школярів, змінити їхню позицію щодо сприйняття різних медіатекстів — з пасивного «поглинання» до критичного аналізу інформації.

Підводячи підсумки, слід зауважити, що, медіаосвіта, впливаючи на всі сфери життя й діяльності молодшого

школяра — його психіку, світогляд, здоров'я, уможливилося розвиток інтелектуального та творчого потенціалу молодшого школяра, здібностей, самостійного критичного мислення, формує вміння орієнтуватися в сучасних інформаційних потоках, виховує компетентного медіаспоживача, підвищує рівень медіаграмотності. Таким чином, обов'язковою умовою формування високої інформаційної освіти громадян є зацікавленість держави в цьому процесі. Висока інформаційна культура людини — запорука її активної громадянської позиції. Незалежно від політичного ладу тієї чи іншої держави, людина, не підготовлена до сприйняття інформації в різних видах, не може повноцінно її зрозуміти та аналізувати, протистояти маніпулятивним впливам медіа, не здатна до самостійного вираження своїх думок і почуттів. Отже, надійно вбезпечити себе від деструктивного впливу сучасних інформаційно-комунікаційних технологій можна лише завдяки розвитку інформаційної культури та компетенції, які мають формуватися в контексті безперервної медіаосвіти.

Список використаних джерел

1. Волчкова Л.В. Педагогічний досвід застосування медіаосвіти в початковій школі [Електронний ресурс] / Л.В. Волчкова, Т.О. Прибора. – Режим доступу: / <http://conference.pu.if.ua/forum/viewtopic.php?f=167&t=197#p348>.
2. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні: за станом на 20 травня 2010 р./ Президія Національної академії педагогічних наук України. – Офіц. вид. – Київ.: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2010. – 12 с.

3. Концепція Нової української школи: від 27 жовтня 2016 року / Міністерство освіти і науки України. – Офіц. вид. – Київ: КабМін України, 2018. – 40 с.
4. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / Волошенюк О. В, Ганик О. В., Голощাপова В. В, Дегтярьова Г.А, Іванова І. Б., Кожанова А. Ю., Пиза Г. Ю., Шкребець О.О, Янкович О.І. / За редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. – Київ: ЦВП, АУП, 2018. – 234с.
5. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В. В. Різуна. — Київ: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

УДК 373.3.091.33-027.22:159.928(043.2)

Леврінц Б.Ю, студентка IV-У курсу;
керівник: Грицько В.В.,
викладач суспільних дисциплін

МІСЦЕ ГРИ У ФОРМУВАННІ ТА РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ

НУШ - нова українська школа, це школа, у якій приємно навчатись, яка дає учням не тільки знання а й вміння застосовувати їх в житті. Школа ставить перед собою найважливіше завдання – виховати людину майбутнього. В початковій школі одним з основних аспектів навчально-виховної роботи є формування творчої особистості.

Як писав видатний український педагог В. Сухомлинський: «Людина з дитинства повинна пізнавати іншу людину - її думки, почуття, найтонші та найскладніші порухи душі, прагнення, поривання...» тож вчителю важливо розпізнати кожну особистість, допомогти конкретному вихованцю.

Метою формування та розвитку творчої особистості учня початкових класів є – забезпечення умов для того, щоб кожен школяр міг реалізувати себе, свої індивідуальні здібності, свої схильності та інтереси. Вчитель повинен орієнтувати учнів не лише на традиційне засвоєння знань, велику увагу потрібно приділяти розвитку таких властивостей особистості ,які дають можливість творчо використовувати здобуті знання.

Здатність дитини до саморозвитку, її творча активність – головні умови успішності у подальшому житті. Якщо дитина в школі не навчиться самотійно творити, то у майбутньому вона буде так само безініціативною, пасивною.

Для розвитку творчих здібностей, на уроках доцільно використовувати:

- **Метод гри** - гра для дитини – перша можливість проявити себе, самовиразитись і самоствердитись
- **Інтерактивні методи** - методи інтерактивного навчання дають змогу швидко активізувати пошуково - пізнавальну діяльність учнів, максимально розкривають їх таланти.
- **Проблемні завдання** - наявні у них суперечності викликають дискусію, спонукають до роздумів, пошуків і певних висновків.
- **Метод «Думай про інше»** - багато винаходів в нашому житті мають «аналоги» в природі. Щоб це бачити- потрібно бути спостережливим, уміти уявляти на що схожі різні предмети.
- **Метод мозкового штурму** - під час роботи з дітьми керувати процесом творчості, спрямовуючи його на активізацію творчої думки, коли учні не мають уявлення про предмет, вони висловлюють свої думки, а потім роблять висновки.

Творчі можливості молодших школярів реалізуються в різних видах діяльності, зокрема у грі, навчанні, спілкуванні, трудовій діяльності.

У початкових класах тільки гра дає змогу легко привернути увагу і тривалий час підтримувати в учнів інтерес. Ігри важливо проводити цілеспрямовано і систематично на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово ускладнюючи і урізноманітнюючи їх.

Дидактична гра – творчий засіб навчання, виховання і розвитку здібностей, що спрямовані на розвиток спостережливості, уваги, пам'яті, мислення, мовлення, сенсорної орієнтації, кмітливості і винахідливості, а тому їх можна використовувати під час викладання будь-якого предмета у початковій школі [1].

Саме гра навчає таких обов'язкових для розвитку творчості здібностей, як моделювання, порівняння, узагальнення, конкретизація. Гра сприяє внутрішній розкутості, без якої не може бути творчості

Найефективнішим способом виховання креативної особистості є гра, а особливо навчально-розвивальна гра – це діяльність, де сам ігровий процес супроводжується активним і мимовільним засвоєнням гравцями змісту навчання. Антон Семенович Макаренко зазначав: «Гра має важливе значення в житті дитини... Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. В дитячому віці гра – це норма і дитина повинна завжди гратись, навіть тоді, коли виконує серйозну справу...» [2].

Враховуючи інтерес учнів до гри можна впроваджувати у навчально-виховний процес комплекс дидактичних ігор, який сприятиме розвитку творчих здібностей учнів:

- вміння спланувати та організувати свою навчально-пізнавальну діяльність;

- наявність творчого інтересу, допитливості;
- здатність до висування гіпотез, оригінальних ідей;
- навички виконання різного роду творчих завдань;
- вміння виділяти найбільш суттєві елементи діяльності;
- рівень розвиненості уяви, фантазії;
- здатність класифікувати потрібний матеріал, аналізувати, синтезувати, полемізувати, логічно, альтернативно мислити;
- перенесення загальнотрудових навичок у специфічні умови творчої діяльності;
- ступінь відповідності творчої розробки умовам навчального завдання.

Дидактична гра – це гра, спрямована на формування в дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати її новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [3]. Тому дидактична гра сприяє задоволенню різноманітних пізнавальних, ігрових, соціальних інтересів.

Отже, з цього ми можемо чітко визначити що ігри на уроках допоможуть учням в більш доступній, цікавій формі опанувати програмовий матеріал, розвиватимуть спостережливість, пам'ять, кмітливість, а також творчі здібності. Адже, кожна дитина неповторна. Вона приходить у цей світ, щоб творити своє життя, знайти себе, самореалізуватись.

Виховання творчої особистості – важливе завдання сьогодення.

Список використаних джерел

1. Воронюк І. В. Психологічні особливості реалізації творчого потенціалу молодших школярів/ Авторефдис. канд. психолог. наук - спец.19.00.07 - педагогічна та вікова

психологія. - К.: Нац.пед.ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2003. – 20 с.

2. Макаренко А. С. Гра / А.С. Макаренко. – Твори в 7 т. – К., 1954.

3. Самаруха Г. Дидактична гра – засіб розвитку творчих здібностей молодших школярів // Шк.бібл.-інформ.центр. Інформаційне забезпечення навчального процесу. – 2014. – № 4. – С.63–70.

УДК 373.3.091.212.7-026.516 (043.2)

Лугош О., студентка III-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.
викладач психології,
спеціаліст I категорії

ПРИЧИНИ НЕУСПІШНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Неуспішність учнів у навчанні - одна з найактуальніших проблем, яка постає перед учителем початкових класів. Враховуючи те, що саме в початкових класах закладаються основи для подальшого навчання і розвитку учня, вчитель початкових класів повинен прикласти максимум зусиль для того, щоб з'ясувати причини і знайти шляхи подолання даної проблеми.

Дуже важливо вчасно виявити причини неуспішності й усунути їх. Якщо в молодших класах у дитини не виробилися навички і бажання учитися, то з кожним роком труднощі у навчанні будуть зростати все більше і більше. Неуспішність школярів закономірно зв'язана з їхніми індивідуальними особливостями і з тими умовами, у яких протікає їхній розвиток [1].

Загалом причинами неуспішності можуть бути загальне та глибоке відставання з багатьох предметів і за

тривалий час, часткове або постійне відставання з кількох складних предметів, епізодичне відставання з одного або кількох навчальних предметів, яке можна подолати [2].

Причини відставання у навчанні поділяють на такі групи:

- 1) недоліки фізичного та психічного розвитку (слабке здоров'я, нерозвинута пам'ять і мислення, відсутність навичок навчальної праці);
- 2) недостатній рівень вихованості (відсутність інтересу до навчання, слабка сила волі, недисциплінованість, відсутність почуття обов'язку і відповідальності);
- 3) недоліки в діяльності школи (відсутність у класі атмосфери поваги до знань, недоліки в методиці викладання, недостатня організація індивідуальної та самостійної роботи учнів, байдужість і слабка підготовка вчителя);
- 4) негативний вплив атмосфери в сім'ї (низький матеріальний рівень життя сім'ї, негативне ставлення батьків до школи, відрив дітей від навчальної праці та ін.).

Дослідження переконують, що ці причини по-різному впливають на хлопців і дівчат. Так, серед невстигаючих майже 80% хлопців і 20% дівчат. Слабке здоров'я є головною причиною неуспішності у хлопців удвічі рідше, ніж у дівчат. Недостатній рівень вихованості в хлопців трапляється втричі частіше, ніж у дівчат [3].

Дана класифікація є надзвичайно зручною і доступною. Вона дає можливість кожному вчителю не лише визначити, що є основною причиною неуспішності того чи іншого учня, але й дозволяє відразу спроектувати свою діяльність в те русло, яке приведе до вирішення даної проблеми [4].

На мою думку, саме вплив сім'ї та однолітків є однією з найважливіших причин неуспішності учнів. У багатьох випадках основною причиною, чому діти

максимально не розкривають свій потенціал, є те, що відстаючі учні, можливо, просто не оволоділи мистецтвом досягати своїх цілей. Серед основних причин, які породжують неуспішність дітей виділяють ті, що пов'язані зі школою та ті, що пов'язані із сім'єю.

Серед можливих причин, які безпосередньо пов'язані зі школою виділяють такі: у класі відсутня цікава атмосфера, що знижує їх мотиваційну сферу; надмірна конкуренція; відсутність конкуренції; конфлікти між вчителем та учнем; деякі форми зниженої здатності до навчання; повільне навчання; занадто великий тиск однокласників; відсутність видимих можливостей для прояву творчих здібностей; інертність, відсутність гнучкості у шкільній програмі; невідповідність здібностей дитини шкільній системі [2].

Серед причин невстигання учнів, які пов'язані безпосередньо із сім'єю виділяють такі: розбіжності або конфлікти між батьками; надмірна батьківська опіка над дитиною; відсутність проявів любові та прихильності батьків; відсутність батьківської уваги; проблеми зі здоров'ям; конфлікти між братами й сестрами; занадто великий тиск батьків, які вимагають від дитини постійно демонструвати високі результати; брак самовіддачі та старань дитини на уроці [4].

Залежно від виду відставання у навчанні проводять відповідну навчальну роботу з учнями щодо його усунення. Подоланню епізодичного відставання сприяють: консультації з питань раціоналізації навчальної праці; посилення контролю за щоденною працею учнів; своєчасне реагування на окремі факти відставання; індивідуальні завдання з вивчення пропущеного. Для подолання стійкого відставання з одного предмета чи предметів одного профілю необхідні: диференціювання завдань з усунення прогалин у знаннях; спеціальне повторення недостатньо

засвоєних тем; заходи, спрямовані на розвиток інтересу до навчального предмета. Щоб подолати стійке і широкопрофільне відставання учнів, слід: вживати заходів щодо усунення епізодичного і часткового відставання; координувати дії всіх учителів з предметів, з яких учень не встигає [1].

Один із шляхів подолання неуспішності — додаткові заняття з невстигаючими учнями. Такі заняття переважно індивідуальні, але іноді їх проводять з групою 3-5 учнів, які мають ті самі недоліки в знаннях. Більшість додаткових занять добровільні, але в окремих випадках вони є обов'язковими. Із самого початку організації занять з невстигаючим учнем у край важливо завоювати його довіру, переконати в тому, що єдиною метою занять є допомога у навчанні, і таким чином пробудити в ньому віру у власні сили, бажання працювати якнайкраще.

Вирішальним у запобіганні й подоланні неуспішності учнів є належна підготовка вчителя до такого виду діяльності. Для цього він зобов'язаний: усвідомити значущість цієї проблеми; уміти встановити причини неуспішності в кожному конкретному випадку; володіти методикою навчання таких учнів; підходити до них з «оптимістичною гіпотезою»; виявляти терплячість, доброзичливість [3].

Основні шляхи подолання неуспішності :

- 1.Педагогічна профілактика - пошуки оптимальних педагогічних систем, у тому числі застосування активних методів і форм навчання, нових педагогічних технологій, проблемного і програмованого навчання, інформатизація педагогічної діяльності.
- 2.Педагогічна діагностика - систематичний контроль і оцінка результатів навчання, своєчасне виявлення пробілів.
- 3.Педагогічна терапія - заходи для усунення відставань у навчанні. У вітчизняній школі це додаткові заняття. На Заходи - групи вирівнювання.

4. Виховний вплив. Оскільки невдачі в навчанні зв'язані найчастіше з поганим вихованням, то з невстигаючими учнями повинна вестися індивідуальна планована виховна робота, що включає і роботу з родиною школяра.

Отже, переважна інтелектуальна неготовність молодших школярів до навчання безпосередньо призводить до неуспішності навчальних дій, неможливості виконати вимоги вчителя і, як наслідок, до низьких оцінок.

Фактично, у дітей з поганою успішністю відсутнє почуття віри у власні сили. Насправді, відстаючі діти – це хороші учні, хоча вони не знають про свою реальну цінність. Вони не вважають, що можуть стати кращими у своєму класі. Батькам і вчителям необхідно вилікувати цей стан дітей якомога швидше та спрямовувати їх у бік досягнення більш високих результатів у навчанні. Отже, оптимальною є система заходів, спрямованих на допомогу невстигаючому учню з метою подолання прогалин у знаннях у подальшій навчальній діяльності

Список використаних джерел

1. Сухенко Т.П. Причини неуспішності учнів і шляхи їх подолання / Т. П. Сухенко. – Трудове навчання в школі. – 2011. – № 7 (31). – С. 2–7.
2. Цетлин В.С. Неудачность школьников и ее предупреждение / В.С Цетлин– М., 1977.
3. Кондратенко Л.О. Психологія первинної шкільної неуспішності: монографія / Кондратенко Л.О. – Чернігів: Десна Поліграф, 2017. – 488 с.
4. Терлецька Л. Як подолати неуспішність дитини у навчанні / Л.Терлецька // Шкільний світ. – 1998. – №2. – С. 17-19.
5. Ілляшенко Т. Причини невстигання молодших школярів: які вони? / Т. Ілляшенко // Початкова школа. – 2007. – № 1. – С. 2–5.

Росул М. Я., студентка III-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В КОНТЕКСТІ ЗАВДАНЬ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

*Той, хто по-справжньому любить Батьківщину, –
з усякого погляду справжня людина.
/В. Сухомлинський/*

В Україні в різні історичні періоди перед навчальними закладами, сім'єю і суспільством поставало одне з головних завдань – виховати справжнього патріота. Без сумніву, патріотичне виховання молодших школярів завжди було одним із пріоритетних завдань початкової школи, адже дитинство – це найкращий вік для прищеплювання почуття любові до Батьківщини. Основні засади системи патріотичного виховання в Україні визначають такі нормативно-правові акти: Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»), Указ президента «Про заходи щодо розвитку духовності, захисту моралі та формування здорового способу життя громадян», «Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української держави», «Концепція патріотичного виховання учнівської молоді», Національній доктрині розвитку освіти України, де визначені стратегічні завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина-патріота.

Наріжним завданням патріотичного виховання учнів початкових класів є виховання патріотизму, яке в «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка визначається як одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Зауважмо, що патріотизм розуміється не лише як абстрактне почуття самовідданої любові до рідної землі, її народу, держави, а й як любов до рідного слова, обожнювання своєї малої Батьківщини, непідробний інтерес до вітчизняної історії, шанування героїв і видатних співвітчизників, які жертвовно служили народові, збагачували його культуру й науку, збереження і примноження національних традицій, почуття національної гідності в поєднанні з повагою до всіх етносів, усвідомлення своєї нації і як носія неповторної своєрідності, і як органічної частини загальнолюдської спільноти тощо [4, с. 15].

В той самий час, Д. Прасол відзначає, що патріотизмом є любов до Батьківщини, морально-ціннісна характеристика особистості, яка поєднує в собі весь спектр світовідчуття, що виникає в процесі відносин у різних сферах життя і видах колективної творчої діяльності: усвідомлення себе відповідальним за свою країну та її добробут, усвідомлення себе в діалозі з живою історією землі, усвідомлення себе в ряду поколінь [5, с. 148]. Визначальною рисою патріотизму має бути його дієвість, спроможна перетворювати почуття в конкретні справи та вчинки на користь держави. Відтак, справжній патріот повинен мати активну життєву позицію, своїми справами та способом життя сприяти якісним змінам ситуації в країні на краще.

Враховуючи вікові особливості дитини, за І. Бехом, процес патріотичного виховання розпочинається з першого

року її навчання у школі [1, с. 99-101]. При цьому слід обов'язково спиратись на здобутий особистістю морально-духовний фундамент в дошкільному віці та в процесі родинного виховання. На думку І. Беха, в основу системи патріотичного виховання покладено національну ідею як консолідуючий чинник розвитку українського суспільства і нації в цілому [2, с. 6]. Головною метою патріотичного виховання є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин.

Очевидно, що патріотичне виховання молодших школярів – надзвичайно важливий і специфічний етап патріотичного виховання людини, адже у цей період важливо сформувати в учнів почуття любові і поваги спочатку до своєї сім'ї, родини, домівки, потім – школи, рідного слова, природи, побуту і традицій, вулиці, міста, регіону, і в кінцевому результаті – до свого народу і країни. Міцна нація починається з міцної родини, де дітям переходить мудра наука любові, довіри, взаємної вимогливості й відповідальності. Тому робота вчителя з національно-патріотичного виховання школярів має починатися з формування патріотичних почуттів дитини до власної родини, що має виражатися не лише на словах, а й у вчинках учня.

Як зазначає Л. Добровольська, патріотичне виховання в школах спрямовується на залучення учнів до глибинних пластів національної культури і духовності, формування у дітей та молоді національних світоглядних позицій, ідей, поглядів і переконань на основі цінностей вітчизняної та світової культури. Воно здійснюється на всіх етапах навчання в школі, забезпечується всебічний розвиток, гармонійність і цілісність особистості, розвиток її

здібностей та обдарованість, збагачення на цій основі інтелектуального потенціалу народу, його духовності і культури, виховання громадянина України, здатного до самостійного мислення, суспільного вибору і діяльності, спрямованої на процвітання України [3, с. 4].

Надзвичайно великого значення вихованню у школі справжніх патріотів надавав видатний вітчизняний педагог В. Сухомлинський. Вивчення його спадщини свідчить, що патріотизм він розглядав як «найбільш глибоке і благородне почуття людини», яка важливу складову морального та громадянського становлення особистості. У роботі Павлівської школи він приділяв значну увагу вихованню любові до так званої малої Батьківщини, до свого народу-трудівника, до рідної мови і пісні, традицій і звичаїв, рідної природи і свого роду. Такі поняття як «вітчизна», «героїзм» педагог відносив до абетки загальнолюдських цінностей, дбав, щоб патріотичні поняття не перетворювалися на декларативні гасла, а «відкривалися» в ході самостійних роздумів, міркувань, аналізу. Пробуджуючи глибоко емоційне особистісне ставлення до Батьківщини, В.Сухомлинський вважав, що патріотична ідея має сприйматися «розумом і серцем». Не випадково свою фундаментальну роботу з патріотичного виховання він назвав «Щоб у серці жила Батьківщина». З позиції В. О. Сухомлинського, патріотизм є почуттям, в якому органічно переплітається любов до малої Батьківщини з її народом, природою, традиціями і культурою та почуття кохання, вірності, поваги до своєї держави, готовність їй служити.

Серед форм патріотичного виховання молодших школярів можна виділити наступні: бесіди, уроки пам'яті, години спілкування, виготовлення оберегів та написання листів воїнам, участь в різноманітних акціях («Зігрій солдата», «Новорічні та різдвяні привітання» і т.д.).

Важливу роль у формуванні патріотичних поглядів і почуттів учнів відіграють дискусії – як спонтанні, викликані суспільними подіями, повідомленнями ЗМІ, так і спеціально організовані, до яких слід ретельно підготуватися: визначити тему, підготувати запитання для обговорення, щоб учні опрацювали відповідні джерела, продумали свої виступи. У формуванні патріотичних поглядів і переконань школярів суттєвим є створення ситуацій, в яких виникає потреба у відстоюванні тими своєї думки, у процесі чого починає складатися власна думка, зміцнюється внутрішня позиція, з'являється здатність до утвердження власних адекватних переконань щодо свого народу, своєї держави та світової спільноти. У процесі виховної роботи з патріотичного виховання учнів глибше усвідомлюють свою причетність до минулого, теперішнього і майбутнього Батьківщини, що дозволяє утверджувати у них почуття відповідальності за майбутнє своєї держави.

Аналізуючи проблеми сучасного патріотичного виховання можна зробити висновок, що там, де немає систематичного і послідовного патріотичного виховання дітей, підлітків і юнаків, виникає забуття гуманістичних традицій, волелюбних заповідей предків, неповага до національних цінностей і святинь, поширюється денаціоналізація, деморалізація і знедуховлення молоді. Якщо у дошкільному і молодшому шкільному віці не розв'язується окреслена задача патріотичного виховання, то у підлітковому віці важко, а то й неможливо надолужити втрачене. Тому мета патріотичного виховання повинна переплітатися із завданнями соціалізації й індивідуалізації особистості, щоб розвивати в учня позитивні загальнолюдські якості, сприяти його адаптації в суспільному житті.

Отже, можна узагальнити і визначити патріотичне виховання пріоритетним компонентом сучасного виховання. Успішне формування патріотичних почуттів у молодших школярів може здійснюватися лише через активну роботу учнів, комплексного звернення до їхньої когнітивної, емоційної та поведінкової сфер: закріпленні інформації на емоційному та чуттєвому рівнях, формуванні активних виявів патріотизму в поведінці та діяльності. Роль патріотичного виховання молодших школярів в системі виховного процесу є надзвичайно вагомою і її не можна недооцінювати, оскільки саме молодший шкільний вік є сензитивним періодом для формування загальнолюдських та національних цінностей.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2006. – 272 с.
2. Бех І. Програма українського патріотичного виховання дітей та учнівської молоді / І. Бех, К. Чорна. – Київ, 2014. – 29 с.
3. Добровольська Л. Н. Національно-патріотичне виховання молодших школярів – пріоритетний напрям діяльності педагогів: Навчально-методичний посібник/ Л.Н. Добровольська, В.О. Чорновіл. – Черкаси: Видавництво комунального навчального закладу «Черкаський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних працівників Черкаської обласної ради», 2016. – 140 с.
4. Дочек Н. Своєрідність концепції виховання громадянина за спадщиною В. О. Сухомлинського / Н. Дочек // Рідна школа. – 2007. – № 9. – С. 14 – 16.
5. Прасол Д. В. Психологічні аспекти патріотичного виховання молодших школярів у загальноосвітніх навчальних закладах / Д. В. Прасол // Науковий вісник

Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки. – 2015. – № 2. – С. 148-151. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_2_32.

УДК 373.313:159.955 (043.2)

Русин Д. І., студентка II-Б курсу;
керівник: Марко М. М.,
кандидат педагогічних наук
викладач математичних дисциплін

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Державним стандартом початкової загальної освіти передбачається одна з найголовніших задач школи – підготовка різнобічно розвиненої, активної особистості, самостійно мислячої, критично оцінюючої свої дії людини, здатної зіставляти, порівнювати, висувати безліч способів вирішення проблем, оцінювати їх і вибирати найбільш раціональний, виділяти головне і робити узагальнені висновки, застосовувати отримані знання на практиці.

Інтерактивне навчання – це, насамперед, діалогове навчання, під час якого здійснюється взаємодія вчителя та учня. Інтерактив – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, одним із завдань якої є створення комфортних умов навчання, за яких кожен учасник процесу відчуває свою інтелектуальну спроможність [1].

Пізнавальний інтерес – це один із важливих мотивів навчання школярів. Його дія дуже сильна. Під впливом пізнавального навчання робота навіть у слабких учнів відбувається продуктивно. Пізнавальний інтерес за умов

правильної організації педагогічної діяльності учнів та системності повинен впливати на розвиток дитини.

Уміння характеризуються здатністю виконувати певні дії в різних умовах [2]. Особливістю логічних умінь є те, що учень повинен не тільки аналізувати, синтезувати, порівнювати, абстрагувати, узагальнювати, але і мислити, робити висновки, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між фактами, процесами, явищами, погоджуючи їх із законами логіки. Тому процес формування логічних умінь передбачає виконання певних послідовних етапів. Це зв'язано як з рівнем загальної підготовки дітей, складністю учбового матеріалу, так і з особливостями мислення дітей відповідної вікової групи.

З метою розвитку логічного мислення кожного учня вчителю необхідно на кожний урок підбирати пізнавальні завдання. Це дасть можливість сформувати і розвинути всю різноманітність інтелектуальної і творчої діяльності учнів і забезпечити перехід від репродуктивних, формально-логічних дій до творчих. При розв'язуванні задач діти повинні вчитися думати, міркувати, шукати раціональний шлях розв'язання, різні способи розв'язання. На першому ступені знайомства із задачами (простих задач) обов'язково треба скласти обернені задачі, щоб діти змогли побачити закономірність між компонентами задачі. Задачі – багатющий матеріал, який сприяє розвитку логічного мислення і дослідницьких навиків. Постановка додаткових питань пізнавального характеру не тільки допомагає дітям в розв'язанні, але і підсилює практичний зміст задач, сприяє виробленню уміння застосовувати одержані знання в житті, на практиці. Крім того, така робота підвищує ефективність самого процесу навчання розв'язання задач.

Необхідно надавати увагу і розвитку нестандартного мислення, давати можливість одну і ту ж задачу розв'язати

різними способами і оцінити, вибрати найраціональніший. Така плідна робота створює максимальні умови для самореалізації, сприяє розвитку творчості учнів, дає відмінну математичну освіту.

Ми вважаємо, що вчитель повинен на кожний урок приготувати своїм вихованцям що-небудь неординарне, цікаве, «примусити» дітей розмірковувати, і якщо не вдалося знайти правильне рішення в класі, дати можливість подумати удома.

Розглянемо приклади інтерактивних вправ на уроках математики.

1. Задача чи ні?

– До Нового року діти робили з паперових квітів гірлянду. Їм потрібно було склеїти 56 квіток. Вони вже склеїли 35.

– До годівниці насипали просо. Спочатку прилетіло 13 горобців, а потім – 9 синиць. Скільки проса вони з’їли?

2. Вправа «Логічні кінцівки».

– Якщо стіл вищий від стільця, то стілець... (нижчий від стола).

– Якщо 10 більше ніж 9, то 9... (менше ніж 10).

– Якщо сестра старша за брата, то брат... (молодший від сестри).

– Якщо річка глибша від струмка, то струмок... (мілкіший за річку).

– Якщо Галинка із квартири вийшла раніше, ніж її братик, то братик вийшов... (пізніше).

3. Вправа «Доповни речення».

– Якщо одна величина більша від другої на кілька одиниць, то... (друга величина менша від першої на стільки ж одиниць).

- Якщо одна величина менша від другої на кілька одиниць, то... (друга величина більша від першої на стільки ж одиниць).
- Якщо одна величина більша від другої у кілька разів, то... (друга менша від першої у стільки ж разів).
- Якщо одна величина менша від другої у кілька разів, то... (друга більша у стільки ж разів).

З метою розвитку логічного мислення варто не забувати про такі інтерактивні технології як «Асоціативний куш», «Мікрофон», «Мозковий штурм», робота в парах, групах та ін. Метод «Асоціативний куш» універсальний, адже може використовуватися під час вивчення будь-якої навчальної дисципліни і на всіх етапах уроку. Технологія «Мікрофон» надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи власну думку чи позицію. Роботу в парах можна використовувати для досягнення будь-якої дидактичної мети: засвоєння, закріплення, перевірки знань тощо. За умов парної роботи всі діти в класі отримують можливість говорити, висловлюватись. Робота в парах дає учням час подумати, обмінятись ідеями з партнером і лише потім озвучувати свої думки перед класом. Вона сприяє розвитку навичок спілкування, вміння висловлюватись, критичного мислення, вміння переконувати й вести дискусію. Під час роботи в парах можна швидко виконати вправи, які за інших умов потребують значної витрати часу. Робота в групах надає всім учасникам можливість діяти, практикувати навички співробітництва, міжособистісного спілкування (зокрема, відпрацювання прийомів активного слухання, прийняття спільного рішення, узгодження різних поглядів). Роботу в групах слід використовувати тоді, коли необхідно розв'язати проблему, з якою важко впоратись індивідуально та коли

одним із очікуваних результатів є набуття навичок роботи в команді. Під час створення груп рекомендується об'єднувати в одній групі учасників із різними рівнями підготовки та досвіду з питання, що розглядається, оскільки в різномірних групах стимулюється творче мислення, інтенсивний обмін ідеями, проблема може бути розглянута з різних боків. «Мозковий штурм» є відмінним методом для використання досвіду учнів із метою розв'язання проблем та розробки ідей. Є, однак, дуже специфічні правила й основні принципи для «мозкового штурму», яких потрібно дотримуватись. «Мозковий штурм» найкраще спрацьовує в групах у кількості 5-7 осіб.

Інтерактивні технології відіграють важливу роль у сучасній освіті. Їхня перевага полягає в тому, що учні засвоюють рівні пізнання (знання, розуміння, застосування, оцінювання), у класах збільшується кількість учнів, які свідомо засвоюють навчальний матеріал. Учні займають активну позицію у засвоєнні знань, зростає їхній інтерес у сприйманні знань. Але необхідно зазначити, що проектування і проведенням уроків за інтерактивними технологіями потребують, перш за все, компетентності в цих технологіях учителя, його вміння переглянути і перебудувати свою роботу з учнями.

Суспільству майбутнього потрібні люди з актуальними знаннями, гнучкістю і критичністю мислення, творчою ініціативою, високим адаптаційним потенціалом. Система освіти як частина суспільної системи перебуває під впливом багатьох сил, одні з яких потребують структурних змін у ній, інші – змістових, технологічних. Неабиякі можливості для якісних змін в освіті пов'язані з інтенсивним розвитком засобів комунікації та Інформаційних технологій. Особливо значущим є формування компетентності педагога, його особистісно-професійних якостей, здатності жити і працювати в

Інноваційному режимі: прийняти і зрозуміти нове, опанувати інноваційну ситуацію.

Професіоналізм педагога і входження його в інноваційний режим роботи неможливі без творчого самовизначення, в якому провідну роль відіграє його налаштованість на самовдосконалення, самоосвіту, саморозвиток, без чого неможливим є забезпечення нової якості освіти [2].

Розвиток логічного мислення – це дуже важливий аспект не лише у навчанні, а й у повсякденному житті, де герої є реальними, а їхні вчинки – це твої дії та дії твоїх дітей. Навчити дітей мислити логічно – означає правильно поставити запитання, спрямувати увагу в правильне русло, вчити робити висновки та знаходити рішення. Для того щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі можливості, необхідним є розумне керівництво з боку вчителя.

Список використаних джерел

1. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К.: Академвидав, 2004. – 168 с.
2. Савченко О. Я. Сучасний урок у початкових класах. К.: Магістр-5, 2007. – 255 с.
3. Скрипченко О.В. Вікова і педагогічна психологія: навч. посібник / О.В. Скрипченко, Л.В. Волинська, З.В. Огороднійчук. – К.: Каравела, 2008. – 400 с.

УДК 17.022 1:373/.3/.5(477)(043.2)

Ряшко А.І., студентка III – Ж курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, викладач-методист

ЦІННІСНІ ОРІЄНТИРИ СУЧАСНОЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Гармонія внутрішнього світу людини неможлива без чіткої системи ціннісних орієнтацій, що сприяє розвитку її

знань, норм, моделей поведінки та самоствердженню особистості, реалізації соціальних бажань.

Ціннісні орієнтири – це частина психічної будови особистості. Особливості взаємодії з іншими членами соціуму є результатом впливу ціннісних орієнтирів, що закріплені життєвим досвідом людини, всією сукупністю переживань і почуттів. Вони допомагають виокремити важливе для людини від непотрібного і другорядного. Сформована система життєвих цінностей залежить від віку, матеріального забезпечення, інтересів, самопочуття, рівня розвитку суспільства. Їх формування починається ще змалку, а сім'я повинна створити такі життєві умови, де б дитина розвивалася гармонійно [3, с. 2].

Сучасна школа формує ціннісні орієнтири дитини, що виступають основою для щасливого життя, успішної взаємодії з іншими членами суспільства. В концепції Нової української школи визначено, що для гармонійного розвитку учня необхідно, щоб партнерські взаємини між усіма учасниками освітнього процесу були спрямовані на відкрите та щире спілкування, сповнене утвердження морально-етичних, соціально-правових та особистісно зорієнтованих цінностей [2, с. 19].

У програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей широко розкрито цілу систему базових моральних цінностей виховання.

До системи морально-етичних цінностей учнів молодшого шкільного віку, належить: любов, повага до інших, гідність, рівноправ'я, справедливість, толерантність та культурне різноманіття, турбота, чесність, довіра. Ознаками цінності є: спрямованість на прояв в учнів власної гідності, поваги до інших та відповідальності за вчинки у своєму житті, готовності здійснювати моральний вибір та керуватися ним [1, с.4].

Любов виступає основою сучасного виховання учнів, стрижнем людського життя, критерієм необхідності, визначаючи його сутність і сенс. У вихованні виділяються наступні типи любові:

- *любов до батьків (до дітей)*. Любов до дітей виступає умовою повноцінного виховання, розвитку і саморозвитку дитини в сім'ї, внутрішньою духовною потребою незалежно від її віку, що має поєднуватися з розумною вимогливістю до неї;
- *любов до себе* (піклування та збереження власного життя і ствердження власної індивідуальності, здатності протистояти маніпулюванню чи прагненням якимось чином використовувати себе) [3, с.12].

Важливою моральною цінністю є *повага до інших*, яка виявляється у прагненні бути порядними в усіх своїх учинках і діях. Кожна людина прагне, щоб до неї ставились з повагою. Формування цієї риси в учнів молодшого шкільного віку забезпечується проведенням виховних годин «Наші слова та вчинки», «Повага до старших, однолітків, батьків», «Як би я вчинив?»; бесід «Повага – ниточка, що з'єднує покоління», «Шануй батька й неньку»; свят «1 жовтня – Міжнародний день людей похилого віку» та інші.

Гідність, що є базовим елементом свідомості людини, полягає в усвідомленості людиною своєї неповторності, необхідності цінувати, а також аналізувати себе з боку. Власна гідність відображає значущість кожної конкретної людини як моральної особистості, а також визначає свідоме ставлення людини до самої себе та ставлення до неї з боку інших і суспільства загалом. В освітньому процесі вона виявляється в тому, що всі учні молодшого шкільного віку намагаються почути думку іншого, вміють активно слухати; кожна людина в школі є цінною, незважаючи на її вік, посаду, досвід. Проведення

таких свят, як «День гідності та свободи», «Гідність – це достойність, моральність, порядність», що пропонуються Новою українською школою, будуть забезпечувати формування і розвиток цієї риси [1, с.6].

Необхідність забезпечити незалежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мовних та інших ознак рівність можливостей - одна з найважливіших морально-етичних цінностей. Всі учасники освітнього процесу повинні мати однакові права – це забезпечує *рівноправ'я*. У початковій школі варто проводити різноманітні бесіди «Рівність і рівноправ'я», «Я – хлопчик, я – дівчинка, ми – рівні»; виховні години «Рівні права – рівні можливості», «Всі ми маємо однакові права».

Справедливість - найбільш значуща цінність виховання і соціалізації особистості, що виступає основною умовою і базовим принципом побудови суспільства, людських стосунків. Вчитель неупереджено оцінює досягнення та зусилля учнів, враховує особливості кожного, доносить свою думку щодо прогресу учнів у навчанні. Справедливість як важлива моральна цінність в учнів початкових класів, розвивається та закріплюється за допомогою виховних годин «Що таке справедливість?», «Бути добрим дуже легко, бути справедливим – ось що важко»; шкільних свят «У світі любові, справедливості, добра», «Прекрасний світ, де панує чесність».

Толерантність характеризується здібністю учнів ставитися із терпінням до інтересів, переконань, вірувань, звичок і поведінки оточуючих. Передбачає гуманне ставлення до людей з різним світоглядом і упереджує будь-які конфлікти між людьми, тісно пов'язане з *культурним різноманіттям*, що створює можливості для утвердження та розвитку надбань різних культур, підвищення

мультикультурної освіченості учасників освітнього процесу. Важливим є проведення з молодшими школярами бесід «Вчимося толерантному спілкуванню», «Толерантність людини – найважливіша умова миру і злагоди»; ранків та вечорів спілкування «Люди з особливими можливостями», «Толерантність у сучасному світі» [1, с.18].

Важливими моральними цінностями є *чесність та довіра*. Перше, слугує орієнтиром правди, утверджує прагнення вибудовувати відкриті стосунки та є умовою створення атмосфери довіри, необхідної для успішного формування діалогу. Розвиток в учнів цих рис забезпечать такі форми виховної роботи, як бесіда «Поговоримо про дружбу»; трудова акція «Парад квітів біля школи»; естафети «Веселі старты», «Козацькі забави»; командні ігри «Гуси», «Білі ведмеді», «Жолуді, горішки, білки», «Я в команді» та інші.

Соціально-правові цінності включають в себе верховенство права, нетерпимість до корупції та фаворитизму, патріотизм, екологічно-етичну цінність та соціальну відповідальність.

На сучасному етапі особливо важливою цінністю є любов до Батьківщини, народу, що виявляються у *патріотизмі*, сформованості національної гідності, національно-культурної ідентичності, прив'язаності до своєї малої і великої Вітчизни. Крім того, патріотизм включає в себе дотримання законів, норм чинного законодавства та суспільно корисних правил. З учнями молодшого шкільного віку проводять бесіди «Символи держави: прапор, герб, гімн України», «Моя країна – Україна»; зустрічі із захисниками «Роль війська у відстоюванні незалежності та територіальної цілісності України»; шкільні свята «День захисника України», «Мова – душа народу» [1, с.44].

Ще однією важливою соціальною цінністю є *екологічно-етична* – бажання особи забезпечити рівновагу у взаєминах «людина-природа» через врахування знань та навичок про охорону довкілля у прийнятті певних рішень. Формування цієї цінності забезпечується за допомогою проведення різноманітних форм роботи з учнями, зокрема виховні години «Бережимо природу», «Піклуємося про пташок»; екоігри «Ластівки», «Чиста планета»; подорожі «До країни Матінки Природи», «До царства тварин» [1, с. 48].

Соціальна відповідальність полягає у дотриманні особою вимог обґрунтованих соціальних норм, що вважаються загально виправданими та сприяють ефективній взаємодії членів суспільства й забезпеченню його сталого розвитку. Виявляється в тому, що вчитель заохочує учнів пам'ятати про вираженні своєї свободи про інтереси інших.

Важливу систему цінностей складають особистісно зорієнтовані, до яких належать самореалізація, лідерство та свобода, які визначають рівень її особистісного самовизначення, ставлення людини до себе як до особистості, здатної до саморозвитку.

Необхідність постійного розвитку, реалізація творчої іскри, прийняття людиною особистої відповідальності за своє життя – це все забезпечують такі цінності, як *самореалізація та лідерство*. Учні повинні розуміти, що вони мають відповідати за свою поведінку, розуміють, що кожен з них є прикладом для інших [1, с. 56].

Однією з найважливішою моральною цінністю у житті як особистості, так і нації, без якої ставиться під сумнів саме існування є *свобода*. Особистість позбавлена свободи не має цілей і не бачить перспектив свого подальшого існування. Втрата свободи перетворює людину на засіб або спонукатиме до боротьби за свободу, навіть

якщо її ціною буде життя. Осягаючи свободу у процесі свого життя учні прагнуть самореалізації та самоствердження у тій діяльності, яка їм найбільше подобається.

Усі цінності перебувають у тісному взаємозв'язку і взаємозалежності одна від одної. Варто розуміти, що виховання будь-якої цінності або чесноти в учнів – це титанічна праця. Неправильна інтерпретація цінності може завдавати не менше зла духовному та інтелектуальному розвитку дитини, ніж її повна відсутність. Педагог має зважати на те що цінності в освіті мають бути наочним набором внутрішніх щоденних принципів, які допоможуть у дорослому житті реалізувати свій творчий потенціал, стати гідним громадянином.

Ціннісні орієнтації є не лише ціннісним ставленням особистості, а тим психологічним механізмом, за допомогою якого формуються її особливості та характер. Формування особистісної ціннісної структури індивіда виступає найважливішим чинником процесу соціалізації, за допомогою якого людина стає повноправним членом суспільства у всій повноті соціальних взаємин. Відтак ціннісні орієнтири, закладені у дитинстві та молоді роки, слугують базою для щасливої взаємодії людини із суспільством.

Список використаних джерел

1. Ціннісні орієнтири сучасної української школи / М-во освіти і науки України. -[Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/Serpneva%20conferentcia/2019/Presentation-Roman-Stesichin.pdf>

2. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс] // М-во освіти і науки України: [офіційний веб-портал]. – Режим доступу:

<https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>

3. Тімченко О. В. Ціннісні орієнтири – основа успішної самореалізації особистості / О. В. Тімченко. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://oipopp.ed-sp.net/public/attached_files/timchenko.docx

УДК 373.3.011.3 (043.2)

Турияниця М.В., студентка III-Ж курсу;
керівник Глагола О.М.,
педагогіки, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист

ГОЛОВНІ ВИКЛИКИ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ

Виховання підростаючого покоління – це складний і багатогранний процес формування особистості, створення оптимальних умов для фізичного, психічного і соціального розвитку. Найвища мета виховання – всебічний гармонійний розвиток особистості.

Сучасні діти знаходяться в ситуації численних ризиків, спокус, негативних впливів (у тому числі і через маніпулятивні технології деструктивного змісту ЗМІ, інтернет-мережі, різних видів рекламної продукції), дезорієнтації у вимогах і моделях поведінки, безцільового проведення позаурочного часу. Посилення тенденцій щодо зміцнення культу сили, грошей, маргіналізації (виключення із суспільства людей на підставі расових, релігійних, етнічних, гендерних, культурних чи інших ознак) молоді за місцем проживання, ствердження асоціальних субкультур сприяє набуттю і накопиченню асоціального і протиправного досвіду у дітей, формування у них викривленого образу світу та актуалізує потребу

формування у підростаючих поколінь гуманістичної та стійкої до маніпуляцій свідомості, моральних принципів, духовності.

У програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей» українські педагог-дослідники розкрили складність сучасних виховних проблем, виявили потребу комплексного підходу до їх розв'язання та розвитку соціально-педагогічної парадигми виховання. Основою нової парадигми, а відтак і основою виховання, виступають особистість дитини, визнання її найвищою цінністю, орієнтація педагога на гуманні, демократичні принципи спільної з дитиною життєдіяльності, отже, генерація стратегії суб'єкт-суб'єктної взаємодії [4, с.23].

Науковці визначають такі превентивні заходи у роботі з дітьми: приділення особливої уваги формуванню ідентичності, основ духовності особистості, культури мислення і культури поведінки, профілактиці шкідливих звичок, ризикованої, девіантної і кримінальної поведінки, жорстокості і насилля в учнівському середовищі, різних видів залежностей [3, с.223].

Важливим засобом виховання учнівської молоді Концепція Нової української школи розглядає виховний компонент змісту компетентностей. Основні орієнтири компетентнісного виховання особистості учня можуть творчо наповнюватись конкретним змістом, з урахуванням особливостей функціонування закладу освіти, вікових та індивідуальних можливостей учнів, інших актуальних соціальних викликів.

У вихованні підростаючого покоління та формуванні духовної безпеки української нації сучасні дослідники вичленяють внутрішні і зовнішні виклики (фактори):

Ключовим внутрішнім викликом духовної безпеки нації виступає національна самоідентифікація, яка втілюється у почуттях-цінностях – «Я-Українець» – «Ми-

Українці». Сутність цих почуттів – цінностей полягає у дієвій причетності особистості до своєї нації, до роду у широкому розумінні цього слова. Особистість має прийняти історичну естафету вищих духовних надбань нації, жити і діяти на їх основі та примножувати їх з урахуванням викликів теперішнього часу. Низький рівень цього фактору, коли не достатнє почуття єдиного національного роду, спричиняє недостатню консолідацію суспільства, низьку соціоцентрованість членів суспільства, за якої вони свідомо обмежують себе у суспільно значущих домаганнях, цілях. У цьому сенсі означений фактор є системотвірним, і виховні зусилля повинні бути у першу чергу спрямовані на його оптимізацію.

Серед зовнішніх викликів на увагу заслуговують наступні:

- *Ідеологічний фактор*, який ставить за мету забезпечити громадян України, зокрема молодь від впливу ідеології інших держав, зацікавлених у формуванні своїх прихильників та розхитуванні з середини політичної ситуації в Україні. У цьому зв'язку важливою вбачається своєчасне забезпечення їхніх ключових цінностей: здоров'я, сім'ї, кар'єрного зростання, матеріального достатку, індивідуально і суспільно значущої самореалізації.

Водночас слід зважати на те, що національна ідеологія формується разом із нацією, її духовним розвитком і становленням, що потребує уваги до виховного аспекту.

- *Ціннісна забезпеченість* є важливою складовою духовної безпеки, оскільки від цього чинника значною мірою залежить цілісність українського суспільства [1, с.84].

За теперішніх умов важливою є активізація зусиль з підвищення духовного рівня української молоді,

формування у неї стійкої системи глибоких морально-духовних цінностей, оскільки саме вони складають основу мотиваційної сфери як особистості, так і суспільства в цілому. Те, чим керується окрема особистість у своїй поведінці, діях, добре висвітлює її глибинну сутність. Якщо особистість чи суспільство сповідує високі гуманістичні цінності, то цілі і засоби її досягнення також будуть досить високими і гуманними. Тільки таким чином можна досягнути поступового економічного, політичного й духовного піднесення нашої країни, оскільки ці сфери досить тісно переплетені і взаємозв'язані.

- *Релігійний фактор* на сьогодні є потужним засобом впливу на українську молодь, яка перебуває у пошуку абсолютних цінностей. Спостерігається втрата єдності у православ'ї та прагнення України створити свою визнану помісну Церкву.

- *Фактор історичної упередженості* в зарубіжних і українських мас-медіа завдає удару по духовній безпеці української молоді, оскільки переконує їх у меншовартісності і вторинності української нації, її несаможитності, залежності від інших сильніших держав, які вирішують її долю. Тому на сьогодні важливим бачиться об'єктивне висвітлення історії України та її популяризація, увага до української мови, яка досі не має належної державної підтримки. Однак, на сьогодні надзвичайно важливо дотримуватися історичної правди. Всі спроби прикрасити історію свого народу, навіть з найкращих патріотичних міркувань, як показує світовий досвід, мають зворотний ефект.

Фактор маніпулювання свідомістю активно здійснюється через засоби масової інформації, різного роду інформаційні ресурси, які є потужним засобом впливу на молодь та використовуються різними країнами з метою впливу на неї, роздмухування сепаратистських настроїв,

презирливого ставлення до свої Батьківщини, її культурних здобутків [3, с.220].

- *Фактор стану навколишнього середовища (екологічний)* – життя в епоху викликаной антропогенною діяльністю глобальної екологічної кризи, що виявляється у постійному погіршенні стану природи і змінах клімату, забрудненні повітря, води, ґрунтів, накопиченні величезної кількості відходів, знищенні історичних лісових масив, деградації земель, опустелюванні, втраті біорізноманіття є суттєвим чинником формування свідомості зростаючого покоління, що у більшості своїй зростає в урбанізованих умовах. Відірваність від природи, неврегульовані потреби у споживанні, в більшості споживацьке та практично-прагматичне ставлення до природи авторитетних дорослих, невміння і небажання поводитись екологічно безпечно має у своїй першопричині кризу духовну, кризу цінностей. Особистий і суспільний тиск на довілля провокує екосистемні відповіді. Вони виявляються, насамперед, у погіршенні здоров'я громадян, міському та інших видах стресу, зростанні почуття невдоволеності, нещасності, рівня соціального смутку, що, в свою чергу, як здійснює вплив на спосіб життя, так і провокує агресію по відношенню як до природи, так і до членів групи та суспільства.

- *Фактор естетико-ціннісної спрямованості* є також складовою духовної безпеки, оскільки різного роду естетичні викривлення та орієнтація щодо споживання масової культури є причиною втрати національної своєрідності, втрати цінності життя у цілому. З огляду на те, що цей фактор є практичне втілення в культурному житті окремої людини, яка так чи інакше потребує духовного джерела, роль естетичного аспекту духовної безпеки у сучасних умовах зростає.

- *Фактор інформаційного впливу* стає дедалі потужнішим і вимагає в секторі освіти підвищення ефективності національно-патріотичного та військово-патріотичного виховання підростаючого покоління здатного до гідного захисту територіальної цілісності країни зі зброєю в руках.

- *Фактор цінностей здоров'язбереження молоді* – аспект духовної безпеки, оскільки компонента духовного здоров'я особистості є визначальною у формуванні здорового способу і стилю життя особистості, убезпечуючи її від ризиків втрати здоров'я через шкідливі звички, ведення нездорового способу життя тощо. Критичний стан здоров'я дітей і молоді України, актуалізує проблему формування здорового способу життя учнівської молоді, піднімаючи до рівня національної безпеки країни.

З огляду на вказані фактори науковці виділяють такі проблемами, які потребують свого вирішення у вихованні є:

- втрата смисложиттєвих дороговказів значною частиною старших поколінь, а, отже, унеможливлення передачі позитивного соціального досвіду дітям і онукам;

- девальвація (зниження) виховної функції школи на фоні поширення ставлення до школи як «освітньої послуги»; зниження цінності виховання в педагогічній свідомості [4, с.16].

- невідповідність, неадекватність змісту, форм, методів і засобів виховання новітнім умовам дорослішання підростаючої особистості;

- дефіцит форм, методів, технологій виховної роботи щодо формування культури вибору світоглядних, моральних зразків, формування соціокультурної ідентичності учнів, потенціалу громадянської дії у дітей та молоді;

- відсутність системності та цілісності у вихованні учнів, фрагментарність наступності в організації виховної діяльності в закладах освіти;
- диктатний, авторитарний характер стосунків між учителями і дітьми, домінування вербальних методів виховання;
- стигматизація (негативне виділення суспільством індивіда за якоюсь ознакою) мислення фахівців, які здійснюють виховну діяльність, їх відданість моралізаторським, «заливаючим», «ізоляційним» методам і підходам;
- методична і технологічна невідповідність педагогічних працівників до здійснення інновацій; некоректне впровадження соціально-педагогічних технологій;
- низький рівень розвитку психолого-педагогічної компетентності частини вчителів через відсутність у закладах освіти системної методичної роботи з питань виховання;
- різновекторність виховних впливів і неузгодженість дій різних суб'єктів виховання (сім'ї, дитячих і молодіжних об'єднань, позашкільних закладів освіти, закладів культури, спорту, охорони здоров'я тощо) у створенні виховного середовища;
- низький рівень розвитку інфраструктури виховного процесу в школах, дефіцит ресурсного забезпечення;
- недосконалість системи моніторингу виховання, необґрунтованість критеріїв, показників, інструментарію оцінювання виховних результатів, переважання кількісної фіксації результатів виховання на противагу (на шкоду) їх якісному аналізу [2, с.107].

Отже, процес виховання гармонійно розвиненої особистості в сучасному суспільстві - найбільш складна і відповідальна діяльність. Стикаючись із негативними

факторами та проблемами соціально-педагогічного життя, які впливають на формування особистість, сучасний педагог повинен навчитись правильно їх аналізувати й відповідно вибудувати таку систему виховання, яка допоможе знаходити рішення щодо їх усунення, сприятиме гуманізації виховного середовища.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. – Київ: Літера ЛТД, 2018. – 160 с.
2. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання: шляхи реалізації / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1996. – 256 с.
3. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К., 2001. – С. 220–223.
4. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками першокласників: метод. збірник / О.О. Губенко, Л.Б. Мельничук. – Тернопіль, 2006. – 48 с.

УДК373.064.1:37.014.3(043.2)

Шебела Я.В., студентка IV-Б курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, викладач-методист

НОВІ ФОРМИ СПІВРОБІТНИЦТВА КЛАСНОГО КЕРІВНИКА З БАТЬКАМИ В УМОВАХ НУШ

Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов освітнього середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу.

Робота і зв'язок з батьками завжди були обов'язковим елементом у роботі вітчизняної школи. Однак, сьогодні школа не є монополістом у питаннях освіти, особливо у вихованні підростаючого покоління. Нова освітня парадигма проголосила батьків суб'єктами освітнього

процесу, таким чином, сім'я і школа виступають як два повноправних партнера. Серед принципів Нової української школи Міністерство освіти і науки України декларує педагогіку партнерства, «...що ґрунтується на партнерстві між учнем, учителем і батьками. В основі педагогіки партнерства – спілкування, взаємодія та співпраця між учителем, учнем і батьками» [1, с.2]. Метою такого партнерства є інтеграція батьків у педагогічний процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для залучення сім'ї до супроводу дитини в освітньому процесі.

Школа і сім'я, батьки і вчителі, батьківський комітет і адміністрація школи – єдине ціле. Їхня діяльність спрямована на дитину, її навчання, виховання, розвиток, становлення. Запорукою успішної навчальної та виховної роботи в загальноосвітньому навчальному закладі є ніщо інше як співпраця класного керівника з батьками, адже родина впливала і продовжує чинити значний вплив на процес розвитку особистості учня, а отже, зробити батьків активними учасниками педагогічного процесу – це важливе й відповідальне завдання вчителя та навчального закладу загалом.

Ефективність взаємодії сім'ї і школи багато в чому залежить від уміння вчителя працювати з батьками молодшого школяра, знаходити з ними спільну мову. Більшість батьків має вже сформовані відносини зі школою або орієнтовані на певний тип відносин. Причому нерідко ці відносини носять негативний характер. На жаль, ні різноманіття форм і методів (а тим більше їх одноманітність) не забезпечує успіх роботи. Суттєвим, поряд зі змістом і методами виховної діяльності, є стиль відносин, що складається між сім'єю школяра і класним керівником.

Першорядним у відносинах між сім'єю і школою є взаємоповага. Саме взаємоповага є запорукою довірливого

спілкування, що сприяє взаємному інформаційному забезпеченню. Педагог, що не дотримується етичних вимог, не може розраховувати на повагу батьків.

Зацікавленість учителя в долі учня, його доброзичливий тон, прагнення побачити в батьках партнера, допомагають знайти з ними спільну мову. Психологічний контакт із батьками молодшого школяра виникає одразу, як тільки вчитель виявляє розуміння дитини, симпатизує їй, бачить позитивні та негативні риси. Батьки, відчувши доброзичливість учителя, більш охоче спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю. Починати розмову класний керівник повинен не з проблем дітей, а з загальних приємних питань, поступово переходячи до хвилюючих проблем. І батьки, і вчителі повинні пам'ятати: оцінюється конкретний вчинок дитини, а не його особистість.

Процес спільної роботи з батьками буде ефективним за умови дотримання педагогом таких психолого-педагогічних правил та вимог:

- використання заходів, спрямованих на підвищення авторитету батьків. У спілкуванні з батьками слід уникати категоричного тону, який може спровокувати образи, роздратування. Нормою мають стати стосунки, засновані на взаємоповазі;

- довіра до виховних можливостей батьків, підвищення рівня їхньої педагогічної культури й активності виховання;

- педагогічний такт, неприпустимість необережного втручання в життя сім'ї. Класний керівник – особа офіційна, але за специфікою своєї роботи може стати свідком стосунків, які приховуються від сторонніх. Якою б не здавалася йому сім'я, учитель повинен бути тактовним, ввічливим, інформацію про сім'ю використовувати лише для допомоги батькам у вихованні дитини;

– життєстверджувальний, мажорний настрій при розв'язанні проблем виховання, опора на позитивні риси дитини, орієнтація на успішний розвиток особистості.[2, с. 221].

Як свідчить досвід, тісний взаємозв'язок школи та сім'ї може розвиватися завдяки педагогічній освіті батьків і залученню їх до освітньої роботи. Розглядаючи освіту і становлення людини в контексті культури, не можна не погодитися з думкою відомого українського філософа і культуролога М.С.Кагана про те, що культура винайшла два ефективних для виховання людини інститути – школу і сім'ю.

Однією з умов ефективного партнерства сім'ї і школи є використання нових різноманітних форм співпраці. Батьківські збори є однією з важливих і дієвих форм роботи школи та родини. Існують різні види батьківських зборів (організаційні, тематичні, підсумкові та ін.). При будь-якому з них важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні батьківських зборів, щоб учасники залишалися задоволеними як від процесу, так і від результатів, а самі збори спряли розвитку культури співробітництва.

При плануванні і проведенні батьківських зборів варто дотримуватись наступних правил: батьківські збори – це не обговорення і засудження невдач дітей у навчанні, їх сімей та батьків; збори повинні торкнутися батьків «за живе»; збори повинні носити як теоретичний, так і практичний характер: розбір ситуацій, дискусії, застосування інтерактивних методів та ін. Для класного керівника дуже важливою є думка батьків про проведені збори, тому доречно вводити до сценарію елементи рефлексії (усний або письмовий аналіз батьками результатів зборів, колажу або стіннівки). Ретельно підготовлені, змістовні, нестандартні за формою й актуальні за значенням батьківські

збори дійсно можуть перевернути свідомість тат і мам, розбудити в них величезний виховний потенціал і бажання допомогти своїй дитині стати щасливою.

Цікавою, сучасною формою співпраці є «Поштова скринька». У проміжок між зборами батьки опускають у скриньку «листи» (вони можуть бути анонімними), в яких висвітлюють свої запитання. За тиждень до зборів учитель виймає «листи» і готує відповіді на них. Це дає можливість визначити особисті проблеми з питань виховання, які виникають у батьків, що, в свою чергу, допомагає організувати отримання батьками психологопедагогічних знань відповідно до їх реальних потреб. Крім того, це дає вчителю можливість підвищити рівень якості батьківських зборів.

Однією з ефективних форм є тренінгові заняття, під час яких відбувається навчання батьків. Воно розкриває їхню здатність до пошуку нових знань, рефлексії набуття нового досвіду. Тренінг – це можливість ефективної взаємодії класного керівника і батьків, продуктивна форма їхнього спілкування. Тренінгова форма навчання базується на методиці участі. Це означає, що батьки є активними учасниками процесу навчання, тому всі можуть ділитися й обмінятися між собою інформацією, знаннями і проблемами, а також разом віднайти оптимальне рішення. Батьківські тренінги – активна форма навчання батьків, які усвідомлюють наявні родинні проблеми, прагнуть змінити стиль взаємодії зі своєю дитиною, зробити його більш відкритим та викликати довіру, розуміють необхідність набуття нових знань і вмінь у її вихованні. Дуже важливо пам'ятати, що тренінги має право організовувати і проводити тільки фахівець, який має спеціальний для цього дозвіл. [3, с. 34].

До сучасних форм співпраці можна віднести батьківські форуми, чати та соціальні мережі, які

допоможуть підтримувати зв'язок з батьками та тримати їх в курсі всього навчально-виховного процесу. Світ не стоїть на місці, тому використовуючи інтернет, педагог з легкістю може співпрацювати з батьками, повідомляючи їм важливу інформацію стосовно навчання, успіхів дітей або проведенню різноманітних заходів та свят. Переваги інтернету дуже великі, батькам не обов'язково постійно приходити до школи і питати вчителя про те, що їх турбує, адже можна просто надіслати повідомлення і отримати бажану відповідь. Вчитель, використовуючи чат або групу в соціальній мережі, може спонукати батьків до участі в різноманітних тренінгах, вебінарах, спрямованих на підвищення рівня теоретичної та практичної підготовки до виховання дітей через педагогічну просвіту та самоосвіту.

Задля ефективного спілкування класного керівника з батьками варто проводити індивідуальні бесіди та зустрічі. Вони сприяють взаємному інформуванню педагогів і батьків про особливості виховання конкретної дитини і, перш за все, обміну педагогічним досвідом, який у кожного неповторний. Наприклад, під час зустрічі, вчитель готує певний перелік запитань, які може поставити батькам молодшого школяра:

- ✓ Що б ви хотіли, аби ваша дитина отримала з цього річного шкільного досвіду?
- ✓ Чим ви найбільше пишаєтеся у вашій дитині?
- ✓ Які у вашої дитини улюблені ігри й заняття?
- ✓ Що робить ваша дитина, коли вона засмучена? Як найкраще її заспокоїти?
- ✓ Яким чином ви б хотіли бути залучені до життя класу цього року?

Важливо пам'ятати, що обговорюючи такі запитання в присутності дитини, необхідно дотримуватися конфіденційності та взаємоповаги.

Під час проведення індивідуальної бесіди з батьками молодшого школяра вчителю необхідно:

- починати бесіду з освітлення позитивних моментів (тільки тоді батьки з розумінням і зацікавленістю сприймають слова педагога);
- уникати надмірних негативних характеристик дитини;
- не допускати порівнювання з іншими дітьми та іншими сім'ями;
- враховувати особливості сім'ї (в тому числі, стиль виховання), пам'ятати, що кожна дитина індивідуальна;
- не звинувачувати, не вимагати, не читати нотацій, а лише давати рекомендації;
- уважно вислуховувати критичні зауваження на свою адресу, зважувати їх обґрунтованість.

До інноваційних форм співпраці можна віднести: залучення батьків до колективних творчих справ, родинні марафони, квестові ігри та ін. Однією з цікавих форм є «Спільне навчання», під час якого батьки залучаються до проведення уроку. Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей. Ця форма педагогічного партнерства сприяє зацікавленості дітей до предмета, нового сприйняття, самоствердження, розуміння батьками складності вчительської професії, стимулює учнів до навчання.

Батьківські майстер-класи – це форма співпраці батьків учнів і вчителя, під час якої батьки не лише розповідають про свою роботу або захоплення, а й демонструють її. Класний керівник може запросити тата або маму до школи, або відвідати їх на робочому місці, запропонувати вести гурток. Таке співробітництво допомагає дитині захоплено навчатись, а в майбутньому правильно обрати професію.

Отже, педагогічне партнерство сім'ї та школи значною мірою залежать від відносин між учителем і батьками учня. Основними умовами ефективності педагогічного партнерства між сім'єю та школою в умовах НУШ є взаєморозуміння, дотримання етики спілкування, позиції рівноправності, зацікавленість обох сторін – батьків і вчителя в гармонійному розвитку та вихованні учня, а також використання найрізноманітніших форм співпраці. Лише за дотримання цих умов можливий належний розвиток, формування дитячої особистості та функціонування складових педагогічного трикутника «батьки – дитина – вчитель». Партнерські відносини між вчителями та батьками повинні бути міцними та різнобічними, особливо для молодших школярів. Адже саме в цей період динамічно формується не тільки інтелектуальна основа особистості, але й її моральні якості. Діяльність батьків та педагогів в інтересах дитини є успішною лише в тому випадку, коли вони стануть союзниками.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za zag. red. H.M. Bibik. – Kyiv: Litera LTD, 2018. – 160 s.
2. Волкова Н. П. Педагогіка: навч. посіб. / Н.П. Волкова. – К., 2001. – С. 220–223.
3. Губенко О.О. Інтерактивні форми роботи з батьками першокласників: метод. збірник / О.О. Губенко, Л.Б. Мельничук. – Тернопіль, 2006. – 48 с.

РОЗДІЛ II. ДОШКІЛЬНА ОСВІТА В СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

УДК 373.2.015:316.42 (043.2)

Калитич Н.В, студентка III-А курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладач дошкільної
педагогіки та окремих методик

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПЕРВИННОГО ЕКОНОМІЧНОГО ДОСВІДУ ДОШКІЛЬНИКІВ

Необхідним є чим раніше розпочати процес формування первинного економічного досвіду, що складається не лише зі знань, але й умінь, навичок та розвинених морально-економічних якостей, адже тим швидше дитина адаптується до сучасного життя. Особливо слід звернути увагу на це під час підготовки дитини до школи, де на неї чекають перші покупки в буфеті, оплата проїзду та ін.

Увесь процес формування первинного економічного досвіду має будуватися таким чином, щоб зосередити увагу вихователів не лише на поповненні знань дітей у економічній сфері, але й на формуванні вміння використовувати ці знання в процесі власної діяльності. Чим досвідченіша дитина, тим легше їй орієнтуватися в повсякденному житті, де вона стикається з різноманітними елементарними економічними поняттями, бере участь у ситуаціях, у яких їй доводиться виконувати ту чи іншу соціально-економічну роль. Також для взаємодії та спілкування діти мають володіти лексичним запасом економічної спрямованості (поняття про економічні дії: придбати, обміняти; особистісні якості: щедрий, добрий; характеристика товару: дорогий, сучасний).

Варто зазначити, що для успішної організації процесу економічного виховання вихователю потрібно: ознайомитися з програмою економічного виховання, опрацювати основні елементарні економічні терміни, визначити можливості для інтеграції, скласти перспективний план роботи, в якому вказати основну мету, завдання, форми та методи роботи, підібрати методичну літературу, створити банк ігор економічної спрямованості, виготовити наочність (демонстраційні та роздавальні матеріали), підібрати художні твори економічної спрямованості, створити куточок економічного спрямування (карта подорожей, ілюстрації та посібники за темами, дитячі роботи тощо). Плануючи свою роботу з економічного виховання, педагог має керуватися тим, що формування економічного досвіду дошкільників відбувається за двома напрямками: дитина засвоює досвід попередніх поколінь у вигляді сталих економічних законів та понять (через телебачення, через гру з друзями, з батьками), елементарний економічний досвід формується в результаті власної економічної діяльності.

Отже, основними позиціями в організації ігор економічної спрямованості та керівництві ними є: необхідність дотримуватися поетапності впровадження ігор економічної спрямованості в навчально-виховний процес; пам'ятати, що для будь-якої гри економічної спрямованості необхідна технологічна підтримка у процесі гри важливою є робота, спрямована на формування й закріплення знань з економічної сфери, але особливого значення набуває процес формування якостей, ставлень, цінностей особистості; сюжети гри мають бути максимально наближені до інтересів дітей, ґрунтуватися на реальних ситуаціях, з якими діти стикаються повсякдень; діти мають отримати можливість у процесі гри виконувати різні соціально-економічні ролі та

оцінювати одну й ту саму ситуацію з різних позицій; вихователів не треба брати на себе провідну роль у грі. Необхідно дати дітям можливість робити помилки, знаходити їх, виправляти, збагачуючи таким чином власний досвід [1, с. 50].

У Базовому компоненті дошкільної освіти передбачено формування в дітей елементарних споживчих уявлень, зокрема й про гроші. В освітній лінії «Дитина у світі культури» у частині «Предметний світ» зазначено, що дитина 6 (7) років має уявлення про заощадливе ведення домашнього господарства, вмє ощадливо ставитися до речей, грошей; розрізняє соціальні ролі «покупець», «продавець», поняття «товар», «гроші».

Таким чином, протягом дошкільного віку дитина набуває важливі життєві компетентності, опановує ази споживчої поведінки.

Таким чином, протягом дошкільного віку дитина набуває важливі життєві компетентності, опановує ази споживчої поведінки. Дорослі мають пояснити: потреби безмежні, а можливості для їх задоволення – обмежені. Якомога раніше дитина має дізнатися про сімейний бюджет, заробіток батька та матері. Від неї не потрібно приховувати фінансовий аспект, а навпаки, поступово залучати її до обговорення сімейних фінансових проєктів. Вона має знати, чого потребує тато або мама, наскільки ця проблема важлива й невідкладна, навчитися відмовлятися від задоволення деяких своїх потреб заради того, щоб краще задовольнялися потреби інших членів сім'ї [3, с. 12].

Не менш важливим є створення спеціальних умов у сім'ї для формування в дітей уявлень про гроші як частину культури, для розвитку пізнавальної активності та мислення малюків.

Таким чином, виділяємо такі види початкових економічних уявлень про гроші, які варто формувати у

дошкільників 5-7 років; про гроші як результат праці (зароблені працею): як предмет обміну (формування правильного, спокійного ставлення до них); про кишенькові гроші; про способи використання грошей [2, с. 12].

Отже, цілеспрямоване формування основ споживчих знань, зокрема й тих, що стосуються грошей, слід здійснювати і, в дошкільному закладі, і в родині. Адже брак таких знань може негативно позначитися на розвитку базових рис особистості, загальмувати набуття малечою соціального досвіду.

Список використаних джерел

1. Григоренко Г.М. Старшим дошкільнятам про гроші / Г.М. Григоренко // Дошкільне виховання. – 2015. – № 1. – С. 11-15.
2. Сазонова А.В. Економічне виховання дітей старшого дошкільного віку / А.В. Сазонова // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2009. – № 4. – С. 49-54.
3. Жадан Р.М. Малютам про економіку, або Зайці на ярмарку / Р.М. Жадан // Дошкільне виховання. – 2002– № 1. – С. 12-13.
4. Григоренко М.П. Малютам про економіку, або Зайці на ярмарку / М.П. Григоренко // Дошкільне виховання. – 2001– № 10. – С. 22-24.

УДК 373.2.064.1:37.013.42(043.2)

Кобаль Є. М., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Тягур А. В.,
викладач природничих дисциплін

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМ'Ї В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Першим соціальним інститутом, який займається питанням виховання та навчання дітей з раннього дитинства є сім'я. У всьому світі сім'я має велике значення для кожної окремої людини та становить соціальну

цінність. Сім'я – це соціальна група, яка складається з чоловіка та жінки, котрі перебувають у шлюбі, їх дітей (власних або прийомних), та інших осіб, поєднаних родинними зв'язками з подружжям, кровних родичів і здійснює свою життєдіяльність на основі спільного економічного, побутового, морально-психологічного укладу, взаємної відповідальності, виховання дітей [2].

Відповідно до ст. 11 Закону України «Про охорону дитинства» сім'я є природним середовищем для фізичного, духовного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини, її матеріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього. Сім'я є тим фундаментом, де закладаються основи виховання та формується особистість майбутнього члена суспільства, де дитина знайомиться з правилами і нормами поведінки, взаєминами між людьми, засвоює перші життєві уроки. Робота з батьками завжди була традиційною складовою дошкільної освіти, адже заклад дошкільної освіти є першим соціальним середовищем, до якого дитина потрапляє із сім'ї. Вихователь та батьки, об'єднанні у своїй діяльності, діють в інтересах дитини, створюють для неї належні умови.

Від того, наскільки такі взаємовідносини будуть узгоджені, залежить успіх формування особистості в цілому. Саме взаємодія у педагогічному процесі сім'ї та дошкільного закладу здатна здійснювати особистісно-орієнтований підхід, формувати індивідуальність, активізувати творчий потенціал не лише дитини, але і педагогів, і батьків. Більшість молодих батьків усвідомлюють, що потребують кваліфікованої і доброзичливої допомоги з боку вихователів. Саме цим пояснюється необхідність взаємодії, навіть взаємопроникнення сімейного і суспільного дошкільного виховання.

В основу взаємодії сучасного дошкільного закладу і сім'ї покладається співробітництво. Ініціаторами його встановлення має виступати дошкільний навчальний заклад, оскільки педагоги професійно підготовлені до освітньої роботи. Педагог усвідомлює, що співробітництво потрібне в інтересах дитини. Взаємодія являє собою спосіб організації спільної діяльності з родинами, яка здійснюється на основі соціальної перцепції за допомогою спілкування [1].

Завдання взаємодії:

- забезпечення дитині в сім'ї та дошкільному закладі оптимальних умов для повноцінного фізичного та психічного розвитку, сприяння задоволення її потреби в емоційно - особистісному спілкуванні;
- розвиток її творчих інтересів та здібностей, підвищення рівня сформованості педагогічної культури вихователів та батьків.

Щоб найкраще, найвідповідальніше підійти до виховання дитини, батьки разом з вихователями повинні збудувати свої стосунки на принципах взаємної поваги, розуміння важливості один одного і усвідомлення того, що таке партнерство матиме довготривалий вплив, на користь усіх.

Завдяки тісному співробітництву дошкільного навчального закладу з батьками та іншими старшими членами родини навколо дітей створюється атмосфера довіри, взаєморозуміння, підтримки, єдиних вимог. Це означає, що батьки та інші члени родини мають перестати бути пасивними, виступати в ролі експертів чи спостерігачів, і почати діяти з вихователями і дітьми на засадах партнерства з правом ініціативи, активної дії, самоконтролю. Ідеї батьків слід цінувати, до їх порад - прислухатися. Бажано разом з батьками обговорювати і розв'язувати глобальні проблеми та конкретні питання,

приймати важливі рішення. Тільки завдяки високій культурі спілкування педагогів і батьків, доброзичливості, неупередженості у розв'язанні різних проблем можна досягти ефективної взаємодії дошкільного закладу і сім'ї.

Такий підхід сприяє зближенню в дитячий свідомості образів педагога і членів сім'ї за рахунок набуття цими найближчими людьми спільних рис, певного уподібнення. Зокрема, образ вихователя пом'якшується, споріднюється з образами батьків. Водночас дитина починає сприймати членів родини не лише як людей, що обслуговують її, задовольняють усі примхи, витримують вередування тощо, але й як авторитетних вимогливих вихователів, носіїв цікавої інформації, багатьох умінь, здібностей. Дія принципу взаємопроникнення дошкільного закладу і сім'ї, цих двох таких важливих соціальних інститутів, забезпечує поєднання сімейного і суспільного виховання в одну суцільну ланку, спрямовану на реалізацію єдиної мети - всебічний, гармонійний розвиток особистості [2].

Залучення батьків та інших членів сім'ї до освітньо-виховного процесу є необхідним, передусім для дітей. І не тільки тому, що діти більше дізнаються про своїх батьків. Важливою є та любов і вдячність дітей до своїх рідних і близьких, які виявляється так багато знають, вміють, можуть.

Батьки повинні бути впевненими, що їх участь у житті дитячого садка важлива не тому, що цього хоче вихователь, а тому, що це важливо для розвитку їхньої дитини. Вони повинні усвідомити конкретні позитивні наслідки для дитини, через їх включення у життя дошкільного закладу. Важливо, щоб батьки були впевнені в хорошому ставленні педагогів до дитини, відчували їх компетентність з питань виховання, поцінювали його особистісні якості (доброзичливість, чуйність, увагу до людей, турботливість). Така довіра сама є проявом

спонтанності: вихователь повинен заслужити її добром, небайдужим ставленням до дитини, вмінням пробуджувати в ній красу, щирість і милосердя. До цього треба віднести ще культуру спілкування, тактовність і взаємоповагу. Співпраця родини і дошкільного закладу має ґрунтуватися на взаємоповазі, рівноправному партнерстві.

Основою співпраці є взаємна довіра. Особливу роль в її зміцненні відіграє порозуміння. Кожен суб'єкт має чітко уявляти власну роль у взаємодії. Співпраця сім'ї, дитячого садка можлива лише за умови їх певної духовної єдності. Підвалиною цієї єдності є любов до дитини, сприймання її як вільної особистості, розуміння проблем становлення людської гідності, дорослішання і творчого розвитку [3].

Педагогічний колектив та колектив батьків - це має бути єдиний живий організм, об'єднаний спільною метою, гуманними стосунками та високою відповідальністю.

Нині ефективність дошкільної освіти пов'язана з організацією освітнього процесу на засадах педагогіки партнерства. Це спонукає оновити зміст і форми співпраці педагогів закладів дошкільної освіти з батьками вихованців. Дорослі учасники освітнього процесу мають усвідомити значущість партнерської взаємодії між закладом освіти і родиною, оскільки така співпраця покликана створити сприятливі умови для виховання здорової, соціально адаптованої, всебічно розвиненої дитини. Актуальними й сьогодні є слова В.Сухомлинського про те, що процес формування всебічно розвиненої, здорової особистості на різних вікових станах неможливий без постійного взаємозв'язку родинного та суспільного виховання.

Усе суще, що живе на Землі, має свій початок і свій кінець. Сім'я у цьому одвічному циклі – початок, що витворює саму людину. І хоча минають тисячоліття людської цивілізації, роль сім'ї у вихованні особистості не

змінилась. Навіть у наше сьогодення, таке тривожне, економічно і соціально нестабільне, сім'я, хоч і зазнає значного негативного впливу, але й далі є тим єдиним острівцем у бурхливому життєвому морі, де людина може знайти свій прилисток, розраду і надію. І залежить це від нас самих, наших взаємин один з одним, наших уподобань і прагнень, від того, що найбільше цінуємо у людському бутті. Головне – рівень психолого-педагогічної культури батьків і педагогів, а вже потім усе інше.

Отже, соціально-педагогічний супровід сім'ї – це система професійної діяльності суб'єктів соціально-педагогічного супроводу, направлена на створення соціально-педагогічних умов для ефективного навчання, виховання та розвитку дітей в середовищі навчального закладу.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про охорону дитинства» // Урядовий кур'єр. – 2001 – 6 червня. – С. 12-84.
2. Овчарова Р. В. Психологическое сопровождение родительства / Р. В. Овчарова. – М.: ТЦ «Сфера», 2003. – 319 с.
3. Полішко Н. Л. Сім'я як соціальний інститут і природне середовище для виховання дитини / Н. Л. Полішко // Юридична наука. – 2012. – № 12. – С. 29–34. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jnn_2012_12_845
4. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / [за заг. ред. проф. І. Д. Звереві]. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.

Ковач О.М., студентка III-А курсу;
керівник: Кертис Н.В.,
викладач дошкільної педагогіки
та окремих методик

ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНИЙ РОЗВИТОК ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УСНОЇ НАРОДНОЇ ТВОРЧОСТІ

Формування початкових математичних уявлень у дітей дошкільного віку є важливим засобом розвитку їх пізнавальної сфери, зокрема, інтелектуальних здібностей, мисленнєвих якостей. Зміст логіко-математичного розвитку відображено у державних програмах навчання, виховання і розвитку дітей дошкільного віку. У них визначені такі завдання: ознайомлення дітей дошкільного віку з поняттями множини, числа та кількості; опанування ними простими арифметичними діями. Переважно означені завдання вирішуються за рахунок занять з логіко-математичного розвитку. Проте не менше значення відіграє зміст діяльності дітей поза заняттями. Для цього використовуються різноманітні засоби.

Варто зазначити, що одним із таких засобів є народна педагогіка. Серед засобів народної педагогіки дослідниця І. Бабій виокремлює традиції, що розкриваються у звичаях, обрядах, національних святах, а також усну народну творчість та ігри. До усної народної творчості відносять: народні казки, народні пісні та малі фольклорні жанри (забавлянки, лічилки, потішки, мирилки, загадки, прислів'я, приказки) [2, с.126].

На нашу думку, використання фольклору як засобу логіко-математичного розвитку дитини дошкільного віку сприяє її зануренню в традиційну народну культуру,

входить до світу математики не через теорію, а через ознайомлення з природою математики у народному розумінні, що на генетичному рівні легше сприймається малюками. Саме фольклор дозволяє формувати у дітей первинні математичні уявлення як на заняттях, так і поза ними, плекає інтерес до світу народної математики, впливає на їх логіко-математичний розвиток без примусу, в цікавій ігровій формі.

На важливості використання засобів народної культури у вихованні особистості дитини, зокрема фольклору, народних пісень і танців, наполягали у своїх працях О. Духнович, С. Русова, В. Сухомлинський, К. Ушинський та ін. Ідеї класиків педагогіки знаходять своє відображення у дослідженнях сучасних учених (А. Богуш, Л. Грацціанська, К. Крутій, Н. Лисенко, Л. Плетеницька та ін.). [3, с.356].

На думку дослідниці А. Богуш, Н. Лисенко, ознайомлення зі способами лічби, вимірюванням, математичним письмом має відбуватися у зв'язку з історією свого народу. Зокрема, це ознайомлення дітей зі своєрідними народними способами лічби та вимірювання: вимірювання довжини за допомогою частин людського тіла (лікоть, палець, п'ядь, вершок, долоня, рука, аршин, сажень), відстані кроками та переходами (поки чути вола, за добу, за місяць, від сходу до сходу), об'єму рідких (кварта, гранець, відро) та сипучих (пуд, фунт, пучка) речовин тощо.

Адже використання усної народної творчості, що містить математичний зміст допомагає дітям засвоїти числа, їх послідовність, величину. Лічилки, загадки, прислів'я, приказки та казки активізують такі логічні операції мислення як аналіз, синтез, абстрагування, класифікація, узагальнення, порівняння. Крім того, фольклор не вимагає створення спеціальних умов чи форм

роботи, він успішно використовується в ігровій, образотворчій, рухливій та інших видах дитячої діяльності [3, с.207].

Доцільно зазначити, що серед малих фольклорних жанрів лічилки сприяють розширенню математичних знань, учать зіставляти і порівнювати. У переважній більшості вони містять логічний числовий звукоряд, що характеризується чітким ритмом та віршованою формою. Інші задачі логіко-математичного розвитку вирішують загадки. Вони сприяють активізації мислення дітей, розвивають кмітливість, спостережливість. Близькими за змістом до загадок є прислів'я, які образно і чітко передають життєвий досвід від покоління до покоління. Активізації математичного словника дітей сприяє використання примовок та приказок. На відміну від прислів'їв, вони позбавлені описовості та моралі, певних висновків, можуть бути незвичайними та трохи безглуздими. Ще один з малих фольклорних жанрів – скоромовка. Її зазвичай використовують з метою оволодіння дітьми умінням швидко і чітко вимовляти текст, повторюючи певну фразу чи невеликий віршований текст. Регулятором дитячих стосунків із метою вирішення конфліктної ситуації чи примирення після сварки може виступати мирилка. Зміст певних мирилок допомагає розширити математичні знання, оволодіти операціями зіставлення та порівняння множин за кількістю у дітей старшого дошкільного віку. Окремої уваги заслуговують українські народні казки. Вони сприяють засвоєнню дітьми слів-числівників, закріпленню уявлень про форму, величину, простір та час [1, с.7].

Таким чином, фольклор як засіб логіко-математичного розвитку дітей дошкільного віку не завжди використовується в повному обсязі своїх можливостей вихователями дошкільних навчальних закладів.

Вирішенню цієї проблеми може сприяти створення вихователями спеціальних фольклорних добірок математичної спрямованості, які для зручності можуть поділятися відповідно до завдань логіко-математичного розвитку для молодшої, середньої, старшої груп дошкільного закладу.

Список використаних джерел

1. Плетеницька Л. Мандрівка у народну математику / Л. Плетеницька // Палітра педагога. – 1999. – № 1. – С. 3–8.
2. Бабій І. Засоби народної педагогіки та шляхи їх використання у моральному вихованні старших дошкільників / І. Бабій // Імідж сучасного педагога. – 2010. – № 6–7 (105–106). – С. 124–126.
3. Богуш А.М. Українське народознавство в дошкільному закладі: нав. посіб. / А.М. Богуш, Н.В. Лисенко. – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Вища школа, 2002. – 407 с.

УДК 373.2.091.33-027.22:81'23(043.2)

Лендел В.М., студент III-A курсу;
керівник: Санто В.В.,
викладач методики розвитку
мовлення, спеціаліст вищої
категорії, викладач-методист

КОМУНІКАТИВНІ ІГРИ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є однією зі стрижневих проблем сучасної дошкільної лінгводидактики. Її актуальність зумовлюється пріоритетними напрямками Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Комплексними заходами щодо всебічного

розвитку і функціонування української мови», спрямованими на модернізацію дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технологій навчання дітей рідної мови, розвитку культури мовлення та мовленнєвого спілкування.

Мовленнєве спілкування є одним із перших видів діяльності, яким дитина оволодіває в онтогенезі; воно є універсальною умовою розвитку особистості в період дошкільного дитинства. У процесі різнопланового спілкування в ігровій діяльності дитина пізнає природний, предметний і соціальний світ, що її оточує, в його цілісності й різноманітності; формує і розкриває свій власний внутрішній світ, свій образ «Я»; засвоює і створює культурні цінності, виступаючи при цьому активним суб'єктом взаємодії.

Мовленнєвий розвиток дитини є головним інструментом, за допомогою якого вона встановлює контакт з довкіллям і завдяки якому відбувається соціалізація дитини. Водночас, як засвідчує практика, поширення комп'ютеризації, телебачення та інших технічних засобів, які стали доступними і дітям дошкільного віку як у сім'ї, так і в дошкільних закладах, обмежують безпосереднє спілкування дітей з іншими мовцями, внаслідок чого збагачується їхня пізнавальна сфера і водночас гальмується мовленнєва. Мовленнєва компетенція є однією з провідних базисних характеристик особистості, що формується на етапі дошкільного дитинства.

Своєчасний і якісний розвиток мовлення – важлива умова повноцінного мовленнєвого розвитку випускника дошкільного навчального закладу [1, с.5]. Важливе місце в системі засобів розвитку мовлення дошкільників посідає гра. Її вплив на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (А.Я.Каменський, С.Ф.Русова,

В.О.Сухомлинський, К.Д.Ушинський та ін.), психологів (Ю.А.Аркін, М.Я.Басов, П.П.Блонський, Л.С.Виготський, Н.Д.Виноградов, Д.Б.Ельконін, С.Л.Рубінштейн, Д.Н.Узнадзе та ін.), сучасних педагогів (Л.В.Артемова, А.К.Бондаренко, Г.І.Григоренко, Р.І.Жуковська, В.Г.Захарченко, Т.О.Маркова, Д.В.Менджерицька, О.І.Сорокіна, О.П.Усова, Г.С.Швайко, К.І.Щербакова та ін.). Зазначимо, що хоча проблема гри завжди була в центрі уваги педагогічної науки, однак її лінгвістичний аспект щодо розвитку мовлення розглядався лише у зв'язку з дослідженням сюжетно-рольової гри (В.Г.Захарченко). У ході гри діти мають можливість діяти, конкретні дії зумовлюють мовленнєву активність дошкільника і водночас спрямовують розвиток гри. Це перехідна, проміжна ланка між повною залежністю мовлення від речей і предметних дій та свободою слова.

Психолінгвістичний компонент проблеми мовленнєво-ігрової діяльності розкривається у працях Є.М.Верещагіна, І.О.Зимньої, О.О.Леонтьєва, О.Р.Лурії, І.О.Синиці, О.М.Соколова та ін. Він ґрунтується на уявленнях про структуру мовленнєвої діяльності та різноманітні психофізіологічні механізми породження мовлення, що забезпечують реалізацію мовленнєвого акту на знайомому матеріалі з використанням комунікативно спрямованих одиниць висловлювання.

Мовленнєво-ігрова діяльність – це діяльність, що вимагає використання набутих раніше знань, мовленнєвих умінь і навичок у нових зв'язках і обставинах. У цій діяльності діти, на основі набутих уявлень про предмети, уточнюють і поглиблюють свої знання.

Основою для мовленнєво-ігрової діяльності є сформовані уявлення про побудову ігрового сюжету, різноманітні ігрові дії з предметами, засвоєні мовленнєві вміння і навички. Як форма навчання дітей, мовленнєво-

ігрова діяльність виконує пізнавальну і розважальну функції. Однією з найважливіших функцій ігрової діяльності є функція мовленнєвого спрямування. Мовленнєво-ігрові дії гравців спрямовані на інших учасників гри. У процесі гри дитина користується як діалогічним, так і монологічним мовленням. Саме в ігровій діяльності яскраво виявляється образність і виразність дитячого мовлення, в якому поєднуються мовні і немовні засоби виразності. Мовленнєво-ігрові дії виступають і засобом творчого мовленнєвого самовираження (Л.І.Березовська). Як самостійний вид діяльності, мовленнєво-ігрова діяльність – це процес, що ґрунтується на інтересі дитини до гри, її правил і дій. У кінцевому результаті мовленнєво-ігрова діяльність спрямована на розвиток і вдосконалення мовлення дітей. О.І.Сорокіна класифікує словесні дидактичні ігри, підкреслюючи також їх спрямованість передусім на пізнавальну діяльність: - ігри-подорожі, їх мета – звернути увагу на те, що знаходиться поруч, але не помічається ними.

Розвивати вміння, передавати це у зв'язному мовленні; - ігри-доручення, у яких ігрове завдання та ігрові дії ґрунтуються на пропозиції що-небудь зробити; - ігри-припущення (ігрове завдання виражене у самій назві: «що було б...?» тощо). Перед дітьми ставиться завдання і створюється ситуація, яка вимагає осмислення наступної дії, зіставити знання з обставинами або запропонованими умовами; - ігри-загадки (розвивають здатність до аналізу, узагальнення); - ігри-бесіди (в основі лежить спілкування педагога з дітьми, дітей з педагогом). Цінність полягає в активізації емоційно-розумових процесів (єдності слова, дії, думки та уяви дітей) [2, с.16-17].

А.К.Бондаренко поділяє словесні ігри, спрямовані на розвиток мисленнєвих завдань, на чотири групи. До першої групи входять ігри, за допомогою яких формують уміння

виділяти суттєві ознаки предметів, явищ («Відгадай-но», «Крамниця», «Радіо», «Так-ні»). Другу групу становлять ігри, що використовуються для розвитку в дітей умінь порівнювати, співставляти, помічати алогізми, доходити правильних висновків («Подібний неподібний», «Хто більше помітить небувальщин»). Ігри, за допомогою яких розвивається умінь узагальнювати, класифікувати предмети за різними ознаками, об'єднані у третю групу («Що кому потрібно?», «Назви одним словом»). В особливу, четверту підгрупу виділяють ігри на розвиток уваги, швидкості мислення, витримки, почуття гумору: «Зіпсований телефон», «Фарби», «Білого і чорного не називати».

Т. Піроженко розробила методику використання комунікативних ігор під час виховання культури спілкування у дітей старшого дошкільного віку. Комунікативні ігри розподілені за блоками: «Я та Я», «Я та інші», «Я і моє мовлення», «Я і мої емоції», «Я і моя сім'я». До кожного блоку визначено конкретні завдання, що сприяють розвитку певних навичок культури спілкування, підібрано ігри, вправи, бесіди. Їх елементи варто включати у різні ситуації спілкування, заняття, розваги, театралізовану, музичну та інші види діяльності дітей, на прогулянці. Можна грати перед заняттям, під час заняття використовувати ігри як фізкультхвилинки. Успішнішими ігри є тоді, коли відбуваються в колі, де всі діти бачать одне одного. Важливо стежити за тим, щоб кожна дитина мала можливість проявити себе і ніхто не залишився поза увагою. Важливо враховувати особистісні особливості кожного малюка. На перших етапах ініціатива повністю належить дорослим, а згодом діти самі починають організовувати прості комунікативні ігри.

Таким чином, можна зробити висновок, що мовленнєва діяльність за допомогою гри допомагає

дошкільняти у визначенні добра і зла в художніх творах, вказує правильність вчинків, дотримання норм і правил поведінки, допомагає сформулювати позитивне ставлення до оточуючого середовища. Слід керуватися принципом, що роль гри та мовлення відіграє важливе значення тільки в тому випадку, якщо воно сприяє розвитку всіх дітей, а не гальмує їх уяву. Комунікативні ігри-ефективний спосіб навчити дитину чітко й лаконічно висловлювати свої думки.

Список використаних джерел

1. Богуш А.М. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: навчально-методичний посібник / А.М.Богуш, Н.І.Луцан. – К. :ВидавничийДім «Слово». - 2005. – 720 с.
2. Сорокина А.М. Дидактические игры в детском саду / А.М.Сорокина. – М.Просвещение, 1982. – 96 с.

УДК 377.8.091.12.011.3-051:373.2]:159.923.2(043.2)

Леньо О.О., студентка III-Д курсу;
керівник: Кертис Н.В., викладач
дошкільної педагогіки та окремих
методик, спеціаліст I категорії

АКМЕОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У сучасному суспільстві великого значення набуває педагогічна освіта як важливий чинник формування високорозвиненої людської особистості, яка здатна не тільки використовувати здобуті уміння та навички, а й породжувати знання, бути унікальним джерелом творчості та продуктивної суспільної діяльності.

Акмеологічний підхід в педагогічній освіті є підґрунтям для досягнення вершини професіоналізму та творчості є одним із прогресивних та перспективних в сучасній системі освіти. Саме акмеологічні аспекти сприяють розвитку внутрішнього потенціалу та творчої майстерності особистості майбутнього фахівця дошкільної освіти [4, с. 2-3].

Акмеологія (від грецького *asme+logos* – наука про досягнення вершин), визначає «професіоналізм» як піднесення людини до найвищого рівня у своєму розвитку, «розквіт», «зрілість». Це наука про індивідуальний розвиток дорослої людини, досягнення нею найвищого рівня соціальної зрілості як громадянина, спеціаліста, професіонала, що виникла на стику природничих, суспільних та гуманітарних дисциплін.

Зі сторони акмеологічного підходу, розвиток творчої індивідуальності є процесом сприйняття особистості у досягненні нею вершини свого творчого розвитку. Ця думка запропонована науковцями, які вирішують питання становлення професіонала у системі сучасної дошкільної освіти. Слова Б. Гершунський та інших свідчать, що такі якості, як здатність до самостійного освоєння надбань культури, збагачення духовного потенціалу та індивідуального досвіду; формування світоглядних уявлень набуваються майбутнім фахівцем дошкільної освіти у процесі особистісного розвитку і є важливими його ознаками.

Згідно з акмеологічними аспектами, процес становлення соціально свідомої та зрілої особистості відбувається індивідуально і за допомогою суспільної системи виховання та навчання. Основними ознаками зрілої особистості, згідно з акмеологічним підходом, є: суб'єктність, самосвідомість та здатність до самонавчання ефективній поведінці й діяльності. Згідно з цим, розвиток

творчої індивідуальності можна розглядати як процес досягнення людиною піку творчої діяльності, що характеризується усвідомленням себе як неповторної творчої індивідуальності, самотворенням себе як унікального професіонала, самовдосконалення творчих якостей та розвиток творчих здібностей і стилю творчої діяльності. Процес розвитку творчого потенціалу у майбутнього фахівця дошкільної освіти власне і є становленням зрілої особистості, завдяки зростаючій її активності і формуванню свідомих й цілеспрямованих процесів її самовизнання. Досягнення найвищого рівня домагань людини в обраній діяльності акмеологія розглядає як кульмінаційний момент її розвитку. Це – момент найвищої продуктивності процесу у творчості й найбільшої значущості створених людиною цінностей [3, с. 84-85].

Творчий потенціал людини – це насамперед її природний енергопотенціал, пов'язаний із інтелектом, волею, самоусвідомленням свого призначення і відповідальністю за свої вчинки та долю. Акмеологічна категорія «творчий потенціал» включає в себе такі поняття: природні властивості індивіда, його задатки, обдарованість як природний дар, з якими індивід нероздільний. У різних видах діяльності потенціал людини розкривається у здібності, таланті, геніальності, що виявляється у властивостях особистості, манері діяльності, індивідуальності людини та продуктах її діяльності. Для процесу становлення творчого потенціалу особистості характерна єдність зовнішніх і внутрішніх умов.

Передумовами розвитку творчого потенціалу як основи професійної культури майбутнього фахівця дошкільної освіти мають стати здібності студента, потреба в самореалізації, мотивація особистісного та професійного зростання, орієнтування на певний ідеал педагога, духовні

цінності, які він сповідує, визначення на основі наявності певних індивідуальних особливостей, неповторного стилю діяльності та поведінки.

До моделі творчої індивідуальності майбутнього педагога, яка формується в ході професійного навчання, науковцем включено такі рівні:

- конституційний рівень характеризує природу й міру генетично зумовлених конституційних (біологічних) і психофізіологічних індивідуальних відмінностей педагога та їх взаємозв'язки;
- індивідний рівень включає індивідуально-психологічні особливості майбутнього педагога, зумовлені генетично, та сприяє виявленню своєрідності його темпераменту, психічних процесів (когнітивних, емоційно-вольових), здібностей і задатків;
- особистісний рівень характеризує соціальнозумовлені якості педагога (особистісні й професійні) – характер, цінності, особистісну і професійну спрямованість, ставлення до професії взагалі;
- суб'єктивний рівень пов'язаний зі спроможністю майбутнього педагога бути самостійним і відповідальним діячем, сформованістю Я-концепції, готовністю до творчості, саморозвитку, здатністю до самоактуалізації;
- інтегральний рівень поєднує в собі на якісно вищій основі характеристики усіх попередніх рівнів і втілює їх у складних інтегрованих компонентах творчої індивідуальності, якими є творчий потенціал та індивідуальний стиль професійної діяльності.

Формуванню професійної культури майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів сприяє реалізація ідей і напрацювань у галузі педагогічної акмеології, що передбачають наявність значного потенціалу акмеологічного проектування життєвого шляху або професійного самопроектування особистості [1, с. 15].

Досягнення зрілості, самостійності – це складний процес якому передую достатньо тривалий період життя. За цей час трапляються різні події, що впливають як негативно так і позитивно на розвиток людини. Якщо на ранньому етапі життя було багато подій та ситуацій, що негативно вплинули на здоров'я, формування здібностей та навичок, становлення особистості, то це може призвести до заниження вершин досягнень навіть дуже здібної людини. Але можливий і інший варіант коли під час переживання нових емоцій та вражень у людини розкриваються, наприклад, спеціальні здібності і завдяки наполегливій праці та великому бажанню вона може досягти високих творчих вершин. Нажаль, недостатня кількість вольових зусиль, цілеспрямованості, відсутність звички систематично працювати, схильність до безкорисного гаяння часу, пасивність і проста зневіра, призводять до того, що ця людина не стає творцем, спроможним досягти значних висот [2, с. 17-18].

Список використаних джерел

1. Гальченко В.М. Розвиток творчої індивідуальності майбутнього педагога: культурологічний підхід / В.М. Гальченко. – *Народна освіта*. – 2016. – № 2. – С. 15.
2. Ніколаєску І.О. Практичні основи акмеологічного розвитку особистості в умовах освітньо-інформаційного простору: навчально-методичний посібник / І.О. Ніколаєску. – Черкаси, 2012. – С.3–20.
3. Отич О.М. Мистецтво у системі розвитку творчої індивідуальності майбутнього педагога: монографія /О.М. Отич // за ред. І. А. Зязюна. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С. 84–85.
4. Сотська Г.І. Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України: навчально-методичний посібник / Г.І. Сотська. –

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, Київ, 2017. – С. 2–3.

УДК 373.2.091:37.0/4.3 (043.2)

Попович У.І., студентка III-A курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладач дошкільної педагогіки та окремих методик,
спеціаліст I категорії

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

На сучасному етапі все очевидніше стає те, що «традиційна освіта», орієнтована на передачу знань, умінь і навичок, не задовільняє потреби молодого покоління. Саме тому, проблема інноваційних методів навчання і виховання являється найбільш актуальною у сьогоденні. Причинами нововведень у дошкільній ланці є необхідність вести активний пошук шляхів розв'язання проблем наявних у дошкільній освіті; бажання не зупинятися на досягнутому; прагнення педагогічних колективів підвищити якість освітніх послуг, урізноманітнити їх, задовільняючи зростаючі запити батьків.

В основу сучасного соціокультурного простору освіти покладено такі характеристики, як інноваційність та інтегрованість. Актуалізація питання готовності педагогів до інноваційної діяльності потребує постійного творчого зростання та самовдосконалення кожного педагог. Здійснення освітнього процесу за «старими» методами не призводить до бажаних результатів. Отже виникла потреба спробувати методи та інструментальні прийоми створення інтелектуальних карт, схем, коректурних таблиць, асоціативних павутинок.

В ракурсі обґрунтування концепції інтеграції змісту дошкільної освіти, К. Л. Крутій зосереджує свою увагу на інтегрованому навчанні. Інтегроване навчання дітей дошкільного віку – процес, побудований на посиленні взаємозв'язків усіх його компонентів (змісту освітніх напрямків), і спрямований на розвиток та виховання особистості дитини за допомогою знань, умінь і навичок.

Дошкільникам посильні прийоми винахідництва, методи психологічної активації творчого процесу, за допомогою яких, заняття – це пошук, проблеми, знахідки, винаходи, ланцюжки питань. Стають на допомогу коректурі таблиці. Це інформаційно-ігрове поле, заповнене предметними картинками, яке сприяє унаочненню процесу встановлення причинно-наслідкових зв'язків між об'єктами та явищами дійсності тощо.

Діти п'яти років мають значний досвід, багатий словник, вміють описувати предмети та іграшки. Від них треба вимагати вміння не тільки розповідати за змістом репродукції, складати описову та сюжетну розповідь, а й виходити за межі зображеного художником, пов'язувати зміст картини зі своїм досвідом. Для цього необхідно ставити евристичні запитання (чому? як? для чого? чим?), які наштовхують на певну думку, спонукають до глибшого дослідження певного об'єкта чи явища.

При складанні занять важливим є врахування принципів доступності і послідовності у викладенні матеріалу, сезонність, використання емоційного компоненту. Заняття проходить у ритмічній зміні діяльності: «Діалог – гра – робота = захват + захоплення + задоволення!». Важливим є створення проблемного характеру кожного заняття. Дітей необхідно спрямовувати на «відкриття» нової інформації, розгляд проблеми під різними кутами зору.

У освітньому процесі закладу дошкільної освіти використовуються такі основні форми організації дітей: спеціально організована навчальна діяльність (заняття), ігри, самостійна діяльність дітей (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.), індивідуальна робота, спостереження, екскурсії, походи, свята та розваги, гуртки тощо. Вони можуть бути організовані фронтально, підгрупами, індивідуально залежно від віку дітей, педагогічної мети, матеріально-технічного забезпечення закладу, професійної майстерності педагога.

Використання в навчально-виховному процесі інноваційних технологій передбачає високу ефективність розумової діяльності. На сьогодні дуже популярним став метод sandplay, що з англійської дослівно означає «пісочна гра». Завдяки цьому методу діти вчаться будувати з піску і невеличких фігурок свій індивідуальний і неповторний світ у мініатюрі. Граючись, вони відтворюють на піску те, що спонтанно виникає в їх свідомості. Такий метод можна використовувати на заняттях з дослідницької діяльності.

Ігри з піском є одним з ефективних засобів всебічного розвитку дітей у цілому і творчих здібностей зокрема. Діти створюють щось нове, не бояться ламати стереотипи. У пісочниці необхідно створити оптимальні умови для розвитку творчого потенціалу, активізувати просторову уяву, образно-логічне мислення, тренувати дрібну моторику рук. Також в процесі колективних ігор, діти усвідомлюють морально-етичні норми, формується гармонійних образ світу.

У освітньому процесі закладу дошкільної освіти використовуються такі основні форми організації дітей: спеціально організована навчальна діяльність (заняття), ігри, самостійна діяльність дітей (художня, рухова, мовленнєва, ігрова, трудова, дослідницька та ін.),

індивідуальна робота, спостереження, екскурсії, походи, свята та розваги, гуртки тощо. Вони можуть бути організовані фронтально, підгрупами, індивідуально залежно від віку дітей, педагогічної мети, матеріально-технічного забезпечення закладу, професійної майстерності педагога[1, с.7].

В сучасному освітньому процесі як дошкільного закладу, так і початкової школи провідним має стати спілкування дорослого з дітьми у формі діалогу. Тому дошкільнят потрібно вчити не лише слухати дорослого, а й ставити запитання, висловлювати власну думку, формулювати судження. Вміння критично мислити допомагає сформувати художню літературу, а саме обговорення змісту, мотивів і результатів дій персонажів твору, придумування нової кінцівки [2, с.3].

Підсумовуючи вище сказане, можемо констатувати, що здійснення вихователем сучасних методів індивідуального підходу до дітей, а також використання інноваційних технологій, впливає на ефективність їх розвитку, самовизначення та життєдіяльності.

Список використаних джерел

1. Лохвицька Л. Науково-методичне забезпечення системи дошкільної освіти: історична ретроспектива і напрями модернізації на сучасному етапі / Л. Лохвицька // Рідна школа. – 2018. – № 3/4. – С. 55–59.
2. Крутій К. Сучасне заняття та освітні ситуації / К. Крутій // Дошкільне виховання. – 2016. – № 9. – С. 6–10.
3. Беленька Г. Кожен день – у радість [Текст]: сучасні підходи до організації життєдіяльності дітей у закладах дошкільної освіти / Г. Беленька // Дошкільне виховання. – 2018. – № 9. – С. 2–6.

Плешинець В.В., студентка III-Д курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б., кандидат
політичних наук, викладач
суспільних дисциплін

ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ STEM-ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

У сучасних соціально-економічних умовах швидко змінюється суспільне життя, що у свою чергу, передбачає постійне і безперервне вдосконалення системи освіти та її складових, принципів і парадигм. Вимоги до фахових компетентностей педагогів також постійно змінюються, оскільки вони в суспільстві є однією з основних рушійних сил прогресивних змін та формування громадян, здатних примножувати здобутки держави.

Нині педагоги працюють в умовах нової моделі освіти, реалізації концепції, запровадження нових підходів, зокрема STEM-освіти [1, с. 4]. STEM-освіту часто називають «навчанням навпаки». Ланцюжок «від теорії до практики» у STEM зазвичай зворотний напрям роботи: спочатку – гра, придумування та майстрування пристроїв і механізмів, а вже потім, у процесі цієї діяльності опанування теорії і нових знань. Але, звісно, STEM-освіта – це не тільки «навчання навпаки». Аббревіатура STEM розшифровується як science (природничі науки), technology (технологія), engineering (інженерія), mathematics (математика).

При цьому дані дисципліни вивчаються не окремо, а в комплексі. Дити навчиться реалізовувати вивчене на практиці, а саме навички критичного мислення та знання, отримані в результаті навчання за STEM шляхом спроб і

помилки дозволяють їй вирости новатором — потужним двигуном розвитку людства.

STEM-освіта – це низка чи послідовність курсів або програм навчання, яка готує дітей до успішного працевлаштування, до освіти після дитячого садка та школи або для того й іншого, звичайно ж, вимагає різних і більш технічно складних навичок, зокрема із застосуванням математичних знань і наукових понять.

Також цим терміном традиційно окреслюють підхід до освітнього процесу, відповідно до якого основою набуття знань є проста та доступна візуалізація наукових явищ, що дає змогу легко охопити і здобути знання на основі практики та глибокого розуміння процесів.

Певна річ, пошук прихованих талантів і здібностей, розвиток креативного мислення, виховання творчої особистості треба починати з наймолодшого віку. Дитині потрібний постійний діалог між очима, свідомістю і руками. «Критичне мислення–критичне рішення» – ось принцип освіти через руки, з розумінням того, чому ти зробив те, що зробив, і чи є вплив зробленої роботи на світ.

Діти мають навчитись як вчитись, вони повинні бути адаптивними, повинні сприймати і технології, і глобалізацію, ставати громадянами світу і своєї країни водночас. В зв'язку з цим необхідно звернути серйозну увагу на роботу з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку для забезпечення умов формування і розвитку особистості дитини, здатної успішно адаптуватися в сучасних умовах, що несе в собі STEM-освіта.

Гра, як особливий вид діяльності, являє собою процес, суть якого можна позначити як відображення і перетворення дійсності, в ході якого відбувається засвоєння суспільного досвіду, відпрацювання умінь і становлення навичок.

Як зазначав А. С. Макаренко: «Гра має важливе значення в житті дитини, вона має те саме значення, яке у дорослого має діяльність, робота, служба. Якою буде дитина в грі, такою вона буде і в праці, коли виросте. Тому виховання майбутнього діяча відбувається перш за все в грі». Головну роль в становленні найменших майбутніх інженерів грає не електроніка, а творчість.

З одного боку, в системі STEM-освіти на заняттях для дошкільників та молодших школярів на першому плані стоїть розвиток здібностей, творчого мислення і свобода створювати, тому в роботі з такими дітьми необхідно активно використовувати прості іграшки, конструктори, кубики тощо. Зіншого боку, найкращими формами і методами роботи з наймолодшими вихованцями є заняття з використанням ігрових технологій та STEM-іграшок, виробництво яких стрімко розвивається [5, с.11].

Освітні завдання гри:

- Сприяти формуванню стійких ігрових інтересів, диференціювати ігрові інтереси хлопчиків та дівчаток.
- Заохочувати дітей до спільних ігор.
- Створювати умови для виникнення, розвитку, поєднання різних видів ігор.
- Збагачувати та перетворювати ігрове середовище з метою заохочення дітей до вирішення ігрових завдань.
- Учити виявляти творчість та ініціативність у процесі гри.
- Сприяти створенню власного задуму майбутньої гри, способів побудови ігрового образу, тематики і сюжетів індивідуальної та спільної гри.
- Удосконалювати у дітей вміння спілкуватись одне з одним під час гри, висловлювати власну думку, дотримуватись норм та етикету спілкування [2, с. 118; с. 170].

Маючи на меті залучення дітей до практичної діяльності бажано розширити діапазон організаційних форм, методів навчання, способів навчальної взаємодії та надати пріоритет засвоєнню навчального матеріалу у процесі екскурсій, квестів, конкурсів, фестивалів, хакатонів, практикумів тощо.

Водночас, для формування і перевірки предметних компетентностей вихователь має спиратися на систему інтегрованих завдань, спрямованих на застосування дітьми способів навчально-пізнавальної діяльності, знань, умінь і навичок для розв'язання певних задач у змодельованих життєвих ситуаціях [3, с. 4].

Основними завданнями STEM-освіти є:

- всебічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей у природничо-математичній сфері, формування ціннісних орієнтацій, задоволення інтересів і потреб;
- ставлення у дітей цілісного наукового світогляду, загальнонаукової, загальнокультурної, технологічної, комунікативної і соціальної компетентностей на основі засвоєння системи знань про природу, людину, суспільство, виробництво, оволодіння засобами пізнавальної і практичної діяльності;
- формування соціально-компетентної особистості, здатної здійснювати самостійний вибір і приймати відповідальні рішення у різних життєвих ситуаціях;
- виховання потреби і здатності до навчання і виховання протягом усього життя, вироблення умінь практичного і творчого застосування здобутих знань;
- виховання у дітей любові до праці, забезпечення умов для їхнього життєвого і професійного самовизначення та формування готовності до свідомого вибору;

- відкриває нові можливості для ознайомлення з інноваційними освітніми технологіями, спілкування, пошуку перспективних наукових ідей тощо [4, с.29].

Людство сьогодні перебуває в технологічній фазі науково-технічної революції, коли стрімко міняється техніка й технології, і щоб встигнути за запаморочливими новинками, щоб не відчувати себе викинутим за борт сучасного життя, треба постійно вчитися. «Навчання» стає категорією, яка супроводжує людину протягом усього життя.

Як відомо, сьогодні в Україні тематика STEM-освіти набирає популярності. Зараз, як ніколи, освіта має бути випередженою, вгадувати тенденції розвитку суспільства в майбутньому, ставити перед собою завдання: проведення наукових досліджень, вивчення вітчизняного та світового досвіду, оригінальність, відхід від шаблону. Це в якійсь мірі наблизить зміст різних сфер науково-технічної діяльності суспільства до навчального процесу.

Отже, STEM – це освіта, яка допоможе сучасним дітям в майбутньому стати новаторами, творчими особистостями, цілеспрямованими у житті. Навчаючись за STEM-освітою дитина отримує більше автономності. Вона вчиться бути самостійною, приймати власні рішення та брати за них відповідальність, досягати особливих успіхів у певній галузі діяльності.

Список використаних джерел

1. Коршунова О. В. STEM-освіта. Професійний розвиток педагога: збірник спецкурсів / О. В. Коршунова, Н. І. Гущина, І. П. Василяшко, О. О. Патрикеева. – К. : Видавничий дім «Освіта», 2018. – 80 с.
2. Міністерство освіти і науки України: «Дитина» – освітня програма для дітей від 2 до 7 років / [Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білооскаленко та

ін.]; науковий керівник проекту В. О. Огнев'юк. – Київський університет імені Бориса Грінченка. – Київ, 2016. – №1. – 304 с.

3. Міністерство освіти і науки України: методичні рекомендації щодо впровадження STEM-освіти у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах України на 2017/2018 навчальний рік // Інститут модернізації змісту освіти – 2017. – №21. 1 / 10 – 1470. – 7 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/56880/

4. Патрикеева О. STEM - освіта : умови впровадження у навчальних закладах України / О. Патрикеева, О. Лозова, С. Горбенко // Управління освітою. – 2017. – № 1. – 28-31 с.

5. Ревков О. В. STEM - освіта у наймолодшому віці: Збірник «Грані науково-технічної творчості Запорізької області» /О.В. Ревков, І.О. Тамкович, М.Г. Едель, М.А. Гезалова, Р.С. Дьолог // Комунальний заклад Запорізької обласної ради. – 2018. – №2. – С. 11-18.

УДК 373.3.091.33-027.22:811.111(043.2)

Решко В.Й., студентка III-Г курсу;
керівник: Фогел Д. О.,
викладач іноземної мови

GAME-BASED LEARNING: ГРА НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ (АНГЛІЙСЬКОЇ) МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

*У шкільному віці гра не вмирає,
а проникає у ставлення до дійсності.
Вона має своє внутрішнє продовження
у шкільному навчанні й праці.
Л.С. Виготський*

У сучасній методиці викладання іноземної мови проблема впровадження гри на уроках іноземної

(англійської) мови в початковій школі набула значного поширення, так як дозволяє в сприятливій для мовленнєвого розвитку строкі сформувати інтерес учнів до вивчення іноземної мови, розвивати мислення, уяву, пам'ять та інші психологічні функції учнів, залучені в процес розвитку мови. Гра належить до традиційних і визнаних методів навчання і виховання молодших школярів. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функція діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Застосування ігрових форм роботи найбільш ефективно в початкових класах. Гра як звична діяльність у шкільному віці допомагає подолати скутість, сором'язливість і страх, найбільше сприяє адаптації дитини до нових умов і соціалізації молодшого школяра у шкільне середовище. Ігрові форми є доступним, наглядним, творчим і змістовним педагогічним прийомом, що сприяє як мотивації учнів до вивчення іноземної мови, так і створення іншомовної комунікативної атмосфери на уроці, що сприяє підвищенню ефективності і якості освітнього процесу. Використання ігор на уроці іноземної (англійської) мови виховує в учнів почуття причетності іншої культури, толерантність, почуття товариства, допомагає розвивати пам'ять, мислення, уяву, комунікативні навички та вміння учнів [1].

Сучасний урок іноземної мови немислимий без інтенсивності й потребує від учнів концентрації уваги, напруження сил. Застосування ігор дає змогу зберегти ентузіазм і високу працездатність до останніх хвилин уроку. Для дитини шести-семирічного віку один із головних мотивів навчання – прагнення до активної участі (колективної чи індивідуальної) в певній корисній

діяльності класу, завдяки якій вона утверджує себе на соціальному шаблі свого маленького колективу. Гру на уроці іноземної (англійської) мови можна і треба застосовувати як під час вивчення нової теми, так і під час закріплення й перевірки знань молодших школярів. Навчальна ситуація повинна зацікавлювати учнів, викликати у них бажання брати участь у спілкуванні, готовність брати в ньому участь.

Учні охочіше будуть виконувати завдання з елементами гри, оскільки основним стимулом школярів до розумової активності, мотивом виконання дидактичного завдання є не пряма вказівка вчителя чи бажання учнів чогось навчитися, а природне прагнення до гри, бажання досягти ігрової мети, виграти. А. Макаренко називав гру усвідомленою діяльністю, а радість гри – «радістю творчою», «радістю перемоги» [2]. Бажання досягти спільної мети також може зблизити учнів класу, покращити характер відносин у колективі. До активної діяльності залучаються навіть найпасивніші та ізольовані учні, які у взаємодії із лідерами мають стимул пізнати щось нове, показати свої кращі вміння та риси. Гра дає змогу позбутися шаблонів і стереотипів, здатна змінити ставлення учнів до будь-якого явища, факту, проблеми. Вона стимулює інтелектуальну діяльність учнів, вчить прогнозувати, досліджувати та перевіряти правильність прийнятих рішень, виховує культуру спілкування, формує вміння працювати в колективі та з колективом. В однокласників з'являється відчуття відповідальності, взаємодопомоги, доброзичливості, водночас уважне й критичне ставлення одне до одного, вони намагаються зрозуміти та поважати думку інших. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, передають між собою знання та досвід, вчаться діяти як єдиний механізм, колектив.

У початковій школі переважають дидактичні ігри. Головними умовами ефективності застосування дидактичних ігор є: органічне включення в навчальний процес, захоплюючі назви, наявність справді ігрових елементів, зокрема зачинів, римування, обов'язковість правил, які не можна порушувати, використання лічилок, емоційне ставлення самого вчителя до ігрових дій. Педагог повинен заохочувати дітей до подібних ігор, в процесі гри підтримувати спроби учнів проявляти власну ініціативу, надавати їм необхідну допомогу [1].

Робота вчителя в Новій українській школі спрямована не лише на максимальне засвоєння та усвідомлення учнями навчального матеріалу, а й на подальше застосування отриманих знань, умінь та навичок на практиці, формування у дітей бажання вчитися. Ігрові методи багатопланові, і кожен з них у той чи інший спосіб сприяє виробленню певної навички. Сучасні науковці вважають: «Game – based learning», тобто «Навчання повинне засновуватися на грі, в якій закладена певна мета, завдання та результат». Іншими словами, дидактичні ігри є найефективнішими на початкових етапах вивчення іноземної мови та сприяють розвитку навиків роботи у соціумі, що так важливо для НУШ. У сучасних умовах освітнього процесу елементи гри виступають як орієнтир, метою якого є підвищити ефективність уроку та мовних навичок.

Game best learning є ефективним чинником для формування нової, покращеної освітньої системи, що приносить високі результати при вивченні англійської мови. Перелік ігор, які сприятимуть розвитку дітей, доволі різноманітний. Заняття з конструкторами з дерева, м'якого каучуку чи пластику (зокрема, Lego), як геометричних, так і довільних форм формують у дітей інженерне мислення та навички. Цікавим видом роботи є Word building, що

полягає у наклеєні на кожную цеглинку Лего літер і подальшому складанні учнями слів із цих цеглинок. Це допомагає дітям оволодіти мовою, розвивати дрібну моторику. Також можна навчити учнів впізнавати великий та маленький варіанти букв. Для кращого засвоєння рекомендується використовувати для кожної літери по дві детальки одного кольору.

Уроки іноземної (англійської) мови доцільно проводити із залученням іграшок, імітуючи їх голос. Це може бути початком гейміфікації на уроці. Саме іграшки стануть чудовим елементом для моделювання різних ситуацій і зробить процес навчання набагато цікавішим. Одним з прикладом такої гри може стати гра «Відгадай хто це?». Учень отримує іграшку від вчителя, дивиться на неї, а інші повинні здогадатися що це за іграшка. Задаються питання. «Is it an animal?», «Is it red?», «Is it small?». Хто вгадає, отримує наступну іграшку від вчителя. За допомогою онлайн-дошки і простого кубика (який можна кидати онлайн), можна грати у веселі настільні ігри – дитина робить хід, в залежності від числа на кубику, і виконує завдання з клітинки, на яку попала («smile», «tell about your family», «show a monkey»). В ту ж саму гру на написання як можна більшої кількості слів з одного словосполучення на англійській, можна легко пограти й в Skype, як і у «Крокодила», «Simon says» або ж у «Кольори». Colors: даємо команду «touch something yellow» – швиденько доторкнись до чогось червоного. Можна ускладнити гру і давати команду принести щось – «bring me a green pen» – принеси мені зелену ручку [2].

Одним з ефективних способів створення ситуації, яка сприяє спілкуванню, а саме говорінню, іноземною мовою називають урок – рольову гру.

Наприклад:

1. Т: Лисиця Аліса принесла нам мішок, а в ньому щось заховано. Давайте спробуємо відгадати що саме в ньому. Для цього ви повинні питати: «Is this a...?». У відповідь ви будете чути: «Yes, it is» або «No, it is not».

2. Один з учнів вибирається на роль Незнайки, він ходить по класу, вказує на предмети або картинки і запитує: «What's this?», «What's that?».

3. «Екскурсія по класу».

У клас приходить «гість» (це може бути будь-який казковий герой). Учні повинні розповісти і показати йому, що є в їхньому класі, вживаючи структури «This is...», «That is...».

4. Т: До нас у гості прийшли казкові герої, але вони з різних казок і тому не знайомі один з одним. Послухайте, як вони знайомляться:

- Hello!

- Hello!

- What's your name ?

- My name is Winnie – the – Pooh and what is your name?

- My name is Little Red Riding Hood.

Учасники дидактичної гри можуть працювати індивідуально, в парах, малих групах, командах, тощо. Головним завданням організатора гри (вчителя) є пояснити правила і слідкувати, щоб учасники їх не порушували. Ігри, що проводяться вчителем на уроках іноземної (англійської) мови, можуть стати ефективним способом мотивації до здійснення іншомовної мовленнєвої діяльності у процесі вирішення завдання самої гри.

Молодші школярі люблять приміряти на себе соціальні ролі та образи персонажів, які їм подобаються. Це може стати у пригоді на уроках читання під час інсценізації прочитаного твору. Учні проявляють свої здібності, винахідливість, артистизм, намагаються з'ясувати схожість між своєю особистістю та характером,

діями, вчинками персонажа, можуть власноруч виготовити костюм, або інші предмети, які знадобляться для гри. Також їм цікаво витрачати багато часу на обговорення сюжету, аналіз вчинків персонажів, конфліктних ситуацій, тощо. Учні хочуть спробувати себе у ролі вчителя. Здійсненню їх прагнення сприяє те, що у першому класі велике місце в грі відводиться школі – діти учать ляльок, один одного. Учні охочіше сприймають інформацію, для того, щоб змогти її передати іншим. У 9-10 років ігри з шкільною тематикою зникають. У дітей 7-8 років тривають ігри, пов'язані з життям сім'ї (побутові). У гру вводиться імпровізація. У молодших школярів широко представлені індивідуальні й групові ігри. Але останні переважно невеликими групами – по 2-3 людини. Поширені ритмічні ігри, ігри в театр. Велике місце в третьому класі починають займати ігри з правилами без сюжетів і спортивні ігри, змагання. Вони розвивають у дітей уміння діяти в колективі, боротися за честь класу. У молодшому шкільному віці відбувається також перехід від ігор в плані зовнішніх дій – до ігор в плані уяви, в думці. Так, діти можуть здійснювати космічні подорожі, не виконуючи при цьому зовнішніх дій. Тобто складається вже ідеальна гра, гра уяви [1].

Отже, в ігровій діяльності освітня, розвиваюча й виховна функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра запобігає перевтомленню учнів початкових класів на уроках іноземної (англійської) мови, сприяє формуванню в них особистих якостей та власного ставлення до навколишньої дійсності, зміцнює колектив класу. Гравці не ставлять перед собою ніякої дидактичної мети і завдань, їх цікавить тільки цікавий ігровий процес та успішне завершення гри. Саме в іграх розпочинається цікаве навчання, невимушене спілкування дитини з колективом класу, взаєморозуміння між вчителем і учнем. Завдяки

ігровим формам навчання можна залучити пасивних учнів до систематичної розумової праці, дати змогу дитині відчувати успіх, повірити в свої сили, навчати без примусу. Гра як метод навчання організовує, розвиває учнів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Список використаних джерел

1. Лийметс Х. Й. Групповая работа на уроке / Х. Й. Лийметс. – Москва: Знание, 1975. – 662с.
2. Ульяницька Л. С. Ігрові проблемні ситуації / Л. С. Ульяницька // Початкова школа. – Київ: Освіта, 1996. – №9. – 27с.

УДК 373.2.015:31: [57.081.1:3](043.2)

Роман С.І., студентка III-A курсу;
керівник: Кертис Н.В.,
викладач дошкільної педагогіки та
окремих методик

ФОРМУВАННЯ ГУМАННОЇ ВЗАЄМОДІЇ З ОБ'ЄКТАМИ ПРИРОДНОГО ДОВКІЛЛЯ ЗАСОБОМ ДОСЛІДНИЦЬКО-ПОШУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Природне середовище було, є і буде незмінним партнером людини в її повсякденному житті. Ми черпаємо із скриньки природи всі наші багатства. Сучасні масштаби екологічних змін створюють реальну загрозу життю людей, том навчально-виховна діяльність дошкільного закладу має бути спрямована на виховання екологічної культури дошкільнят, щоб виросло покоління, яке охоронятиме довкілля [1, с. 3].

Активним засобом роботи дошкільного навчального закладу є пошуково-дослідницька діяльність дітей, тому що вони є природженими дослідниками, які активно шукають інформацію про довкілля. Малюки намагаються зрозуміти свій світ шляхом спостереження та експериментування.

Саме природна допитливість дітей обумовлює їх навчання. Психолого-педагогічні дослідження свідчать, що діти дошкільного віку можуть розуміти причини деяких простих явищ і здатні до елементарних логічних міркувань у тому разі, якщо завдання спираються на спостереження або практичну діяльність [5, с.42]. У результаті дослідницької діяльності у дітей формуються елементарні навички пошукової роботи, посилюється інтерес до явищ живої і неживої природи, активізується самостійна розумова діяльність. Пошуково-дослідницька діяльність найближче підводить дитину до проблеми, а винагородою за активність та допитливість малюків є їх самостійні «відкриття» у світі природи. Адже під час досліду дитина сама розв'язує пізнавальне завдання за допомогою наявних у неї знань, умінь, і навичок, виконуючи різні перетворюючі дії. У результаті знаходить правильні шляхи його розв'язання, а також подібних завдань з варіативністю змісту й ознак.

Елементарна пошукова діяльність як форма ознайомлення дітей з природою забезпечує найбільш високий ступінь активності самостійної діяльності дітей. Вона дозволяє сформувати у дітей уявлення про явища природи, виявити їх причини і взаємозв'язки. Дослід визначається як спосіб матеріального впливу людини на об'єкт з метою вивчення цього об'єкта, пізнання його властивостей. За сучасних умов, коли великого значення надається розвитку пізнавальної активності, вихованню

прагнення до здобуття нових знань, проведенню дослідів повинно бути приділено значну увагу.

У дошкільних навчальних закладах велика увага приділяється дослідницькій діяльності дошкільників. Наведемо кілька прикладів дослідів з дітьми дошкільного віку на тему «Вода», під час якого поглиблюють знання дітей про воду: це речовина; вона може бути холодною, теплою та гарячою; може бути чистою, брудною, кольоровою; має властивість розтікатися, литися, капати, може змінювати форму, використовуватися в господарстві. Також проводяться досліді на тему «Таємниці повітря», під час якого формуються у дітей уявлення про повітря як природне середовище, що повітря є всюди, воно рухоме, невидиме, може мати певний запах і є в середині нас. В дошкільних навчальних закладах дітей знайомлять з властивостями ґрунту та піску, способом їх використання, вчать розрізняти вологий та сухий ґрунт.

Використання дослідів цінне тим, що вони мають велику переконуючу силу. Знання, яких набувають діти, мають особливу доказовість, повноту і міцність. Під час проведення дослідів забезпечується чуттєве сприймання, практична діяльність дітей і словесне обґрунтування. Такий органічний зв'язок і сприяє максимальній активізації розумової діяльності дітей, оскільки відповідає характеру мислення дошкільників [3, с. 120].

Ознайомлення дітей з природою за допомогою елементарної пошукової діяльності має більш розвиваюче значення. Систематичне використання прийомів в пошуковій діяльності призводить до того, що вона є способом самостійної пізнавальної діяльності дитини. Під впливом пошукової діяльності у дітей розвиваються елементи самостійного творчого мислення. Необхідне цілеспрямоване керівництво з боку дорослих, яке

передбачає спілкування, спільні спостереження та екологізацію продуктивних та художніх видів діяльності.

Список використаних джерел

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 2012. – № 7. – С. 3-22.
2. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: ставлення фахівця в умовах навчання: монографія / Г.В. Беленька. – К: Світоч, 2006. – С.148
3. Біла І.М. Розвиток пізнавальної діяльності дошкільників / І.М. Біла. – Кам'янець-Подільський: П.П Мошинський В.С., 2009. – С. 120.
4. Бондарева Т. Дитяче експериментування / Т. Бондарева // Дошкільне виховання. – 2002. – № 4. – С. 8-10.
5. Прокопенко Л. Головні складові розвивального середовища / Л. Прокопенко // Дошкільне виховання. – 2002. – № 4. – С. 24-25.

УДК:159.954:373.2(043.2)

Сегедій Е. М., студентка III-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.,
викладач психології,
спеціаліст I категорії

ОСОБЛИВОСТІ УЯВИ В ДОШКІЛЬНОМУ ВІЦІ

За допомогою спеціальних вправ і прийомів можна розвивати уяву. У творчих видах праці - наука, література, мистецтво інженерія і т.п., розвиток уяви, природно, відбувається в заняттях даними видами діяльності. У психології пізнавальних процесів не вироблено єдиного способу розвитку уяви. У кожному з пропонованих способів, авторами підкреслюються ті сторони, які, на їх

думку, є найбільш яскравими і важливими рисами уяви, що відрізняють її від інших психічних процесів.

Ось вже майже сторіччя дитяче малювання викликає інтерес численних дослідників. Представники різних наук підходять до вивчення дитячого малюнка з різних боків. Психологи через дитяче малювання шукають можливість проникнути в своєрідний внутрішній світ дитини. Педагоги шукають оптимальні шляхи навчання, сприяючи всебічному розвитку дітей [1].

Уява і фантазія - це найважливіша сторона життя дитини. Засвоїти яку-небудь програму без уяви неможливо. Вона є вищою і необхіднішою здатністю людини. Разом з тим саме ця здатність потребує особливої турботи в плані розвитку. А розвивається уява особливо інтенсивно у віці від 5 до 15 років. І якщо в цей період уяву спеціально не розвивати, то в подальшому настає швидке зниження активності цієї функції. Разом із зменшенням здатності фантазувати у дітей збіднюється особистість, знижуються можливості творчого мислення, гасне інтерес до мистецтва, до творчої діяльності. Для того, щоб розвивати творчу уяву у дітей, необхідна особлива організація образотворчої діяльності [2].

Діти малюють те, про що думають, що привертає їх увагу,кладають в те, що відображає своє відношення до нього, живуть в малюнку. Малювання - це не тільки забава, але і творча праця. Так що ж це таке «образотворча діяльність», або, іншими словами, малювання? Перш за все - одне з перших і найбільш доступних засобів самовираження дитини. При цьому в роботу включаються зорові, рухові, мускульно-тактильні аналізатори. У образотворчій діяльності виявляється своєрідність багатьох сторін дитячої психіки. Малювання допомагає нам краще і більше дізнатися про дитину, дає можливість отримати матеріал, що розкриває особливості мислення, уяви,

емоційно-вольової сфери. Не говорячи вже про те, яку користь приносять заняття малюванням, розвиваючи пам'ять і увагу, мову і дрібну моторику, привчаючи дитину думати і аналізувати, порівнювати і порівнювати, складати і уявляти.

Наслідуючи діям дорослих, дитина вже в ранньому дитинстві починає маніпулювати олівцями і папером, створюючи карлючки. Це період до творчої діяльності. Малюнок з'являється, коли дитина зв'язує деякі з своїх карлючок з предметами і спеціально створює уявні об'єкти. Словесне формулювання наміру є початком образотворчої діяльності.

Значний стрибок в розвитку, як самої дитини, так і малювання, відбувається в дошкільному віці. Під впливом дорослих з'являються зображення будинків, дерев, квітів, машин. Дитина долає шаблони і починає малювати те, що їй цікаво. Все, що тільки вона здатна уявити, представити в своїй уяві, дитина намагається намалювати. У багатьох спостерігається інтерес до фантастичного світу, вони малюють чарівників, принцес, фей, чаклунів т.п. [3].

Діти малюють і те, що відбувається в реальному житті дорослих. Малювання, як і гра, допомагає дитині освоїти його соціальне оточення, світ, в якому вона живе.

За методикою домальовування контурних зображень частин предметів (наприклад, зламаної гілки, осколка розбитої вази тощо) або простої геометричної фігури (кола, квадрата, трикутника) можна вивчити особливості розвитку у дітей уяви (О. Дяченко), визначивши тип розв'язування завдання - домалювати, щоб у результаті отримати картину.

Всі необхідні якості уяви (широта, довільність, стійкість, яскравість, оригінальність) виникають не спонтанно, а при умові систематичного впливу з боку дорослих. Вплив повинен збагачувати і уточнювати

сприйняття і представлення дитини про навколишній світ, а не зводиться до «нав'язування» їй готових тем. Дитині потрібно допомагати знайомитися з дійсністю, щоб її зображати, розвивати здатність оперувати образами, щоб створювати на їх основі нові. Важливо формувати у дітей пізнавальні інтереси [4].

Якщо ж цю роботу з ним не проводити, то і уява значно відставатиме в розвитку. В результаті до початку шкільного навчання дитина може виявитися не готовою до засвоєння учбового матеріалу, вимагаючого достатньо сформованого рівня уяви. До цього віку вже повинні з'явитися такі психічні утворення, як довільність, внутрішній план дій, рефлексія. Завдяки цим новоутворенням з'являється і якісно новий вигляд уяви - довільна уява. Зростає цілеспрямованість, стійкість задумів, образи уяви наочні, динамічні і емоційно забарвлені. Присутня творча переробка уявлень [5].

Отже, розвиваючи уяву з раннього дитинства, ми не тільки удосконалюємо пізнавальні процеси і здібність до творчості, але і формуємо особистість дитини.

Список використаних джерел

1. Буняк Н.А. Загальна психологія: секція (частина 1) / Н.А. Буняк – Тернопіль: ТНТУ ім. І. Пулюя, 2017. – 100 с.
2. Субботина Л.Ю. Развитие воображения детей. Популярное пособие для родителей и педагогов / Художник Куров В.Н. - Ярославль: «Академия развития», 1997. - 240с., ил. - / Серия: «Вместе учимся, играем»/
3. Дьяченко О. М. Развитие воображения дошкольника / О. М. Дьяченко. – М., 2006.
4. Болотова А.К. Психология развития и возрастная психология: Учебник для вузов/ А.К. Болотова – СПб Питер, 2018 – 512 с.

5. Павленко В.В. Розвиток креативної уяви в школярів / В.В. Павленко // Нові технології навчання: наук-метод. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – Київ, 2016 с. – Випуск 86. – Частина 2. – 182 с. – С. 142– 146.

РОЗДІЛ III. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА І РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ

УДК 780.712.2:78.01 (043.2)

Брижак Р. В., студентка I-B курсу;
керівник: Берец Н. Ю.,
викладач-методист

МИСТЕЦТВО ДИРИГУВАННЯ ЯК ФЕНОМЕН МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Одна з найскладніших і найвідповідальніших серед музично-виконавських професій – це диригентська діяльність, адже диригент поставлений в умови, де його інструментом є цілий колектив виконавців. Тому він має відчувати виконавський колектив як єдиний інструмент, який складається з живих людей. Підкоривши їх – це повести за собою, складає його завдання.

Диригування сформувалося як самостійний вид виконавської діяльності лише в другій половині XIX століття, можна стверджувати, що воно є однією з наймолодших музично-виконавських спеціальностей. Хоча, разом з тим, диригування як мистецтво керування музично-виконавським колективом сягає глибокої давнини. Зокрема, в часи Давнього Єгипту та Давньої Греції музичний колектив очолювали особи, які, як вважають Л. Григор'єв, Я. Платек, за допомогою жестів рук передавали характер виконання твору.

Професійні навички диригента, його особистісні якості, музична та загально-гуманітарна освіченість, поза якими не може здійснитися виконавська інтерпретація стали предметом дослідження низки відомих музикантів-педагогів, відомих диригентів, мистецтвознавців. Зокрема, проблемам диригентської майстерності у

соціокультурному аспекті (включаючи проблематику теорії та техніки хорового диригування, а також хормейстерської інтерпретації музичних текстів) присвячені наукові праці М. Багриновського, М. Канерштейна, Е. Кана, Н. Малька, І. Мусіна, К. Ольхова, К. Пігрова, П. Чеснокова та ін.; розподіл диригування на «мистецтво» та «керування», доводять тезу доцільності розгляду діяльності диригента як полі функціональної досліджують науковці І. Маркевич, О. Поляков; комунікативний зв'язок диригента з виконавським колективом розглядає М. Багриновський; питання про пластичний бік диригентського висловлення, позицію у встановленні непохитного зв'язку диригентської пластики з художнім образом твору та взаєморозуміння диригента й оркестрантів науково обґрунтовують Ю. Домаркасі, М. Колесса, С. Кондрашев, Ф.Коробов, А. Пазовський, Б. Смірнов, Г. Макаренко.

Диригування – це складний і багатогранний творчий процес управління колективом, який передбачає широкий комплекс диригентської техніки – складної системи жестів, яка включає техніку рук, корпусу, голови, міміку, дихання, завдяки яким диригент професійно керує музичним колективом. Разом із тим, диригування – це ще й складний психологічний процес, який передбачає як внутрішні переживання, так і емоційну віддачу, вміння підпорядковувати своїй волі дії виконавців оркестру та розкривати ідейний, емоційно-образний зміст твору та його музичну красу, виховує любов до професії музиканта, формує професійні якості виконавців тощо.

Великий педагог, диригент, фундатор Української диригентської школи М. Колесса переконував: «Диригування – це таке ж виконавське мистецтво, як спів, гра на скрипці, кларнеті чи будь-якому іншому інструменті. Проте воно суттєво відрізняється від інших видів виконавського мистецтва: якщо музиканти-виконавці

мають справу з бездушним інструментом (фортепіано, скрипка, флейта, арфа тощо), на якому вони грають краще чи гірше, залежно від якості інструмента чи власної майстерності, то диригент має перед собою безліч індивідуальностей, хористів або оркестрантів, яких він повинен об'єднати в один згуртований колектив таким чином, щоб він зазвучав під його керуванням, як добре настроєний інструмент» [1, с. 3].

Диригування, як вид спілкування між диригентом і колективом виконавцем, розглядається в сучасному музикознавстві як «мистецтво управляти колективним виконавством музичного твору (оркестром, хором)... Мистецтво диригування – спеціально розроблена система жестів, міміки...» [6, с. 157]. Знакова система диригування в навчальних посібниках стала називатися диригентською технікою. Шарль Мюнш із цього приводу заявляв, що перш ніж узяти на себе сміливість командувати... «треба набути техніку, яка не приходить сама по собі» [3, с. 19].

«Техніка диригування – це мова, на якій диригент звертається до хору чи оркестру. Диригент повинен володіти нею, оркестр і хор повинні її розуміти», – вказував М. Малько [2, с. 86].

На думку В. Самаріна, «диригент хору всім своїм умінням, талантом та інтуїцією формує таке звучання в хорі, яке має яскраво вираженні риси музично-естетичного впливу: обережно складає різноманітні тембри людського голосу, виявляючи їх неповторні фарби, та, що особливо важливо, знаходить у тембровому звучанні підтвердження сутності музично-художнього образу твору» [5, с. 154].

Отже, диригент – це творчий інтерпретатор музичного твору, який передає свої творчі наміри при допомозі жестів, міміки, слова. Він повинен навчити кожного співака як виконувати той чи інший твір. Диригування – це мова диригента. Природність мови

диригента робить його зрозумілим як професіоналам, так і малопідготовленим учасникам самодіяльних колективів.

Диригування – це один із найскладніших видів музичного виконавства. Однак, деякі музиканти вважають, що це – взагалі не мистецтво і вчитися йому не варто, інші ж навпаки переконують, що цьому мистецтву можуть навчитися лише особливо обдаровані особистості.

Дехто вважає, що для диригування потрібно мати тільки диригентське обдарування, а техніка прийде сама по собі, завдяки практичним діям. Усі ці думки є хибними, однак, певною мірою, у них є раціональне зерно, оскільки є багато відомих диригентів, які не отримали свого часу професійної диригентської освіти і добре керували і зараз керують оркестрами чи хорами. Але це є рідкісний виняток.

Не випадково В. Ольхов визначав, що складність диригентської професії обумовлюється поліфункціональністю ролі керівника в музичному колективі, який, на його думку, має бути:

- мислителем (створює інтерпретацію твору);
- інженером (планує конкретне звукове втілення даної інтерпретації);
- диспетчером (точно визначає час і якість звучання);
- контролером (стежить за якістю звучання);
- майстром (у необхідних моментах «підправляє» деталі, поєднує в собі функції актора та режисера, задумуючи і ставлячи «музичну виставу» й водночас граючи в ній головну роль);
- вихователем (об'єднує виконавців у єдиний колектив і допомагає кожному розвинути необхідні якості);
- педагогом (навчає майстерності) [4, с. 12].

Перелік визначених здібностей показує багатоаспектну й поліфункціональну діяльність диригента

музичного колективу, який здатний вирішувати важливі художньо-творчі завдання.

Яке ж основне завдання майбутнього диригента – керівника хорового колективу? По-перше, навчити співати кожного і навчити співати хором, в ансамблі, для виконання якого необхідні особливі знання техніки хорового виконання, специфічних засобів виразності, пов'язаних з своєрідністю і можливостями інструменту виконання – голосу, а по-друге, уважно й максимально точно відтворити авторський задум, реалізувати його.

Запорука успіху диригента – його відповідальне, вимогливе ставлення як до колективу, так і до самого себе, вміння прислухатися до хорових виконавців, одночасно бути не лише творчо одухотвореним, ай лагідним і вихованим, стриманим і тактовним, упевненим у власних силах, щоб за незначний проміжок часу засвоїти необхідні знання, вміння та навички. Як техніка ораторського мистецтва виховується не стільки граматиною, скільки високими зразками словесного мовлення, так й істинна, художня техніка диригування – носій інтерпретаційного начала – виховується передусім високими зразками музичного мистецтва. при цьому диригентська «граматика» – ремесло – теж необхідна. Проте, слабе місце усіх правил і вправ в тому, що вони безсилі навчити живої мови, в тому числі й диригентської, яка формується лише у практичній художній діяльності.

Отже, мистецтво диригування – це складний творчий процес, адже правильне планування, методично вірна робота з хором забезпечує якість вивчення твору, що виконується, і розвиває музичний смак, інтерес до вивченого, кругозір, а саме головне – виховує почуття прекрасного, робить усебічно розвинутими людьми нашого суспільства

Список використаних джерел

1. Колесса Н.Ф. Основы техники дирижирования / Н.Ф. Колесса. – К.: Музична Україна, 2011. – 208 с.
2. Малько Н. А. Основы техники дирижирования / Н.А. Малько. – Москва: Музыка, 2015. – 220 с.
3. Мюнш Ш. Я – дирижер / Ш.Я. Мюнш. – Москва : Музыка, 1960. – 62 с.
4. Ольхов К. А. Теоретические основы дирижерской техники / К. Ольхов. – Л.: Музыка 2004, 2-е изд. – 160 с.
5. Осеннева М.С. Методика работы с детским музыкальным коллективом: учеб. пособие. / М.С. Осеннева, В.А. Самарин, Л.И. Уколова. – М.: Академия, 1999. – 224 с.
6. Энциклопедический музыкальный словарь. – Москва: Советская энциклопедия, 1991. – 671 с.

УДК 373.3.015.31:54.081.1]:37.014.3(043.2)

Галайда В.І., студентка III–Г курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки, спеціаліст I категорії

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КОНТЕКСТІ ВИМОГ НУШ

В умовах сьогодення перед людством гостро постали екологічні проблеми: забруднення ґрунтів, повітря, водойм токсичними відходами, вимирання десятків видів рослин та тварин, озонові діри, збереження генофонду та ін. Головною причиною усіх негараздів природи була і є людина. Не усвідомлюючи свого місця у навколишньому природному середовищі, вона шкодить насамперед собі, своїм нащадкам. Ось чому зараз перед учителями стоїть завдання екологічної освіти й виховання підростаючого покоління, а починати слід з найменших школярів,

враховуючи їхні морально-психологічні особливості та рівень екологічної культури.

Екологічні знання, навички, переконання сьогодні особливо необхідні для виховання нового ціннісного ставлення до природи, розвитку світоглядної свідомості людини. Про це також повідомляється в Концепції «Нова українська школа», де чітко визначені 10 компетентностей, серед яких є екологічна грамотність і здорове життя.

Молодший шкільний вік сприятливий для розвитку в учнів основ екологічної культури. Самою природою обумовлено соціальне призначення дитинства – адаптація дитини до природи і суспільства, здатність брати відповідальність за свої вчинки перед людьми, рослинним і тваринним світом. Початкова школа дає можливість сформувати пізнавальний потенціал екологічних знань для подальшої бази вивчення природничо-математичного циклу, виховувати особистість, яка усвідомлює місце людини у довкіллі, через ознайомлення з рослинним і тваринним світом, розкриття взаємозв'язків і взаємозалежностей у природі, вивчення та дослідження куточків рідного краю.

У Концепції Нової української школи зазначається, що в першу чергу в учні потрібно формувати екологічну грамотність і здорове життя; уміння розумно та раціонально користуватися природними ресурсами в рамках сталого розвитку, усвідомлення ролі навколишнього середовища для життя і здоров'я людини, здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [3].

Переконуємося, що формування екологічної культури, гармонійних відносин людини і природи посідає в Україні особливе місце. Це викликано багатьма причинами, насамперед високим рівнем радіаційної, хімічної забрудненості навколишнього середовища. Тому сучасним учням украї необхідні відчуття відповідальності

за природу як національну й загальнолюдську цінність, основу життя на землі, господарські, гуманні принципи природокористування.

Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток в учнів екологічної культури. Завдання екологічного виховання – сприяти накопиченню екологічних знань, виховувати любов до природи, прагнення берегти, примножувати її, формувати вміння й навички діяльності в природі. Однією з умов успішної організації екологічного виховання молоді є чітке визначення його мети.

Тож, головною метою екологічного виховання має стати формування екологічного світогляду, мислення, здатності до системного аналізу екологічних проблем і творчого їх розв’язання. Кінцевою метою екологічного виховання є формування особистості з високим рівнем екологічної культури, стрижнем якої є система суспільно важливих цінностей [1, с. 150].

Варто наголосити, що успіх екологічного виховання великою мірою залежить від врахування ряду педагогічних вимог. Головною серед яких є вміння поєднувати навчальний матеріал екологічного змісту із практичною діяльністю школярів у природному середовищі. При реалізації вимог екологічного виховання необхідний комплекс таких методичних засобів і прийомів, щоб вивчення природи, будь-яке спілкування з нею залишало в пам’яті дітей глибокий слід, обов’язково впливало б на почуття і свідомість. Адже, на різних етапах свого життя школярі по різному усвідомлюють і сприймають навколишнє середовище. До того ж кожен учень володіє індивідуальними особливостями пізнавальної діяльності, емоційного життя, волі характеру, поведінки. Кожен школяр потребує індивідуального підходу на основі

вивчення і врахування психологічних особливостей формування його особистості.

Тому для досягнення позитивних результатів в екологічній освіті і вихованні молодших школярів важливо брати до уваги як і вікові, так і індивідуальні особливості, риси характеру, ставлення до навчання, потреби і здібності кожного школяра.

Доречно зауважити, що екологічна культура – культура всіх видів людської діяльності, так чи інакше пов'язаних з пізнанням, освоєнням і перетворенням природи; складається із знання та розуміння екологічних нормативів, усвідомлення необхідності їх виконання, формування почуття громадянської відповідальності за долю природи, розробки природоохоронних заходів та безпосередньої участі в їх проведенні [2, с. 21].

Саме початкова школа – початкова ланка формування екологічної культури, екологічного мислення, засвоєння екологічних знань. Коли дитина приходить до 1 класу в неї ще не сформовані стійкі погляди, переконання, інтереси. Тому завдання вчителя – сформувати екологічне мислення та екологічну культуру кожного учня, навчити підростаюче покоління жити за законами природи, домогтися, щоб почуття особистої відповідальності за все живе на Землі, турбота про збереження природи стали рисами характеру кожної людини. Навчання екології має бути активним, цікавим, раціональним, максимально наближеним до життя, а у навчальному матеріалі не повинно бути перенасиченості психічною інформацією, яку діти неспроможні належним чином сприйняти [4, с.45].

Можемо стверджувати, що екологічне виховання в початковій школі спрямоване на формування системи наукових знань, поглядів, переконань, які закладають основи відповідального ставлення до навколишнього природного середовища. Зміст навчально-виховної роботи

в цьому напрямі полягає у розкритті перед дітьми багатогранної цінності природи.

Отже, екологічне виховання – це складна систематична діяльність педагога, що спрямована на розвиток в учнів екологічної культури. Завдання екологічного виховання – сприяння накопиченню екологічних знань; виховання любові до природи, прагнення берегти і примножувати її багатства; формування вмінь і навичок діяльності людині в природі. Адже, природне середовище було, є і буде незмінним партнером людини в їх повсякденному житті. Ми черпаємо із скриньки природи всі наші багатства. Природа, її краса і велич залишаються нашим головним скарбом, нашою святинею, якій непідвладні час і мода.

Список використаних джерел

1. Войтович А.Ю. Екологічне виховання учнів початкових класів в Україні та Європі: компаративний аспект / А.Ю. Войтович // Молодь і ринок: щомісячний науково-педагогічний журнал. – 2016. – № 2 (133). – С. 149–154.
2. Дудік Г. Формування екологічної свідомості дітей починається змалку / Г. Дудік, В. Шабликіна // Початкова школа. – 2007. – №6. – С. 19–23.
3. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
4. Пустовіт Н.А. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. посіб. / Н.А. Пустовіт, О.Л. Пруцакова, Л.Д. Руденко, О.О. Колонькова. – К., 2008. – 64 с.

Герич А.А., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНІ ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК МОРАЛЬНОГО РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Інформаційна революція та глобалізація світу зробили сприйняття дійсності молодшими школярами в значній мірі залежними від того, як його подають медіа, тому в епоху становлення цифрових та інтерактивних технологій комунікації актуальним для розвитку підростаючого покоління є набуття системи знань і практичних умінь для орієнтації в інформаційних потоках сьогодення: пошуку, засвоєння, застосування інформації, зокрема, медіаінформації; адекватного сприймання, критичного осмислення, звільнення від непотрібних впливів, творчого інтерпретування різноформатної медіа продукції.

В державі розпочато застосування «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні». Головна ідея Концепції полягає в сприянні становленню ефективної системи медіаосвіти в Україні для забезпечення загальної підготовки дітей та молоді до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною медіасистемою.

Згідно з цією концепцією, медіаосвіта – частина освітнього процесу, спрямована на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії з сучасною системою мас-медіа, як традиційними (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітніми (комп'ютерне опосередковане спілкування, інтернет) медіа, з

урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій [3].

Доречно зауважити, що мета медіаосвіти – формування медіакультури особистості в середовищі значущих для неї спільнот (малих груп, родин, навчальних і виробничих колективів, місцевих громад тощо).

Тож впровадження медіаосвітніх освітніх процесів початкової школи спрямоване на формування медіаімунітету особистості; критичного мислення, яке забезпечить свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіа потреб, а також розвиток медіаторчості особистості спеціалізованими засобами медіа культури.

Одним з основних засобів медіаосвіти молодших школярів є мультиплікація. Тема мультиплікації знайшла своє відображення у працях Л. Бірюкова, А. Бурухіна, Л. Лебедєва, Л. Назарова, Л. Фесюкова, М. Сітцевої, Р. Силко, П. Скляра, Ю. Хомської та інших науковців.

Вчені наголошують, що використання мультиплікаційних засобів навчання робить уроки динамічними, яскравими, набагато результативнішими, різноманітними за жанрами. Такі уроки розвивають у дітей креативне мислення, навчають по-іншому сприймати матеріал, що вивчається, повніше й точніше висловлювати свої думки, проявляти свої індивідуальні можливості, долати певні труднощі в навчальній діяльності, самостійно будувати творчий процес, а це і є сходинки до формування життєвих компетентностей особистості.

Мультфільм, мультиплікація, анімація, мультиплікаційне кіно – це вид кіномистецтва, твори якого створюються шляхом зйомки послідовних фаз руху мальованих або об'ємних об'єктів. Серед мультиплікаційних фільмів виокремлюють лялькові, мальовані, пластилінові, комп'ютерні. Першим

мультфільмом в Україні був «Солом'яний бичок», створений В. Левандовським мальований мультфільм. Сьогодні найбільш популярними є комп'ютерні мультфільми («Маша і ведмідь», «Фіксіки» та ін.).

В. Сухомлинський слушно акцентував увагу на тому, що «у малюків своє бачення світу, своя мова художніх зображувальних засобів» [2, с. 36]. Мультиплікація є особливим жанром екранних мистецтв, де аудіовізуальний ряд підлаштований саме для дитячого сприйняття.

Як зазначає Р. Силко, «мультиплікація – це універсальна та інтернаціональна мова спілкування дітей та дорослих усього світу. Мультиплікація є дуже близькою до світу дитинства, бо в ній завжди присутня гра, злет фантазії й немає нічого неможливого. Мультиплікація є універсальним багатогранним засобом розвитку дитини у сучасному візуально насиченому світі. Виразні засоби мультиплікації є найбільш природніми для дитячого віку стимуляторами творчої активності та розкнутості мислення» [4, с. 188].

Тому, обираючи мультфільм, доцільно враховувати принципи дії мультиплікації на свідомість дітей. Переглядаючи будь-який мультфільм, дитина отримує різноманітну інформацію, що є не лише навчальною чи практичною.

У процесі перегляду мультиплікації виокремлюють три принципи впливу на свідомість і поведінку дітей: інформатизації, імітації, ідентифікації. Їх характеристику, варто розпочати з принципу інформатизації. Під час перегляду мультфільму дитина зустрічається не просто з новим знанням, а з цілим потоком нового й непізаного, за розуміння та сприйняття якого відповідає вона сама.

Не менш вагомим є принцип ідентифікації. Переглядаючи мультфільми, діти ідентифікують персонажів, стилі їхньої поведінки, предмети побуту тощо.

Ідентифікуючи себе з персонажем, діти наслідують його і засвоюють моделі поведінки, які часто бувають агресивними. А. Бандура наголошує, що одна телевізійна модель може бути предметом наслідування для мільйонів, і описує три способи проходження підкріпленого зразка для наслідування: у випадку, якщо за допомогою спостереження моделі можуть виникати нові реакції; у випадку, коли наслідування моделі поведінки за винагородою або покаранням може посилювати чи послаблювати стримування цієї поведінки; у випадку, коли наслідування моделі може сприяти актуалізації тих зразків поведінки, які й раніше відомі дитині.

Принцип імітації є тим принципом, вплив якого ми можемо бачити одразу. Адже, переглядаючи мультфільм, дитина хоче бути схожою на своїх героїв і тому з радістю наслідує улюблених персонажів [3].

Слід наголосити, що використання мультфільмів відносять до основних напрямів використання ІКТ у початковій школі. Вплив мультиплікацій на свідомість і поведінку молодших школярів є очевидним, оскільки їх перегляд починається не з першого чи другого класу, тому навчати правильного перегляду варто починати ще з дошкільного віку.

Критеріями правильного підбору мультиплікаційних фільмів, вважаємо такі: чітко регламентований час перегляду, підбір мультиплікацій з урахуванням вікових особливостей дітей, їхніх уподобань і характеру, обов'язковий попередній перегляд мультфільму дорослими, спільний перегляд з дитиною з наступним обговоренням [1, с. 88].

У ході перегляду мультфільмів дитячий мозок обробляє графічні зображення і різну інформацію. Вважаємо, що пізнавальні, розважальні мультфільми

несуть позитивний вплив. Найважливішим із позитивних факторів є стимуляція навчання.

Використання мультиплікаційного, казкового персонажа стимулює міжособистісні відносини, навчання та соціальний розвиток дітей. Вчителі 1–2 класів використовують персонажі майже на кожному уроці. Не менш цікавим використання мультфільмів є для учнів 3–4 класів. Наприклад, урок у 4 класі «Материки Землі». Можна використати фрагменти мультфільму «Уроки тітоньки Сови», а саме, «Географія для малих», або мультфільм «Географія для самих маленьких».

Тема уроку нова, насичена інформацією і перегляд мультфільму протягом 2–3 хвилин приковуватиме дитячу увагу до рослинного, тваринного світу, до племен Америки і т.д. На виховних заняттях теж можна використовувати фрагменти – «Пори року» («Уроки тітоньки Сови»), «Смішарики: Абетка доброзичливості» тощо. На кожному уроці «Основ здоров'я» учнів можуть супроводжувати персонажі анімаційного серіалу «Смішарики». Автори підручника рекомендують список мультфільмів під час вивчення курсу «Основ здоров'я».

Сучасні мультики сприймаються молодшими школярами по-різному і мають певний вплив на дитячу психіку і здоров'я. Мультфільми представляють собою відмінний спосіб передачі інформації в мозок дитини. Мультфільми для дітей можуть бути смішними і в той же час пізнавальними та розвиваючими. Розвиваючі мультики допомагають дитині опановувати корисну інформацію і надалі використовувати її позитивні якості в житті. Дослідження показують, що розвиваючі мультики сприяють розвитку інтелекту навіть у найменших глядачів. Тож можемо виділити такі особливості мультфільмів:

- привернення уваги;
- вища продуктивність уроку;

– зміна ставлення до мультфільмів: діти починають сприймати їх як джерело знань, а не лише як розвагу.

Використання пізнавальних мультфільмів на уроках в початковій школі сприяє:

- підвищенню мотивації;
- демонстрації можливостей мультфільму;
- зростанню якості навчання і виховання [3].

Поведінка дітей багато в чому залежить від тієї інформації, яку вони беруть із засобів масової інформації, зокрема перегляд мультиків. Інколи вигадані герої стають кумирами дітей. Перегляди мультиплікаційних фільмів змушують повірити маленьку людину в добро і зрозуміти, що таке зло. Більшість дітей прирівнюють на себе ролі і хочуть бути героями в реальному житті.

Тому на уроках в початковій школі вчителям необхідно використовувати фрагменти пізнавальних мультфільмів, щоб урок дітям запам'ятався і був насиченим. А від грубих і страшних мультиків, дітей потрібно огорожувати і ця робота під силу батькам. Адже телевізійний ефір має їх достатньо. Не слід завантажувати дітей інформацією, яка заважає їх нормальному розвитку. А вчителям початкових класів, з багатьох мультфільмів можна взяти «іскорки» для своєї нелегкої праці.

Таким чином, правильно організований і прокоментований сеанс перегляду вдало підібраної мультиплікації сприяє активізації навчально-пізнавальної активності молодших школярів. Адже використання навчальних інформаційних технологій слугує засобом підвищення мотивації навчально-пізнавальної діяльності, урізноманітнення педагогічного процесу, розвитку розумових здібностей, самостійної творчої активності молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Будник О. Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній початковій школі: реалії та перспективи / О. Будник, Ю. Минай // Гірська школа Українських Карпат. – 2016. – № 14. – С. 84–88.
2. Вознесенська О.Л. Сімейна медіа-освіта в системі позашкільної освіти [Текст] / О.Л. Вознесенська, М.Ю. Сидоркіна // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи: Збірник наукових праць / М-во освіти України, Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2011. – Вип. 26. – С. 35–39.
3. Медіаосвіта та медіа грамотність: підручник / Ред.-упор. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; За науковою редакцією В.В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.
4. Силко Р.М. Мульти-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульти-терапія / Р.М. Силко // Вісник. Серія: Педагогічні науки. – 2014. – № 120. – С. 188–190.

УДК 373.3.091.313:76(043.2)

Дорчинець М.І., студентка III-Г курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

МЕДІАОСВІТА В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Культурні та особистісні зміни, які відбуваються з підростаючим поколінням, багато в чому пов'язані з розвитком цивілізації, з інноваціями в галузі засобів масової комунікації. Особливе значення грамотна робота з інформацією має, коли йдеться про дітей та підлітків. У них відсутній достатній життєвий досвід, вони ще схильні до сліпого наслідування привабливих образів.

Розвиток у сучасному світі інформаційно-комунікаційних технологій та системи мас-медіа нагально потребує цілеспрямованої підготовки особистості до вмілого і безпечного користування ними. Майбутнє суспільство все більше спиратиметься на інформаційно-комунікаційні технології: web-технології, хмарні обчислення і bigdata, смартфони та Інтернет «розумних речей», штучні інтелекти та інші гаджети. На взаємодію з різноманітними медіа (книги, преса, радіо, кіно, телебачення, Інтернет) припадає все вагоміша частка вільного часу громадян України, чим зумовлюється значний вплив медіа на всі верстви населення, передусім на дітей.

Також медіа потужно й суперечливо впливають на освіту підростаючого покоління, часто перетворюючись на провідний чинник його соціалізації, стихійного соціального навчання. Відтак постає гостра потреба в розвитку медіа-освіти, одне з головних завдань якої полягає в запобіганні вразливості людини до медіа-насилення і медіа-маніпуляцій, втечі від реальності в лабіринти віртуального світу, поширенню медіа-залежностей.

Проблема медіакультури стала предметом наукової уваги Н. Кирилової, Л. Мастермана, М. Скиби, О. Сергєєвої та ін. Значення медіаосвіти для становлення особистості аналізували О. Бурім, І. Задорожна, Л. Зазнобіна, Т. Кузнецова, А. Литвин, О. Федоров та ін.

Ключове значення у становленні та розвитку медіаосвіти відіграє ЮНЕСКО. Саме тут вперше термін «медіаосвіта» було вжито – на спільному засіданні Сектора інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно та телебачення на початку 1970-х років.

Прийнято вважати, що першу навчальну програму з медіаосвіти розробив М. Мак Люен у 1959 р., і вже в 1960-

х роках активне застосування медіаосвіти в навчальному процесі почалося у Англії, Канаді, Німеччині, США, Франції. Там завданням цього предмету визначалося формування інформаційної культури та підготовка до життя в інформаційному суспільстві [4, с. 19].

ЮНЕСКО визначає медіаосвіту як навчання теорії та практики для використання сучасних мас-медіа, як частину специфічної галузі знань у педагогічній теорії та практиці; медіаосвіту, при цьому, відрізняють від використання медіа як допоміжних засобів у викладанні інших наук [1, с. 21].

В ЮНЕСКО переконані, що медіаосвіта – одне з основних прав людини на свободу самовираження та є знаряддям сприяння демократії. Саме тому медіаосвіту рекомендовано для запровадження в національні навчальні плани усіх країн, систему додаткової, неформальної та «пожиттєвої» освіти [4, с. 32].

Медіаосвіта, на думку цілого ряду вчених, – це дослідницький процес, що ґрунтується на основоположних концепціях, що здебільшого є аналітичними інструментами, а не альтернативним змістом. Ці ключові концепції включають: означення, асоціацію, жанр, відбір, невербальну комунікацію, мову медіа, природність та реальність, аудиторію, конструкцію, медіасприйняття, репрезентацію, код, кодування, декодування, сегментацію, виділення, сюжетну структуру, ідеологію, риторику, промову, мову, суб'єктивність.

Так, Л. Мастерман припускає, що медіаосвіта триває протягом усього життя людини і має на меті не просто критичне розуміння, а й критичну автономію [4, с. 33]. Схожими є судження американської дослідниці П. Офдерхейд, яка гадає, що медіаграмотність спрямована на розвиток у індивіда критичної автономії щодо медіа. Головним у медіаграмотності є широкий спектр

інформування в громадянській, соціальній, споживацькій сфері стосовно критичного сприйняття та творчості [1, с. 33].

Відомий дослідник медіа Дж. Гербнер розглядав медіаосвіту як формування широкої коаліції для розширення свободи та розмаїття комунікації, для розвитку критичного розуміння медіа як нового підходу до ліберальної освіти [1, с. 46].

На сучасному етапі в Україні гостро постало питання медіаосвіти. Оскільки, як зауважує Г. Сагайдак, саме від інформації, яку ми отримуємо, залежить наше майбутнє. Науковець стверджує, що оскільки процес отримання інформації є невід'ємною складовою нашого життя, уже змалечку дитина змушена постійно сприймати інформацію – образи відображеного світу [3]. Важливими умовами впровадження медіа-освіти в Україні також є:

- удосконалення нормативно-правової бази взаємодії мас-медіа та освітніх інституцій на всіх рівнях, включення заходів з формування системи медіа-освіти до переліку державних пріоритетів інноваційного розвитку суспільства;
- забезпечення готовності фахівців системи освіти до розв'язання медіа-освітніх проблем і суперечностей, що потребує перебудови звичних форм роботи, удосконалення змісту і форм підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації, зорієнтованих на випереджувальне ознайомлення з медіа-освітніми інноваціями насамперед шкільних практичних психологів і соціальних педагогів;
- якісне програмно-методичне та інформаційне забезпечення, зокрема створення спільних інформаційних ресурсів, програмне забезпечення роботи віртуальних медіа-освітніх груп і мультидисциплінарних конференцій,

створення та адміністрування тематичних медіа-освітніх сайтів;

- активізація міжгалузевої і міжнародної взаємодії, здійснення спільних наукових проєктів, проведення круглих столів, міжвідомчих семінарів, конференцій, фестивалів з медіа-освіти [2].

Варто наголосити, що сучасні діти мають доступ до інформаційного, новинного контенту всього світу, спостерігають за багатьма подіями в реальному часі, долучаються до них он-лайн або оф-лайн. Крім того, певну частину інформації вони відтворюють (або створюють) на сторінках соціальних мереж. Як отримана інформація буде дитиною усвідомлена, в якому вигляді потім відтворена – це залежить від рівня її медіаграмотності. Тому медіаосвіта молодших школярів передбачає формування в учнів:

- медіаімунітету як спроможності протистояти агресивному медіасередовищу і зберігати відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіапродукції, що передбачає медіаобізнаність, уміння обирати потрібну інформацію, оминати інформаційне «сміття», захищатися від потенційно шкідливої інформації у мережі Інтернет;

- рефлексію і критичне мислення як психологічні механізми, які забезпечують свідоме споживання медіапродукції на основі ефективного орієнтування в медіапросторі та осмислення власних медіапотреб, адекватного та різнобічного оцінювання змісту і форми інформації, її повноцінного і критичного тлумачення з урахуванням особливостей сприймання мови різних медіа, культури спілкування у віртуальних спільнотах та соціальних мережах;

- здатність до медіатворчості для компетентного і здорового особистісного самовираження, реалізації

життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища, мережі стосунків у значущих для особистості реальних спільнотах; – спеціалізовані аспекти медіакультури: візуальну медіакультуру (сприймання кіно, телебачення), культуру комунікативної поведінки в Інтернеті, музичну медіакультуру, розвинені естетичні смаки щодо форм мистецтва, опосередкованих мас-медіа, та сучасних напрямів медіаарту тощо [4].

Тому серед основних завдань вчителя є:

1. Формування інформаційної культури учнів. Інформаційна культура – показник загальної та фахової культури людини. Складовими інформаційної культури є комп'ютерна грамотність, медіа компетенція, медіа культура, бібліотечно-бібліографічна грамотність, а також культура читання.
2. Ознайомлення учнів із розмаїттям засобів опрацювання інформації.
3. Вироблення медіаімунітету, як спроможності протистояти агресивному медіасередовищу і збереженню відчуття психологічного благополуччя при споживанні медіа продукції.
4. Формування рефлексії і критичного мислення, як психологічних механізмів, які забезпечують свідоме споживання медіа-продукції на основі ефективного орієнтування в медіа-просторі та осмислення власних медіа потреб.
5. Створення здатності до медіатворчості для компетентного і здорового особистісного самовираження, реалізації життєвих завдань, покращення якості міжособової комунікації і приязності соціального середовища та ін.

Саме початкова школа сьогодні стає тим інформаційно-освітнім середовищем, яке формує

медіаграмотну особистість, медіаспоживача, що вміє знаходити потрібну інформацію і перевіряти її достовірність, медіаторця, який грамотно і відповідально створює власні медіапродукти.

Випускники початкової ланки повинні набути ще однієї компетентності – новинної грамотності. Задача вчителя – допомогти дітям стати свідомими споживачами новин, застосовуючи прийоми критичного мислення та працюючи з реальними прикладами із засобів масової інформації.

Таким чином, медіа компетентність – це здатність особистості розпізнавати, критично сприймати та обробляти інформацію, усувати агресивну та шкідливу, вміння використовувати медіа у власних та навчальних потребах, здатність до творчого створення власних медіапродуктів.

Особливо актуальною медіакомпетентність стає в період вірусних атак, широкого розповсюдження фейків та джінси, медіаманіпуляцій. Сьогодні відбувається переорієнтація навчання з засвоєння величезної суми знань, на освоєння компетентностей. Це передбачає формування вмінь молодшого школяра працювати з інформацією: шукати, аналізувати, критично переосмислювати, відбирати необхідну, використовувати для вирішення певних задач.

Список використаних джерел

1. Брайант Дж. Основы воздействия СМИ / Дж. Брайант, С. Томпсон – М., СПб., К.: Издательский дом «Вильямс», 2004. – 430 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://osvita.mediasapiens.ua/material/koncepciyavprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>

3. Медіаграмотність у початковій школі: посібник для вчителя / О.В. Волошенюк, О.В. Ганик, В.В. Голощапова / за редакцією О.В. Волошенюк, В.Ф. Іванова. – Київ: ЦВП, АУП, 2018. – 234 с.
4. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник / ред.-упоряд. В.Ф. Іванов, О.В. Волошенюк; за наук. ред. В.В. Різуна. – К.: Центр вільної преси, 2012. – 352 с.

УДК 37.091.12-051:159.923.5(043.2)

Козар Я.С., студентка III-Б курсу;
керівник: Котубей В.Ф.,
викладач історії,
спеціаліст вищої категорії,
старший викладач

САМОВИХОВАННЯ ЯК КОМПОНЕНТ РОЗВИТКУ І САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ

Становлення України як самостійної держави, її національне відродження і перехід до ринкових відносин кардинально впливають на роль фахівців з вищою освітою. Сьогодні загальноосвітнім закладам потрібні педагоги з досвідом самовиховання і саморозвитку професійних умінь організації особистісно-орієнтованого освітнього процесу. Реформування системи педагогічної освіти вимагає від майбутнього вчителя вибору стратегії неперервної освіти на основі саморозвитку, самовдосконалення, невід’ємними складовими якого є самовиховання та самоосвіта. Для педагога робота над собою – необхідна передумова набуття і збереження професіоналізму. Це цілеспрямований процес, який є продовженням професійного виховання, коли майбутній учитель з об’єкту виховного впливу («Я - студент, нехай мене вчать») перетворюється на суб’єкт організації власної життєдіяльності («Я - майбутній

фахівець, і готую себе до цього»): самостійно обирає мету самовдосконалення, постійно аналізує здобутки професійного зростання, займається самоосвітою. В ідеалі педагогічною діяльністю повинні займатися люди, що мають до неї покликання, природні здібності, талант. Однак, оскільки в наш час педагогічна професія є однією з наймасовіших, багато фахівців схиляються до думки, що відсутність у вчителя яскраво виражених здібностей може бути компенсована розвитком інших, не менш важливих професійних якостей, зокрема таких, як працелюбність, чесне та серйозне ставлення до своїх обов'язків, наполеглива робота над собою тощо.

Одні дослідники твердять, що вчителем-майстром можна стати, працюючи на робочому місці поруч з гарними вчителями, набуваючи вміння і досвіду. Інші зазначають на необхідності володіти педагогічним талантом: є він – успіх у роботі забезпечено. «Вчителем потрібно народитися» – вважають вони. Треті, слідом за А. Макаренком, стверджують, що у педагогічній діяльності головне не талант, а майстерність, заснована на умінні, на кваліфікації. Великого значення вчителю надавав і Я. Коменський. На його думку, «вчителі – душа і серце виховання і тому вони поставлені на високому почесному місці; їм вручена почесна посада, вище якої нічого не може бути під сонцем». Умовою успішного виконання почесного обов'язку вчителя Я. Коменський вважає його покликання і любов до цієї професії [2, с. 133-163].

Без роботи над розвитком власної майстерності не уявляли себе навіть найталановитіші педагоги. Одним з принципових положень педагогічної науки є аксіома, яка стверджує, що інтелект загострюється інтелектом, характер виховується характером, особистість формується особистістю. Тобто, яскрава, неординарна, приваблива особистість вчителя виступає однією з найважливіших

умов, а також засобом досягнення успіху у виховній і освітній діяльності. Про необхідність наявності у майбутнього вчителя певних рис, що роблять його придатними до педагогічної діяльності, зазначали й українські педагоги. Так, О. Духнович у своїй книзі «Народна педагогія в пользу училищ и учителей сельских» стверджував, що «всякий, хто посвящається в наставляння юнацтва, повинен бути вже від природи для цього обраним, бо не всякий, хто вчить і наставляє, може назватися учителем і наставником. Той, хто не має належної якості, більше шкодить людському суспільству і громадянству, ніж приносить користь» [1, с. 217-218]. Продовжуючи свою думку, український педагог стверджує, що наставник повинен бути обдарованим особливими якостями: справжнім покликанням до цієї служби; мати добрі і правильні знання і відомості з того предмета, який хоче викладати іншим; чистий і непорочний норов, інші доброчесності (лагідність, поважність, мужній характер тощо); любов до учнів своїх; володіти від природи легким, зрозумілим способом викладання, мати арсенал потрібних засобів для навчання і наставляння; поважати добрий порядок.

Вибір особистісно-значущих цілей і завдань – це важливий крок професійного самовиховання, адже від вибору мети залежить ефективність роботи. Серед цілей самовиховання виокремлюють:

- 1) досягнення згоди із самим собою. Для цього слід навчитися приймати себе таким, яким є насправді, визнати власні вади;
- 2) досягнення гармонії з найближчим оточенням. Щоб досягти свободи і злагоди з найближчим оточенням, потрібно навчитися змінювати своє ставлення до нього, шукати в усьому позитивні аспекти, уміти прощати і не бути рабом речей. Крім того, слід контролювати власні

емоції, тобто усвідомити ті розумові операції, унаслідок яких вони виникають;

3) усунення поганих звичок. Необхідно намагатися позбутися їх якомога швидше, адже деякі з них можуть блокувати досягнення певної життєвої мети;

4) розвиток педагогічних здібностей та умінь. Завдання майбутнього педагога полягає в тому, щоб розвивати в собі спеціальні здібності, необхідні для успішного оволодіння професією, досягнення високих результатів [4, с. 115].

Психолого-педагогічний аналіз самовиховання майбутнього вчителя дає підстави розглядати його як систему, що характеризується цілісністю, взаємозв'язками. Це означає насамперед вміння узяти на себе відповідальність за власне життя. Перекладаючи цю відповідальність на інших, людина потрапляє в залежність від них, і її розвиток сповільнюється. Тому, *самовиховання* – це один з різновидів людської діяльності, важка робота насамперед над собою, її ефективність залежить насамперед від цілеспрямованості людини, наявності у неї стійкої мотивації, позитивних установок, правильного вибору методів самовдосконалення, систематичних зусиль і постійного самоконтролю.

Професійне самовиховання передбачає таку послідовність дій:

- вибір особистісно-значущих цілей і завдань самовиховання;
- планування діяльності і створення програми самовиховання;
- вибір методів і прийомів самовиховання;
- зіставлення досягнутих результатів з очікуваними;
- корекція програми самовиховання з урахуванням результатів самоконтролю.

Основним завданням майбутнього вчителя є вдосконалення професійно значущих якостей особистості:

розширення світогляду, збереження і зміцнення професійного здоров'я, підвищення рівня методичної підготовки, формування своєї духовної культури, педагогічного мислення, творчості тощо. Тому, визначаючи мету самовдосконалення, важливо відповісти собі не лише на питання «Яким я хочу бути?», а й на питання «Для чого я хочу таким бути?». Для студента, як майбутнього вчителя, необхідне чітке усвідомлення того, що вищий навчальний заклад – це лише умова отримання освіти. Освіта вчителя залежить від його інтересів, установок, потреб, власної активності в оволодінні науковими знаннями та вміннями, цілеспрямованості, свідомості і наполегливості у розвитку в собі тих якостей, що утворюють особистість сучасного фахівця. Можливості ж самовдосконалення дуже значні. Адже самовдосконалення, є важливою складовою самовиховання.

Самовдосконалення – це свідомо робота майбутнього вчителя з розвитку своєї особистості як професіоналу, що передбачає адаптацію власних індивідуально-неповторних особливостей до вимог педагогічної діяльності, постійне підвищення професійної компетентності і розвиток соціально-моральних якостей. Самовдосконалення майбутнього вчителя як і будь-який вид діяльності, має свою загальну структуру. Її основними компонентами є: мета, завдання, принципи, форми, методи, засоби та результат. Важливу роль у самовдосконаленні відіграє ідеал, як уявлення про найвищу досконалість, яка визначає певний спосіб і характер діяльності людини. Ним для майбутнього вчителя може бути як окрема особистість, так і спрямованість на досягнення конкретних результатів у професійній діяльності. Видатний вітчизняний педагог К. Ушинський відзначав, що учитель повинен бути високоосвіченою людиною з енциклопедичними знаннями,

любити свою професію, бути завжди зацікавленим в удосконаленні своєї майстерності, володіти педагогічним тактом. Йому важливо знати свою справу, чітко уявляти мету педагогічної діяльності, мати високу практичну підготовку, володіти методикою навчання і виховання, уміти викладати свої знання визначено і точно, бути не тільки хорошим викладачем, але й не менш умілим вихователем. Пропонуючи проект учительської семінарії, К. Ушинський радив приймати до них лише тих, у кому можна передбачити хороших учителів [3, с. 162-172].

Зважаючи на викладене вище, можна сказати, що проблема самоосвіти і самовиховання майбутнього педагога за своїм змістом є багатоплановою, її вивчення потребує систематизації різноманітних аспектів самовдосконалення особистості студента. Самовиховання – є самостійною діяльністю, що сформувалася під впливом соціально-педагогічних вимог до діяльності й особистості вчителя, його активності та цілеспрямованості, щодо змін та переосмислення власних дій.

Насамперед, самовиховання, є важкою роботою над собою, і її ефективність залежить від правильного вибору методів самовдосконалення, також постійного самоконтролю. Без самовиховання неможливе досягнення успіху в навчанні, педагогічній діяльності, сімейних стосунках і в житті загалом. Завдяки професійному самовдосконаленню, можемо спостерігати зміни, що відбиваються в особистість майбутнього вчителя завдяки реалізованим самовпливам. У цьому випадку студент педагогічного навчального закладу має вміти володіти своєю волею, управляти своїми емоціями, стримувати себе, підтримувати добрий, бадьорий настрій, виконувати особисті правила, режим дня тощо.

Список використаних джерел

1. Духнович О.В. Народна педагогія в пользу училищ й учителей сельських // Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: навч. посіб. / Від упорядників, вступні нариси та упорядкув. З.Н. Борисової, В.У. Кузьменко; За заг. ред. З.Н. Борисової. – К.: Вища шк., 2004. – С. 217-218.
2. Коменский Я.А. Великая дидактика / Я.А. Коменский // Избранные педагогические сочинения. – М., 1955. – С. 164 – 392.
3. Ушинский К.Д. Педагогические сочинения / К.Д. ушинський. – М.: Педагогика, 1988. – Т.1. – С. 416.
4. Лозовой В.А. Самовоспитание личности: философско-социологический анализ / В.А. Лозовой. – Х. : Основа. – 1991. – С. 115.

УДК 373.3.091.313(043.2)

Кузьма С.І., студентка І-Ж курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач педагогіки

ІНТЕРАКТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

За нової парадигми освіти пріоритетним став новий підхід до ролі учня в освітньому процесі. Саме він повинен стати центральною фігурою на уроці. Від творчої активності учнів, їх вміння доказово міркувати, обґрунтовувати свої думки, вміння спілкуватися з іншими учнями класу, з вчителем залежить результативність уроку.

Відомо, що молодші школярі найкраще вчать, будучи залученими до активної пізнавальної діяльності. Адже вони не можуть довго концентрувати увагу, зберігати одну і ту саму позицію тіла, сидіти без руху та спілкування. Забезпечивши молодшим школярам можливість рухатись та переміщатись у просторі, можна

компенсувати їм певну нерухомість під час навчання. Тому проблеми активізації навчальної діяльності учнів початкової школи почали досліджуватись перш за все науковцями, методистами та учителямипочатківцями.

Так, у практиці української початкової школи набули поширення інтерактивні технології навчання, використання яких створює необхідні умови як для становлення і розвитку компетентностей учнів, так і для розвитку і виховання особистості активних громадян з відповідною системою цінностей. Саме інтерактивні технології навчання підвищують ефективність освітнього процесу в початковій школі, спрямовують його на розвиток особистості учня, дають змогу реалізувати принципи особистісно-орієнтованого навчання в умовах сучасної школи.

Варто наголосити, що технологія – це сукупність методів, які спрямовані у яку-небудь справу, майстерність, мистецтво. Педагогічна технологія – це гілка педагогічної діяльності, яка описує процес досягнення планових результатів навчання на основі позитивних загальнолюдських якостей та досягнень педагогічної думки, а також інформатизації.

Предметом педагогічної технології є навчально-виховний процес, який сприяє розвитку дитини як особистості, а також як вільного громадянина демократичної держави.

Основними задачами сучасних педагогічних технологій виділяємо наступні: виховати свідомого громадянина суверенної держави, інтелектуально розвинену особистість, враховуючи ділові та людські якості; сформувані творчі риси для праці в майбутніх цивільних відносинах з почуттям честі, з розумінням сутності приватної та державної власності, а також почуття

стремління для досягнення високих цілей та отримання високих професійних якостей і умінь.

Особливого значення серед педагогічних технологій набувають інтерактивні технології, які найбільш повно реалізують вище зазначені завдання.

Зародки інтерактивних технологій навчання можна знайти за стародавніх часів. Таким чином, Сократ змушував своїх учнів знаходити «істину» за допомогою відповідей і запитань, а Конфуцій взагалі не дотримувався планів навчання, проводивши заняття у вигляді довільних бесід. Також свій внесок у розвиток інтерактивних технологій навчання зробили А. Белл, Дж. Ланкастер, Платон, Ж.-Ж. Руссо. Сучасними дослідниками інтерактивних технологій є О. Пометун, Г. Селевко, Н. Суворова, С. Уткін та ін.

Суть інтерактивного навчання у тому, що освітній процес відбувається за умови постійної, активної взаємодії всіх учнів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове, навчання у співпраці), де і учень, і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами навчання, розуміють, що вони роблять, рефлексують із приводу того, що знають, вміють та здійснюють [4, с. 65].

Тож, під інтерактивною технологією навчання треба розуміти таку організацію освітнього процесу, за якої той, хто вчиться, обов'язково бере участь у колективному взаємодоповнюючому процесі навчального пізнання. Кожен учасник має конкретне завдання, за яке він публічно звітує, від його виконання залежить якість роботи всієї групи, до якої він належить. Інтерактивні технології навчання сутнісним змістом і структурою передбачають чітко спланований результат навчання.

Організація інтерактивного навчання передбачає моделювання життєвих ситуацій, використання рольових ігор, спільне розв'язання проблеми на основі аналізу

обставин та відповідної ситуації. Воно ефективно сприяє формуванню навичок і вмінь, виробленню цінностей, створенню атмосфери співробітництва, взаємодії [3, с. 27].

Виходячи з цього, сучасні уроки в Новій українській школі повинні навчати спілкуватися, розвивати риторику учня; заохочувати до активної праці, вчити шукати компроміс; вчити уявляти різні позиції; створювати ситуації, в яких учні будуть шукати розв'язок конкретних проблем; сприяти формуванню ключових компетентностей молодших школярів; формувати інноваційну особистість.

Одна із головних характеристик інтерактивних форм навчання є те, що практично всі учні мають бути залучені до процесу пізнання та мати можливість розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони думають і знають. Для цього інтерактивна взаємодія передбачає певної зміни всього життя класу, а також потребує значної кількості часу для підготовки як учням, так і педагогові; елементи інтерактивного навчання слід вводити поступово; спочатку слід використовувати прості інтерактивні технології – робота в парах, малих групах, «мозковий штурм» тощо [2, с. 520].

Для того, щоб використання інтерактивних технологій мало ефективний результат, педагогам слід не перетворювати уроки на «ігри заради ігор»; обмірковувати план уроку до найменших деталей; мотивувати учнів до вивчення тем; після виконання інтерактивних вправ проводити обговорення за підсумками.

Адже, інтерактивне навчання – це не тільки взаємодія учня з вчителем, а й результат творчого пошуку педагога. Використання інтерактивного навчання дає змогу досягти досягнення атмосфери співробітництва, доброзичливості в класі, дає можливості створити та реалізувати ситуацію успіху у навчальній діяльності.

Сьогодні в початковій школі використовується багато інноваційних технологій, а саме: технології особистісно-орієнтованого навчання; педагогічні технології на основі активізації та інтенсифікації діяльності учнів; підвищення ефективності управління та організації освітнього процесу; дидактичного вдосконалення та реконструювання матеріалу. Саме їх використання, на нашу думку, є оптимальними для успішного навчання, всебічного виховання та гармонійного розвитку особистості дитини, формування різноманітних форм мислення, творчих здібностей [1, с. 69].

Слід зазначити, що інтерактивне навчання дозволяє різко збільшити процес засвоєння матеріалу, оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й на його почуття, волю (дії, практику).

Отже, інтерактивні технології сприяють не тільки покращенню ефективності освітнього процесу в початковій школі, але і вдосконалюють майстерність вчителя, дають змогу знаходити творчий підхід до освітнього процесу, а також підвищують ефективність засвоєння знань учнів.

Таким чином, інтерактивне навчання є однією з найбільш гнучких форм включення кожного учня в роботу, забезпечує перехід від простих до складних завдань, вчить використовувати не готові знання, а здобувати їх із власного досвіду, що веде до розвитку мислення – творчого і діалектичного. Новітні підходи до організації навчання роблять навчально-виховний процес різноманітним, цікавим та ефективним.

Список використаних джерел

1. Досяк І.М. Нестандартні уроки з використанням інноваційних технологій 1–4класи / І.М. Досяк. – Х.: Вид. група «Основа», 2007. – 160 с.

2. Максимюк С.П. Педагогіка: Навчальний посібник / С.П. Максимюк. – К.: Кондор, 2005. – 670 с.
3. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: метод. посіб. / О. Пометун, Л. Пироженко. – К.: А.Н.Н., 2002. – 136 с.
4. Химинець В.В. Інновації в початковій школі / В. Химинець, М. Кірик. – Тернопіль: Мандрівець, 2010. – 312 с.

УДК 373.3.091.313:82 – 343 (043.2)

Купар Д.Б, студентка III-Г курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

КАЗКОТЕРАПІЯ, ЯК ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧА ТЕХНОЛОГІЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У наш час проблеми збереження здоров'я дітей набуває особливої актуальності, адже чим далі, тим помітнішою стає проблема погіршення стану здоров'я молодших школярів. Якщо взяти до уваги новітню систему освіти, то обсяг пізнавальної інформації, яку діти повинні засвоїти у шкільному дитинстві збільшується, відповідно до цього і зростає розумове навантаження. А до чого здебільшого призводить перевантаження дитячого організму? Звісно, що до перевтоми. А це завжди негативно відображається на здоров'ї дитини.

Здорова дитина – це запорука сильної нації. Адже кожен хоче бачити свою дитину здоровою, сильною, успішною та розумною. Для здоров'я необхідні чотири умови: загартування, фізичні навантаження, повноцінне харчування та час і вміння відпочивати.

Одне з головних завдань закладу освіти – така організація освітнього процесу, за якої не лише

зберігатиметься високий рівень розумової працездатності вихованців, а й зміцнюватиметься їхнє здоров'я. Основними нормативними документами, які приділяють особливу увагу, провадженню в освітньо-виховний процес здоров'язбережувальних технологій, що дають змогу проводити оздоровлення, забезпечують фізичне, соціально-емоційне, духовне благополуччя школярів є Державний стандарт початкової загальної освіти та Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 рр. [1].

Проблема здоров'я – головна проблема, вирішення якої зумовлює факт подальшого розвитку нашої держави. Тому слід приділяти увагу усвідомленню дітьми всіх цінностей здоров'я, розуміння визначної ролі здорового способу життя та формування індивідуальної поведінки на цих засадах.

В.О. Сухомлинський наголошував, що турбота про здоров'я дитини – найважливіша праця вчителя. Якщо ж добре подумати над цими словами, то впливає, що пряме покликання кожного вчителя початкових класів – навчатиучнів, дбати про збереження та зміцнення їх здоров'я, застосовуючи здоров'язберігаючі технології на уроках та перервах.

Однією з таких здоров'язберігаючих технологій є казкотерапія. Вона вважається одним з ефективних засобів формування морального здоров'я, оскільки казка відповідає всім потребам та інтересам дітей, сприяє вияву їхнього емоційного стану, уяви, творчості. Саме казкотерапія несе дійсно інноваційний та здоров'язберігаючий характер [2, с. 31].

Безумовно, казка здатна ефективно реалізувати великий спектр завдань з формування морального здоров'я школярів, будучи водночас особистісно-орієнтованим методом виховання і взаємодії дорослого і дитини. Завдяки своєрідному і колоритному насиченню, казку можна

використовувати у всіх формах роботи з дітьми, як груповий чи індивідуальний засіб впливу на поняття та уявлення дітей.

Доречними є слова великого педагога В.О. Сухомлинського, який досліджував казку як основний метод виховання молодших школярів, наголошував, що, наповнюючи світ фантастичними образами, створюючи ці образи, діти відкривають не лише красу, але й істину. Без казки, без гри, уяви дитина не може жити, без казки оточуючий світ перетворюється для неї в красиву, але все ж намальовану на полотні картину; казка змушує цю картину ожити. Казка – це, образно кажучи, свіжий вітер, що роздмухує вогник дитячої думки і мови.

Тож, казкотерапія, або казкокорекція – це термін психології і педагогіки, що позначає процес виникнення зв'язку між казковими подіями і поведінкою в реальній дійсності. Це процес переносу казкових сутностей в реальність. На думку відомого казкотерапевта Т.Д. Зінкевич – Євстігнєєвої, це лікування казками, відкриття тих знань, які живуть в душі і являються в певний момент часу терапевтичними [4, с. 12].

Казкотерапія є дієвим методом роботи як з дорослими, так і із дітьми. Зважаючи, що для дітей найважливішим у казці є чарівність подій, що відбуваються, можна вважати, що казкотерапія для дитини – це процес удосконалення внутрішньої природи і світу навколо. Для будь-якої терапії, і для казкотерапії зокрема, дуже важливо створити такі умови, які б допомагали дитині подолати те, що стримує її розвиток. Спілкування дітей з казкою допомагає їм впоратися зі своїми негативними станами, невпевненістю, лінню, небажанням пізнавати нове. Власне, цей аспект і став основним у створенні концепції казкової терапії.

Також казки є засобом формування у свідомості дитини позитивного образу – уявлення, певного ідеалу – носія бажаних поведінкових якостей та реакцій. Через казку дитина вчиться помічати прекрасне, розуміти добро і зло, учиться бути товариською, доброзичливою, вчиться бути Людиною. Де б дитина не була, а казка завжди поруч.

Адже, казка – це цікава вигадана історія про події, яких не може бути в реальному житті. На нашу думку, універсальність казки в тому що:

- казка інформативна, адже через аналіз придуманої казки дитина отримує інформацію про життя героя, способах уникнення труднощів;
- казка безмежна, оскільки, доповнюючи, збагачуючи казку, дитина змінює і збагачує своє життя;
- казка феєрична, через те, що можна використати ляльки, вбрання, музичні інструменти, продукти діяльності.
- казка емоційна, тому що через участь в казці дитина накопичує позитивний емоційний заряд, зміцнюючи свій соціальний імунітет;
- казка мудра, адже через казку маємо змогу передати дитині нові способи і алгоритми виходу із складної придуманої ситуації;
- потреба в автономності розкривається через казкового героя, який діє самостійно на протязі всього шляху, робить вибір, приймає рішення, сподіваючись лише на свої власні сили;
- потреба в компетентності, тобто герой здатний пройти будь-які труднощі і перешкоди і, як правило, стає переможцем, досягає успіху, хоча може терпіти тимчасові незручності [3].

Тож метою казко терапії є перетворення негативних образів на позитивні. Спокійний стан нервової системи повертає людині здоров'я. У казках діти бачать не

реальний світ, а те враження, яке він на них справляє, тобто свій внутрішній стан. Це називається метафорою. Вчені довели, що саме права півкуля головного мозку говорить метафорами. Водночас, вона і відповідає за наше здоров'я. Отже, тривале психологічне напруження, як наслідок, викликає нездужання і, нарешті, хворобу. Мова правої півкулі не лише створює нові картини, а й нові образи. Що стосується дітей молодшого шкільного віку, то вони люблять робити героями образи зі своїх казок:

- у віці 6–7 років – образи з мультфільмів, відомих казок;
- у віці 7–10 років – герої схожі на самих дітей.

Якщо казка так суттєво впливає на психіку дитини, то відповідно виникає запитання: Чи може вона нашкодити малюкам? Чи може ввести їх у якийсь нереальний світ. Звичайно, ні. Навпаки, казка повертає дитину в реальність. І ця реальність уже буде набагато позитивнішою до дитини. Але обов'язкові дві умови:

1. Казка повинна відповідати розумовому розвитку та віку дитини.
2. Кожне заняття казкотерапією має закінчуватися обговоренням. Ключове запитання – чого навчила казка?

Отже, казкотерапія спрямована дати дитині молодшого шкільного віку, те, що необхідно, а саме свободу думок, бажань, дій, почуттів. Казки допомагають дітям подолати невпевненість, страхи, допомагають фантазувати, приймати нестандартні рішення.

Виходячи з цього можна зробити висновок, що застосування казкотерапії в початковій школі – це відповідь на вимоги часу. Сучасна дитина в школі отримує не тільки знання – вона має зберегти своє здоров'я.

Початок шкільного життя у дітей пов'язаний з багатьма труднощами. В сучасній школі увага вчителів направлена не тільки на успішність (чи неуспішність) учня в оволодінні знаннями. Не менш важливим моментом в

розвитку дитини є його емоційний стан, наявність друзів, можливість проявити себе не тільки в навчанні, а й в позаурочній діяльності. Вчитель за допомогою здоров'язберігаючих технологій, зокрема, казкотерапії, допомагає дітям у збереженні їхнього здоров'я, підтриманні внутрішнього балансу та емоційного комфорту.

Для цього вчителі використовують у своїй роботі казки різного терапевтичного спрямування, хвилинки релаксу з елементами казкотерапії, які забезпечують:

- виховання у дітей почуття само- та взаємоповаги;
- розвиток самосвідомість, навичок спостереження та самоспостереження;
- навчають дітей розшифровувати закладені в казках знання про світ в системі взаємовідносин у ньому;
- навчають думати над сутністю і неоднозначністю життєвих ситуацій;
- вчать дітей керувати своїми емоціями;
- навчають усвідомлювати свої емоційні стани та мотиви поведінки [4].

Таким чином, узагальнюючи вище сказане, можемо зробити висновок, що підбираючи казки відповідно до мети і вікового розвитку дитини, можна досягти успіху у вирішенні багатьох психолого-педагогічних та емоційних проблем, застерегти дитину від їхнього виникнення. Саме це і є основною метою застосування казкотерапії в початковій школі.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF>

2. Гармаш І.В. Як казка допоможе дитині стати успішною [Текст] / І.В. Гармаш // Педагогічна майстерня. – 2018. – № 8. – С. 29–31.
3. Музичук О.О. Казка як засіб розвитку особистісних цінностей молодших школярів / О.О. Музичук // Проблеми сучасної психології. – 2012. – № 17.
4. Остапенко А. Навчати, зберігаючи здоров'я [Текст] / А. Остапенко // Початкова освіта. – 2015. – № 9. – С. 11–34.

УДК 37.015.31: 377 (092) Г. Сковорода (043.2)

Лакатош І.І., студентка III-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ІДЕЇ ТРУДОВОГО ВИХОВАННЯ В ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Праця є джерелом і важливою передумовою фізичного та соціально-психічного розвитку особистості. Особливу значущість трудове виховання набуває для учнів початкових класів. Саме в цей віковий період закладаються основи ціннісного ставлення до праці, яке позитивно впливає на формування особистісних якостей, розвиває креативне, творче мислення, спонукає до наполегливості та самостійності у всіх видах діяльності. Поступовий перехід системи освіти на новий зміст і структуру, реалізація концепції «Нова українська школа», актуалізують проблему модернізації трудового виховання.

Одним із шляхів пошуку вирішення цього завдання є вивчення педагогічного досвіду видатних вітчизняних педагогів. Український філософ і педагог Григорій Сковорода надавав трудовому вихованню великого значення у правильному формуванні особистості. У

відповідності з його поглядами, праця – категорія етична, бо це основа суспільного життя і джерело всіх людських благ. У праці філософ вбачав фактор, який може вирішально вплинути на моральне самовдосконалення індивіда. Бездіяльність, лінощі, на думку Г. Сковороди, є джерелом виникнення багатьох моральних вад.

Розглядаючи працю як природну необхідність і джерело існування людини, Сковорода закликав виховувати у дітей любов до праці, презирство до неробства. При цьому педагог обстоював необхідність підготовки дітей до «спорідненої» («сродної») трудової діяльності. Він вважав, що від природи в кожній людині закладений таємний «закон спорідненості», тобто природжені нахили до певного виду діяльності. «Несродна» («неспоріднена») праця завдає страждання людині, а праця, яка відповідає її нахилам та вподобанням, приносить задоволення і втіху. Лише у «спорідненій» праці людина може бути істинно щаслива [2, с. 87]. На його переконання, краще бути талановитим бондарем, ніж бездарним письменником. Природно, що в праці людина з найбільшою повнотою реалізує свої можливості, приносячи найбільшу користь суспільству.

Одним із головних завдань виховання, на думку Г. Сковороди, є навчити вдячності молоде покоління. Питання трудового виховання розкривається саме в процесі навчання вдячності. На думку Г. Сковороди, це починається в 5-6 років і триває до 16-18 років. У цей період має вирішуватися завдання із виховання споріднених трудових навичків, виховання та розвиток головного покликання в житті. Видатний педагог зазначав, що у вихованця треба розвивати добре серце, формувати навички трудового служіння суспільству і не допускати всілякі прояви жадібності до багатства. Таким чином, Г.

Сковорода вказує на те, що трудове виховання, є підґрунтям морального та розумового розвитку дитини.

Зауважмо, що у широкому розумінні слово «праця» у вченні філософа-педагога виступає як природна необхідність, перший обов'язок кожної справжньої людини, громадянина, найвища моральна вимога. Звідси випливає один з найосновніших принципів трудового виховання – виховання поваги до праці, почуття громадського обов'язку, ненависті до неробства. Філософ звеличує трудящу людину, яка є уособленням мудрої людини, що працює за принципом «спорідненості». Прекрасним, на думку Сковороди, є те, що цілком узгоджується з природними нахилами людини, її високими моральними якостями, тобто, те, що корисне. І навпаки, потворне – це протиприродне, вороже «спорідненості», непотрібне. «Роби те, до чого народжений», – писав мислитель.

Ідея щастя, свободи, «спорідненості» природних дарувань вибраному способу життя та праці проходить крізь філософські трактати, діалоги та літературні твори, де він гостро засуджував відірвану від практичного життя систему виховання, яка ігнорувала природу дитини, пригнічувала в ній людські нахили й прагнення. Зокрема, у вірші «Убогий жайворонок» він уточнює завдання виховання особистості. До них вчений насамперед відносить:

- 1) розумове виховання дітей;
- 2) становлення їх як майбутніх трудівників (підготовка до «спорідненої» праці);
- 3) моральне виховання.

У байці «Бджола й Шершень», де він не тільки прославляє працю як джерело матеріальних благ, а й підносить її моральне та суспільне значення. Шершень в байці уособлює паразитичні елементи суспільства, а

бджола є символом мудрої і працьовитої людини [1, с. 183]. У байці «Зозуля і Косик» стверджується: «Робота наша — джерело веселощів». Не буде мати успіху та людина, що працює не за своїми нахилами, вона ніколи не досягне високих результатів у своїй діяльності, бо знаходитиметься в «протиприродному стані». Окремо він виділяє приказки й прислів'я, у яких засуджуються ліниві й легковажні люди, що беруться за роботу, до якої не підготовлені і не спроможні виконати; «Не буде риба раком», «Назвався грибом – лізь у кошик», «На ловця звір біжить», «Всяка птаха своїм клювом живеє» [4]. Ознаки, за якими можна передбачити природні нахили дитини, Г. Сковорода навів у своїх творах «Приметы неких сродностей», «Сродность к богословию», «Сродность к воинству», «Сродность к хлебопашеству».

Виховувати дитину потрібно на основі принципу «сродності» (природовідповідності), тобто навчати тому, для чого вона народжена, відповідно до її натури, що дозволило б організувати життя «за внутрішнім блаженним духом». Природні здібності дітей неоднакові, але природа, подібно до «багатого водограю», наповнює різні посудини до повної місткості. Таким чином, кожна дитина на основі цієї власної повноти має можливість у майбутньому прийти до своєї «спорідненої» праці. Г. Сковорода визначає «споріднену» працю таким чином, що праця виступає не засобом існування, а є найвищою природною потребою і насолодою особистості. «Споріднена» праця розкриває здібності людини, дозволяє їх реалізувати, визначає сенс людського життя, духовно збагачує особистість, допомагає віднайти своє місце в суспільстві.

Вихователі, насамперед батьки, віднайшовши у дитині «погребенную искру божества», мають виховати у неї звичку і повагу як до розумової, так і до фізичної праці. Він радив спостерігати за поведінкою дітей: «Смотри,

когда мальчик сделал для игрушки воловый ярем, налагает оной щенкам или котикам, – не сія ли есть тень хлебопашескія в нем души? Если припоясывает саблю, – не аппетит ли к воинствованию?». Пізнавши природні нахили дитини, слід навчити її відповідному ремеслу, яке приносить задоволення процесом праці і відповідатиме суспільним потребам. Таке ремесло найкраща спадщина, яку не замінити ні «чинком», ані «деньгой великой или именієм» [4].

Розумовий розвиток і моральне виховання особистості Г. Сковорода розглядав у нерозривній єдності з фізичною працею, оспівував працю як джерело духовного збагачення людини. «Бо чого не переможе чесна праця?» – запитував він. – «Хіба не приємно працювати, коли ми народжені для цього?» [3, с. 79]. У Г. Сковороди не всяка праця веде до чесного життя і чистої совісті. У нього праця – це не обов'язок, не борг, не примушення, а, навпаки, вільний потяг людини. Процес праці розглядається як насолода і відчуття щастя навіть незалежно від його результатів.

Таким чином, в сучасних умовах розвитку українського суспільства винятково важливою є ідея Г. Сковороди про корисність будь-якої потрібної для суспільства праці, професії, аби тільки вона була спорідненою. Не менш важливою є ідея філософа-педагога про те, що цінність людини визначається її справами, результатами праці. Узагальнюючи вищевикладені думки Г. Сковороди, зазначимо, що праця в житті людини повинна посідати чільне місце і мати первинне значення, оскільки навіть щастя залежить від неї. Поділ людей на тих, що займаються «спорідненою» і тих, що виконують «неспоріднену» працю – надзвичайно важлива і глибока думка, на яку можна спиратися при розв'язанні сучасних проблем людства.

Список використаних джерел

1. Сковорода Г. С. Сад божественних пісень: вірші, байки, діалоги, притчи / Г. С. Сковорода; упоряд., авт. передм. та приміт.: Б. А. Деркач; ред. кол.: О. Т. Гончар [та ін.]. – Київ : Дніпро, 1988. – 319 с.
2. Педагогічні ідеї Г. С. Сковороди: Збірник статей / Ред. колегія: О. Г. Дзеверін (відп. ред.) та ін. – Київ: Вища школа, 1972. – 246 с.
3. Плаксій Т. М. Проблема трудового виховання в контексті педагогічних ідей Г. С. Сковороди / Т. М. Плаксій // Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського. Серія «Педагогічні науки». – 2014. – Вип 1 (1). – С. 76–83.
4. Сковорода Г. Повна академічна збірка творів / Григорій Сковорода; за ред. проф. Леоніда Ушкалова. – 2-ге вид., стер. – Харків : Видавець Савчук О. О., 2016. – 1400 с.

УДК 37.018 (477)(043.2)

Лемак. В.І., студентка III-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ТА ВИДИ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Сучасна українська освіта перебуває у пошуку нових форм і методів навчальної діяльності, які б допомогли повніше розкрити потенціал дитини, її креативність, позбутися авторитарних впливів на особистість і зберегти рівновагу між зовнішніми і внутрішніми чинниками розвитку. Непорушність авторитету вчителя у нав'язуванні знань перестає бути єдиним можливим способом навчання і виховання майбутніх поколінь. Пасивне навчання не

може виховати активних громадян, адаптованих до життя у сучасному світі, а відтак тривають пошуки освітніх альтернатив, які можуть бути джерелом переосмислення освітньої традиції. Цим викликане підвищення інтересу до альтернативної освіти, яка стає досить популярною серед громадян і передбачає максимальне урахування індивідуальних і особливих освітніх потреб, стану здоров'я та психофізичного розвитку дітей, уникнення жорсткої стандартизації навчання.

Синонімами до слова «альтернативний» в цьому контексті виступають «нетрадиційний», «незвичайний і «нестандартний». Альтернативна освіта з'явилася у відповідь на створення стандартизованої та обов'язкової освіти впродовж останніх двох-трьох століть. Педагогами були Ж.-Ж. Руссо, швейцарський гуманіст Песталоцці; американські вчені А. Алкотт, Р. В. Емерсон і Г. Д.Торо; засновники прогресивної освіти Дж. Дьюї і Ф. Паркер та освітні першовідкривачі, такі як Ф. Фребель, М. Монтесорі і Р. Штайнер вважали, що освіта повинна окультирювати та розвивати дитину на багатьох рівнях: не тільки інтелектуально, а й морально і духовно, емоційно та психологічно, і зв'язно фізично. Наразі відсутнє точне визначення того, що таке альтернативна освіта, тому під цю категорію підпадають методики та типи навчання, які конфронтують із освітою звичайною, яка є у школах, гімназіях, ліцєях та навіть приватних школах, що працюють за загальноприйнятою програмою.

Ринок освітніх послуг в останні десятиріччя зазнав значних змін, основною причиною яких стала глобалізація окремих країн в єдиний освітній простір. Позаакадемічна освіта акцентує увагу на різноманітних освітніх проблемах, підсилює зв'язок між філософською, економічною та соціальною сферами життя [2, с. 47].

О. А. Заболотна визначає такі концептуальні засади альтернативної педагогіки, на яких ґрунтується альтернативна освіта: визнання права дитини на самоствердження, освітнього середовища, що відповідає особливостям розвитку дитини, права на самоосвіту; відмова від авторитаризму, утисків, приниження дитини; етика як центральний орієнтир для освіти; необхідність формування в учнів критичного мислення; орієнтування на емоційну й пізнавальну сфери навчання, урахування власного досвіду учнів; холистичний підхід, згідно з яким людина – це єдність тілесного, духовного й психічного і нерозривно пов'язана з суспільним і екологічним середовищем; діалогічний підхід до навчання і виховання; прагнення розкрити інтелектуальний, емоційний, соціальний, фізичний, художній, творчий і духовний потенціал кожного учня; орієнтування на виховання здорової, цілісної, зацікавленої, допитливої особистості, здатної до навчання в різноманітних мінливих ситуаціях [3, с. 94].

Альтернативна освіта включає в себе ряд підходів, методик та типів навчання і виховання, які відрізняються від основної або традиційної освіти, конфронтують із освітою звичайною, яка здобувається у навчальних закладах за загальноприйнятою програмою.

Єдиної загальновизнаної класифікації альтернативних закладів освіти, так само, як і самого визначення такого типу освітніх установ поки що не існує. Умовно можна розглядати такі види альтернативної освіти:

1. Сімейна чи домашня освіта або хоумскулінг — навчають батьки + гуртки
2. Дистанційне навчання — навчають вчителі онлайн
3. Альтернативна школа — навчають вчителі офлайн
4. Приватна школа

5. Анскулінг — освіта чи просто життя на ваш розсуд, без жодних атестацій і перевірок. Хороший вибір, але мало хто до нього готовий і наша держава поки не дозволяє так робити.

Хоумскулінг (від англійського home school) – домашнє навчання. Під домашньою (сімейною) освітою розуміють практику навчання та виховання поза навчальними закладами, яка передбачає вибір батьками (з урахуванням прав і думки дітей) педагогічних підходів, методів і форм навчальної діяльності, темпу навчання, освітніх ресурсів, що забезпечують індивідуалізацію та гнучкість навчання [1]. За оцінками експертів, домашня освіта – найсучасніша форма освіти, перевагами якої є організація навчання за оптимальним графіком з урахуванням здібностей дитини, її можливостей, побажань відповідно до власної, оптимальної для неї підібраної навчальної траєкторії. За таких умов діти почуваються щасливими, стають менш напруженими, більше впевненими в собі, умотивованими до навчання, соціалізованими, мають менше комплексів у спілкуванні з людьми різного віку. Також у них складаються гарні сімейні стосунки, забезпечується взаєморозуміння із членами родини, а власний режим і графік навчання дозволяє оптимально використовувати навчальний час [1]. За рішенням батьків вони можуть самостійно навчати дитину певним предметам чи запрошувати викладачів, які б займалися з дитиною певний проміжок часу. Таких підхід трохи схожий на репетиторство, але до педагога заявляють значно більші вимоги: він повинен займатися з дитиною не з позиції викладача та учня, а з позиції друга, який ділиться своїми знаннями із іншим. Міф про відсутність соціалізації уходить корінням у той період, коли навчання дома було характерною рисою тільки особливих дітей, які з різних фізичних та психологічних причин не могли відвідувати

загальну школу. Зараз же ситуація кардинально змінилася і домашнє навчання це в першу чергу вибір батьків, які піклуються про всебічний розвиток дитини та готові приділяти їй безліч уваги.

Альтернативні школи – заклади з альтернативним способом навчання. Створення і функціонування таких шкіл вимагає не тільки матеріального забезпечення, але й зміни технології навчання, принципово нового педагогічного мислення [3, с. 117]. Більшість альтернативних шкіл працюють як школи повного дня. Такий режим роботи є оптимальним для надання можливостей для повноцінного розвитку дитини: час для відвідування спортивних секцій, гуртків та інших уподобань дитини. Хоча методики альтернативних шкіл дуже різні, від класичної школи їх відрізняє вектор, орієнтований на дитину та її індивідуальність. Альтернативна школа повністю виключає такі атрибути як примус дитини до вивчення певних тем, втручання у зону комфорту, апеляція до авторитету вчителя, побудова соціальної ієрархії та інші типові риси школи класичної. Усі підходи до навчання так чи інакше побудовані із урахуванням природньої цікавості, адекватних систем подачі матеріалу, від варіативності мов до сучасних технологій. Більшість альтернативних шкіл відмовляються від загальнодержавної системи оцінювання і впроваджують свої методики, але деякі, особливо ті, що мають державну ліцензію, залишають дванадцятибальну систему, бо мають відповідати державним вимогам. Втім, майже всі альтернативні школи, незалежно від свого формату, не мають державної реєстрації через значну кількість юридичних перепон та відсутність адекватного механізму оформлення такого виду закладів. Середня освіта є обов'язковою, тож кожна школа має свої домовленості із загальнодержавною і діти отримують атестати, але

зараховані на державному балансі як учні екстернату або тощо.

Дистанційна освіта поєднує обидва підходи до навчання та дозволяє слідувати шкільній програмі не виходячи з дому.

Дистанційні школи пропонують на вибір загальношкільні курси або екстернат і орієнтовані на дітей, які з фізичних причин не можуть відвідувати школу. Це може бути віддаленість населеного пункту від найближчої школи або відповідних стан здоров'я, який не дозволяє дитині відвідувати навчальних заклад, або значні успіхи у навчанні, які дозволяють дитині цілком офіційно навчатися вдома.

Учні дистанційної школи зазвичай мають власний кабінет на порталі школи, де є графіки занять, програма, відмітки, поради що до курсу та інша корисна інформація, необхідна для засвоєння матеріалу. На відміну від хоумскулерів та учнів альтернативних навчальних закладів, діти які навчаються дистанційно, без зайвих проблем отримують атестат державного зразка.

У дитини, яка навчається дистанційно, також є онлайн-уроки із вчителем і така комунікація дозволяє побудувати більш адекватні стосунки «вчитель-учень» та допомагає дитині краще засвоювати матеріал загальної програми. Можна запитати будь-яку незрозумілу річ та отримати повноцінну вичерпну відповідь, яка часто неможлива при навчанні у класі звичайної школи.

Центри розвитку дитини – це дошкільний або початковий навчальний заклад, в якому забезпечується фізичний, розумовий і психологічний розвиток, корекція фізичного та розумового розвитку, оздоровлення дітей віком від двох місяців до шести (десяти) років, які відвідують інші дошкільні та початкові навчальні заклади чи виховуються вдома. Центри проводять діяльність за

такими основними напрямками: соціальна адаптація дітей до умов навчального закладу; організація роботи з підготовки дітей до шкільного навчання; проведення різних форм освітнього процесу (заняття в гуртках, секціях, студиях тощо) для своєчасного виявлення, підтримки та розвитку природних нахилів і здібностей дітей тощо [4].

Ресурси альтернативності в українській школі досить реалістичні, та все ж обмежені з таких причин: існуюче правове поле не дає можливості розширити альтернативну мережу шкіл, програм, навчальних планів; недостатнє фінансування альтернатив; низький рівень поінформованості щодо потенціалу альтернативної освіти, що нівелює якісний рівень громадянської активності; нестача вчителів, бажаючих включитися у процес запровадження альтернативної освіти. Прагнучи створити систему освіти, яка б відповідала викликам часу і потребам особистості, залишаються проблемними матеріальне забезпечення, підготовленість кадрів, соціальне замовлення на ті чи інші види освітніх послуг, менталітет населення, які прямо не детерміновані ні освітою, ні нормативно-правовою базою.

Список використаних джерел

1. Вихрестенко Ж. В. Домашня (сімейна) освіта як альтернативна форма загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Ж. В. Вихрестенко. – Режим доступу : <https://www.narodnaosvita.kiev.ua>
2. Жукова Г. В. *Альтернативна освіта як предмет філософсько-освітнього дискурсу* / Г. В. Жукова // *Освітній дискурс*. Гуманітарні науки. – 2019. – Вип. 12. – С. 45-55.
3. Заболотна О. А. Теорія і практика альтернативної шкільної освіти у країнах Європейського Союзу:

монографія / О. А. Заболотна. – Умань: ФОП Жовтий, 2013. – 372 с.

4. Положення про центр розвитку дитини [Електронний ресурс] // Законодавчі акти України з питань освіти. – К., 2009. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/>.

УДК: 377.8:88.59 (043.2)

Лендел Н.С. студентка III-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.
викладач психології,
спеціаліст I категорії.

БУЛІНГ В СТУДЕНТСЬКИХ ГРУПАХ: КРИТЕРІЙ ПРОЯВУ ТА НАПРЯМИ ПРОФІЛАКТИКИ

На теперішній час серйозну кризу переживає не лише країна, а й суспільство загалом. Глобалізація, інформатизація, політичні, культурні, релігійні маніпуляції, різного роду трансформації є чинниками, що негативно впливають на людину та зумовлюють виникнення різних форм патологічної негуманності, «здичавілої» поведінки. Студенти переймають моделі міжособистісної взаємодії, що набувають деструктивного характеру. Побутуюче традиційне уявлення, що булінг є проблемою переважно західних суспільств – хибне, оскільки є досить поширений в останні роки, що в свою чергу викликало науковий інтерес до даного явища з позиції «науки про душу». У світлі сучасних змін ми можемо говорити про насилля не лише як про девіантну активність, але також як про психологічний феномен, котрий більшою чи меншою мірою притаманний повсякденному буттю особистості.

Булінг визначають як:

1) соціальну взаємодію через яку одна людина (іноді декілька) зазнають нападів іншої людини (іноді декількох, але, зазвичай, не більше чотирьох) майже щодня впродовж тривалого періоду (декількох місяців), що викликає в жертви стан безпомічності й виключення з групи [1].

2) сукупність соціальних, психологічних і педагогічних проблем, які охоплюють процес тривалого фізичного чи психологічного насилля з боку індивіда або групи стосовно індивіда, що не може захистити себе в певній ситуації [2].

3) поведінка, що може бути визначена як неодноразовий напад (фізичний, психологічний, соціальний або вербальний) тими, чия влада формально або ситуативно вища за тих, хто не має можливості захиститися, з наміром заподіяти страждання для досягнення власного задоволення [3].

Булінг має такі види:

- Фізичний булінг (штовхання, підніжки, бійки, стусани, нанесення тілесних ушкоджень).
- Вербальне цькування (обзивання чи глузування).
- Булінг стосунків (relational bullying) — явище соціального вигнання — коли дітей ігнорують, не допускають до ігор та вечірок, або вони стають жертвами чуток чи інших форм публічного приниження.
- Кібербулінг (приниження за допомогою Інтернету, мобільних телефонів та інших електронних гаджетів) [4].

Аналіз наукових робіт дає можливість визначити основні риси булінгу: систематичність; нерівність фізичних, психологічних і соціальних можливостей, які лежать в основі стосунків між жертвою й агресором, тобто агресор займає вище становище, ніж його жертва; взаємостосунки переслідувача й жертви; емоційне приниження, образа почуттів людини, що призводить до виключення її з групи.

Серед причин булінгу в колективі вчені виділяють наступні: боротьба за лідерство; зіткнення різних субкультур, цінностей, поглядів і невміння толерантно ставитися до них; агресивність і віктимність; наявність у дитини психічних і фізичних вад; заздрість; відсутність предметного дозвілля.

За даними норвезького психолога Дана Ольвеуса, автора книги «Булінг в школі: що ми знаємо і що можемо зробити» [5]:

1) діти, які стають булерами-переслідувачами мають такі риси:

- впевненість, що «домінуючи» і підпорядковуючи собі інших, набагато легше досягати своїх цілей;
- не вміють співчувати своїм жертвам;
- фізично сильні хлопчики;
- легко збудливі та дуже імпульсивні діти, з агресивною поведінкою.

2) жертвами булінгу стають діти, які:

- тривожні, нещасні, з низькою самооцінкою, невпевнені в собі;
- не мають жодного близького друга серед дітей, і вважають за краще спілкування з дорослими людьми;
- лякливі, чутливі, замкнуті й сором'язливі;
- схильні до депресії і меланхолії;
- фізично слабші хлопчики, ніж ровесники.
- вірять, що заслуговують ролі жертви, і пасивно очікують насильства від переслідувачів;
- страждають від самотності;
- мають негативний досвід життя;
- походять із соціально-неблагополучних сімей;
- зазнають фізичного насильства вдома;
- страждають від комплексу неповноцінності;
- не вірять, що педагоги їх захистять;

- віддають перевагу замовчуванню про насильство і цькування;
- не вважають себе значущою частиною свого колективу;
- змирилися з цим насильством, як зі своєю долею;
- вірять, що заслуговують ролі жертви, і пасивно очікують знущань.

3) «Спільники» булерів найчастіше такі діти, які:

- бояться бути на місці жертви;
- не бажають виділятися з-поміж однокласників;
- цінують свої відносини з лідером;
- піддаються впливу «сильних світу цього» у класі або навчальній групі;
- не вміють співпереживати і співчувати іншим;
- не мають власної ініціативи;
- сприймають цькування як розвагу;
- мають жорстоких батьків;
- озлоблені однолітки, які мріють взяти реванш за свої приниження;
- виховуються у неблагополучних сім'ях й відчули насильство від старших членів родини.

4) ініціаторами цькування також можуть бути такі діти, які:

- мріють бути лідерами у навчальній групі;
- бажають перебувати у центрі уваги;
- мають високий рівень домагань;
- впевнені у своїй перевазі над жертвою;
- не визнають компромісів;
- агресивні, які самостверджується у цькуванні жертви;
- інтуїтивно відчують, що однокласники не зможуть чинити опір;
- мають слабкий рівень самоконтролю.

Психолого-педагогічна діяльність, спрямована на профілактику і подолання булінгу ґрунтується на принципах:

Системності – робота організовується з урахуванням інтересів учнів та залученням усіх учасників навчально-виховного процесу: адміністрації, педагогів, учнів, студентської громадськості.

Персональної відповідальності дорослого.

Іноді у навчальних закладах (зрозуміло, з найкращих спонукань) учням пропонують взяти на себе відповідальність за проведення заходів, спрямованих проти булінга. Необхідно підкреслити що учнівська або студентська рада і будь-які учні можуть виступати з корисними ініціативами, однак, без підтримки адміністрації, педагогів вони не спроектують профілактичну роботу. У них не має необхідних знань, умінь у цьому питанні. Необхідно звернути увагу, що, склад учнівських або студентських рад, та й учнів досить швидко змінюється. Але найгірше – це ситуація, коли відповідальність за виховання однолітків покладається на самих дітей.

Безсумнівно, привчати студентів до відповідальності важливо і принципово правильно, але цей процес повинен керуватися, направлятися і регулюватися дорослими. Це основний принцип, що підкреслює ті владні повноваження, які дорослі повинні мати у стосунках з дитиною. Ці владні повноваження мають фундаментальне значення і для батьків, і для вчителів [2].

Чітка позиція самих дорослих.

Свою однозначну позицію педагог може демонструвати різними психолого-педагогічними методами. По-перше, на особистому прикладі: бути привітним і не дозволяти собі ображати інших. По-друге, висловлювати свої погляди згідно норм права та етикету. Крім того, ставлення до насильства можна продемонструвати, реагуючи на вчинки, схвалювати

позитивну поведінку і не боятися співвідносити дії студентів з нормами закону і моралі.

Послідовність і несуперечність.

З метою формування в особи поваги до законів і норм моралі профілактична робота повинна бути цілісною, несуперечливою і послідовною.

Це означає, що педагог повинен дотримуватися чинного законодавства і принципів моралі. Важливо, щоб студенти постійно відчували авторитет педагога. Дії та вчинки викладача повинні логічно впливати з його слів, а не суперечити ним [1].

Отже, дослідження причин студентського насильства має бути комплексним, позаяк фактори, які його зумовлюють, змінюються впродовж всього періоду навчання, що пов'язано зі зміною соціальної ситуації розвитку й набуттям нового досвіду. Вважаємо, що це треба враховувати, розробляючи систему заходів попередження й подолання студентського насильства.

Список використаних джерел

1. Dancanson N. Sexual Bullying: Gender Conflict and Pupil Culture in Secondary Schools / N. Dancanson. – Routledge, 1999. – 177 p.
2. Лэйн Д. А. Школьная травля (буллинг). ZipSites.ru: бесплат. электрон. интернет-б-ка. URL: <http://www.zipsites.ru> (дата обращения 23.10.2018).
3. Кон, И.С. Что такое буллинг и как с ним бороться? / И.С. Кон // Семья и школа. – 2006. – № 11. – С. 15–18.
4. Воронцова Е. Профілактика та подолання булінгу у закладах освіти. URL: <http://xn--d1acjtrgde.kiev.ua/2017/08/24/profilaktika-ta-podolannya-bulinguu-zakladah-osviti/>

Лінівцева Н.М., студентка III-Б курсу;
керівник: Тягур Л.М.,
викладач психології,
спеціаліст I категорії

МОЛОДІЖНА СУБКУЛЬТУРА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ПРОЦЕС ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСОБИ

Під терміном молодіжна субкультура розуміють систему цінностей, установок способів поведінки і життєвих стилів певної соціальної групи. Таку думку висловив Юрій Григорович Волков [1]. Молодіжна субкультура- це культура певного молодого покоління, яке володіє загальними стилем життя, поведінки, групових норм, цінностей та переконань. В складний період переходу із дитинства в доросле життя виникає дуже багато проблем, які не здатні вирішити молоді люди. Їм необхідна група ровесників, яким властиві ті ж проблеми, які мають ті ж цінності та ідеали. Для полегшення переходу із однієї крайності в іншу і необхідна молодіжна субкультура, яка акумулює в собі досвід вирішення всіх життєвих проблем, накопичений багатьма поколіннями молоді.

У Тлумачному словнику української мови дано наступне визначення субкультури – це культура якогонебудь соціального середовища в історично визначений час; система переконань, цінностей і норм, що їх розділяє і активно використовує явна меншість людей в межах певної культури [2].

Складність поняття молодіжної субкультури підкреслює, що її не слід розглядати як єдине й цілісне утворення, адже, з одного боку, вона формується на існуючих культурних та традиційних цінностях і постає

передатною ланкою між поколіннями, а з іншого - є інноваційним утворенням в якому народжуються інші світоглядні орієнтири та цінності. Зараз молодь (вік від 15 до 25 років) має широкий спектр поглядів, інтересів, цілей. І, як наслідок цього, в сучасному суспільстві можна спостерігати існування величезної кількості будь-якого роду течій, напрямків, поглядів щодо релігійних, музичних так і соціальних підвалин.

Молодіжна субкультура є досить новим поняттям. Вона вперше з'явилася в Америці та Західній Європі приблизно в 50-ті роки. Але вже на теперішній час це явище набуло широкого поширення по всьому світу. До молодіжної субкультури відноситься багато течій, наприклад: хіпі, байкери, хакери, готи, панки, гопники та інші.

Не секрет, що сучасна молодіжна субкультура не ставить своєю метою формування ідеальної особистості зі зразковою поведінкою, а навпаки пропагандує вживання алкоголю, наркотичних засобів, вандалізму. Все це поступово веде до деградації суспільства, адже молодь є майбутнє країни. Усе ж, говорячи про сучасну молодь, спостерігається як мінімум загальне дотримання кримінального кодексу та юридичних прав. Норма моралі, яка проявляється у формі поваги до старших, також не втратила своєї актуальності, що свідчать про глибину й непорушність традицій. Було б несправедливо не відзначити, що сучасне передове молоде покоління характеризується своєю наполегливістю, швидким засвоєнням нових технологій, здатністю конкурувати, швидко реагувати на зміни, які відбуваються в суспільстві.

Проблема впливу молодіжної субкультури на формування особистості в підлітковому віці нині є достатньо розробленою. Над поняттям впливу субкультури на розвиток особи працювало багато психологів та

педагогів. На їхню думку є багато різних причин, що спонукають підлітків до переходу в ту чи іншу молодіжну компанію. Однією з причин є криза сімейного виховання, яка призводить до пригнічення індивідуальності та ініціативності підлітка. І, як наслідок, вона призвела з одного боку до соціального інфантилізму, а з іншого – прагматизму та соціальної дезадаптованості. Ще однією з причин є внутрішня самотність, потреба у друзях, конфлікти у школі і вдома, недовіра дорослим, протест проти брехні, незнання як жити далі, спосіб утечі від дійсності, бажання бути оригінальним. Крім того, в теперішній час великий вплив на людство мають засоби масмедіа. Молодіжна субкультура часто повторює телевізійну та Інтернет субкультури.

Труднощі соціалізації в підлітковому віці пов'язані з трьома головними обставинами. Перша це розбіжність між високим рівнем домагань (прагнення стати героєм, прославитися) і низьким соціальним статусом, який вказаний їх віком. Друга це розбіжність між старим стилем батьківства, орієнтованого на те, що для матері син і донька завжди залишаються дітьми, і нових потенційних можливостей підлітка. І третя, це протиріччя між посиленою орієнтацією на самотійність і посиленою залежністю від думки і поведінки однолітків.

Ми можемо вважати, що всі молодіжні субкультури є деякими адаптивними формами для досягнення стабільності у суспільстві (допомога переходу дітей у дорослий статус, підготовка молодих людей до світу поза родини) і періодом, коли молодим людям дається відстрочка прийняття ролей і норм дорослих і надається можливість експериментувати зі своєю ідентичністю, пробувати альтернативні ролі і способи життя.

Тому не слід розглядати субкультури як лише негативне явище. Хоча можна виділити три імовірні

наслідки впливу на формування особистості : позитивна тенденція (освоєння соціальних ролей у групі однолітків, соціальне та культурне самовизначення на основі соціальних проб і експериментування), соціально – негативна (наркотизації, прийняття ідеології націоналізму, екстремізму, залучення до кримінального способу життя), індивідуально – негативна (соціальне та культурне самовизначення, самовиправдання інфантилізму і ескапізму – «втечі» від соціальної реальності).Тобто, з одного боку – це втеча від суворої реальності, з другого – деяка проміжна сходинка між підлітковістю і дорослістю. Але все ж таки у більшій частині випадків занадто глибоке занурення в субкультуру несе негативні наслідки і порушують соціально- комунікативну сферу особистості . У результаті така особа залишається за межами групових зв'язків. Втрачаючи групові зв'язки, особа втрачає і зв'язки з системами цінностей та норм цих груп, в результаті її поведінка часто має девіантний характер, у т. ч. протиправний і злочинний [3].

Для більш успішної соціалізації підлітків, педагогам, вчителям та батькам необхідно усвідомити, що неформальні субкультури – це реалії нашого часу, на це не можна закривати очі. Якщо дитина «неформал» - не варто її мучити «переучуванням» . Необхідно пристосуватися до даної ситуації і допомогти підліткові подолати важкий для нього час і повернутися в повноцінне суспільство [4].

Важливою умовою ефективної взаємодії з неформалами виступає також орієнтування практичного психолога у специфіці неформальних молодіжних рухів. Знання тенденцій у розвитку молодіжної субкультури, провідних ідей та особливостей ідеології, атрибутики, стилю життя неформальних об'єднань, дозволить у повному обсязі розуміти висловлювання підлітків,

усвідомлювати ті соціальні умови, в яких вони перебувають.

Проте одним із найбільш ефективних видів роботи соціального педагога з підлітками - неформалами, на думку, є груповий тренінг, під час якого підлітки мають змогу спробувати раніше не характерні для них стилі поведінки, отримати новий соціальний досвід та активно розвивати свою комунікативну компетентність. Загалом, проведення тренінгових занять з підлітками відповідає їх провідній потребі – здійсненню міжособистісного спілкування, що доводить особливу ефективність цього виду роботи. Під час проведення тренінгових занять з такою молоддю слід приділяти особливу увагу використанню рольових ігор і моделюванню ситуацій реальної взаємодії. Такі вправи сприятимуть розвитку навичок ефективної комунікації, збагаченню їх соціального досвіду і формуванню умінь рефлексивного аналізу.

Окрім того, проведення тренінгу дозволяє вирішити одну з головних проблем неформалів – нестачу комунікативного досвіду, яку вони з певних причин намагаються компенсувати у неформальному угрупованні.

Зазвичай бажання належати до певної субкультури з віком зникає. До цього потрібно ставитися лише як до одного з етапів життя. Між іншим, практично всі підлітки проходять через певні групи, хай то якісь гуртки, секції чи ті ж неформальні рухи.

Отже, багато людей упереджено ставляться до представників молодіжних субкультур, зовсім не знаючи, що багато з них не мають ні найменшого відношення до криміналу, сатанізму і т.д. Навпаки, це звичайні у спілкуванні підлітки, які таким чином проявляють своє особисте «Я». Вони виступають проти деяких чинних правил і для цього збираються в групи, створюючи тим самим свою маленьку систему (зі своїм стилем одягу та

законами) на противагу системі великій . Проте, існує і багато агресивних, негативно налаштованих рухів які, на мою думку, є неабиякою небезпекою для підлітків та подальшого їхнього формування особистості.

Список використаних джерел

1. Волков Ю. Г. Социология молодежи: учебное пособие / под ред. проф. Ю. Г. Волкова., В. И., Добренев, Ф. Д. Кадария, И. П. Савченко., В. А. Шаповалов – Ростов-н-Д.: Феникс, 2001.
2. Тлумачний словник української мови. URL: uktdic.appspot.com 14.10.2017
3. Українська кримінологічна енциклопедія/ за заг. ред. В. В. Чернея, В. В. Сокуренька; упоряд. О. М. Джуза, О. М. Литвинов. Харків – Київ : Харк. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад внутр. справ, Кримін. асоц. України, Золота миля. 2017. 804 с.
4. Шульга Т.И. Подросток в кризисной ситуации / Татьяна Ивановна Шульга – М.: Чистые пруды, 2009.- 32 с.

УДК 373.3.091.313:159.955(043.2)

Мангур А.Я., студентка III-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М., викладач
педагогіки, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В сучасних умовах становлення України і створення Нової української школи важливе значення має формування учнів, які мислять самостійно, незалежно і творчо, учнів, які б мали навички критичного осмислення та аналізу фактів і подій, які відбуваються навколо,

мислення яких було б вільним. Наразі важливо сприяти виробленню в учнів умінь критично мислити, об'єктивно оцінювати різноманітні явища, процеси, події. Тому, вагомість формування критичного мислення особистості зумовлена ще й тим, що притаманна нашому часу динаміка технологічного і соціального прогресу, вимагає від людини умінь швидко адаптуватися, змінюватися і вдосконалюватися на основі самостійного набуття знань, знаходити шляхи розв'язання завдань, які виникають у будь-яких нестандартних ситуаціях, пошуку внутрішнього потенціалу з метою гармонійної адаптації в полікультурному світі.

Критичне мислення – це особливий вид розумової діяльності, який дозволяє людині сформувати раціональне судження щодо запропонованої точки зору або моделі поведінки [4, с.8]. Критичне мислення – особливий тип мислення, високий рівень розвитку якого робить людину більш самостійною та ефективною. Це такий тип мислення, якого можна навчати. Розуміння цього призвело до поширення в західних системах освіти нових підходів, виробленню стратегій та прийомів формування саме такого типу мислення. Технологія формування та розвитку критичного мислення у вітчизняну педагогіку перейшла близько десяти років тому з досвіду роботи педагогів США та Канади. Саме американському мислителю Д. Дьюї належить твердження про те, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не просто в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення [4, с.15].

Навчити дітей мислити критично – означає правильно поставити запитання, направити увагу в правильне русло, навчити робити висновки та знаходити рішення. Для того, щоб кожна дитина могла розвинути критичне мислення, необхідне розумне керівництво з боку вчителя. Педагог не

навчає, виховує та розвиває, а співпрацює з учнями, навчаючись і самовдосконалюючись разом з ними. Тільки таким чином можливо досягти мети – розвинути критичне мислення в особистості молодшого школяра, готової до життя у світі, що постійно змінюється, здатної до навчання та самовдосконалення, до прийняття ефективних рішень.

За дорученням Міністерства Освіти і науки України науковці розробили Програму «Нова українська школа» у поступі до цінностей» (2018 р.). У ній зазначено що, основною течією освіти сьогодення є формування нової людини, що володіє «мисленням вищого порядку». Воно має бути *критичним* (особливий спосіб мислення, характерними ознаками якого є здатність оцінювати та аналізувати твердження та факти стосовно будь-якого об'єкта чи явища; робити об'єктивні висновки та приймати обґрунтовані рішення на основі здобуття й опрацювання інформації), *креативним* (прагнення до постійного саморозвитку, генерування нових ідей та вміння приймати нестандартні рішення, бути здатним до вибору із численних альтернатив, що пропонує сучасне життя) і *підкувальним* (цілеспрямоване використання свого потенціалу як для самореалізації в особистісному й професійному плані, так і в інтересах суспільства й держави, тобто врахування інтересів й потреб оточуючих людей і здатність перебирати на себе відповідальність за свій життєвий вибір і власну життєдіяльність).

Якщо людина володіє навичками критичного мислення, це означає, що вона вміє перемогати сумніви, аналізувати інформацію, протистояти впливам і маніпуляціям, – тобто володіє необхідними інструментами, щоб зробити власне життя більш осмисленим та успішним [1, с.15].

Критично мислити не можна навчитися протягом одного року. Для цього необхідно систематично

застосовувати прийоми і методи, які учать дітей мислити критично і розвивати ці вміння. В технологію розвитку критичного мислення входить багато різних методів та прийомів. Найчастіше педагоги використовують такі:

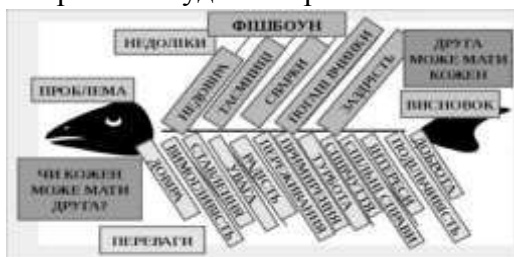
Метод критичного мислення «Думай, збирайся, ділись». Цей метод є класичним інструментом для побудови ефективної дискусії та для взаємодії між однокласниками. На уроці, де використовується така методика, учні записують свої ідеї та обговорюють їх з напарником, перш ніж ділитися ними з усім класом. Насправді ефект від такої роботи довготривалий та дуже значущий для учнів. Діти вчать: думати, перш ніж говорити; оформлювати свої думки у письмовому форматі; вести конструктивний діалог з напарником; брати до уваги чужі думки та корегувати власні висновки на основі цього; виступати перед публікою, виголошуючи командне рішення [3].

Більш того, стратегія «Думай, збирайся, ділись» допомагає учням виховувати в собі почуття довіри, стимулює до спілкування, що в результаті дає можливість сформулювати більш продумані висновки. Підходить абсолютно до будь-яких типів уроків та предметів [2].

Метод для критичного аналізу інформації Fishbone. Дослівно Fishbone перекладається як «Риб'яча кістка» або «Скелет риби». І дійсно, в основі методики схематична діаграма у формі риб'ячого скелету. Така нестандартна та водночас проста схема дозволяє провести швидкий та точний аналіз певної проблеми, виявивши її причини та наслідки [3].

Використання схеми Fishbone дає можливість розвивати критичне мислення, візуалізувати причинно-наслідковий зв'язок, розподіляти етапи роботи по рівню значущості. Схема включає в себе чотири основні блоки, представлені у вигляді голови, кісток та хвоста риби.

Fishbone буде доречним як під час індивідуальної, так і групової роботи. В останньому випадку навіть цікавіше, адже учасники групи зможуть обговорити проблемне питання та поглянути на нього з різних точок зору. Стратегія Fishbone чудово підходить для використання на уроках математики, літературного читання, мистецтва та інтегрованому курсі «Я досліджую світ». З її допомогою можна обговорювати будь-які проблемні життєві питання.

Метод критичного мислення «Кубування». Цей метод полегшує розгляд різних сторін теми. Це метод, де використовується куб, на гранях якого даються вказівки для учнів. У процесі роботи учитель пропонує викласти власні думки з пропонованої теми [5, с.33]. Вказівки на гранях: описати це (Форма, колір, розміри); порівняти це (На що схоже? Від чого це відрізняється?); встановити асоціації (Про що це нас змушує думати?); проаналізувати це (Скажіть, як це зроблено?); знайти застосування цьому;

запропонувати аргумент «За» або «Проти» цього (Оберіть певну позицію).

Метод критичного мислення «Дискусія». Досить актуальний нині метод формування критичного мислення – різноманітні дискусії, дебати. Дискусії і дебати дають змогу ефективно вирішувати проблеми через самовираження, вчитися аналізувати ситуацію, добирати аргументи для вирішення проблеми, розвивати комунікативні навички.

Дискусії проводять за таким планом: оголошується проблемне питання дискусії; у групі одна пара обирає позицію «за», інша – «проти»; кожна пара обговорює свою позицію, добирає аргументи на її підтримку; через деякий час утворюються нові пари, які складаються з учасників, що займали ту саму позицію, але з інших груп; учасники в нових парах порівнюють свої аргументи, додають, за необхідності, нові; учасники повертаються до своїх пар, маючи вже список аргументів; проводиться дискусія у своїй групі серед двох пар; кожний учасник дискусії викладає власну позицію, скориговану під час дискусії, у вигляді есе [5, с. 33].

Метод критичного мислення «Кола Венна». Цей метод найкраще використовувати для порівняння понять або предметів. Його можна зобразити за допомогою схеми: два кола, що перетинаються між собою. Кожне коло означає окреме поняття, місце перетину — це спільні властивості обох понять. За допомогою цієї діаграми можна порівнювати літературних героїв, явища природи, величини [2].

Наприклад, на уроці математики за допомогою кола Венна зіставимо дві геометричні фігури: прямокутник і квадрат. Тоді до властивостей цих фігур запишемо формули, за якими обчислюють їхні периметри. До спільного запишемо, що це пласкі геометричні фігури і в

кожної є чотири сторони. На уроці природознавства можна таким чином порівняти птахів і комах, море та озеро. На уроках української мови — іменник та прикметник, словосполучення і речення. Діаграма Венна допомагає учням з різних сторін розглядати предмети чи явища і знаходити відмінності між суміжними поняттями.

Прийом критичного мислення «Грунування» (асоціація) — це стратегія навчання, що спонукає учнів думати вільно та відкрито стосовно певної теми, стимулює мислення щодо зв'язків з окремими поняттями. Етапи грунування такі: написати головне слово чи фразу посередині аркуша паперу, на дошці або у зошиті; запропонувати учням називати слова, які у них асоціюються з головним словом; записувати висловлені учнями слова чи фрази навколо головного слова; записувати стільки асоціюючих фраз, скільки дозволяє час, або всі ідеї, що виникли [5, с.33]. Цей прийом допомагає учням краще зрозуміти самих себе, свої знання, тему, яка вивчається.

Отже, упровадження технології критичного мислення — це складний, але цікавий процес оволодіння знаннями й вироблення умінь, адже вимагає від вчителя ґрунтовної підготовки, тривалого проектування, вмілої реалізації. У результаті застосування технології критичного мислення в учнів виробляється аналітичне мислення, розвиваються креативні здібності, збагачується інтелект. Технологія розвитку критичного мислення дозволяє в умовах сучасного освітнього процесу виховати активну особистість, комунікативно-компетентну, підготовлену до майбутньої життєвої комунікації, здатної розв'язувати проблеми і приймати конкретні рішення в змінених обставинах спілкування. Учень, в якого розвинене критичне мислення, володіє вмінням сприймати, осмислювати, інтерпретувати, оцінювати інформацію,

аргументовано висловлювати власний погляд, ураховуючи думки співрозмовника і відповідно будувати власну поведінку. Саме таку особистість покликана розвивати школа на сучасному етапі аспекті технології критичного мислення.

Список використаних джерел

1. Програма «Нова українська школа» у поступі до цінностей: Київ, 2018. – 40 с.
2. <https://osvitoria.media/experience/4-metody-rozvytku-krytychnogo-myslennya-u-pochatkovij-shkoli/>
3. <https://naurok.com.ua/post/top-12-priyomiv-rozvitku-kritichnogo-mislennya-adaptovanih-dlya-vikoristannya-u-shkoli>
4. Вукіна Н. В. Критичне мислення : як цього навчати / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська. – Х: “Основа”, 2007. – 108 с.
5. Лаврів Н. Методи розвитку критичного мислення в молодших школярів / Н.Лаврів // Початкова школа. – 2019. – №12. – С.32-34.

УДК 373.3.011.3:001.895 В.О. Сухомлинський (043.2)

Маньо І.Р., студентка III-Г курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, викладач методист

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО СУЧАСНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Педагогічна теорія – своєрідна стратегія педагогічної діяльності: вона «відстежує» зміни в культурі, соціальних потребах суспільства і пропонує нові рішення виховних проблем, нові підходи до організації життя і діяльності вихованців, їх ставлення до світу і до самих себе. Чим складніші відбуваються навколо нас зміни, тим більш

глибоким має бути переосмислення колишніх теоретичних уявлень. Звичні основи «розпадаються» в сучасному світі, поступаються місцем новим теоретичним концепціям, що визначає нові підходи до виховання.

Основою сучасного виховного процесу є людина, як найвища цінність. Провідною тенденцією виховання стає формування системи ціннісного ставлення особистості до соціального і природного довкілля та самої себе. Набирає сили тенденція гармонійного поєднання інтересів учасників виховного процесу, вихованця, котрий прагне до вільного саморозвитку і збереження своєї індивідуальності; суспільства, зусилля, якого спрямовуються на всебічний розвиток особистості; держави, зацікавленої у тому, щоб діти зростали громадянами-патріотами, здатними забезпечити країні гідне місце у цивілізованому світі.

Сучасному вихованню має бути повною мірою властива випереджувальна роль у демократичному процесі державотворення, воно має стати засобом розвитку духовної культури, зупинення соціальної деградації, стимулом пробудження високих моральних якостей – совісті, патріотизму, людяності, почуття громадянської і власної гідності, творчої ініціативи тощо; засобом самоорганізації, особистісної відповідальності дітей та молоді; запорукою громадянського миру і злагоди в суспільстві.

В програмі «Нова українська школа» у поступі до цінностей» [3, с.13] висвітленні наукові підходи до сучасного виховання, зокрема особистісно орієнтований методологічний підхід, аксіологічний, середовищний та компетентнісний підходи.

Особистісно орієнтований методологічний підхід спирається на синтез встановлених психологічною та педагогічною наукою закономірності функціонування та розвитку особистості дитини у закладах загальної

середньої освіти та розкриває особливості формування моральної самосвідомості дітей цього віку, особистісні трансформації, пов'язані з визначенням і вибором моральних цінностей [2, с.32].

Особистісно орієнтований підхід забезпечує право особистості на вільний вибір тих чи інших духовно-моральних цінностей, вироблення власної ціннісної позиції, та можливість у достойній для неї практичного втілення, долаючи дисгармонію у різноманітних життєвих ситуаціях та стверджуючись у моральному досвіді, поведінці, спілкуванні, діяльності.

Особистісно орієнтований підхід дозволяє зосередити увагу педагога на особистості дитини, на її власному моральному досвіді, внутрішньому світі, що сприяє розкриттю творчого потенціалу вихованців, їхніх кращих моральних якостей, утверджує свободу морального вибору, а також протистоїть усередненню чи нівелюванню особистості.

Особистісно орієнтований підхід не обмежується лише виховними впливами на дитину, а будується на міжособистісній комунікації (діалогові) вихователя і вихованця і передбачає відповідність моральних завдань, які стоять перед дитиною, її віковим особливостям, моральному і життєвому досвіду, у з'ясуванні для себе сенсу життя і найважливіших цінностей. У вітчизняній педагогіці цей підхід знайшов втілення в роботах представників практично всіх історичних епох.

Аксіологічний підхід. У взаємозв'язку з гуманістичним та особистісно орієнтованим методологічними підходами відіграє важливу роль у практичному і теоретичному досягненні особистістю моральних цінностей та усвідомленню їх можливостей у задоволенні моральних і духовних потреб. Згідно аксіологічного підходу моральні цінності не можуть

існувати поза людиною і без людини, а виступають результатом її життєдіяльності, духовно-моральним надбанням. Рефлексія(звернення уваги суб'єкта на утримання і функції власної свідомості) є неодмінною умовою усвідомлення власного вибору моральних цінностей та права іншого на такий вибір. Моральні цінності не можуть нав'язуватись особистості, оскільки вони є індивідуальними, такими якими їх бачить і розуміє сама особистість, як інтерпретує, виходячи з власного життєвого і морального досвіду, таким чином визначає життєві пріоритети.

Аксіологічний підхід дозволяє розглядати освіту як соціально-педагогічний феномен, що знаходить своє відображення в основних його ідеях: універсальність і фундаментальність гуманістичних цінностей, єдність цілей і засобів, пріоритет ідеї свободи. Виховання дітей у навчальних закладах не може здійснюватися спонтанно, а потребує врахування викликів часу та потреб самої особистості у цьому контексті [1, с.163].

Середовищний підхід розкривається у контексті виховного потенціалу освітнього середовища, в особливостях психологічного мікроклімату, полікультурному змісті шкільного виховання як співбуття і співдіяльності, міжособистісної взаємодії учнів і педагогів різних національностей і етносів, вивчення культури різних народів, толерантного ставлення до її носіїв та ґрунтується на комплексі науково-філософських уявлень про те, чим є особистість і середовище та як вони пов'язані між собою. Сучасна педагогіка пропонує середовищний підхід як теорію і технологію безпосереднього управління (через середовище) процесами виховання і розвитку особистості учня. Цей підхід ураховує, що в результаті взаємодії середовища й особистості постає спосіб її життя, основні риси якого обумовлюються умовами середовища. Він

тлумачить середовище, як засіб виховання і як технологію опосередкованого управління (через середовище) процесом формування і розвитку особистості молодшого школяра [2, с.26].

Компетентнісний підхід забезпечує використання набутих особистістю духовно-моральних цінностей у відповідній практико-орієнтованій поведінці (у системі вчинків), гуманістичному спілкуванні, душевно-продуктивних та емоційних контактах.

Компетентнісний підхід сприяє поєднанню та інтегруванню теорії і практики в досягненні дітьми моральних і життєвих цінностей, здатність застосовувати отримані знання у різних життєвих ситуаціях, використанню сучасних педагогічних технологій. Учитель, який обирає компетентнісний підхід, більше не є звичайним «передавачем» знань, він перетворюється на організатора освітньої діяльності з безліччю можливостей. Неабияк змінюється і роль учня: пасивне сприйняття й відтворення знань трансформується в дослідницьку та самоосвітню діяльність. Дитина починає розуміти, що запорукою успішності є сумлінність, прагнення до саморозвитку і позитивна мотивація [3, с.14].

В сучасній педагогічній літературі розглядаються ще такі наукові підходи до виховання:

Соціалізуючий підхід представляє виховання, як багатовимірну й відкриту соціальну систему, де на особистість вихованця варіативно впливають різні соціальні джерела. Найважливішою характеристикою виховання є його «соціальна ефективність», тобто забезпечення соціалізації дитини і його особистісного самовизначення. Соціалізуючий підхід до виховання приділяє спеціальну увагу організації виховних функцій основних інститутів соціалізації – сім'ї, школі, спільноті однолітків. Виховання розуміється, як процес включення

людини в систему відносин з інститутами соціалізації, набуття власного життєвого досвіду [6, с.182].

Формуючий підхід. В основі цього підходу лежить яскрава індивідуальність дитини, яка гармонійно розвивається під впливом слова, прикладу, справи. «Формування» розуміється як найширша характеристика всіх перетворень особистості дитини під впливом вихователя. Формуючий вплив має «розбудити» духовні ресурси дітей, організувати їх, оформити і забезпечити стійкі механізми регуляції поведінки і діяльності вихованців. Технологічно виховання на основі формуючого підходу організовується в такий поведінковий моделі: 2 показати зразок» – «пояснити» – «виправити». Вихователь пред'являє дитині зразок поведінки, домагається, щоб він усвідомив цю норму, оцінив її, висловив щодо неї своє ставлення і зробив висновки у власній поведінці. Ця технологія виховання дозволяє керувати поведінкою дитини: заохочувати соціально позитивні дії і обмежувати соціально негативні. Саме тому в поведінковій моделі виховання так важливі оцінки в балах, змагання [4, с.182].

Психотерапевтичний підхід. Виховання в сучасній педагогіці все частіше розглядається, як надання допомоги дітям, що потрапили в проблемну ситуацію, як націлювання їх на духовне оздоровлення. Для цього використовуються різні види мистецтва і засоби художньої діяльності, які забезпечують виховний вплив на дітей і допомагають їм перебудовувати емоційні переживання, знімають фізичне і психічне напруження, позбавляють від страхів і сором'язливості.

На допомогу педагогам прийшли: арттерапія і її різновиди – музикотерапія, танцювальна терапія; психодрама (соціодрама) – спеціально організовані групові

форми вирішення життєвих проблем, тренінги особистісного зростання, спілкування та інші.

Культурологічний підхід. В основі якого лежить відмова від виховання, як спеціально організованого педагогічного процесу. Адже коли дитина, осмислює світ культури, картину світу, тоді вона адаптується до дій і поведінки оточуючих і «досвідченим шляхом», «мимохідь» освоює культурні норми і цінності. Головне – взаємодія, особистісні взаємини, спілкування дорослих і дітей, а виховання - це «побічний ефект» всіх самостійних пошуків дитини.

За дитиною утверджується право самій визначати не тільки «ким бути», «яким бути», але і «як жити», тобто право самостійно будувати свій образ життя, вибирати сферу інтелектуальних, фізичних, художніх інтересів, самостійно вирішувати свої проблеми [3, с.12].

Герменевтичний підхід. З позицій цього підходу, виховання – це звернення до психічного досвіду суб'єкта, до його «життєвого світу», який проявляється, як переживання. Такий феномен, як психічне переживання, освоюється тільки в рефлексії. Іншими словами, людина розуміє в інших тільки те, що сама пережила і розуміє в самій собі. Виховна робота будується, як робота з переживаннями дітей, їх спогадами, очікуваннями, фантазіями. Важливими атрибутами виховного процесу стають дитячі вірші, пісні, есе, автобіографічні записки, щоденники, листи. Ці продукти дитячої творчості повинні бути прийняті вихователем: не проаналізовані і оцінені, а визнані, як особистісну цінність людини, якій дозволено бути собою.

Антропологічний підхід. Це знання про дитину, як цілісну істоту, повноцінного представника виду *Homo sapiens*, повноправного учасника виховного процесу. Виховання з позиції педагогічної антропології

розглядається, як природний процес, що відповідає природі людини, як розвиток індивідуальних здібностей, задатків, які властиві їй від народження. В основі цього розвитку лежить найважливіша духовна потреба людини – потреба у вихованні. Тому дитина завжди сенситивна до виховної взаємодії з дорослим.

Короткий огляд нових поглядів на виховання особистості дитини дає можливість зробити висновок: всі численні підходи по суті декларують гуманістичні цілі і реалізують особистісно орієнтовану парадигму освіти, а тому різними шляхами призводять до єдиних загальнолюдських цінностей. Відповідно сучасний вихователь повинен приймати зміни в ідеології дитинства, знати нові моделі підходів до виховання та практичні стратегії їх реалізації, розуміти реальні проблеми життя вихованців, вміти будувати відносини з дитиною, як істотою, що живе природнім, душевним та духовним життям.

Список використаних джерел

1. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. – Кн. І: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади: наук. видання / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – 280 с.
2. Бех І. Д. Володарювання над собою. Акценти виховної гуманістичної парадигми / І. Д. Бех // Методист. – 2016. – № 5 (53). – С. 26–33.
3. Бех І. Д. Інноваційна виховна технологія: сутнісні положення і шляхи реалізації / І. Д. Бех // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 1. – С. 12–17.
4. Дем'янюк Т. Д. Організація виховного процесу в сучасному загальноосвітньому навчальному закладі: науково-методичний посібник / Т. Д. Дем'янюк. – Суми: Видавництво «Антей», 2006. – 384 с.

Мойсюк Д.В., студентка І-Н курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ФОРМУВАННЯ ЕМПАТІЙНОГО СПРИЙНЯТТЯ У МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Першочерговим завданням сучасної школи має бути розвиток дітей як особистостей, тобто їх соціальний і комунікативний розвиток, навчання веденню діалогу, гуманним правилам співіснування. Здатність опановувати ті моральні цінності та норми поведінки, котрі відповідають вимогам суспільства є одним з критеріїв успішної соціальної адаптації підростаючої людини. Сприяє їх засвоєнню високий рівень соціального інтелекту, неодмінною складовою, якого є здатність до емпатії. В свою чергу, емпатійність дитини є важливим підґрунтям для виховання у неї моральних цінностей, гуманного ставлення до інших.

Емпатія, як механізм засвоєння моральних норм та цінностей, діє на двох рівнях: рівні міжособистісних стосунків та на рівні суспільної взаємодії. Певна річ, суспільство зацікавлене у розвитку даної здатності у дітей, адже емпатія перетворює поведінку дитини на суспільноприйнятну, а за умови її достатнього розвитку – гуманну.

Зауважимо, що для дитини співчуття, співпереживання, розуміння з боку дорослих життєво необхідні: у перші місяці – просто для нормального психічного розвитку; надалі – для формування здорової особистості із соціально обумовленою поведінкою.

Здатність до емпатії є вродженою, але її розвиток відбувається протягом життя: від примітивних форм емоційного виявлення до високодуховних проявів [1, с.83].

Згідно з дослідженням Т.А. Рябовол, емпатійний спосіб спілкування з іншим означає входження в його особистий світ і перебування в ньому «як удома». Це схоже на ситуацію, коли людина начебто тимчасово живе іншим життям, делікатно перебуває в ньому без оцінювання і засудження. Дослідниця визначає емпатію, як найважливіший чинник формування допомагаючої поведінки. На її думку, чим більше дитина схильна до співпереживання, то вища її готовність допомогти в конкретному випадку [5, с.274].

Зокрема, молодший шкільний вік є сенситивним не тільки для формування навчальної діяльності, а також є дуже важливим етапом у соціальному розвитку дитини. Доведено, що створення умов емпатійної взаємодії серед школярів та між вчителем і школярами, вміння показувати свої емоції та почуття стає значущим фактором позитивної соціальної ситуації розвитку дитини молодшого шкільного віку.

Відтак, на думку Журавльової Л.П., у формуванні емпатійного сприйняття у дітей молодшого шкільного віку основні ролі посідають батьки та вчитель. У першокласників швидко складаються почуття довіри, поваги до вчителя, проте ці почуття ще розпливчасті, що характерно для шестирічних дітей. Вчитель повинен організувати спільну роботу з батьками, адже так вдасться досягнути кращого результату. Варто звернути увагу на те, що як вчитель, так і батьки повинні проводити з дітьми етичні бесіди, які покликані допомогти учням розібратись в складних питаннях моралі, сформувати тверду моральну позицію, допомогти кожному школяру усвідомити свій особистий моральний досвід поведінки, прищепити вміння

виробляти моральні погляди, формувати здатність виражати свої почуття й емоції та контролювати їх, підвищити рівень емпатійності. Особливість проведення етичних бесід в початкових класах у тому, що в них можна включати інсценування, читання уривків з художньої літератури, декламацію. При цьому слід пам'ятати про те, що в етичній бесіді повинен переважати живий обмін думками та діалог [3, с.142].

Водночас, головне завдання вчителя – це створити правильні, сприятливі умови формування емпатії вихованців, знати той рівень, який вже існує, і на основі отриманих знань шукати нові форми та методи позитивного впливу на кожного вихованця з метою виховання в нього людяності та здатності до співчуття [4, с.74]. Потрібно постійно працювати разом з батьками над вмінням дітей виражати свої бажання, емоції і почуття, допомагати розвивати різноплановість особистості молодшого школяра, давати поняття про відчуття меж добрих вчинків і поганих, виховувати гуманістичні погляди та повагу до всього, що нас оточує, а також до самих себе. І вчителю, і особливо батькам постійно слід пам'ятати, що ні в якому разі не можна позбавляти дитину піклування та любові, адже в іншому випадку формування позитивних емоцій та почуттів буде притупленим і дитина виросте холодною і байдужою. Необхідною умовою для того, щоб у дитини виникло співчуття, бажання допомогти іншому є позитивне ставлення до нього, сприйняття його як цінності [2, с.194].

Тому надзвичайно важливо, навчити дітей позитивному ставленню до інших через уміння приймати себе такими, якими вони є насправді. Навчити дитину приймати себе та інших допомагає психологічна підтримка, співчуття її емоційному стану, допомога у самоусвідомленні її мотивів, почуттів та потреб. Крім того,

вчитель на виховних годинах або у позаурочний час може проводити різні вправи на формування емпатійного сприйняття у своїх учнів [5, с.251].

Зазначимо, що діти з високим рівнем емпатії не завдають особливих проблем та неприємностей батькам та педагогам, але якщо у них розвивається внутрішньо-особистісний конфлікт, в результаті якого сформувалося стійке негативне ставлення до інших людей, то їм притаманна прихованість емоцій, застрягання в отриманих образах, пасивний протест та відгородження від інших. Зазнавши поразки, не досягши бажаного в ситуаціях спільної діяльності, дитина запам'ятовує ці ситуації, накопичує негативний досвід. Котрий певним чином орієнтує дитину на очікування неприємних подій та підтримує той фон, на котрому легко спалахують негативні емоційні та інтелектуальні оцінки людей, що породжують недовіру та упередженість, очікування та прогнозування невдач, неприємностей в ситуаціях взаємодії та упередженості у розвитку взаємин з людьми. Це заважає пошуку адекватних способів спілкування [1, с.59].

Разом з тим, діти з недостатнім розвитком емпатії емоційно бідніші та більш закриті від своїх адаптованих однолітків, вони не навчені особливо розрізняти різні емоційні стани інших людей, їхні почуття. Доволі часто ці діти просто не знають, як це: співпереживати, відчувати, розуміти, підтримувати, цінувати гідність іншої людини. Їм більше притаманно задовольняти власні потреби та вирішувати конфлікти за допомогою агресії. Причиною того є низький мотиваційно-установчий рівень готовності до життя в колективі, через агресивність, замкненість або тривожність, недостатній загальнокультурний та соціокультурний розвиток у результаті педагогічної занедбаності дитини.

Однак у структурі емпатії як у надміру, так і в недостатньо співчутливих дітей простежується дещо спільне – дисбаланс рівноваги емпатійних почуттів, спотворюється її розвиток і це призводить до негативних рис особистості [3, с.93]. Тому адекватний рівень емпатії є важливим складником гармонійного розвитку особистості.

Діти вчаться висловлювати свої почуття і виражати емоції у спілкуванні з рідними, близькими людьми, з друзями в класі. Потреба молодшого школяра в емоційному контакті з учителем є надзвичайно великою. Авторитет педагога для нього є незаперечним, а будь-яка увага з боку вчителя супроводжується загостреною позитивною реакцією. Розвиток емпатії у дітей залежить від того, як педагог сприятиме розвиткові стосунків між дітьми, як він сам виявляє емпатію до учнів, як він допомагає їм вирішувати конфлікти. Так, учитель має заохочувати дітей дбати одне про одного, телефонувати до однокласників і цікавитися їхнім самопочуттям, коли вони хворіють, допомагати надолужити пропущений матеріал. Емпатійність дітей виявляється також у їхньому піклуванні про тварин, у ставленні до рідних.

Також, мистецтво, є потужним джерелом розвитку емпатії. Милуючись картиною чи слухаючи приємну музику, дитина немов поринає в новий світ, емоційно переживаючи, те, що хотів передати митець. Переглядаючи театральні вистави, спектаклі, гарні фільми, дитина вчиться співпереживати героям, сприймати світ їхніми очима, розвиваючи в такий спосіб здатність до емпатії. Набути емпатійного досвіду можна, читаючи гарні літературні твори, уявляючи себе на місці героїв, переживаючи їхні почуття [2, с.385].

Насамперед, самовиховання емпатії починається з накопиченням життєвого досвіду та емоційного багажу. Для початку дитина вчиться слухати іншу людину, вникати

у тембр її голосу, стежити за зміною міміки, ділитися з нею враженням від почутого. Прагнути розібратися в собі – це важливий аспект розвитку емпатії. Дітям буває важко пояснити свої емоційні проблеми, попросити допомоги у дорослих. Важливо навчитися аналізувати свої вчинки, слова, думки, коригувати їх у міру потреби. Тільки після того як дитина усвідомить свої думки, почуття, прагнення, вона зрозуміє мотивацію інших людей [4, с.63].

З огляду на те, що емпатія це позитивна якість особистості, яка починає формуватись від народження і продовжується в процесі соціалізації, першими вихователями стають батьки, саме вони закладають фундамент моральності та емпатійності. Після вступу дитини до школи, до цього процесу приєднуються вчителі. Але для того, щоб створити правильні, сприятливі умови формування емпатії вихованців, педагогу слід знати той рівень, який вже існує, і на основі отриманих знань шукати нові форми та методи позитивного впливу на кожного виховання з метою виховання в нього людяності, здатності до співчуття та допомоги.

Таким чином вчитель має змогу впливати на особистість дитини і допомагати у таких важливих процесах, як формування емпатійного сприйняття, вміння виражати емоції і почуття та вчитися керувати ними.

Список використаних джерел

1. Балл Г.О. Сучасний гуманізм і освіта / Г.О. Балл // Соціально-філософські та психолого-педагогічні аспекти. Ліста –М.: Рівне. – 2003. – 127 с.
2. Бреслав Г.М. Психология эмоций / Г.М. Бреслав. – М., 2015. – 544 с.
3. Журавльова Л.П. Психология емпатії: монографія / Л.П. Журавльова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2016. – 327 с.

4. Матійків І.М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник / І.М. Матійків. – К.: Педагогічна думка, 2012. – 112 с.
5. Рябовол Т.А. Роль емпатії процесі соціальної адаптації людини / Т.А. Рябовол // Наукові записки Інституту психології Ім. Г.С. Костюка АПН України / за ред. академіка С. Д. Максименка. – К.: Нора-прінт, 2017. – Вип. 24. – 384 с.

УДК: 373.3.091.2:17.022.1(043.2

Осельська Х.С., студентка III-Ж курсу;
керівник: Глагола О.М,
викладач педагогіки,
викладач-методист

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується як період трансформаційних процесів, зумовлений пошуком власного шляху розвитку та зміни цінностей. Україна як незалежна держава здійснює самостійний пошук шляхів формування нових соціально-економічних, політичних і духовних орієнтирів, а свої ідеї, мрії та сподівання значною мірою пов'язує з молоддю. Здійснення освітнього процесу в школі на гуманістичних засадах є надзвичайно актуальним і своєчасним. Від характеру та змісту соціального замовлення, яке виконує освіта в сфері навчання та виховання людини, залежить майбутнє держави. Наше суспільство сьогодні замовляє, насамперед, гуманну особистість, здатну до творчості, ініціативи, саморозвитку та самоосвіти.

Сучасна школа вимагає докорінного переосмислення всієї виховної системи, оновлення змісту, форм і методів

духовного становлення особистості на засадах гуманізації життєдіяльності, створення оптимальних умов для самовдосконалення та самореалізації. В основу української національної системи виховання буде покладено провідні принципи гуманізму та демократизації. У Законі України «Про освіту», «Національній доктрині розвитку освіти», «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» саме ці принципи є пріоритетними [2; 3; 6].

Проблема виховання учнів на гуманних цінностях досліджується різними авторами. Так у ряді наукових робіт відображено важливі аспекти означеної проблеми: загальнотеоретичні засади гуманізації виховання молодших школярів, перетворення школи в «майстерню гуманності» викладені у працях Я. Коменського, А. Макаренка, В. Сухомлинського; психологічні аспекти морального виховання розкриті у працях І. Беха, М. Боришевського, О. Киричука; педагогічні умови становлення гуманних відносин у молодших школярів широко розкрив А. Гончаренко. Андрушенко В. у своїй праці «Освіта має плекати духовність» розкрив питання гуманізації виховання з боку релігієзнавства, культурології та філософії.

Доцільно організоване за змістом і формою середовище містить у собі потужний виховний потенціал, формує соціальні настанови та ціннісні орієнтації, розвиває гуманістичну спрямованість особистості, її духовні та матеріальні потреби: знайомить із зразками моральної поведінки, з формами спільної діяльності та спілкування особистості з колективом. Гуманізація освіти передбачає використання таких форм і методів виховання, які забезпечують ефективний розвиток індивідуальності дитини – її пізнавальних інтересів, особистісних якостей, таких умов, за яких дитина може і хоче навчатися, особисто зацікавлена у тому, щоб сприймати виховні

впливи. Основною функцією освіти при цьому стає не стільки формування високого інтелекту, скільки формування розвиненої особистості з високими гуманними цілями й ідеалами [1].

Таким чином, стає очевидним, що особистісно орієнтований і гуманістично-спрямований освітній процес сприяє реалізації поставлених завдань – формуванню цілісної особистості, збагаченню морального досвіду дитини, уявлень про зв'язок навколишнього світу і внутрішнього життя особистості.

Відповідно до «Концепції національно-патріотичного виховання дітей та молоді» в основу національного виховання дітей початкових класів мають бути покладені такі основні принципи: гуманізації, демократизації виховання, культуровідповідності, природовідповідності, безперервності виховання, диференціації та індивідуалізації, принцип інтерактивності.

Принцип гуманізації виховного процесу означає, що вихователь зосереджує увагу на дитині як вищій цінності, враховує її вікові та індивідуальні особливості і можливості, не форсує її розвитку, спонукає до самостійності, задовольняє базові потреби дитини (у розумінні, визнанні, прийнятті, справедливому ставленні до неї); виробляє індивідуальну програму її розвитку; стимулює свідоме ставлення до своєї поведінки, діяльності, життєвих виборів.

Демократизація виховання – усунення авторитарного стилю виховання. Співробітництво вихователів і вихованців. Сприйняття особистості вихованця як вищої соціальної цінності, визначення його права на свободу, на розвиток здібностей і виявлення індивідуальності. Формування глибокого усвідомлення взаємозв'язку між ідеями свободи, правами людини, її громадською відповідальністю.

Безперервність виховання – досягнення цілісності і наступності у вихованні, перетворення його в процес, що триває впродовж усього життя людини. Нероздільність навчання і виховання, що полягає в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні змісту навчання і виховання формуванню цілісної та всебічно розвиненої особистості.

Диференціація та індивідуалізація виховного процесу – врахування у виховній роботі рівнів фізичного, психічного, соціального, духовного, інтелектуального розвитку вихованців, стимулювання активності, розкриття творчої індивідуальності кожного; послідовність, систематичність і варіативність форм і методів виховання; свідомість, активність, самодіяльність і творча ініціатива кожного учня, поєднання педагогічного керівництва з ініціативою і самодіяльністю дітей; зв'язок виховання з життям, трудовою діяльністю народу і продуктивною працею.

Принцип інтерактивності визначає єдність педагогічних вимог школи, сім'ї і громадськості. Організація родинного виховання та освіти як важливої ланки виховного процесу і забезпечення педагогічного всеобучу батьків. Здійснення гуманних, стійких і єдиних вимог до дітей з боку різних соціальних інститутів, посилення педагогічного впливу на них, підвищення спільними зусиллями ефективності виховного процесу [3, с. 3-5].

Згідно з Національною програмою виховання дітей та учнівської молоді в Україні [4] виокремлюють ще такі принципи, як принцип національної спрямованості виховання, принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісності, полікультурності, технологізації, а також принцип превентивності, в основі яких закладені ідеї гуманності.

Принцип суб'єкт-суб'єктної взаємодії передбачає, що учасники виховного процесу виступають рівноправними партнерами у процесі спілкування, беруть до уваги точку зору один одного, визнають право на її відмінність від власної, узгоджують свої позиції. Вихователь уникає жорстких приписів, рахується з психічним станом, життєвим досвідом вихованців, системою звичок та цінностей; вдається до продуктивних виховних дій; виявляє професійну творчість та індивідуальність. Ставлення до дитини як суб'єкта власного розвитку реалізується через педагогіку співпраці, толерантності, підтримки, які спрямовані на самостановлення індивідуальності.

Принцип цілісності означає, що виховання організовується як системний педагогічний процес, спрямований на гармонійний та різнобічний розвиток особистості, на формування в неї цілісної картини світу; передбачає забезпечення наступності напрямів та етапів виховної роботи на різних освітніх рівнях; охоплює всі сфери життєдіяльності дітей; здійснюється у навчальній та позанавчальній діяльності; «духовно насичує шкільну життєдіяльність дітей».

Принцип полікультурності передбачає інтегрованість української культури у європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування у дітей відкритості, толерантного ставлення до відмінних від національних ідей цінностей, до культури, мистецтва, вірування інших народів.

Принцип технологізації передбачає послідовні науково-обґрунтовані дії педагога у виховному, процесі та відповідно організовані ним дії вихованців, підпорядковані досягненню спеціально спроектованої системи виховних цілей, що узгоджуються з психологічними механізмами

розвитку особистості. Побудований таким чином виховний процес гарантує позитивну розвивальну динаміку [5].

Указані принципи складають певну систему, їх органічне поєднання виступає запорукою ефективності гуманного виховного процесу.

Процеси гуманізації є значно масштабними та складними, це процеси морально-психологічної перебудови людини, внутрішньої переорієнтації системи духовних цінностей, усвідомлення власної гідності і цінності іншої людини, формування почуттів відповідальності і причетності до минулого, сучасного і майбутнього.

Системоутворюючою ланкою цілісної національної освіти є школа першого ступеня. Тому успіх у виконанні програми розвитку особистості значною мірою залежить від початкової школи та вчителя, що стоїть біля витоків формування людської особистості.

Гуманізація освітньої діяльності учнів молодшого шкільного віку може бути реалізована тільки за певних психолого-педагогічних умов, як от: створення вчителем дослідницько-пошукового середовища, ситуацій успіху, зміна негативних емоцій приємними, розширення емоційних вражень; безоцінне прийняття вчителем кожної дитини, підхід до учня з оптимістичних позицій; врахування особистісних цілей та інтересів дитини; наповнення олюдненим змістом шкільних предметів; забезпечення фасилітації, тобто, сприяти процесу організації дії чи полегшення в осмисленні навчального матеріалу, організація спільної діяльності вчителя і учнів на засадах партнерства; застосування інтерактивних методів і форм навчання та виховання, де оволодіння знаннями здійснюється в процесі спільного з учителем пошуку істини, зіткнення думок, поглядів, позицій, різноманітних можливих розв'язань пізнавально-

моральних завдань; розвиток самоконтролю і самооцінки учнів, збагачення їх творчого та духовного потенціалу; розкриття внутрішніх мотивів самовдосконалення, озброєння учнів засобами організації повноцінного життя, збагачення духовного змісту на кожному віковому етапі [5].

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Особистісно орієнтоване виховання / І.Д. Бех. – К.: ІЗМН, 1998. – 204 с.
2. Мартиненко С.М. Особливості підготовки майбутніх учителів початкових класів до виховної діяльності / С.М. Мартиненко // Нова педагогічна думка. – 2005. – № 4. – С. 61-63.
3. Матвієнко О.В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О.В. Матвієнко. – К.: ВД «Стилос», 2006. – 543 с.
4. Програма «Нова Українська Школа» у поступі до цінностей // 02.08.2019.
5. Сущенко А.В. Гуманізація педагогічної діяльності вчителя як предмет наукового осмислення / А.В. Сущенко // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: [зб. наук. праць]; / ред. Т.І. Сущенко та ін. – К.; Запоріжжя, 2003. – Вип. 28. – С. 41–49.

УДК 373.3.091.313(043.2)

Пономаренко Д.А., студентка І-Н курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач педагогіки

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Сьогодні активно реалізується ідея неперервної проектної освіти. Суспільству потрібен не виконавець, а

творець. Проектне навчання створює унікальні передумови для розвитку ключових компетентностей і самостійності учнів в досягненні нового, стимулюючи їхню природну допитливість і творчий потенціал.

Зміст освіти та весь освітній процес мають бути підпорядковані кожній дитині особисто, а навчальні предмети – зосереджуватися навколо дитини, не руйнуючи її природу.

Актуальність методу проектів значно зростає при переході сучасної системи освіти від управління процесом освіти за кінцевим результатом, що був спрямований на формування знань, умінь та навичок, до підходу, пов'язаного з вихованням і розвитком компетентної особистості, тобто особистості, здатної діяти осмислено, орієнтуючись у мінливому навколишньому світі з виробленими цінностями. Такий перехід виправданий соціальним замовленням суспільства, що стрімко змінюється і вимагає доволі стрімких змін і від системи освіти.

Сучасна система освіти створює освітній простір, який надає учням можливість міркувати, зіставляти різні точки зору, формулювати та аргументувати власну думку, спираючись на знання фактів, законів, закономірностей, вироблених наукою, власними спостереженнями, досвіді, умінні проектувати і реалізовувати власні навчальні проекти, творчо і нестандартно розв'язувати навчальні проблеми, інших. Таке освітнє середовище сприяє формуванню у молодших школярів ключових та загально предметних компетентностей.

На нашу думку, найбільш ефективним методом формування компетентної, творчої особистості молодшого школяра є метод проектів.

Варто наголосити, що сьогодні проектування в освіті розвивається за трьома напрямками:

1. Метод проектів як один із методів інтегрованого навчання школярів, що ґрунтується на їх самостійній, творчій, глибоко мотивованій, доцільній, пізнавальній діяльності.
2. Соціальне проектування з учнями, що почало активно використовувати у системі загальної середньої освіти, і являє собою особливу діяльність учнів над розв'язанням конкретних соціальних проблем.
3. Проектування як особлива діяльність педагога, зміст якої пошук і створення нових видів педагогічної діяльності, моделей освіти тощо [4, с. 298].

Як відомо, дидактичні основи методу проектів розробили американські педагоги Д. Дьюї та його послідовники В. Кілпатрик, Є. Коллінз, Є. Паркхерст. Так, Д. Дьюїнаголошував, що в проектній діяльності молодших школярів важливо підпорядковувати зміст навчання, розв'язання практичних проблем інтересам дитини, спрямовувати проектну діяльність на розвиток її здібностей, закладених природою, а також сприяти практичному спрямуванню знань молодших школярів.

В українській педагогіці ідеяпроектної діяльності молодших школярів активно розвивалися у працях Г. Ващенко, А. Макаренка, С. Русової, які пов'язували метод проектів із розширенням можливостей для розвитку активності й самостійності дитячої особистості, підготовкою її до життя та праці [1, с. 6].

На сучасному етапі розвитку початкової освіти основними завданнями проектної технології, на нашу думку, є:

- формування в учнів навичок самостійної діяльності, застосування знань у нестандартних ситуаціях;
- формування комунікативних умінь та навичок;
- формування навичок науково-дослідної роботи.

Проектна діяльність – це та якісна основа, яка може реалізувати гуманістичний підхід до навчання, оскільки сприяє формуванню творчої особистості, діяльність якої вже в цьому віці спрямована на впровадження власних ідей, перетворення навколишнього середовища (виготовлення моделей, конструкцій), з урахуванням різних потреб за своїми можливостями [2, с. 7].

Метою навчального проектування є створення педагогом таких умов під час освітнього процесу, за яких його результатом є індивідуальний досвід проектної діяльності учня. Робота над проектом ґрунтується на принципі особистісно-орієнтованого навчання та конкретній праці учня на основі його вільного вибору з урахуванням інтересів.

Зміст методу проектів залежить від багатьох чинників: специфіки навчального предмета, навчального матеріалу, типу проекту, умов організації діяльності тощо.

Також, доречно зауважити, що успішна організація проектування як особливого типу інтелектуальної діяльності молодших школярів вимагає:

- наявність освітньої проблеми, достатньо складної та актуальної, щоб задовольнити навчальні запити та життєві потреби учнів;
- дослідницького характеру пошуку розв'язання проблеми; висунення та перевірки гіпотез; обґрунтування висновків;
- емоційної забарвленості освітнього процесу; створення ситуації успіху (зацікавленості, подиву, бажання дослідити поставлене питання);
- моделювання вчителем умов для виявлення учнями навчальної проблеми;
- самодіяльний характер творчої активності учнів;
- гуманізації взаємодії вчителя і учня;

- міжособистісного спілкування; підтримання стосунків відвертості, довіри, поваги одне до одного; створення соціально-педагогічних умов для самоствердження кожної дитини в учнівському колективі;
- стимулювання учнів до застосування нових знань та уявлень, осмислення широкого кола ситуацій і явищ, оцінювання їхнього прикладного значення;
- підбиття підсумків проектної діяльності, мета якої усвідомлення учнями своїх успіхів і недоліків.
- створення учням умов застосування нових знань та уявлень до осмислення широкого кола ситуацій і явищ для оцінювання їхнього прикладного значення;
- широкого використання на уроках парної та групової форм організації навчальної діяльності учнів;
- практичного і теоретичного значення результату та готовності до практичного застосування цього результату;
- активізація психічної діяльності учнів (мислення, уваги, пам'яті, мовлення, волі);
- структурування діяльності відповідно до класичних стадій проектування, що адаптовані до особливостей початкового навчання [5, с. 51].

Переконаємося, що метод проектів дозволяє розв'язати проблему мотивації, створити позитивну атмосферу навчання, навчити дітей застосовувати свої знання на практиці для розв'язання їх життєвих і особистих проблем.

Проектна діяльність молодших школярів є інноваційною педагогічною методикою, яка дозволяє найбільше врахувати індивідуальні особливості кожного учня, тобто організувати індивідуально-особистісний підхід у навчанні, що сприяє формуванню досвіду, інтелектуальному, моральному та фізичному розвитку дитини.

Проекти, що виконуються в межах сучасного освітнього процесу початкової школи, класифікують за декількома певними ознаками, а саме: за діяльністю, що домінує в проекті (дослідницькі; інформаційні; прикладні (практико-орієнтовані); творчі; ігрові; телекомунікаційні), за кількістю навчальних предметів (монопредметні (внутрішньопредметні); міжпредметні; надпредметні), за кількістю учасників (індивідуальні; парні; групові; колективні), за тривалістю виконання (короткотривалі; середньотривалі; довготривалі), за характером контактів (внутрішні; однопаралельні та міжпаралельні; міжшкільні; обласні; регіональні; усеукраїнські; міжнародні), за характером партнерських взаємодій (кооперативні; змагальні; конкурсні) [3, с. 48].

Отже, учителям початкових класів, який організовує проектну діяльність молодших школярів, слід чітко уявити модель тих проектів, які він створюватиме зі своїми учнями. Адже метод проектів завжди припускає роз'яснення цікавих, корисних і пов'язаних з реальним життям завдань, а також вирішення проблеми, яка передбачає з одного боку, використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого – інтегрування знань, умінь з різних галузей науки, техніки, технології, творчих галузей. Результати виконаних проектів повинні бути, так би мовити, відчутними, тобто якщо це теоретична проблема, то конкретне її вирішення, якщо практична – реальний результат, готовий до впровадження.

Актуальність проектної діяльності, на нашу думку, полягає в тому, щоб сформувати в учнів мотивацію до пізнавальної діяльності, яка націлює учнів на пошук нових знань, допомагає не тільки сформувати досвід, необхідний для вирішення життєвих проблем, а й вибудувати власне життя успішним і значущим для суспільства.

Таким чином, метод проектів стимулює учнів вирішувати проблеми, які потребують певних знань, розвиває критичне мислення; формує навички роботи з інформацією (учні добирають потрібну інформацію, аналізують її, систематизують); допомагає вирішувати пізнавальні і творчі завдання у співпраці, де діти виконують різноманітні ролі.

Правильне використання методу проектів у початковій школі дає змогу визначити його як ефективний дидактичний засіб активізації пізнавальної діяльності учнів, розвиток їхнього творчого мислення та формування визначених у них особистісних рис. Саме метод проектів найповніше забезпечує взаємодію учасників освітнього процесу в умовах Нової української школи.

Список використаних джерел

1. Білик В. Проектна діяльність – основа розвитку творчих здібностей молодших школярів / В. Білик // Початкова школа.– 2013. – № 5.– С. 6–8.
2. Додусенко Н.О. Проектна діяльність в початковій школі / Н.О. Додусенко, І.В. Нетужилова. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. – 223 с.

УДК 373.3.011.3-052:82-343(043.2)

Станкович О.І., студентка III–IV курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладач педагогіки

КАЗКА ЯК ЗАСІБ ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Молодший шкільний вік – особливий період у житті кожної людини, коли формується особистість, розвивається мислення, пам'ять, увага, набувається

перший моральний досвід. Усе те, що закладається в дитинстві, що впливає на почуття дитини, на підсвідомому рівні супроводжує людину протягом усього життя. Ключовим компонентом у вихованні стає емоційно-почуттєва сфера. Необхідні нові виховні технології, які б брали до уваги насамперед глибинні психологічні закономірності емоційно-почуттєвого розвитку особистості.

Серед дієвих засобів виховання моральних почуттів дітей особливе місце посідає казка. Для молодших школярів саме казка є найцікавішим, найдоступнішим і ефективним джерелом здобуття знань, що пояснюють їхніми віковими психологічними властивостями.

Казка – ефективний, перевірений віками виховний засіб. Адже використання казок формує цілісне уявлення про світ; виховує бережне ставлення до природи; розвиває творчі здібності дітей, допитливість, уважність, прагнення відкривати світ, бути винахідниками. Також казка допомагає подолати дитячий страх та засвоїти інформацію про навколишній світ.

Роль казки у вихованні дітей у сім'ї, дитячому садку, школі відбито в ряді наукових праць І. Беха, А. Богуша, Л. Виготського, В. Скуратівського, М. Стельмаховича, О. Сухомлинського, К. Ушинського та ін.

Казка – повідальний твір усної народної творчості про вигадані події, осіб (зазвичай з участю чарівних сил); вигадка, неправда, небилиця; один з основних жанрів усної поетичної творчості. Це переважно прозаїчна художня усна розповідь фантастичного, авантюрного чи побутового характеру з установкою на вигадку [4, с. 251].

К. Ушинський зазначав, що багато народних казок іде, звичайно, з глибокої язичницької давнини, коли вони зовсім не були казками, а щирими віруваннями народу. Серед засобів морального виховання дітей особливе місце

посідає українська народна казка. Атмосфера казки завжди чарівна, таємнича. Привабливість української казки для виховання в тому, що в ній має місце художня вигадка, присутні національні символи, етичні елементи, думки героїв про ті чи інші події або випадки, які мають місце в реальному житті. Доцільність використання національної казки у вихованні дитини підтверджується тим, що саме через ці елементи відбувається несвідомий вплив на емоції та почуття дитини, який підсилюється динамічним імпульсом на етнічну свідомість [2, с. 56].

Найголовнішим поняттям для виховання морального почуття засобом казки є вигадка про відображення певної етичної норми чи дії, яку проводить у життя дитина, чоловік, жінка. У свою чергу казка, якщо будь-яка етична норма порушується, має трагічну розв'язку або завершується підсумком події, яка сталася, своєрідною констатацією фактів, логічним умовиводом. Наприклад, водяна богиня (русалка), яка часто зустрічається в українських казках, уявлялась українцями як утоплена дівчина, а залякування її «лоскотанням» повинно було застерегти від довгих прогулянок у невідомій місцевості. Такий невеличкий приклад дає можливість усвідомити рівень глибинної психологічної роботи впродовж віків, що дав можливість локалізувати джерело зла, розширити джерело добра, мати уявлення про спосіб дії, за якої добро перемагає зло.

Доречно виділити етапи використання казок у вихованні підростаючого покоління:

Перший етап – первинне усвідомлення понять про добро та зло, яке дає дитині принципову можливість морального вибору й дії. Результат первинної роботи – формування «центральної зони» свідомості дитини, зміст якої відображують моральні почуття, які були висвітлені українською народною казкою. Так, у казці

«Котигорошко» герой шукає правду, іде за неї битись. «Я поміряюсь, – каже Котигорошко, – я піду до синього моря, мамо, де Змій живе. Хочу битися з ним смертним боєм». За прийняте рішення Котигорошка сусіди називають лицарем: «Тільки йому під силу зі Змієм воювати. За народну правду горою стати!». Отже, діти привчаються розуміти, що свою силу та розум слід застосувати для добра всіх людей.

Другий етап – це пристосування «центральної зони» свідомості дитини до конкретних умов існування. Захисний фільтр спрацьовує, коли пережиті дитиною почуття знаходять прояв через фізіологічні захисні реакції. Так, промова матері в казці «Котигорошко» через сум і жаль до власної долі повинна приводити до активної дії, яка допоможе здолати нещастя, потрапити на надзвичайне диво: «...Як сталось у нас горе, що не стало ні Оленки, ні синів моїх, пішла я до річки. Стою над водою, дивлюсь виглядаю, чи не пливуть вони човном, бо річка ця в море тече, а десь там над морем синім живе змії ненажерливий... Стою та гірко плачу, коли день не візьмись вітер, здійняв хвилю на воді, вихрить курявою по дорогах, котить горошину. Підняла я ту горошину, принесла додому, посадила в себе на городі. Виліз із неї отакений кущ – густий та рясний. На тому кущі тільки один стручок, а в тому стручку тільки одна горошина якась незвичайна, бо коли вечір настає, то вона вся так і сяє, мов лісовий світлячок».

Третій етап – це неприйняття інформації дитиною, яка не сумісна зі щирими моральними почуттями. Як приклад, у казці «Фарбований лис», де розповідається про те, що гордість і зазнайство, хитрість губить головного героя, «Що ви собі думаєте! – величався він перед своїми товаришами. – Досі я ходив по селах, а завтра в білий день піду до міста і просто в торговиці курку вкраду... Та не вкрав курки, а потрапити у халепу – пофарбував вся та

ледь залишився живим... Хитрість і винахідливість допомогли стати Лису царем звірів. Керував він звірами цілий рік. Та на роковини свого керування заснула його обережність... Його серце було переповнене, його обережність заснула, і він, піднявши вгору морду, як задзявкає по лисячому!... І, не тямлячи вже ані про його добродійства, ані про його велично мудрість, а люті тільки за те, що так довго давали йому дурити себе, усі кинулись на нещасного Лиса Микиту й розірвали його на шматочки». У такому випадку мова йде про «відштовхування» небажаних форм поведінки та відмову від небажаних почуттів [2].

Так, переконуємося, що насичення виховної роботи реалістичними елементами спеціально підібраних українських народних казок призводять до набуття дитиною багатьох позитивних якостей, адже якщо в міфологічній легенді чи чарівній казці за традицією герой змагається зі злим духом (змієм, ворогами) силою чи мудрістю, то, наприклад, у казці про тварин – винахідливістю, хитрістю, дотепністю [1, с. 35]. У той же час персонажі Долі, Недолі, Злидні, Правди та Кривди набувають моральних рис та якостей, притаманних сучасній людині, що дає змогу аналізувати її порівнювати реальні явища та події в житті.

Варто звернути увагу, що можливості українських народних казок свідчать про ті динамічні імпульси, які призводять до істинного розуміння моральності та спонукають до наслідування позитивних моральних якостей.

Адже, найбільше приваблює дітей казковий герой. Зазвичай це людина ідеальна: добра, справедлива, красива, сильна, вона обов'язково досягає успіху, долаючи будь-які перешкоди не лише за допомогою чудових помічників, але, перш за все, завдяки особистим якостям – розуму, силі

духу, самовідданості, кмітливості. Такою хотіла б стати кожна дитина, і ідеальний герой казок стає першим зразком для наслідування. Для дітей зовсім не важливо, хто герой казки: людина, тварина або дерево. Важливо те, як він себе поводить, який він – красивий і добрий або потворний і злий.

Казка намагається навчити дитину оцінювати головні якості героя. Найчастіше персонаж втілює якусь одну якість: лисиця хитра, ведмідь сильний. Персонажі в казці контрастні, що і визначає сюжет: старанну, розумну сестрицю Оленку не послухався братик Іванко, випив води з козячого копитця і став козликом, – довелося його виручати.

Практика показала, що казки здатні розвантажити навчальний процес, стимулювати мовленнєву творчість учнів через слухання, складання та інсценізації казок. У таких умовах учнівська діяльність, їхня творчість стають могутнім засобом урізноманітнення навчання через малювання і ліплення, виготовлення авторських міні книжечок, проведення нетрадиційних уроків. В освітньому процесі казки, виконуючи організаційні, змістовні, контролюючі, мотиваційні функції, допомагають викликати підвищений інтерес до навчального матеріалу, сприяти кращому його запам'ятовуванню, своєчасно виявляти прогалини у знаннях.

Казка має власну мову – лаконічну, виразну, ритмічну. Завдяки мові створюється особливий фантастичний світ, в якому все подано крупно, об'ємно тому у казці все запам'ятовується відразу й надовго – герої, їхні взаємини, персонажі і предмети, що оточують [3, с. 10].

Тому на уроках української мови казкам належить провідна роль у вивченні програмового матеріалу. До кожної мовної теми були створені авторські дидактичні

казки: Наприклад, вивчаючи тему «Мова і мовлення» ознайомлюємо учнів із казкою «Зайчик у школі». При вивченні теми «Звуки і букви. Алфавіт» опрацьовуємо казки «Як звірі вивчали мову букв», «Алфавітна галявина букв». Під час вивчення теми «Правопис» ознайомлюємо учнів з казками «Як здійснилося бажання Білочки», «Як Білочка навчилася грамотно писати словникові слова».

Як бачимо, зміст казок вміщує той програмовий матеріал, яким потрібно оволодіти в межах певного класу. Протягом року навчаючись за допомогою казки, учні активно залучаються до творчої роботи: переказу, інсценізації, створення малюнків до казок, складання теоретичного матеріалу, роблять перші спроби вносити свої зміни у зміст казок. У 3-му класі учні вже починають створювати власні казки до матеріалу, що вивчається, виконуючи такі завдання, як: доповніть казку «Як звірята навчалися будувати речення» новою інформацією про роль слів у реченнях на основі власних спостережень за ними; порівняйте зміст вашої казки і казки вашої ровесниці (у ньому введений матеріал третього класу). Що спільного і відмінного у ваших казках: розгляньте малюнок, як слова з будиночка «Дієслово» допомагають Жучкові називати дії, як він виконує тощо.

Отже, для дитини казка – це її життя. Це різнокольоровий, рівнодійовий світ, де дитина є головним героєм, який протистоїть злу і допомагає добру. Казки використовуються з метою інтелектуального, цікавого, захоплюючого та естетичного навчання, а також розширення загального кругозору і пізнавальних інтересів учнів молодшого шкільного віку. Казка готує дитину до майбутнього життя в реальному світі та показує на прикладах шляхи подолання труднощів. Також казка формує моральні якості, які залишаться з дитиною на все життя.

Список використаних джерел

1. Вознюк О.В. Місце казки в дошкільному вихованні та початковій освіті / О.В. Вознюк // Інноваційний досвід педагогів дошкільної та початкової освіти Житомирщини: [зб. наук.-мет. праць] / за заг. ред. В.Є. Литнєва, Н.Є. Колесник. – Житомир: ФОП Левковець, 2012. – С. 30–38.
2. Гагарін М. Критерії добору української народної казки для виховання морально-естетичних почуттів / М. Гагарін // Початкова школа. – 2006. – № 1. – С. 55–58.
3. Кальчук М. Дидактична казка на уроках навчання грамоти: з досвіту використання ідей В.О.Сухомлинського / М. Кальчук // Початкова школа. – 2011. – № 10. – С. 8–12.
4. Світельська-Дірко С.В. Місце і роль казок у формуванні світоглядних орієнтацій молодших школярів у сучасній науковій літературі / С.В. Світельська-Дірко // Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: [зб. наук. праць] / за ред. О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2012 – С. 251–256.

УДК 373.31:37.058

Тиводар О.М., студентка І-Н курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОТИВАЦІЙНОЇ СФЕРИ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Почнемо з того, що мотивація – одна із ключових проблем психології. Актуальність теми полягає в її практичному значенні. Розуміючи мотивацію навчання сучасних молодших школярів, педагоги можуть

оптимізувати процес навчання, складати такі навчальні програми та плани, які максимально відповідають мотивам учнів, і тому гарантуватимуть максимальний результат. Також актуальність обумовлена оновленням змісту навчання, постановою завдань формування у школярів прийомів самостійного набуття знань, пізнавальних інтересів, життєвих компетенцій, активної життєвої позиції.

Психологічні дослідження використання різноманітних засобів мотивації проводились багатьма вченими, зокрема Л.В. Занковим, І.М. Соловйовим, Б.І. Пінським, В.Г. Петровою, М.М. Нудельманом, М.П. Феофановим та ін.

Особливо слід зауважити, що мотиваційний компонент є одним з найважливіших елементів будь-якого навчального процесу в різноманітних навчальних дисциплінах. Це чітко ілюструють дані про засвоєння навчальної інформації дітьми 6-10 річного віку. Відтак проблемою мотивації навчання в початковій школі займаються чимало українських та російських педагогів-практиків, серед них слід особливо виділити Т. Бабійчук, Ф.А. Габдулхакова, А. Ісмаїлову, Л. Корепіну та ін. [3, с. 126].

На думку фахівців, не слід вважати, що якомусь віковій можуть бути притаманні певні мотиви, тому варто виходити з того, що не вік сам по собі, а тип учіння у цьому віці визначають мотивацію. Як свідчить практика, дуже важливо закріпити мотив відвідування школи у дітей. Тут багато що залежить від вчителя, від того, як він ставиться до учнів. Саме через неправильні взаємостосунки найчастіше починається втрата мотивації учіння школярів.

Дослідниця О. Луцинська зазначає, що розвиток мотивації – система спонукань, які зумовлюють активність

організму і визначають її спрямованість. Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність дитини, її готовність до засвоєння знань. Мотиваційна складова навчальної діяльності охоплює пізнавальні потреби, мотиви і сенс навчання. Важливою умовою учіння є наявність пізнавальної потреби і мотиву самовдосконалення, самореалізації та самовираження. Мотиваційна сфера молодшого школяра має певні специфічні вікові особливості. Віковою особливістю молодших школярів є загальна недостатність волі: учень молодшого шкільного віку ще не вміє тривалий час досягати поставленої мети, цілеспрямовано долати труднощі і перешкоди. Він у разі невдачі може втрати віру у свої сили і можливості [5, с.122].

Внаслідок цього, формування мотивації навчання неможливо здійснити без урахування вікових особливостей молодших школярів та їхніх індивідуальних психологічних характеристик. Це означає, що педагог повинен організувати освітній процес таким чином, щоб вирішувалися завдання розвитку мотиваційної сфери на певному віковому етапі та підготовки учнів до наступного етапу розвитку особистості. У зв'язку з розкриттям резервів вікового розвитку мотивації важливо здійснювати особистісно орієнтований підхід до навчання.

З точки зору М. Битянової, внутрішня мотивація в молодших школярів нестійка, інтерес виявляється переважно до результату, більшість із них не схильна докладати вольових зусиль для подолання труднощів у навчанні. Дослідження свідчать, що саме структура навчальної діяльності є чинником формування в учнів не тільки знань, а й пізнавальних інтересів, бажання вчитися, прагнення до самоосвіти. Тому треба так організувати роботу, щоб зацікавити всіх дітей, створивши умови

виховання позитивних рис характеру, бажання та вміння вчитися [1, с.137].

Практика підтверджує, що надмірно спрощений навчальний матеріал нецікавий для учнів, що й приводить до втрати мотивації його засвоєння.

Одним із важливих моментів, які забезпечують підтримку мотивації учіння, як відзначають майже всі сучасні дослідники, є цілепокладання. У молодшому шкільному віці воно має ряд особливостей:

- 1) учень готовий до прийняття цілей, заданих учителем, але не на досить тривалий час, наприклад, відсутність уваги на уроці;
- 2) школяр навчається визначати важливість і послідовність цілей як на уроці, так і під час самостійної організації свого часу, однак у нього найчастіше відсутнє вміння зіставляти цілі, які намічалися, зі своїми можливостями, що може призвести до неуспіху в навчальній діяльності і зниження мотивації учіння;
- 3) учень може вже самостійно визначити систему цілей на шляху до мети, поставленої вчителем, але ці процеси молодшого школяра не завжди встигають за завданнями навчальної діяльності, що ускладнюються.

Таким чином, молодший школяр сам вчиться ставити перед собою ціль навчальної дії і знаходити засоби для її досягнення, що є одним із новоутворень цього віку [2, с.164].

Варто також підкреслити особливе значення дій контролю та оцінки для формування навчальної діяльності молодших школярів і розвитку мотивації їхнього учіння. Можна сказати, якщо в цей період діти повноцінно оволодівають діями контролю та оцінки, то подальше формування навчальної діяльності відбуватиметься без особливих зусиль.

Дослідження особливостей мотивації учіння молодших школярів дало змогу А.К. Марковій зробити висновок, що мотивація має як позитивні, так і негативні сторони. Передусім, позитивними характеристиками вони вважають:

- 1) загальне позитивне ставлення дітей цього віку до школи;
- 2) широту їхніх інтересів (їх цікавить багато явищ життя);
- 3) допитливість, що є виявом розумової активності.

Далі зазначимо негативні сторони мотивації учіння молодших школярів, що перешкоджають навчанню: недостатня дієвість мотивів, бо самі собою вони довго не підтримують навчальну діяльність; нестійкість - мотиви швидко задовольняються, і без підтримки вчителя можуть згаснути; мала усвідомленість, що виявляється у невмінні школярів назвати, що і чому їм подобається в даному предметі; слабка узагальненість, тобто охоплюють один чи кілька навчальних предметів, які об'єднані за зовнішніми ознаками; орієнтування учнів найчастіше на результат навчання, а не способи навчальної діяльності, внаслідок чого іноді до кінця початкової школи не складається інтерес до подолання труднощів у навчальній роботі. Всі ці особливості обумовлюють поверхневий, у ряді випадків недостатній інтерес до учіння, його іноді називають формальним і безтурботним ставленням до школи [3, с. 127].

На думку С.А. Іванової, в молодшому шкільному віці закріплюється і стає стійкою особистісною рисою мотивація досягнення. Мотивація досягнення пов'язана із двома мотивами – мотивом досягнень успіху та мотивом уникнення невдач. Мотив досягнення успіху сприяє більшим досягненням і вважається більш сприятливою для особистісного розвитку. Серед інших нових мотивів дослідниця виділяє визнання, схвалення з боку значимих дорослих, прагнення отримати високу оцінку. Тому

вчитель під час навчання школярів повин вміти підбирати різні мотивації для своїх учнів. Тим самим заохочувати їх до навчання, позитивного ставлення до школи, розширювати свої інтереси, допитливість, довіру до вчителя, прагнення бути дорослим.

Вчитель у своїй роботі з учнями має користуватися різними мотивами для підвищення їхньої працездатності. Це можуть бути такі мотиви як [4]:

- створення навчально-проблемної ситуації, яка вводить учнів у предмет вивчення майбутньої теми програми. Навчально-проблемна ситуація може бути створена вчителем різними прийомами: постановкою перед учнями завдання, вирішення якого можливе лише на основі вивчення даної теми; розповіддю вчителя про теоретичну та практичну значущість майбутньої теми. Наприклад, перед вивченням теми «Пропозиція» вчитель говорить: «Уявіть, що вам треба розповісти своїм товаришам про важливу справу так, щоб всі зрозуміли і почали діяти на основі вашої розповіді».
- рефлексивно-оцінний етап. Цей етап підсумковий в процесі вивчення теми, коли учні навчаються аналізувати власну навчальну діяльність, оцінювати її, зіставляючи результати з поставленими основними навчальними завданнями.
- практичні заняття з формування і зміцнення інтересу до навчання у молодших школярів. Це може бути такий метод: «На вчительському столі на видному місці лежить красивий зошит. На обкладинці крупно і яскраво написано: «Почесний зошит». Вгорі кожної сторінки – ім'я дитини. Сторінок стільки, скільки дітей у класі. Протягом дня педагог записує успіхи учнів на відповідні сторінки. Це можуть бути вдалі відповіді, цікава робота, правильно і швидко вирішена задача, допомога в якійсь справі – будь-

який крок вперед з боку учнів. Зовсім не обов'язково кожен день писати про кожного. Поступово клас включається в обговорення принципів ведення зошита, щоб все було по заслугах, щоб був справжній привід для гордості. Як тільки дитина набере 10 записів у зошиті, вона отримує право вибрати собі подарунок з великої коробки сюрпризів, що стоїть в кутку кабінету.

- мотивація навчальної діяльності за технологією «Незакінчене речення». Вчитель починає говорити речення, а учні уважно його слухають і мають закінчити його.

Відтак, формування вже в початкових класах мотивів, які надають в подальшому навчанні дитині значимий сенс, у світлі якого власна навчальна діяльність ставала б для неї важливою метою, а не лише засобом для досягнення інших цілей, є вкрай необхідним, без чого подальше навчання школяра може виявитися просто неможливим.

Отже, зміст кожного уроку, кожної теми має бути глибоко мотивованим, проте не з допомогою створення тимчасових інтересів або посилок на практичну значимість у майбутньому житті, а головним чином, тим, що цей зміст має бути спрямованим на вирішення проблем науково-теоретичного пізнання явищ і об'єктів навколишнього світу, на оволодіння методами такого пізнання.

Таким чином, зазначені особливості розвитку мотиваційної сфери учіння початківців необхідно враховувати вчителям, якщо вони хочуть працювати відповідно до нової філософії освіти, що розглядає учня як суб'єкта процесу навчання.

На основі вище зазначеного, робимо висновок, що мотивація – це одна з найважливіших умов, що забезпечує успішне формування в учнів знань, слугує для них

джерелом отримання нової інформації та осмислення її, розвитку мовлення та самостійного розуміння матеріалу.

Список використаних джерел

1. Битянова М. Мотивація і профанація / М. Битянова // Шкільний психолог. – 2014. – №2. – С.137.
2. Давидов В.В. Проблеми розвиваючого навчання: досвід теоретичного та експериментального психологічного дослідження / В.В. Давидов. – М: Педагогіка, 2012. – 240 с.
3. Маркова А.К. Структура и динамика мотивов деятельности / А.К. Маркова // Вопросы психологии. – 20015. – № 4. – С. 126–130.
4. Іванова С.А. Проблеми формування мотивації навчальної діяльності школярів за сучасних умов / С.А. Іванова. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://klasnaocinka.com.ua/uk/article/problemi-formuvannya-motivatsiyi-navchalnoyi-diyal.html>
5. Луцинська О. Формування мотивації учіння в учнів початкових класів приватної школи / О. Луцинська // Гірська школа українських Карпат. – 2016. – № 14. – С.122–125.

УДК: 373.3/5.064.1 (043.2)

Томинець М.П., студентка III-IV курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладач педагогіки,
спеціаліст I категорії

СИСТЕМА РОБОТИ ВЧИТЕЛЯ-КЛАСОВОДА З БАТЬКАМИ УЧНІВ

Вступ до школи – це початок нового етапу життя дитини, вступ її у світ знань, нових прав і обов'язків, складних і різноманітних відносин з дорослими й

однолітками. Школа у виховному відношенні повинна бути не ким іншим, як охоронницею сімейного вогнища. У такий спосіб учитель повинний бути довіреною і надійною особистістю, і свою виховну діяльність погодити із сімейним вихованням, що батьки дають своїм дітям. Важливість взаємин школи і родини акцентується у всіх документах і методичних виданнях, призначених для школи (у загальних програмах, у законі освіти і т.д.), а також у працях відомих педагогів. Особливо це важливо в початковій школі. Спілкування вчителя з батьками учнів впливає на процес формування особистості дитини, на процес навчання.

Основними шляхами співпраці в сучасній школі є спілкування, залучення батьків до освітнього процесу та практичне завдання. Спілкування буває формальне та неформальне. Основні форми спілкування: батьківські збори, індивідуальні зустрічі та інші, батьківська кімната. Розглянемо їх детальніше.

Неформальне спілкування відбувається здебільшого у випадках, коли вчитель зайнятий іншими справами. Вчитель може запропонувати окрему зустріч і спілкування набуває формального характеру. Також може відбуватися за допомогою інших засобів – телефонні дзвінки, написання листів електронною поштою, спілкування у соціальних мережах тощо.

Батьківські збори, як і будь-які інші збори, що проводяться у школі, (загальні збори працівників, методичні ради та ін.), відображають культуру організації. Важливо розуміти основні стратегічні моменти у проведенні зборів, щоб учасники залишалися задоволеними як від процесу, так і від результатів, а самі збори сприяли розвитку культури співробітництва.

На мою думку, плануючи збори, важливо розуміти їх мету – тобто, дати відповідь на запитання: «Для чого ми

зібралися?» Зазвичай, люди збираються з багатьох причин: прийняття рішень, планування, вирішення проблем, оцінка виконання, розвиток команди, інформування, святкування досягнень, навчання. Відповівши на запитання «Для чого ми збираємося?», важливо також окреслити очікувані результати, які ви бажаєте досягнути. При формулюванні очікуваних результатів потрібно пам'ятати, що вони мають бути короткими і конкретними твердженнями, які можна виміряти. Другий крок після визначення мети і очікуваних результатів – спланувати процес і відповідальних осіб.

Чим більше деталей ви продумаете і сплануете, тим ефективніше пройдуть ваші збори і батьки залишаться задоволеними як результатами, так і процесом.

Я вважаю, що на відміну від батьківських зборів, регулярні індивідуальні зустрічі з батьками є практикою, що не так часто використовується у навчальних закладах, хоча вона є надзвичайно важливою у процесі спілкування з батьками. Першу зустріч з батьками потрібно провести ще до початку навчального року. Мета цієї зустрічі – знайомство. Під час цієї зустрічі вчитель зустрічається з дитиною, її батьками, дізнається про очікування батьків щодо навчання своєї дитини та починає встановлювати відкриті, дружні стосунки. Зазвичай, індивідуальні зустрічі з батьками відбуваються двічі на рік – на початку та наприкінці навчального року і враховують такі важливі питання, як підготовка, розташування, зміст і результати. Розглянемо їх детальніше.

Учителі мають розпочати підготовку до проведення зустрічей з батьками ще під час організації освітнього середовища на початку навчального року. Упродовж перших тижнів учитель збирає в портфоліо записи про шкільні здобутки дитини, епізоди з її шкільного життя та зразки її робіт. Вчитель має переглянути всі нотатки, записи про розвиток дитини тощо. Учительські записи

мають охоплювати такі питання, як улюблені види діяльності дитини, її найкращі друзі, спостереження за досягненнями дитини у всіх сферах її розвитку. Важливо нагадати що зустрічі з батьками плануються у зручний для батьків час. Під час підготовки подумати над наступними запитаннями: Яка мета розмови? Коли і де буде відбуватися розмова?

На мою думку, важливим аспектом зустрічі з батьками є підготовка місця проведення. Якщо ви хочете, щоб зустріч стала продуктивним обміном інформації, ви маєте подбати про затишок і конфіденційність. Часто такі речі, як стіл між учителем і батьками може стати прихованою перешкодою для успішної зустрічі. Стільці для дорослих, розташовані навколо низького столика, на якому лежать дитячі роботи й інші предмети, гарне освітлення тощо – все це може свідчити, що тут відбувається зустріч колег, які діляться інформацією.

Зустрічі з батьками базуються на попередньо складеному плані. Задайте дружній тон розмови, запропонували б батькам чаю чи мінеральної води. Говоріть про сильні сторони дитини, будьте готові продемонструвати мистецькі роботи дитини, приклади роботи у класі. Обговоріть з батьками цілі розвитку дитини – академічні (навчальні), цілі в емоційно-соціальній, фізичній, мовленнєвій сферах. Поділіться з батьками вашими планами досягнення цих цілей. Як свідчать дослідники (Бергер та ін.), під час таких зустрічей учителю не рекомендується говорити більше 50% часу.

Отже, для встановлення відкритих стосунків та продовження діалогу дуже важливо, щоб кожна зустріч з батьками приносила реальні результати. Вкінці повторити найголовніші пункти обговорення та досягнуті домовленості.

Форми спілкування можуть бути різними:

- Тижневі або місячні інформаційні бюлетені, які містять інформацію про всі заходи, в яких беруть участь діти.
- Зустрічі групи батьків, які можуть зустрічатися для планування волонтерських заходів для класу чи школи.
- Обмін книжками: батьки й вчителі можуть обмінюватися книгами про цікаві підходи до навчання і виховання дітей. Обміни книгами можна супроводжувати організацією подальших дискусійних груп – як фізично, так і через соціальні мережі.
- Святкові заходи, до яких залучаються діти, вчителі, і батьки, можна організовувати з різних приводів – історичні події, сезонні святкування, події у шкільному житті та ін.

Існують ще такі форми співпраці вчителя з батьками: тренінги, диспути, зустрічі «За круглим столом», Дні Відкритих дверей, вечори запитань і відповідей, анкетування, ділова гра тощо. Переваги від постійного спілкування отримують усі: вчителі, діти й батьки. Особливо важливе воно для дітей, які бачать дорослих, важливих у їхньому житті, які співпрацюють. Це зміцнює їхнє відчуття впевненості й безпеки.

Багато навчальних закладів, які цінують і підтримують спілкування між батьками і вчителями, знаходять можливості для організації окремого спеціального місця для проведення зустрічей з батьками – батьківської кімнати, в якій розміщуються стіл і стільці для дорослих, м'які меблі, полиці з літературою. Створюючи батьківську кімнату, школа демонструє свої серйозні наміри щодо ролі батьків і важливості співпраці з ними.

Для ефективної співпраці вчителів залучає батьків брати участь в освітньому процесі. Розглянемо як цього досягти.

На мою думку, залучаючи батьків до навчального процесу, вчителі мають розуміти переваги такої співпраці для усіх: учнів, батьків і вчителів. Переваги для вчителя:

отримання від батьків додаткової інформації про дітей, надання батьками допомоги в організації освітнього середовища, виготовленні навчальних матеріалів, надання допомоги батьками у проведенні окремих навчальних занять – проведення екскурсії, під час проектної діяльності, участь батьків у навчальному процесі збільшує їхню повагу до роботи вчителя.

Батьки можуть бути помічниками вчителя:

- Помічник учителя у роботі з дітьми – батьки або інші члени родини можуть допомагати вчителю в організації та проведенні навчальних занять, підготовці навчальних матеріалів.
- Помічник учителя у роботі з іншими батьками – допомога вчителю у контактуванні з іншими батьками для поширення важливої інформації, ознайомленні нових батьків з особливостями життя класу та ін. Дітям дуже подобається бачити власних батьків у ролі вчителів, а для інших дітей – це ще один приклад моделі поведінки дорослих людей.

Я вважаю, що важливим чинником успішного залучення батьків в якості помічників учителя є планування. Учителю варто переглянути розклад, щоб з'ясувати, коли саме потрібна буде допомога з боку батьків. Для цього добре пригадати усі аспекти шкільного дня – початок дня, коли діти лише заходять до класу, навчальний процес, перебування дітей надворі, екскурсії тощо. При цьому можна поставити собі наступні запитання: Як помічник учителя може вам допомогти: У роботі з окремими дітьми чи групою дітей? З навчальними матеріалами чи приладдями? В організації окремих навчальних занять? У навчальних центрах/осередках? Наприкінці навчального року вчителю важливо подякувати своїм

Міжнародною асоціацією «Крок за Кроком» розроблено запитання для самооцінки педагогів щодо співпраці з родинами. Запитання починаються словами Чи часто я... Інформую батьків про довгострокові чи короткострокові плани? Пишу повідомлення про успіхи кожної дитини? Вітаю батьків, коли вони приводять чи забирають дітей зі школи? тощо. Можна також додати свої приклади в окремому рядку «Що ще я роблю?... Таким чином вчитель має змогу проаналізувати свої дії щодо взаємин з батьками учнів.

Отже, школа і родина повинні бути взаємозалежні. Особистість школяра не може формуватися тільки в школі і тільки в родині. Дитина виховується одночасно й у школі, і в родині. Учителі налагоджують партнерські стосунки з батьками, щоб забезпечити максимальну підтримку дітям, задовольнити їхні потреби, які виникають у процесі розвитку та навчання.

Список використаних джерел

1. Нова українська школа: поради для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. — К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
2. Батьківські збори. 2 клас / Упоряд. М. О. Володарська. — Х.: Видавництво «Ранок», 2011. — 160 с.
3. Інновації в початковій шк. Ужгород: Інформаційно-видавничий центр ЗІППО 2008. — 344 с.

Туряниця А. В., студентка IV-А курсу;
керівник: Янчишина С.Ф.,
викладач педагогіки

СОЦІО-ІГРОВА ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЖИТТЄВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИТИНИ-ДОШКІЛЬНИКА

Відомо, що найкраще дошкільнята засвоюють знання про світ і опановують важливі компетенції в ігровій та спільній практичній діяльності. Зазвичай з грою у дітей проблем не виникає, а от налагодження конструктивної взаємодії дається їм нелегко. Дуже важливо змалку навчити хлопчиків і дівчаток уміння домовлятися, узгоджувати свої інтереси з потребами та бажаннями інших, знаходити різні шляхи розв'язання життєвих ситуацій. У пригоді стає соціо-ігрова педагогіка.

Соціо-ігрова педагогіка - система педагогічних впливів, яка базується на взаємодії дітей у мікрогрупах (малому соціумі) та мікрогруп між собою за посередництва гри, де педагог виконує роль радника, наставника, а дитина утверджується як затребувана особистість.

Сучасні діти більш емоційні, поінформовані й вимогливі до того, щоб задовольнити свою цікавість та бути причетними до важливих для них справ тут і зараз. Тому для виховання сьогодні, як ніколи, актуальне правило «Не надто керувати», тобто що менше ми керуємо дітьми, то більш активну позицію в житті вони займають. Цьому сприяють розвивальні педагогічні технології, зокрема соціо-ігрова (Є. Шулешко, О. Єршова, В. Букатов), яка розвиває дитину в ігровому спілкуванні з однолітками, забезпечує свободу вибору дій, думок, спонукає до спільного пошуку узгоджених рішень. Щоденні заняття у

їхньому класичному вигляді доцільно замінити проектною або ігровою діяльністю, інтегрованою з іншими продуктивними її видами.

Один з базових принципів соціо-ігрової технології - використання роботи в малих групах, або, як їх ще називають, у «групах однолітків», «мікрогрупах».

Оптимальним для продуктивного спілкування і розвитку є об'єднання у молодшому віці в пари і трійки, у старшому - в групи по 5-6 дітей.

Дитячі групи створюються за вільним принципом. Це може бути жереб або лічилка, розрізана листівка, однакові вподобання. Також можна запропонувати дітям узяти браслети на руку певного кольору, а потім об'єднатися за кольором браслетів.

Можна виділити такі типи взаємодії дітей у малих групах:

1. «Групова взаємодія». Кожен учасник висловлює якомога більше ідей щодо виконання завдання, а потім всі разом обговорюють дієвість цих способів і готують відповідь «від групи».
2. «Конвеєр». Для виконання завдання визначають послідовність необхідних операцій. Кожен учасник групи відповідає за одну з них. Поки не буде виконано одну операцію, інша не може бути розпочата.
3. «Кооперація». Для пришвидшення виконання завдання учасники групи домовляються між собою, хто й що робитиме. Продукт групової роботи складається з результатів роботи кожного учасника.

Види соціо-ігрової взаємодії різні: це соціо-ігрові перемовини, які реалізуються в таких формах роботи, як «мозковий штурм», дискусія, «коло ідей», синтез думок; соціо-ігровий батл, що нагадує відомі ігри «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг» і передбачає визначення переможця.

В процесі проходження педагогічної практики ми використовували такий тип соціо-ігрової взаємодії як соціо-ігрова майстерня.

Суть спільної творчої продуктивної взаємодії зводиться до групового створення якогось художнього образу. Це може бути картина, фотовиставка, театральне, сюжетно-дидактичне панно. Форми роботи: спільна партнерська діяльність, моделювання, колективна творчість (художньо-предметна, продуктивна діяльність). Наприклад, із природного матеріалу ми виготовили панно «Осінній вернісаж», із паперу, фетру - сюжетно-дидактичне панно «На бабусиному подвір'ї».

В старшому дошкільному віці доцільною є соціо-ігрова імпровізація - це розігрування сценок, імітаційні ігри. Рольова гра імітує реальні рольові взаємодії, дає змогу діяти «як насправді», допомагає навчатися через досвід та почуття. Діти можуть розігравати ситуації, у яких вони вже побували, або запропоновані дорослим. Наприклад, ми пропонували дітям виконати ряд творчих вправ «Жива картина». Приклади сюжетів для картин підбирали різні, але добре відомі, наприклад «У магазині іграшок», «Не купили улюблену іграшку», «Зоопарк», казкові сюжети тощо.

Діти повинні були домовитись, створити сюжетну сценку і завмерти, змінити пози вони могли лише після того, як ведучий вгадає ситуацію, «зображену на картині».

Шестирічки охоче приймають участь в соціо-ігровому проектуванні - це ігри-стратегії, мнемотурніри, аналіз ситуацій (життєвих, літературних).

У ході спільної діяльності, взявши на себе певні ролі, діти намагаються розв'язати якусь проблему, що має втілитись у конкретному результаті.

Наприклад: у гри-стратегії «Друкарня» ми запропонували дітям випустити власний цікавий ілюстрований журнал для дітей молодшої групи.

Для цього потрібно організувати діяльність друкарні. У ній працюють люди різних професій: художник (малює ілюстрації), редактор (редагує текст), коректор (виправляє помилки). Потрібно розподілити ролі, визначити, хто з дітей що робитиме (добиратиме твори, малюватиме картинки, зшивати книжку). І нарешті, коли проект було реалізовано, розглядають книжку та діляться враженнями від спільної діяльності.

Соціо-ігрова технологія передбачає взаємодію не лише всередині малої групи, а й між групами. Наприклад, одна команда виконує завдання, а друга перевіряє правильність виконання. Або одна команда може запропонувати завдання іншій і проконтролювати його виконання. Чи одна команда пропонує загадку представнику іншої, і той має без слів допомогти своїм гравцям розгадати її (аналог популярної гри «Крокодил»).

Аналізуємо-рефлексуємо:

Для аналізу успішності соціо-ігрової взаємодії дітей вихователь має дати собі відповіді на такі запитання:

- Чи зрозуміла завдання кожна дитина?
- Чи доцільним було проведення групової роботи для виконання визначеного завдання?
- Чи вдалося дітям швидко зібратися в групи й розподілити обов'язки?
- Чи виникали в дітей проблеми з організацією роботи групи?
- Чи переймалися учасники групи тим, щоб кожен міг озвучити результат спільної роботи?
- На чому діти робили акцент під час обговорення результатів групової роботи?

- Чим вона була для них корисна?

Отже, завдяки цій технології зміни відбуваються в житті не тільки дітей, а й педагога. Вихователіві непросто змінити манеру спілкування з дітьми: не «навчати», а слухати і чути малят, довіряти їм; допомагати на їхнє прокохання, а не за своїм бажанням; надавати право і можливість самим учитися. Не бути ініціатором усього і вся, а доповнювати ініціативу дітей власною. Соціо-ігрова педагогіка допомагає позбутися страху припуститися помилки, втратити лідерство, а також подолати прагнення демонструвати свою «правильність».

Список використаних джерел

1. Використання соціо-ігрових технологій в роботі вихователя: веб-сайт. URL: <http://detkam.in.ua/vikoristannya-socio-igrovih-tehnologij-v-roboti-vihovatelya.html>
2. Гра як засіб формування соціальної компетенції у дітей...: веб-сайт. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/5/14.pdf>

УДК 373.3.091.313:76(043.2)

Хрипта Я.В., студентка І–ІІ курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач педагогіки

ФОРМУВАННЯ МЕДІАКОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Зміни, які сьогодні відбуваються в суспільстві, багато в чому залежать від засобів масової інформації, які, створюючи інтенсивні інформаційні потоки, з одного боку, забезпечують доступність інформації, дають більші можливості для самоосвіти, комунікації, поширення ідей, самореалізації, а з другого – через можливості маніпуляції, пропаганду, мову ворожнечі, кіберзалякування створюють

загрозу як в індивідуальних, так і в глобальних масштабах. Водночас вчені говорять про кризу медіакультури, яка призводить до появи «нового типу особистості – віртуала, який підмінює реальне життя його симулятором». Знаходячись під впливом різновекторної інформації, стаючи частиною глобальних мереж, людина втрачає здатність цілісно сприймати медіатексти, оскільки в неї формується «багатошарова» калейдоскопічна свідомість, що позбавляє можливості мислити панорамно і критично. Усвідомлюючи серйозність цих викликів, освітяни активно шукають шляхи формування медіаграмотної людини, яка була б здатна перетворити загрози, спричинені можливостями цифрового суспільства, на ресурс для саморозвитку.

Аналізуючи наукові джерела, ми визначили, що медіакультура – особливий тип культури інформаційного суспільства, це частина загальної культури: світу книг, газет і журналів, кінематографа, радіо-і телемовлення, зв'язку, Інтернет-ресурсів, тобто всього того, що пов'язує людину з навколишнім світом, інформує, розважає, пропагує, впливає на оцінки, думки і поведінку людей. Йде формування «планетарного», «глобального» мислення [5, с. 104]. Вікіпедія визначає медіаосвіту (англ. Mediaeducation від лат. Media – засоби) як «частину освітнього процесу, спрямованого на формування в суспільстві медіакультури, підготовку особистості до безпечної та ефективної взаємодії із сучасною системою мас-медіа, включаючи як традиційні (друковані видання, радіо, кіно, телебачення), так і новітні (комп'ютерно-опосередковане спілкування, Інтернет, мобільна телефонія) медіа з урахуванням розвитку інформаційно-комунікаційних технологій».

Звідси можемо виділити основні завдання медіаосвіти, а саме: підготувати нове покоління до життя в

сучасних інформаційних умовах, до сприйняття різної інформації, навчити людину розуміти її, усвідомлювати наслідки її впливу на психіку, опановувати способами спілкування на основі невербальних форм комунікації за допомогою технічних засобів [4, с. 112].

Медіаосвіта в сучасному світі розглядається як процес розвитку особистості за допомогою і на матеріалі засобів масової комунікації з метою формування культури спілкування з медіа, творчих, комунікативних здібностей, критичного мислення, умінь повноцінного сприйняття, інтерпретації, аналізу та оцінки медіатекстів, навчання різним формам самовираження за допомогою медіатехніки. Здобута в результаті цього процесу медіаграмотність допомагає людині активно використовувати можливості інформаційного поля телебачення, радіо, відео, кінематографа, преси, Інтернету [2, с. 239].

Основною метою медіаосвіти у початковій школі є формування медіа компетентності молодших школярів.

Поняття «медіакомпетентність» науковці трактують по-різному. Одні схиляються до думки, що це результат медіаосвіти, який включає в себе здатність експериментування, інтерпретації та створення медіатекстів (С. Worsnop), особливі знання, комунікативні та інформаційні вміння та навички, здатність до критичного аналізу (Г. Онкович), уміння аналізувати й синтезувати просторово-часову реальність, розуміти медіатекст (О. Федоров).

Так, у Концепції впровадження медіаосвіти в Україні зазначається, що медіакомпетентність – рівень медіакультури, що забезпечує розуміння особистістю соціокультурного, економічного і політичного контексту функціонування медіа, засвідчує її здатність бути носієм і передавачем медіакультурних цінностей, смаків і стандартів, ефективно взаємодіяти з медіапростором,

створювати нові елементи медіакультури сучасного суспільства, реалізувати активну громадянську позицію [3].

Проблема формування медіакомпетентності учнів молодшого шкільного віку (вміння аналізувати і синтезувати інформацію з різних джерел, вміння «читати» медіатекст) стає вельми актуальною: саме в перші роки навчання в школі сучасні діти стикаються з великим інформаційним потоком, який вимагає від них умінь орієнтуватися, виокремлювати головне, оцінювати і аналізувати інформацію, що надходить. Це вміння багато в чому залежить від того, наскільки розвинені у дитини вміння оцінки, інтерпретації та аналізу інформації, що надходить. Необхідність вирішення проблеми повноцінного розвитку медіакомпетентності в молодшому шкільному віці обумовлена декількома факторами. По-перше, молодший шкільний вік є надзвичайно важливим періодом для інтелектуального, фізичного та емоційного розвитку дитини. По-друге, сучасна дитина до моменту вступу до школи має, як правило, досить значний аудіовізуальний досвід: активно спілкується з телевізійною, комп'ютерною, відео- і звукозаписуючою технікою, володіє навичками поводження з мобільною телефонією [1, с. 155].

Тому з метою формування медіа компетентності молодших школярів доречним є використання інтегрованої медіаосвіти (використання медіадидактики в межах існуючих предметів), спеціальні навчальні курси, факультативи, гурткову, студійну та інші форми позакласної роботи, що спрямоване переважно на формування критичного мислення, комунікаційної медіакомпетентності. Важливу роль можуть відігравати шкільні бібліотеки як сучасні комп'ютеризовані центри, в яких концентрується інформаційно-пошукова діяльність учнів.

У формуванні медіакомпетентностей молодших школярів можна виділити такі етапи:

- мотиваційний включає активне ведення роботи із використанням медіа, а також із створенням власної медіа продукції;
- теоретичний включає в себе засвоєння знань та вмінь медіа, розвиток критичного та творчого мислення, комунікативності;
- практичний передбачає формування вмінь у сфері медіа, накопичення досвіду у різних сферах діяльності, розвиток якостей особистості, пізнавальної активності;
- творчий передбачає власне створення медіа продуктів та накопичення досвіду [3].

Створення освітнього середовища, у якому вчитель не відгороджує учнів від «згубного впливу цифрового світу», а створює можливості для занурення, діалогу, пошуку власних смислів у запропонованих медіатекстах, сприяє формуванню медіакомпетентності, яка може виникнути та вдосконалюватися лише в діалозі, партнерстві, ненав'язуванні. Адже формування медіакомпетентності не може бути самотійним, адже це обмін думками, досвідом, спроба подолати інформаційний розрив між поколіннями, що нині особливо важливо. З огляду на це, важливим є використання діалогових стратегій, інтерактивної комунікації, рефлексивної діяльності (методів розвитку критичного мислення, проблемного навчання з метою формування цінностей і ставлень відповідальної, ресурсної та безпечної взаємодії з медіасередовищем).

Насамкінець варто зауважити, що уроки в Новій українській школі можуть стати сучасною платформою для формування медіакомпетентності особистості молодшого школяра, водночас використання елементів медіаосвіти сприятиме розвитку предметних і ключових

компетентностей, які передбачені в Державному стандарті початкової освіти, а також сприятимуть формуванню особистості, здатної приймати виважені рішення на основі аналізу медіаповідомлень, а також бути активним творцем медіатекстів.

Список використаних джерел

1. Баришполець О. Чинники впливу засобів масової інформації на аудиторію / О. Баришполець // Соціальна психологія. – 2006. – № 6. – С. 153–163.
2. Грицай С.В. Визначення поняття «медіапростір» з позицій міждисциплінарного підходу / С.В. Грицай // Вісник Харківської державної академії культури: зб. наук. праць. – Харків. держ. акад. культури; за заг. ред. В.М. Шейка. – Х.: ХДАК, 2012. – Вип. 36. – С. 235–243.
3. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukraini-nova-redaktsiya/>
4. Медіакультура особистості: соціально-психологічний підхід: навч.-метод. посібник / за ред. Л.А. Найдьоновой, О.Т. Баришпольця. – К.: Міленіум, 2010. – 440 с.
5. Шуляр В. Медіаосвіта: стратегія і тактика співпраці медіапедагогів і бібліотекарів / В. Шуляр // Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи: збірник статей П'ятої міжнародної науково-методичної конференції. – К.: Центр Вільної Преси, Академія української преси, 2017. – 393 с.

РОЗДІЛ IV. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

УДК 37.043.2 - 056.2/.3:376.064.2 (043.2)

Габовда А. Ю., студентка І-Ж курсу;
керівник: Резнікова К.В.,
викладач української мови та літератури

МЕТОДИ СПІВПРАЦІ МІЖ УЧНЯМИ ТА ВЧИТЕЛЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО ПІДХОДУ

Одним з основних пріоритетів розвитку сучасної освіти є забезпечення рівних прав на освіту для всіх дітей, у тому числі для дітей з особливими освітніми потребами, дітей з інвалідністю, дітей з інших соціально вразливих груп.

Кожна дитина з особливими освітніми потребами - унікальна у своєму розвитку. З кожним роком потреба в адаптації дітей з особливими потребами зростає. Впровадження інклюзивного навчання для дітей з особливими потребами вимагає формування на державному рівні нової філософської освіти. Інклюзивне навчання потрібно для того, щоб всі учні могли навчатися в школах за місцем проживання, в загальноосвітніх класах. Саме в загальноосвітніх закладах їм буде надаватися підтримка у навчальному процесі, в разі необхідності перепланування шкіл, класів, програм.

Інклюзивне навчання дасть дитині з особливими потребами здобути повноцінні знання. Ці знання дають змогу продовжити навчання у вищих закладах. Інклюзивна освіта – гнучка індивідуалізована система навчання дітей з особливостями психофізичного розвитку в умовах масової загальноосвітньої школи за місцем проживання. Навчання

відбувається за індивідуальними навчальними планами та забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Інклюзивна освіта передбачає створення освітнього середовища, яке б відповідало потребам і можливостям кожної дитини, незалежно від особливостей її психофізичного розвитку. Таким чином, постає запитання, в яких умовах мають навчатися діти з особливими освітніми потребами, як ефективно організувати освітній процес для таких школярів?

Багато дітей потребують спеціального навчання, тому потрібно шукати нові форми роботи з дітьми з особливими потребами. Перевагами інклюзивного навчання є те, що учні з інвалідністю сприймаються як рівні, вони навчаються з дітьми, які не мають порушення у розвитку. Але інклюзивна освіта потребує змін на всіх рівнях освіти, оскільки це – особлива система навчання. Для забезпечення ефективності навчально-виховного процесу наповнюваність класів з інклюзивним навчанням становить не більш ніж 20 учнів, з них «одна-три дитини з розумовою відсталістю або порушеннями опорно-рухового апарату, або зниженим зором чи слухом, або затримкою психічного розвитку тощо; не більш ніж двоє дітей сліпих або глухих, або з тяжкими порушеннями мовлення, або складними вадами розвитку (порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату в поєднанні з розумовою відсталістю, затримкою психічного розвитку), або тих, хто пересувається на візках».

Зазначимо, що впровадження нових підходів потребує побудови якісно нового освітнього середовища дитини. Це стосується не лише зміну формату стосунків між учнями, батьками та вчителями, а й організації простору й класу. Учні матимуть свободу вибору предметів та рівня їхньої складності. З'явиться можливість навчання в різновікових предметних або міжпредметних групах. У

«Новій школі» буде заохочуватися інклюзивна освіта. Для учнів з особливими потребами буде створено умови для навчання спільно з однолітками.

Переваги впровадження інклюзивної освіти:

- розуміння проблем дітей
- здобуття повноцінної освіти
- спілкування з однолітками

Важливим аспектом роботи – активна взаємодія шкільної команди супроводу. Команда супроводу допомагає дітям з особливими потребами для адаптації в освітньому просторі. Традиційна команда супроводу: заступник директора, учитель, соціальний педагог, асистент учителя, психолог, учитель ритміки, батьки. Отже команда супроводу це – взаємоузгоджена комплексна діяльність між фахівцями і батьками. На мою думку команду фахівців характеризують такі головні риси: згуртованість, сумісність, спрацьованість, спрямованість.

Найбільшою перевагою є те, що фахівці враховують інтерес дітей. Тобто вчитель враховує всі фактори, щоб учні почували себе комфортно. Також вчитель має розуміти індивідуальність учня, він має володіти різними методиками, так як кожна дитина – індивідуальність. Методика має бути підібрана з урахуванням індивідуальності дитини.

Інклюзивна освіта – система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права здобувати її за місцем проживання.

Варто зазначити, що основними принципами інклюзивної освіти є:

- всі діти мають навчатися разом незважаючи на певні труднощі та відмінності.
- навчальні заклади мають враховувати потреби своїх учнів
- розробка спеціальних планів

- забезпечення якісної освіти

З огляду на викладене вище, можна сказати, що завдяки цілеспрямованому спілкуванню з однолітками покращується розвиток. Тому навчання проходить враховуючи якості та здібності дітей. Зауважмо, це – робота з усіма дітьми незважаючи на вік, походження та особливості розвитку. Важливо, щоб дитина була почута, так вона відчуває себе талановитою. Також важливим аспектом є творчий підхід. Головним завданням учителя постає необхідність побудувати освітній процес так, щоб діти почували себе упевнено і комфортно. Робота всіх фахівців спрямована на підготовку дитини до самостійного життя. Здібності та інтереси дітей насамперед проводяться з орієнтацією на сильні якості навчання. До людських відмінностей діти вчаться ставитися толерантно і сприймати природньо. Метою інклюзивного навчання є свідоме оволодіння знаннями, отримання певного рівня освіти та досягнення освіченості. Насамперед інклюзивне навчання всебічно розвиває дітей та реалізує їх здібності. По-перше визначення особливих освітніх проблем дитини. По-друге підвищення кваліфікації педагогічних працівників. По-третє створення інклюзивно освітнього середовища. Я вважаю, що необхідно змінювати і методи навчання. Також потрібні додаткові заняття з учнями, які мають труднощі з засвоєнням матеріалу, а також забезпечення індивідуального підходу.

Коротко описати напрямки розвитку освіти для людей з особливими потребами можна трьома словами: сегрегація, інтеграція, інклюзія.

В результаті наполегливої роботи педагогів, робота всіх фахівців навчальних закладів спрямована на дослідження головної мети – підготувати дитину до самостійного життя, сучасні дослідження свідчать, що інклюзивна освіта не обійдеться без такого виду діяльності,

як професійне педагогічне співробітництво. Саме команди фахівців може активно співпрацювати та обмінюватися інформацією.

Отже, інклюзивна освіта у закладах середньої освіти має відображати одну з головних демократичних ідей – усі діти є цінними й активними членами суспільства. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття. Такі концептуальні положення є основою інклюзивного навчання у новій українській школі.

Інклюзія важлива не тільки для адаптації в соціумі та його викликів дітей з особливими потребами, але це є ключові підґрунтя до формування толерантного суспільства в цілому. Саме інклюзивна освіта відкриває нові принципи підходів роботи з особливими дітьми. Інклюзія є викликом до самих освітян. Робота з такими учнями підвищує професіоналізм. Інклюзивна форма навчання дає відкрити новий світ для дитини.

Список використаних джерел

1. Аміщина А.В. Особливі діти в умовах ЗЗСО (текст) практично-методичні поради / А.В. Аміщина // Початкова освіта. – 2018. – №24. – С. 5–25.
2. Кубенко О. З чого починати роботу в інклюзивному класі / О. Кубенко // Початкова школа. – 2018. – №12. – С. 50–51.
3. Нова українська школа [Електронний ресурс]: Режим доступу:

<http://nus.org.ua/news/u-2018-rotsi-na-inklyuzyvnu-osvitu-vydilyat-pivmilyardagryven/>.

4. Попова О. Діти з особливими освітніми потребами [Текст]: розвиток інклюзивної освіти в Україні О.Попова // Психолог. – 2018. – № 13-14. – С. 90–96.

5. Чернова Е.М. Упровадження інклюзивної освіти в умовах Нової української школи текст / Е.М. Чернова // Дитина з особливими потребами. – 2019. – №11.– С. 2–5.

УДК 376-047.22]:373.3.091.313(043.2)

Козар Т.І., студентка ІІ-Г курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладач української мови та літератури

МНЕМОТЕХНІКА ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ

Одним із основних завдань освіти є розвиток мовлення школяра. Дитина, яка говорить чисто і правильно, упевнена в собі, сміливо долучається до бесід. Добре розвинене мовлення допомагає дітям сповна реалізувати комунікативну функцію й успішно соціалізуватися.

Діти з особливими потребами наразі мають змогу навчатися в одному класі зі своїми однолітками й таким чином краще адаптуватися до умов життя в суспільстві. Адже мета освіти – не давати знання, а виховувати людину, якій буде комфортно перебувати поміж інших людей. Нагальне завдання кожного вчителя в інклюзивному класі – формування у школярів позитивного ставлення до процесу навчання. Проблема формування соціальної активності дітей з особливими освітніми потребами є

однією з найбільш актуальних проблем дитячої психіки та педагогіки [5, с. 4; 5].

Одним із ефективних шляхів сприяння процесу особистісно-орієнтованого навчання дітей з особливими освітніми потребами є впровадження поряд із традиційними методами інтерактивних технологій навчання (ІТН).

Суть інтерактивного навчання полягає у постійній, активній взаємодії всіх учасників освітнього процесу, що проявляється у спілкування, обміні інформацією, спільному розв'язанні проблем, моделюванні ситуацій, оцінюванні дій колег і власної поведінки.

ІТН допомагають задіяти не тільки інтелект, досвід, свідомість дитини, але й її почуття, вольові риси та емоції. І це дуже важливо. Чим сильніше дитина сприймає, тим краще вона усвідомлює їхню суть, тим надійніше вони закріплюються в досвіді її поведінки та діяльності [4, с. 2]

3-поміж основних компетентностей, які формуються сучасною школою, зміст яких розкрито в Державному стандарті початкової загальної освіти, значна роль відводиться саме комунікативній. Комунікативна компетентність включає в себе не лише спілкування рідною та іноземними мовами, але й характеризується вмінням особистості взаємодіяти з оточуючими та людьми, які перебувають на відстані, є невід'ємною складовою роботи в колективі.

Варто зазначити, що процес формування комунікативної компетентності дітей з особливими освітніми потребами ускладнюється, адже більшість із них володіють тільки розмовно-побутовою лексикою, їхній словниковий запас зазвичай не надто багатий. Формування комунікативної компетентності дітей з особливими освітніми потребами варто розпочинати з раннього віку,

що є найважливішою передумовою успішності навчання в основній та старшій школі.

Одним із прийомів розвитку зв'язного мовлення є мнемотехніка. Це комплекс методик, спрямований на формування здатності запам'ятовувати яскраві образи шляхом утворення штучних асоціацій та з легкістю їх відтворювати; заміна абстрактних об'єктів і фактів за допомогою понять та уявлень, які мають візуальне, аудіальне або кінестетичне представлення, об'єднання об'єктів з уже наявною інформацією в пам'яті різних типів для спрощення запам'ятовування. Мнемоніка дозволяє одноразово запам'ятовувати інформацію кожного елемента. Наприклад, 100 випадкових слів (чисел) можна запам'ятати послідовно з інтервалом у середньому в 6 секунд. Застосування прийомів мнемотехніки допоможе збагатити словниковий запас дітей, збільшити обсяг пам'яті через утворення асоціацій і опосередковано сприятиме формуванню зв'язного мовлення.

Про прийоми мнемотехніки читаємо у роботах давньогрецького історика Геродота Галікарнаського (484-425 до н.е.), вчителя та філософа Гіппія Елідського (близько 400 р. до н.е.), відомого філософа та вченого Аристотеля (384-322 до н.е.). Саме останній присвятив питанню пам'яті один зі своїх трактатів «Про пам'ять та запам'ятовування» (*De Memoria et Reminiscentia*), а також написав книгу з мнемоніки, проте, на жаль, вона не дійшла до наших часів. Учень Аристотеля – видатний полководець і творець світової держави – Олександр Македонський (356-323 рр. до н.е.) застосовував мнемотехнічні прийоми та славився феноменальними здібностями до запам'ятовування.

Проте, навіть за такої великої кількості розробок, матеріалу, історичного досвіду, в сучасній освіті ще недосконало використовуються елементи мнемоніки, перед

нами стоїть проблема систематизації та узагальнення методів мнемотехніки.

Спеціалісти Школи Ейдотехніки України (Чепурний Г.А.) створили єдину класифікацію усіх способів, які покращують засвоєння нової інформації, та надали визначення термінів і понять запропонованих методів і прийомів. Такий системний та узагальнюючий аналіз дає можливість широко впроваджувати і використовувати мнемотехніку для покращення ефективності навчання дітей із психофізичними порушеннями.

Серед вітчизняних вчених, даною проблемою займалися О.І. Зінченко, О.Н. Леонтьєв, О.Р. Лурія, О.А. Смирнов, З.М. Істоміна, Г.А. Чепурний, Л.В. Кашуба [1], які писали про особливості розвитку образної пам'яті та образного мислення як у дітей з нормою розвитку, так і психофізичними порушеннями. Вчені виділяють такі види заучування, як: короткочасне, тривале; довільне, мимовільне; логічне (осмислене), механічне; суцільне, вибіркове.

Метод мнемотехніки запроваджують у дошкільних та початкових навчальних закладах для полегшення засвоєння інформації дітьми. Використовуються різноманітні прийоми для запам'ятовування.

Застосування мнемотехніки у роботі з дітьми початкових класів має свої переваги:

- зниження інформаційного перевантаження;
- ефективне засвоєння інформації;
- розвивається вміння нестандартно мислити;
- зміцнюється здоров'я;
- розвивається мовлення.

Як зазначає автор сучасної класифікації методів мнемотехніки

Г.А. Чепурний та дослідниця Л.В. Кашуба [2], на практиці

для покращення запам'ятовування, як правило, застосовується комбінація кількох прийомів.

Сучасна освіта вимагає від учителя не тільки майстерності та вдосконалення методики роботи, але й особистісно-зорієнтованого підходу до навчально-корекційного процесу. Ураховуючи знання індивідуальних особливостей дитини, ми спонукаємо її до активного особистісного здобуття знань, формування логопедичних навичок та вмінь. Провідними пізнавальними процесами є мислення й уява. Усім добре відомо, що мислення нероздільно зв'язане з мовленням. Послідовне, граматично правильно оформлене мовлення – запорука успішного навчання. Саме тому важко переоцінити роль логопедичної корекції у розвитку усного та писемного мовлення молодших школярів.

За результатами обстеження усного та писемного мовлення молодших школярів можна зробити висновок, що певна частина учнів (особливо, першокласників) мають проблеми з правильною вимовою. Саме тому визначаються шляхи їхнього подолання індивідуально для кожного учня. Постійний пошук педагогом нових методів та прийомів роботи дозволяє вдосконалити пізнавальну діяльність учнів. Використання нетрадиційних методів та прийомів залучає учнів-логопатів до активної особистої участі в діяльності з формування правильної звуковимови, корекції та розвитку зв'язного мовлення.

Таким чином, прийоми мнемотехніки вирішують завдання, спрямовані на:

- розвиток основних психічних процесів – пам'яті, уваги, мислення, а також творчої фантазії;
- перекодування інформації, тобто перетворення абстрактних символів в образи;
- розвиток дрібної моторики рук.

Виконуючи завдання, учень вчиться працювати активно і самостійно, а це важливо не тільки для успішного засвоєння прийомів мнемотехніки, але й для навчання в цілому. Запроваджені прийоми запам'ятовування ефективні для будь-якого навчального матеріалу, для дітей різновікових категорій, дорослих.

Актуальність мнемотехніки обумовлена тим, що в молодшому шкільному віці у дітей переважає наочно-образна пам'ять. Найчастіше запам'ятовування відбувається мимоволі, просто тому, що якийсь предмет або явище потрапили в поле зору дитини. Мнемотехніка допомагає спростити процес запам'ятовування, розвинути асоціативне мислення і уяву, підвищити уважність. Більш того прийоми мнемотехніки в результаті грамотної роботи педагога призводять до збагачення словникового запасу та формування зв'язного мовлення.

Отже, використання мнемотехніки в корекційній роботі з дітьми, що мають порушення мови, дає позитивні результати. Підсумкова діагностика показала достатній рівень розвитку у дітей усіх пізнавальних процесів.

Список використаних джерел

1. Кашуба Л. В. Використання ейдетичних методик при навчанні школярів із ЗПР / Л. В. Кашуба // Сучасні проблеми організації роботи з дітьми з особливостями психофізичного розвитку. Серія : соціально-педагогічна : [зб. наук. пр.] / [відп. ред. В. І. Співак]. – Кам'янець-Подільський, 2006. – Вип. 6. – С. 131–133.
2. Кашуба Л. В. Ейдетика : шляхи інтеграції в початкову освіту шкіл інтенсивної педагогічної корекції / Л. В. Кашуба // Розвиток творчих здібностей особистості – умова успішного навчання : матер. II науково-практич. конф., Вінниця, 22-24 верес. 2005 р. – Вінниця : ВОПОПП, 2005. – С. 109–112.

3. Ониськів М. С. Використання інтегрованих технологій у процесі особистісного-зорієнтованого навчання дітей з особливими освітніми потребами / М. С. Ониськів, О. С. Білінська // Дитина з особливими потребами. – 2019. – № 2. – С. 2–4.
4. Папка Світлана. Здібності та їх розвиток як навчити дітей з особливими освітніми потребами / Світлана Папка. // Початкова освіта. – 2017. – № 21. – С. 4–6.
5. Чепурний, Г. А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти : навч.-метод. посіб. / Г. А. Чепурний. – Тернопіль : Мандрівець, 2014. – 126 с.

УДК376.1:373.2.043.2(477)(043.2)

Луганська А.А., студентка III-Д курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б., кандидат
політичних наук, викладач
суспільних дисциплін

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ В ДОШКІЛЬНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Сьогодні в Україні здійснюються перші кроки на шляху запровадження інклюзивної освіти. Разом з тим, у законодавствах багатьох розвинених країн світу серед яких є: Канада, Кіпр, Данія, Ісландія, Індія, Мальти, Нідерланди, Норвегія, ПАР, США – інклюзивна освіта давно займає пріоритетні позиції [3, с. 9].

Насамперед, інклюзивна освіта – це система освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, в результаті передбачає навчання в умовах загальноосвітнього закладу [3, с.15].

З огляду, на викладене вище, інклюзивне навчання передбачає створення освітнього середовища, яке відповідає потребам і можливостям кожної дитини незалежно від особливостей її психофізичного розвитку.

Вибір форми навчання дитини з особливими освітніми потребами є прерогативою батьків. Зробити обґрунтований вибір щодо навчання дитини, яка має ті чи інші проблеми в розвитку, непросте рішення, і його слід приймати спільно з фахівцями інклюзивно-ресурсних центрів, що сьогодні створюються в Україні [1, с.4].

Інклюзивна освіта ефективна для багатьох дітей з відхиленнями в розвитку, однак інтегрування таких учнів в загальноосвітній простір іноді відбувається стихійно. є і діти, які не пройшли відповідного обстеження, відхилення в їхньому розвитку ще не виявленні; і діти, батьки яких, знаючи про порушення розвитку в дитини, з різних причин хочуть, аби вона навчалась у звичайному освітньому закладі; і діти, які внаслідок тривалої колекційної роботи підготовленні до навчання в масових навчальних закладах; вихованці спеціальних дошкільних груп і класів у масових дитячих садках і школах (часто такі групи і класи виявляються ізольованими від колективу навчального закладу) та ін. [2, с.49].

Труднощі сімей, у яких виховується діти з особливими потребами, істотно відрізняються від тих турбот, що хвилюють звичайну родину. Хвора дитина вимагає незрівнянно більше, ніж здорова, матеріальних, духовних і фізичних витрат [3, с.128].

Робота з такими родинami починається в кабінеті практичного психолога та інших спеціалістів, де батьки мають зрозуміти, що означає діагноз для дитини, для них самих і для всієї родини. Сім'я обов'язково повинна бути залучена до навчально-виховного процесу, а сімейні

ресурси самодопомоги є складовою частиною будь-якої роботи з дітьми.

Процес реалізації психологічної підтримки батьків тривалий і потребує комплексного підходу, що передбачає участь не тільки психолога, а й усіх інших фахівців, адже іноді батьки використовують переважно авторитарні методи виконання, тоді невдачі дітей є для них гарним приводом для проекції на дитину власної внутрішньої напруги, роздратування [3, с. 35].

Для більш результативного надання допомоги дітям дошкільного віку слід звернути увагу на такий вид допомоги як психолого-педагогічна, адже саме в згуртованій роботі психологів та вихователів можна досягти максимального успіху у подоланні певних проблем.

Психолого-педагогічна допомога – система психологічних та педагогічних послуг, що надаються дитині з особливими освітніми потребами фахівцями центру, педагогічними працівниками навчальних закладів, реабілітаційних установ системи охорони здоров'я, соціального захисту, громадських об'єднань тощо [1, с.37].

Психолого-педагогічна допомога спрямована на соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами, розвиток їх самостійності, делікатного підбору навчально-виховного матеріалу, подолання певних психологічних проблем, що стають на заваді в процесі перебування дитини в ЗДО [1, с.37].

Переваги спільної роботи команди фахівців безумовно проявляються в:

- подоланні ізоляції вихованців;
- можливості отримання освіти за місцем проживання без відриву від сім'ї;

- орієнтації дітей з особливими потребами на здорових однолітків;
- реальній соціальній адаптації з раннього віку [3, с.15].

При повноцінній роботі з особливими дітьми в закладах дошкільної освіти варто враховувати і той факт, що перш за все діти повинні навчатися та виховуватися. Тому варто розглянути такі окремі аспекти як впровадження диференційованого навчання та виховання дітей. В якомусь розумінні вихованням таких дітей варто займатися дуже делікатно, але ні в якому разі не слід пропускати такий напрям роботи, адже він є одним із найважливіших.

Процес виховання культури поведінки дітей з обмеженими можливостями дуже складний, передбачає свідоме й глибоке застосування педагогом багатого арсеналу різноманітних методів: привчання, вправа, заохочення, приклад для наслідування, різноманітні словесні методи, роз'яснення, бесіда [3, с.157].

Окрім цього, варто зауважити й на інші індивідуальні особливості дитини. Адже педагоги, які працюють з особливими дітьми повинні знати, що вони обов'язково мусять слідувати певним раціонам, сформованим режимам дня. Варто зауважити, що на самопочуття і готовність сприймати матеріал впливають час прийняття їжі, різна потреба щодо вживання рідини. Одні діти харчуються «по годиннику», іншим необхідне часте харчування маленькими порціями. Тому спрага чи відчуття голоду, що їх дитина має переборювати, не дають їй засвоювати матеріал. Цей час для неї втрачений.

Проводячи планову роботу в групі інклюзивного характеру та проаналізувавши всі особливості учнів, учитель зможе виважено підійти до вибору методів і прийомів викладання, а також можна виявити, що у кожної

дитини існує власний стиль навчання, сприйняття діяльності, свій темперамент.

Дитина вчитиметься швидше і краще, якщо задіє і поєднає якомога більше здатностей свого мозку, тому на мою думку основна робота повинна рухатися саме в напрямку індивідуалізації інклюзивної освіти.

Основний спосіб сприйняття дитиною навчального матеріалу часто поєднується з іншим (менш вираженим). Цікавим також є те, що для покращення процесу індивідуалізації було винайдено багато методів, прийомів, класифікацій та навіть окремі стилі навчання.

Повертаючись до стилів навчання, ми може бути твердо впевнені, що саме завдяки використанню наукової класифікації можна по-іншому підійти до вибору навчально-виховної програми в ЗДО, а також чітко врахувати всі індивідуальні особливості кожної дитини в групі інклюзивного характеру.

Наразі науковці переконані, що існують три домінуючі стилі навчання:

1. Кінестетично-тактильний (гаптичний) – ним користуються діти, які краще навчаються, коли рухаються, залучаються до практичної діяльності.
2. Візуальний (зоровий) – ним користуються діти, які краще навчаються через малюнки, схеми, діаграми, що стосується теми вивчення.
3. Аудіальний (слуховий) – ним користуються діти, які краще навчаються, сприймаючи інформацію на слух, через бесіду [2, с.12].

Дитина має не лише власний стиль навчання, а й власний стиль мислення. Диференційоване викладання не слід вважати скороминучим захопленням. Це скоріше революція, тобто концептуально інший спосіб навчати дітей із різноманітними навчальними потребами. І хоча втілення описаного підходу на практиці є надзвичайно

складним завданням, результат вартий витраченого часу й зусиль [2, с.48]. Пристосування до стилів навчання дітей, та типів інтелекту, активізація провідних центрів компетентності – інноваційний метод у викладанні, що дає змогу суттєво зменшити неуспішність вихованців.

Таким чином, процес проектування навчального процесу з урахуванням потреб людей з порушеннями привів до підвищення можливостей використання для всіх. Ця концепція спонукала фахівців на розробку так званої універсальної моделі навчання (УМН), спрямованої на створення навчальних програм, що були б гнучкими і враховували б потреби всіх вихованців.

На закінчення, хочу звернути увагу на вагомість впровадження інклюзивної освіти. Діти з обмеженими можливостями, що проживають на території України позбавлені соціуму, можливості навчатися, розвиватися, гратися в межах державних освітніх закладах, відтак позбавлені активного дитинства. Для педагога дошкільного закладу розвиток в даній сфері діяльності відкриває нові можливості, а також змогу працювати якнайкраще з дітьми які цього дійсно потребують.

Отже, впровадження інклюзивної освіти в українські дошкільні навчальні заклади сприяє насамперед підвищенню рівня педагогічної компетенції, розширенню знань вихователів, а також, що є найважливішим, розширенню кількості освітніх закладів для дітей з обмеженими можливостями.

Список використаних джерел

1. Колупаєва А.А. Інклюзивне навчання: вибір батьків / А.А. Колупаєва, Л.М. Наконечна. – Харків: Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 56 с.

2. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко. – Харків : Вид-во «Ранок», ВГ «Кенгуру», 2018. – 160 с.
3. Кравченко Г. Ю. Інклюзивна освіта в ДНЗ / Г. Ю. Кравченко, Г. О. Сіліна. – Х.: Вид-во «Ранок», 2014. – 176 с.

УДК [377.8.011.3- 051:373.2]:37.043.2- 056.2 (043.2)

Михайлюк М.В., студентка III-Д курсу;
керівник: Кертис Н.В., викладач дошкільної
педагогіки та окремих методик,
спеціаліст I категорії

АСПЕКТ ІНКЛЮЗИВНОЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні інклюзивна освіта є не лише однією з фундаментальних засад розвитку освіти, але й філософією розуміння участі людини у житті суспільства [1, с.10].

Інклюзія ґрунтується на визнанні та повазі до індивідуальних людських відмінностей, що визначає необхідність створення в освітньому середовищі умов для задоволення особливих потреб кожної особистості, замість однобічного прилаштування особистості до існуючих суспільних стосунків [2, с.6].

Сучасними психологами і педагогами вивчаються умови, найбільш сприятливі для цілісного розвитку дитини як особистості, формування її психічного здоров'я (О.Л. Кононко, В.К. Котирло, С.Є. Кулачківська, С.О. Ладивір, Л.Д. Мельник, З.П. Плохій). Проблему фізичного розвитку дітей дошкільного віку досліджують Е.С. Вільчковський, Н.В. Гавриш, Л.В. Лохвицька, М.А. Русова. Водночас залишається недостатньо вивченою проблема організації роботи інклюзивної інноваційної діяльності навчального

закладу щодо підготовки фахівців дошкільної освіти. Діяльність дошкільного закладу освіти неможлива без пошуку оптимальних форм організації інноваційної діяльності, зокрема і для дітей з особливими потребами. право на освіту є одним з фундаментальних прав, прописаних у загальній декларації про права людини, а також у різних міжнародних і національних конвенціях і законодавчих актах [3, с. 7].

Виділяють такі компоненти професійно-особистісної готовності майбутнього педагога з дошкільної освіти до роботи в умовах інклюзивної освіти:

- мотиваційний – це сукупність стійких мотивів до роботи в умовах інклюзивної освіти, спрямованість на здійснення ефективного процесу навчання і виховання, визнання кожної дитини суб'єктом навчально-вихованої діяльності, формування внутрішньої готовності до позитивного сприймання дітей з особливостями психофізичного розвитку;
- когнітивний – система знань і уявлень про проблему інвалідності, особливості психофізичного розвитку осіб з обмеженими можливостями здоров'я і особливості побудови освітнього процесу, в якому беруть участь діти з особливими освітніми потребами;
- креативний – відображає творчу активність і особистісні якості педагога, які дозволяють створювати нові матеріальні та духовні цінності, а також розвивати творчий потенціал дітей з особливостями психофізичного розвитку, враховуючи їх можливості;
- діяльнісний – складається із способів і прийомів реалізації професійнопедагогічних знань в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами і передбачає формування у майбутніх педагогів відповідних професійних компетентностей [4, с. 258].

Серед інноваційних технологій, необхідних для реалізації новітнього підходу до професійної діяльності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти – тренінг, менторинг, тьюторинг, коучинг, що забезпечують набуття і реалізацію майбутніми фахівцями вміння створювати нові сенси в освітній діяльності, формувати і закріплювати у дітей соціальні навички кооперації і роботи в команді; розвивають у майбутнього педагога толерантне ставлення до дітей різних категорій, у тому числі дітей з інвалідністю, високі організаційні здібності, стратегічне мислення, педагогічну майстерність, колабораційний підхід, креативність, здатність усвідомлювати та інтегрувати в освітню діяльність інновації з різних галузей [2, с.7]

Тренінг - є однією з технологій активного навчання майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти, що забезпечує формування в них цінностей суспільства відкритого для людей з інвалідністю, закріплення дієвих професійних стратегій щодо організації освітнього процесу на засадах рівності і недискримінації тощо. Тренінгові вправи розвивають у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти: вміння управляти своїм емоційним станом, визначати мету та сенс життя, попереджувати і розв'язувати життєві конфлікти. Участь у тренінгу забезпечує оволодіння механізмами саморегуляції та стимулювання процесів духовного самовдосконалення, допомагає кожному учаснику стати більш компетентним, активізує майбутніх вихователів, стимулює інтерес до пізнання світу, сприяє підвищенню професійного рівня майбутніх фахівців [1, с.8].

Поняття «менторинг» має вітчизняний аналог «наставництво» і є технологією навчання шляхом організації передачі соціального досвіду від педагога (наставника) вихованцям. При цьому наставник не лише

передає знання та вміння, а й впливає на ціннісну сферу особистості, залучає до певної сфери діяльності, стимулює до вчинків, допомагає у загальному розвитку, ділиться ідеями, мотивує підтримкою, порадами та особистим прикладом тощо. Впровадження цієї технології у роботу з дітьми з особливими освітніми потребами та систему підготовки фахівців, які працюють з ними, є поширеною практикою за рубежом й потребує реалізації на вітчизняних теренах.

Тьюторинг – процес супроводу дитини під час отримання нею нового соціального досвіду, засвоєння нових способів вирішення проблемних ситуацій, створення умов для успішної соціалізації, самореалізації і саморозвитку [4, с.259].

Коучинг – технології інтерактивного консультування і соціальної корекції, терапевтичної роботи із дитиною. Це один з найефективніших способів підтримки особистісного зростання кожної дитини, оскільки цей процес дозволяє кожному проявити себе, досягти максимальної самореалізації [2, с.9].

Таким чином, професійно-педагогічна підготовка майбутніх вихователів до роботи в інклюзивних умовах у вищому навчальному закладі має бути системною, спрямованою на оволодіння студентами професійно-ціннісними орієнтаціями (визнання цінності особистості дитини незалежно від її порушення; спрямованість на розвиток особистості в цілому, а не тільки на отримання освітнього результату; усвідомлення своєї відповідальності як носія культури та її транслятора для дітей з особливостями психофізичного розвитку); професійно-особистісними якостями (співчуттям, емпатією, толерантністю, педагогічним оптимізмом, високим рівнем самоконтролю і саморегуляції); професійно-особистісними вміннями (творчим підходом до вирішення проблем,

креативністю, умінням дотримуватися конфіденційності особистісних таємниць виховання) та інклюзивною компетентністю, яка забезпечить можливість майбутнім вихователям дошкільних навчальних закладів здійснювати моніторинг психофізичного і соціального розвитку дітей, особистісно-орієнтований підхід, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини, створювати умови для включення дітей з обмеженими можливостями в середовище загальноосвітнього закладу [4, с.217].

Список використаних джерел

1. Інклюзивна освіта / М.А. Порошенко. – Київ: 2019. – С. 8–10.
2. Григоренко В. Розвиток інклюзивного підходу до організації роботи закладів дошкільної та середньої освіти у контексті освітніх інновацій у підготовці педагогічних кадрів / В. Григоренко, Л. Пахомова, Н. Шевченко. – Харків: 2010. – С.6–9.
3. На шляху до оновлення. Про готовність педагогів до реалізації нової Програми / Гавриш Н.В. / 2009. – С.7.
4. Мартинчук О.В. Підготовка майбутніх педагогів до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти / Мартинчук О.В. – Київ: 2012. – С.217–259.

УДК 376.091.313:37.042.2-056.21.3(043.2)

Піцур Я.М., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладач природничих дисциплін

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА КОРЕКЦІЙНІ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

За останні десятиліття в Україні збільшилась кількість дітей з особливими освітніми потребами, які

потребують посиленої уваги з боку родини і держави. Завдання загальноосвітньої школи – створити умови для одержання цими дітьми освіти, формування життєвих навичок, адаптування до реалій життя.

В умовах модернізації української освіти особливу актуальність набуває проблема створення оптимальних умов для розвитку, виховання і навчання осіб з особливими потребами, що відповідають тенденціям реформування освіти на шляху до її відкритості, демократичності та доступності для всіх категорій населення країни, а також із введенням в освітнє середовище інноваційних технологій.

Василь Сухомлинський постійно приділяв увагу важливій, гострій і складній проблемі – виховання і навчання дітей з особливими потребами, він наголошував, що виховання дітей – найскладніша справа. На думку вченого, дітей з особливими потребами потрібно навчати в масовій загальноосвітній школі, оскільки це необхідно для того, щоб діти з обмеженими можливостями перебували в атмосфері повноцінного духовного життя школи. На уроці таким дітям слід давати завдання, які б гарантували їм успіх у виконанні, а відповідно і відчуття радості успіху. Використовувати різні інноваційні технології у роботі з дітьми, заохочувати та зацікавлювати їх до навчання [4].

Інноваційні педагогічні технології, особливо важливу роль відіграють у процесі навчання – це цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчальний процес від визначення його мети до очікуваних результатів, що особливо важливо для осіб з особливими потребами.

Інноваційні технології у педагогіці забезпечують розвиток і саморозвиток особистості учня з огляду на виявлені його індивідуальні особливості як суб'єкта

пізнання предметної діяльності і реалізуються у особистісно-орієнтованій освіті.

До результатів навчання суспільство ставить усе більші вимоги – школа має дати учням не тільки міцні знання та навички, а й сприяти вихованню й розвитку учнів відповідно до їхніх навчальних можливостей, потреб, запитів, задатків і здібностей. Важливим є проектування освітньо-розвивального середовища для дітей з особливими потребами, при цьому базовий рівень знань, вмінь, навичок перетворюється з мети навчання в засіб актуалізації пізнавальних, творчих і особистісних можливостей учнів. Освітнє середовище повинно бути спрямовано не тільки на освітню мету, а й на знаходження оптимальних способів успішної адаптації вжитті кожної дитини з обмеженими можливостями.

Водночас, інновації в корекційній педагогіці передбачають розробку та впровадження нових форм, методів та засобів підвищення ефективності корекційно-педагогічного та розвивального процесів і сприятимуть оптимізації використання нейропсихологічних, арт-терапевтичних, інформаційних технологій [2].

Перед сучасною школою стоїть завдання сприяти становленню дитини як неповторної індивідуальності, розвивати її творчий потенціал, прагнення до самостійної пізнавальної діяльності. Традиційна методика переважно спрямовує учнів на запам'ятовування програмового матеріалу та його відтворення.

Уроки, побудовані на особистісно-орієнтованій взаємодії, дають змогу здійснити індивідуальний підхід, стимулюють пізнавальну активність, навчають школярів визначати шляхи здобуття ґрунтовних знань, умінь і навичок. Розглянемо деякі технології інклюзивного навчання.

Однією з найдієвіших педагогічних технологій, яка має забезпечити ефективний навчальний досвід для кожної дитини з особливими освітніми потребами є диференційоване навчання. Це концептуальний підхід і практична технологія планування й реалізації курикулуму й навчального процесу, що бере свій початок з усвідомлення важливих відмінностей між учнями.

В наукових працях Керол Енн Томлінсон доведено, що технологія диференційованого навчання допомагає враховувати в навчальному процесі такі учнівські відмінності:

- рівень підготовленості – через коригування темпу навчання та ступеня складності матеріалу;
- індивідуальні стилі навчання – через організацію численних видів діяльності, щоб учні мали змогу отримувати та опрацьовувати інформацію в різний спосіб і на різних рівнях;
- інтереси – спираючись на схильність, зацікавлення та бажання самої дитини оволодіти певною темою чи виробити певне вміння.

Організація і методика упровадження диференційованого навчання дає змогу задовольняти індивідуальні потреби, розвивати сильні сторони дітей та їхні інтереси в ході уроку.

Як наслідок, сучасні вчителі мають застосовувати такий курикулум та підходи викладання, що дають змогу ефективно працювати з дітьми із ширшим діапазоном навчальних відмінностей [1].

Переїдемо до традиційного інтенсивного навчання. Насамперед, таке навчання відбувається під керівництвом учителя й орієнтоване на повне засвоєння базових умінь і понять. Традиційне інтенсивне навчання застосовується в комбінації з будь-якими формами роботи:

- фронтальними;
- груповими;
- індивідуальними.

Як правило, центральною особою в ньому виступає вчитель.

Згідно з цим методом, педагог організовує навчання за чітко структурованою схемою, розбиває цей процес на маленькі кроки, контролює розуміння пройденого матеріалу.

Традиційне інтенсивне навчання має низку переваг в роботі з дітьми з особливими потребами.

По-перше, докладні пояснення дають змогу дитині точно кодувати інформацію. Адже багато таких дітей стикаються з проблемами в навчанні тому, що не можуть запам'ятати інформацію.

По-друге, впроваджуючи метод традиційного інтенсивного навчання, вчитель залучає дітей до активної роботи з академічних матеріалом.

По-третє, метод традиційного інтенсивного навчання забезпечує учням ширші можливості для активного залучення та відповіді на уроці .

Але варто пам'ятати, що інклюзивна діяльність учителя початкових класів відрізняється від методики навчання молодших школярів у закладі загальної середньої освіти.

Наразі інклюзивна освіта в закладах загальної середньої освіти має відображати одну з головних демократичних ідей, яка в повній мірі розкрита у Новій українській школі – всі учні є цінними й активними членами суспільства. Зауважимо, що значно змінилася взаємодія вчителя і учня у їх залежності і взаємовпливу один на одного, співпраця, у якій і вчитель, і учень є суб'єктами навчання. Тобто розвиток особистості учня

залежить не лише від вчителя, а й від усього учнівського колективу. Така взаємодія вимагає від учителя запровадження інноваційних методів навчання [3].

Сучасні дослідники В. Боднар, С. Гончаренко, О. Комар та інші, вважають, що інноваційні методи – це така взаємопов'язана діяльність вчителя і учнів, яка спрямована на модифікацію змісту, методичних прийомів, форм (способів) організації навчальної діяльності учнів, що сприятиме адаптації дітей з особливими освітніми потребами до освітнього середовища, засвоєння учнями знань, умінь та навичок і загального розвитку особистості кожного члена учнівського колективу.

Реалізація методики інклюзивного навчання здійснюється через систему інтерактивних методів, під якими розуміють взаємодію учнів не лише з вчителем, а й один з одним.

Інтерактивні методи найбільш відповідають особистісно-орієнтованому підходу. Вони не змушують учнів виконувати ті чи інші вимоги, дають простір для саморегуляції, створюють умови для того, щоб школяр сам прийшов до виконання поставлених завдань. Тому актуальними для інклюзивного навчання серед інтерактивних методів є імітаційні, а саме дидактичні ігри, робота в малих групах [4].

Відтак, основа інтерактивного навчання – робота в малих групах. Найпростіша форма, що належить до інтерактивного навчання – це робота в парах, що дозволяє учням набути навичок співробітництва, оволодіти вміннями висловлюватись та активно слухати. Під час роботи в парах можна швидко виконувати вправи, які за інших умов потребують великої затрати часу. Серед них можна назвати такі дидактичні ігри:

1. «Знайди пару» – учні до карток з друкованими буквами добирають відповідні рукописні літери. Називають букви, звуки, які вони позначають, складають з ними слова.
2. «Незнайко» – один учень читає, а інший виправляє допущені помилки.
3. «Вовк і заєць» – один учень починає читати текст, другий вступає після нього, як перший дійде до крапки, й намагається його догнати.
4. Метод «Мікрофон» надає можливість кожному учневі щось сказати, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлювати свою думку. Правила проведення такі: говорити має тільки той, у кого «символічний» мікрофон (відповіді не коментуються і не оцінюються; коли хтось висловлюється, інші не можуть говорити або викрикувати з місця) [1]. Методи, які використовуються, залежать від проблеми у дітей, індивідуальних особливостей, середовища, рівня соціальної адаптації, можливостей самого спеціаліста.

Таким чином, теоретичний аналіз потенціалу педагогічних технологій свідчить, що їх впровадження у роботу інклюзивних класів може значно підвищити ефективність освітнього процесу, що забезпечить його корекційну спрямованість, організацію активних видів пізнавальної діяльності дітей, оптимізує взаємодію і позитивні стосунки молодших школярів з їх однолітками.

Список використаних джерел

1. Дубич К.В. Роль технологізації у впровадженні інклюзивного навчання / К.В. Дубич // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: зб. наук. праць. – 2017. – №4. – С.217-225.
2. Ковалінська І.І. Модель інклюзивної освіти в умовах Тереховлянського навчально-виховного комплексу / І.І. Ковалінська // Інклюзивне навчання в Новій українській

школі: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Інклюзивне навчання в Новій українській школі»: у 2 ч. / Інститут спеціальної педагогіки НАПН України; упорядн.: Лапін А.В., Сурмай Л.О., Щуцька О.І. – Київ: Інтерсервіс, 2018. – С. 42-45.

3. Колупаєва А.А. Педагогічні технології інклюзивного навчання / А.А. Колупаєва, О.М. Таранченко : Ранок, 2018. – 160 с.

4. Шило С.І. Удосконалення навчально-виховного процесу на основі впровадження інноваційних технологій як засіб розвитку творчої особистості учасників педагогічного процесу [Електронний ресурс] / С.І. Шило, Т.В. Савченко. – Запоріжжя, 2014. – 30 с.

УДК: 376-056.2/3: [159.98:61] (043.2)

Шандор Ю. С., студентка І-Н курсу;
керівник: Влк Н. В.,
викладач зарубіжної літератури,
спеціаліст вищої категорії

ВПЛИВ АРТ-ТЕРАПІЇ НА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

В НУШ навчаються діти з різними освітніми потребами, кожна дитина вимагає свого індивідуального підходу. Сучасний вчитель має розвивати в дитині багато різноманітних здібностей. Щоб покращити результативність дій, педагогам на допомогу приходять багато новітніх технологій. Одна з технологій – арт-терапія.

В. Сухомлинський вважав: «Витоки здібностей та обдарувань дітей – на кінчиках пальців. Від пальців йдуть струмочки, які дають наснаги творчій думці. Іншими

словами, чим більше майстерності в дитячих долоньках, тим розумніша дитина.»

Арт-терапія складається з двох слів (з латинської – мистецтво, з грецької – лікування). Це сучасний метод соціальної адаптації, особливо важливий для людей з інвалідністю.

Цей термін запровадив британський лікар і художник ще в 40 роки XX століття - Андріан Хілл, який як арт-педагог працював у спеціалізованих шпиталях із психічно хворими пацієнтами. Він перший, хто звернув увагу на той факт, що творчість допомагає хворим легше та швидше одужати. Вони починають краще почуватися, оскільки забувають про свої проблеми і переживання [1, с.23].

У звичайних українських школах навчаються діти з:

- порушенням слуху і мовлення;
- порушенням зору;
- порушенням інтелектуального розвитку;
- частковим порушення опорно-рухового апарату;

Зауважимо, що мета арт-терапії полягає в гармонізації розвитку особистості через самовираження і самопізнання за допомогою таких художніх прийомів, як: малювання, ліплення з пластиліну, глини та тіста з використанням музики, книжок, опанування акторської майстерності [4, с.42-44].

Суть арт-терапії полягає у тому, щоб дитина в процесі творчості відображала свої емоції на малюнку, папері, у створенні казки. Вона звільнена від мовних рамок, від страхів і бар'єрів, від негативних емоцій, замкнутості.

Безпосередні завдання арт-терапії:

- вираження почуттів;
- розкриття творчого потенціалу;
- виховання творчої особистості;
- розвиток навичок включення в колективну діяльність.

Майже кожна дитина, яка вимагає особливих освітніх потреб, може брати участь у арт-терапії. Ця терапія є невербальним засобом спілкування, тому це дуже підходить дітям, які мають мовленнєві дефекти.

За допомогою цієї терапії вчитель може покращити здібності та розвиток учня. А саме:

- образотворча діяльність дає змогу дитині висловити свої думки, при цьому не відчувати дискомфорт у мовленні, дитина вільно виражає свої емоції;
- ліплення за допомогою глини, пластиліну; за допомогою цього виду арт-терапії у дітей покращується моторика рук, також дитина в своїх роботах показує своє бачення того чи іншого явища;
- казкотерапія - під час цього виду терапії дитина створює казки, придумує образи та характер персонажам, втілює свої думки та розвиває фантазію;
- просторовий олівець (візуальне малювання образу головного героя за його характеристикою);
- техніка виконання картини за номерами, у результаті якої теж утворюється оригінальна власна картина.

Ці методи роботи дуже цікаві. Вони є і арт-терапією, і релаксацією, і виявом творчості водночас. Арт-терапія є різностороннім видом технології, тому для кожного особливого учня знайдеться свій особливий підхід [2, с.57-60].

Отже, арт-терапевтична робота спонукає дітей до позитивних емоцій, допомагає подолати апатію і безініціативність, сформувані більш активну життєву позицію, упевненість у своїх силах, автономність і особисті межі. Це чудова можливість «викричати свої проблеми»

Безперечно продуктом арт-терапії є почуття задоволення школяра, що виникає в результаті виявлення прихованих талантів та їхнього розвитку. Це

здоров'язбережувальна технологія, а здоров'я дитини має бути головним пріоритетом в освітньому процесі.

З огляду на викладене вище, можемо зазначити, арт-терапія є творчим підходом до навчання дітей з особливими потребами. Інколи потрібно змивати «пил повсякденності з душ». На думку Пабло Пікассо, його найкраще змиває мистецтво.

Список використаних джерел

1. Богута Х.Р. Досвід застосування арт-терапії в умовах психіатричного стаціонару / Х. Р. Богута. – 2014. – № 3. – С. 23 – 26.
2. Гайструк Н.А. Арт-терапія: від світового досвіду до національних пріоритетів // Мистецтво лікування. – 2014. – № 2. – С. 57–60.
3. Зайцев С.В. Позитивний досвід використання арт-терапевтичної техніки «Зобрази свою хворобу» з метою зміни внутрішньої картини хвороби: я і моя недуга / С. В. Зайцев // Фітотерапія. Часопис. – 2014. – № 3. – С. 84–86.
4. Пушкар Т.П. Арт-терапія в навчанні дітей з особливими освітніми проблемами / Т.П. Пушкар // Початкове навчання та виховання. – 2020. – № 1-3. – С. 87–88.

РОЗДІЛ V. ІНТЕГРАЦІЯ ІГРОВОЇ ТА НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ

УДК 373.3.091.33-027.22:37.014.3(043.2)

Вончак Я.В., студентка II–Г курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач педагогіки

СПЕЦИФІКА ПРОВЕДЕННЯ УРОКІВ З ІГРОВИМ СЮЖЕТОМ В НУШ

Із давніх-давен в Україні будь-які зібрання дітей супроводжувалися ігровою діяльністю. Через гру дитині надавалася змога заявити про свій позитивний потенціал. Саме за допомогою гри вдається активізувати її рухливість, розвивати мислення, викликати позитивні емоції. Із переходом від умов гри до навчальної діяльності в житті дитини настає переломний момент. Нове становище дитини в суспільстві визначається не тим, що вона просто йде з дитячого садка до школи, а тим, що навчання для неї стає обов'язковим. Тепер дитина мусить дотримуватись однакових для всіх школярів правил. І тут на допомогу учням і вчителям знову приходить гра [1, с.23].

Під час гри діти ознайомлюються зі значним діапазоном людських почуттів і відносин, вчать розрізняти добро та зло. За її допомогою діти пізнають світ, перевіряють свою силу та спритність, у них виникає бажання фантазувати, відкривати таємниці й прагнути чогось навчитись.

Потрапляючи до школи після дитячого садка, дитина стикається з іншим видом діяльності – навчання. Але гра залишається важливим засобом не лише відпочинку, а й творчості пізнання життя. Ігрова позиція – могутній засіб виховного впливу на дітей, тому гра може стати незамінним помічником педагога. У процесі гри в учнів

виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, найпасивніші учні залучаються до активної діяльності [1, с.25].

Так, в Новій українській школі використання ігрових методів навчання, тобто *game-based learning*, дає змогу вчителю враховувати вікові (фізичні, психологічні та розумові) особливості дітей, допомагає найменшим учням швидше і легше звикнути до нового для них шкільного середовища. Крім того, ігри розвивають такі навички як емпатія та вміння працювати в команді, критичне мислення, самостійне ухвалення рішень.

Проблеми використання ігор на уроках та їх педагогічне значення досить досконало були розглянуті плеядою вчених: А. Амонашвілі, А. Арсієреєм, В. Бадером, О. М. Біляєвим, А.О. Варзацькою, І. Діваховою, Т. К. Донченком, Р.І. Жуковською, Л. С. Ільяницькою, С.О. Караман, М. І. Пентелюком, Т. Чумак, П. Щербанем та ін.

Так, Ш.О. Амонашвілі показав, як через гру можна увести дитину в складний світ пізнання [2, с.48]. Залежно від конкретної дидактичної мети нестандартного уроку, індивідуальних вікових і психологічних особливостей дітей сюжетно-рольову гру можна поводити з одним учнем, групою або з усім класом. Дидактичні ігри бажано широко використовувати як засіб навчання, виховання й розвитку молодших школярів. У будь-якій грі розвивається увага, спостережливість, кмітливість. Сучасна дидактика, звертаючись до ігрових форм навчання на уроках, вбачає в них можливість ефективної взаємодії педагога й учнів, продуктивної форми їх спілкування з властивими їм елементами змагання, непідробної цікавості.

Дидактична гра на уроці – засіб навчання й виховання. Найсуттєвішими для вивчення будь-якого предмета є такі аспекти використання *game-based learning*:

- визначити місце дидактичних ігор та ігрових ситуацій у системі видів діяльності на уроці;
- визначити доцільність використання їх на різних етапах вивчення різного навчального матеріалу;
- розробити методики проведення дидактичних ігор з урахуванням дидактичної мети уроку та рівня підготовленості учнів;

чітко дотримуватись вимог організації ігрової діяльності у світлі ідей розвивального навчання;

передбачити способи стимулювання учнів, заохочення в процесі гри тих, хто найбільше відзначився, а також для підбадьорення тих, хто не встигає [2, с. 50].

Слід зазначити, що добираючи певну дидактичну гру, учитель також повинен пам'ятати про процес її створення: вибір теми, визначення мети й завдань, підготовка та проведення. Успіх проведення гри залежить від дотримання таких вимог: ігри мають відповідати навчальній програмі; ігрові завдання мають бути не надто легкими, проте й не дуже складними; відповідність гри віковим особливостям учнів; різноманітність ігор; залучення до ігор учнів усього класу.

Так, використання *game-based learning* в навчанні молодших школярів має чималі переваги:

- гра – вільна діяльність, що дає можливість вибору, самовираження, саморозвитку для її учасників;
- гра – має певний результат і стимулює учня до досягнення мети й усвідомлення шляху її досягнення;
- у грі команди або окремі учні спочатку рівні, результат залежить від самого гравця, рівня його підготовленості;
- змагальність – невід'ємна складова гри, яка приваблива для учнів;

– задоволення, отримане від гри, створює комфортну атмосферу на уроках і підсилює бажання вивчити предмет [3].

Пропонуємо добірку ігор, які можна самостійно зробити та використовувати в умовах Нової української школи.

«Зоопарк». Для цієї гри потрібно роздрукувати по дві невеличкі фотографії (малюнки) різних тварин. Картки мають бути одного розміру. Готові картки викладіть на стіл зворотною стороною та перемішайте. Кожен учень за порядком відкриває дві будь-які картки й називає тварин, які зображені на малюнках. Учителю розповідає цікавий факт про цих тварин. Якщо зображення однакові, гравець забирає їх собі та відкриває наступну пару. Якщо вони різні – дитина повертає ці картки назад і настає черга наступного гравця. Коли всі картки розібрані, переможець – той, хто зібрав найбільшу кількість пар. Ця гра розвиває пам'ять та уважність, збільшує словниковий запас. Тематику таких карток можна змінювати, поглиблюючи знання дитини в різних сферах.

«Абетка речей». За принципом попередньої гри, учні шукають пари, але до зображення треба знайти літеру, на яку починається предмет, що на картинці. Наприклад, зображення м'яча й літера «М». Гра розвиває словниковий запас та навички спілкування, тренує пам'ять та зосередженість. «Абетку речей», так само, як і «Зоопарк», можна використовувати як для командної, так і для самостійної гри. Ці ігри підійдуть для вивчення іноземної мови.

«Містами й областями». Аби дитина вивчила області та обласні центри, водночас більше дізналась про культуру України та покращила свою математичну компетентність, пропонуємо гру «Містами й областями». Роздрукуйте політичну мапу України з підписаними областями та

візьміть фішки для кожного з гравців – наприклад, фігурки з «Кіндера». Пронумеруйте кожную область та підготуйте низку з 25-ти рівнянь, кожне з яких матиме результат від 1 до 25. Учні, розв’язуючи рівняння, отримують число, яке відповідає пронумерованій області. Гравець, який розв’язав рівняння, ставить на відповідне місце на мапі свою фішку. Далі ведучий разом із дітьми обговорює, що вони знають про цю область. Наприклад: «Чи межує ця область із нашою?», «Чи має вона вихід до моря?», «Чи має кордон з іншимі країнами?» тощо.

«Доміно». Створення гри – не менш цікаве заняття, ніж сама гра. Доміно, яке розвиває увагу, логіку та стратегічне мислення, існує вже не одне століття. Застосуйте цю гру для розвитку креативності учнів. Зробіть доміно разом із дітьми з паперу, камінчиків, фетру чи навіть із паличок від морозива. Кісточки для доміно можна в майбутньому використовувати для математичних ігор [4].

Проводити ігри, створювати ігрові ситуації важливо на кожному уроці. Особливо це стосується 1–2-го класу – адаптаційно-ігрового періоду навчання, коли учні ще не звикли до тривалої напруженої розумової діяльності. Вони швидко стомлюються, їхня увага притуплюється, їм набридає одноманітність. Тому гра має ввійти в практику роботи вчителя як один із найефективніших методів організації навчальної діяльності молодших школярів.

Таким чином, гра обов’язково має бути присутньою на кожному уроці, адже гра не лише своєрідна діяльність, а й значущий процес внутрішнього перевтілення, необхідний в освітньому процесі, що дає змогу реалізувати особистісно-орієнтоване навчання, допомагає вчителю співпрацювати з усім класом, з кожним учнем і учням між собою.

Список використаних джерел

1. Іванова Т. Ігри з молодшими школярами / Т.Іванова // Початкова освіта. – 2018. – № 12 (828). – С.23–25.
2. Сакалюк О. Розвивальні ігри та вправи у навчально-виховному процесі / О.Сакалюк // Початкова школа. – 2019. – №10. – С.48–50.
3. Кукшин В. Ігрофікація та освітні ігри для розвитку спільнот. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gameblog.woc.org.ua/igrovi-tehnologiyi-v-ostitnomu-shkilnomu-protsesi/>
4. Дмитренко О. Грайся і розвивайся. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/articles/grajsya-i-rozvyvajsya-5-samorobnyh-nastilnyh-igor-yaki-navchat-vashu-dytynu-dumaty/>
5. Дьоміна І. Як навчання на основі ігор розвиває навички 21-го століття. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nus.org.ua/view/yak-navchannya-na-osnovi-igor-rozvyva-navychky-21-go-stolittya/?fbclid=IwAR01Us7oTDDOvsNflEqfJUmdteLinFnz4I6xllw8IxQtRpLbp0sQEidUBqM>

УДК 373.3.091.33-027.22:81'243(043.2)

Григоряк Л.І., студентка III-Б курсу;
керівник: Хроменко Н.І.,
викладач англійської мови,
викладач вищої категорії

ADVANTAGES OF USING A LANGUAGE GAME IN A FOREIGN LANGUAGE LESSON IN ELEMENTARY SCHOOL

English is very important and necessary today. You need to learn it from school. Particular attention should be paid to elementary school teachers, as language is only just beginning to be learned and the individual characteristics of the child need close attention. And so one of the most effective means of

developing an interest in learning English, along with other methods and techniques used in elementary school lessons, is play.

The main purpose of this article is to reveal the importance of playing in a foreign language teaching not only as a means of stimulating the learning process, its optimization, but also as an important aspect of the psychological comfort and removal of students' mental stress.

Games are fun and children like to play them. Playing games is a vital and natural part of growing up and learning. Through games children experiment, discover, and interact with their environment. Games help the teacher to create contexts in which the language is useful and meaningful. They are effective as they create motivation, lower students' stress, and give language learners the opportunity for real communication.

According to J. Hadfield [1], «a game is an activity with rules, a goal and an element of fun.... Games should be regarded as an integral part of the language syllabus». This definition highly evaluates the importance of games in teaching. It shows that games serve not only as an 'amusing activity', but also as a technique to carry out many pedagogical tasks.

Classifying games into categories can be difficult because categories often overlap. J. Hadfield [1] proposes two ways of classifying language games. First, language games are divided into two types: linguistic and communicative games. Linguistic games focus on accuracy, such as supplying the correct antonym. Communicative games presuppose successful exchange of information and ideas. J. Hadfield also offers to classify language games into many more categories: sorting, ordering, or arranging, information gap games, guessing, search games, matching games, labeling, exchanging games.

Language games are a healthy challenge to a child's

analytical thought. The rules of the game set clear limits within which the children's natural decision-making processes must function. With beginners, some games can resemble 'fun' drills, with the decision making reduced to substitution of a single word in a phrase. However, even in such cases, children are required to make individual choices based on specific language criteria which form part of the rules of the game. The key to a successful language game is that these rules are clear and the ultimate goal is well defined. Of course, the game must be fun, whether played in English or the children's mother tongue.

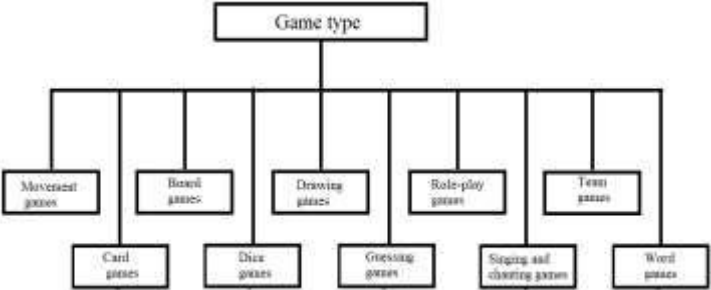
Using language games help the teacher to create contexts in which the language is useful and meaningful. Games also offer the possibility of repeated use of language items. By making language convey information and opinion, games provide the key features of 'drill' with the opportunity to sense the working of language as living communication. Thus, learning is better absorbed than learning based on mechanical drills.

Games must not be seen as a way of passing the time, because their purposes are multiple. Besides the major importance of games of spurring motivation and reducing the stress level in the classroom, games have a great advantage in the sense that children learn without knowing they are learning. During games, children do not worry much about grammar mistakes, they are focused on what they are trying to convey. Apart from having fun, they will learn a grammatical rule just by playing an appropriate game. "Students stop thinking about language and begin using it in a spontaneous and natural manner within the classroom."

Another advantage in teaching through games is that games increase learners' proficiency [1]. Playing games in the classroom can enormously increase children's ability in using language because they have a chance to use it with a purpose

and in the situations mentioned. Hadfield confirms that 'games provide as much concentrated practice as a traditional drill and more importantly, they provide an opportunity for real communication, albeit within artificially defined limits, and thus constitute a bridge between classroom and the real world.'

So play games is important, so the teacher should know what types of game are available in order to plan a lesson with a balanced rhythm. There are many different types of games: card games, board games, movement games, games with music [2]. However, many games are difficult to label. Therefore, we have assigned each game a type based on its most outstanding feature – for example, although a board game includes dice rolling, the board itself is the primary focus.

Multiple studies have shown that the use of these and other games in the educational process has significantly increased students' knowledge.

C. Riedle also emphasizes the advantage of games in improving learners' achievements: «We are teaching a new generation of students, which requires unconventional teaching strategies to be put into practice in the classroom. And when schools use games, student benefits speak for themselves – a greater desire to learn and higher test scores.» [3].

Using games in teaching English can create learning conditions and motivate students to learn. Games help students remember new language easier and develop their self-esteem, such an important factor in language learning. The traditional

methods can be transformed into fun activities by introducing games. Therefore, the teacher's methods should be various and stimulating for children. Games have a great impact on self-confidence and motivation as well. Students feel more confident to speak and to express themselves in a friendly and game-like atmosphere. Sometimes, teachers face with situations in which students do not have the confidence to enunciate new words or to This research shows that there were increased scores that students received in the final test as compared to the initial test. Based on the data, we can conclude that games can help children acquire new language and memorize words. them in front of the class. Children are more likely to say the new words when they play a game. Motivation is also influenced by games. The questionnaire has demonstrated that, together with self-confidence, motivation is shaped by the games that are conducted in the classroom. By playing the right games, children are also motivated to learn at home, and even research on their own for new information. Games not only liven up the class, but also provide great material for learning and motivation. They help students achieve better results in English, and build-up their self- esteem. Their implications are higher than providing fun moments during a class. Games encourage students to learn, to participate in an activity and to motivate all students to acquire a new language, not only those who are already interested in doing so.

So what are the benefits of using games in training?

§ Games are a welcome break from the usual routine of the language class;

§ Learning a language requires a great deal of effort. Games help students to make and sustain the effort of learning;

§ They encourage students to interact and communicate;

§ They create a meaningful context for language use;

§ Games lower anxiety especially when played in small groups;

§ Games can involve all the basic language skills, i.e.,

listening, speaking, reading, and writing, and a number of skills are often involved in the same game;

§ Many games can be played in small groups, thereby developing their interpersonal skills;

§ Games involve students in active learning;

§ They can encourage students to draw on analysis, synthesis, evaluation;

§ They foster a more positive attitude toward the classroom experience – more attention, better attendance, better participation;

§ They improve retention, decision-making skills, and comprehension of general principles.

References:

1. Hadfield J. Beginners' communication games. Longman: Moonjin Media, 1999. 111 p.
2. Lewis Gordon, BedsonGünther. Games for Children, Oxford University Press, 1999. 149 p.
3. Riedle C. Web 2.0: helping reinvent education / C.Riedle, 2008. –<http://interconf.fl.kpi.ua/node/1271>

УДК 373.3.051.33-027.22:51(043.2)

Довжан Я.В., студентка III-У курсу;
керівник: Доктор К.О.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст першої категорії

ГРА ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

Потрапляючи до школи після дитячого садка, дитина зустрічається з новим видом діяльності – навчанням. Але гра залишається важливим засобом не лише відпочинку, а й творчого пізнання життя. У процесі гри в учнів

виробляється звичка зосереджуватися, самостійно думати, розвивати увагу. Ігрова позиція – могутній засіб виховного впливу на дітей. Захопившись грою, діти не помічають, що навчаються, до активної діяльності залучаються навіть найпасивніші учні.

Щоб повніше осягнути сутність проблеми звернемо увагу на змістове наповнення поняття «гра». Так, педагогічна енциклопедія трактує гру як: один із видів діяльності людини; засіб фізичного, розумового і морального виховання. Основна функція гри науковцями вбачається у відтворенні дій дорослих і взаємин між ними [3, с.137].

Навчатись, граючись! Ця ідея цікавила багатьох педагогів і вихователів. Практично вирішити цю проблему зміг наш сучасник, нині добре відомий всім Шалва Амонашвілі. Він показав, як через гру можна увести дитину в складний світ пізнання. Ш. О. Амонашвілі грає, спілкуючись із своїми учнями. І це важливе вміння дорослої людини стати на один рівень з дитиною щедо винагороджується блиском допитливих очей, живою активністю сприймання, щирою любов'ю до вчителя [2, с.3-5].

Граючись, діти вчитимуться лічити, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх. Якщо спочатку учень зацікавиться лише грою, то дуже швидко його вже цікавитиме пов'язаний з нею матеріал, в нього виникає потреба вчити, зрозуміти, запам'ятати цей матеріал, тобто він почне готуватися до участі в грі. Гра дає змогу легко привернути увагу й тривалий час підтримувати в учнів інтерес до тих важливих і складних предметів, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається. Насамперед, одноманітне розв'язування вправ та

прикладів стомлює дітей. Виникає байдужість до навчання. Проте розв'язування цих самих прикладів у процесі гри стає для дітей вже захоплюючою, цікавою діяльністю через конкретність поставленої мети – в кожного виникає бажання перемагати, не відстати від товаришів, не підвести їх, показати всьому класу, що він вміє, знає. Дидактична гра - цінний метод стимулювання інтересу до навчання; як засіб, що збуджує інтерес до навчання [1, с.69].

Дидактичні ігри займають важливе місце серед сучасних інноваційних технологій навчання. Їх використання під час вивчення різних дисциплін є ефективним методом організації навчальної діяльності. Ігрова форма занять створюється на уроках за допомогою ігрових прийомів, які виступають як засіб стимулювання учнів до математичної діяльності. Високу оцінку грі давав В.О. Сухомлинський. Він писав: «Гра – це величезне світле вікно, крізь яке в духовний світ дитини вливається життєдайний потік уявлень, понять про навколишній світ. Гра – це іскра, що засвічує вогник допитливості. То що ж страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею, і вчитель не так уже часто говорить дітям: «Ну, пограли, а тепер будемо трудитися!» [4, с.95].

Ефективними засобами пробудження живого інтересу до вивчення предмету математики в початкових класах поряд з іншими методами є розвивальні ігри. Гра переключає довільну увагу дітей на навчальний процес, на розв'язання навчального завдання. Вона спонукає учнів до виконання більшої кількості різних завдань, сприяє більш свідомому, ґрунтовному засвоєнню знань, умінь і навичок. Застосування ігор на уроці математики допомагає вчителю урізноманітнити роботу учнів, зняти напруження від звичайної навчальної діяльності, переключити увагу школярів.

Використовуючи ігровий метод навчання, необхідно дотримуватись таких основних вимог:

- ігрове завдання має збігатися з навчальним;
- зміст має бути посильним для кожної дитини;
- підсумок гри має бути чітким і справедливим.

Гра дуже подобається дітям. По-перше, вона дарує дітям радість і захоплення, пробуджує в душі кожного з них добрі почуття та вогник творчості. По-друге, вона дає змогу привернути увагу й тривалий час підтримувати інтерес до тих важливих і складних завдань, на яких у звичайних умовах зосередити увагу не завжди вдається. Подача нового матеріалу в ігровій формі, з наступним проведенням практичної роботи, дає кращі результати, ніж традиційна форма викладу. В ситуації дидактичної гри дитина засвоює програмовий матеріал успішніше і засвоєння відбувається без особливого напруження, ніби само собою.

Гра – це не лише розвага і забава, що заповнює дозвілля школярів, але й один з найсерйозніших засобів педагогічного впливу на них. Застосування ігрових форм організації діяльності молодших школярів – не самоціль, а органічна складова частина загальної системи початкового навчання. Ефективне навчання – це завжди розвиток людини, зміна його поглядів, установок, цінностей, норм. Кожен учитель має все ж пам'ятати та керуватися настановою В.О. Сухомлинського про те, що без гри немає і не може бути повноцінного розумового розвитку учнів [4, с.98].

Список використаних джерел

1. Баханов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі / К.О. Баханов. – Запоріжжя: Просвіта, 2000. – 160 с.

2. Артемова Л. В. Вчися граючись / Л. В. Артемова.- К. : Томіріс, 1990. – С. 3–5.
3. Педагогическая энциклопедия. – М., 1965. – Т. 2. – 912 с.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Сухомлинський В.О. – Вибрані твори: в 5-ти томах. – К.: Рад. школа, 1977. – Т.3. – С. 95–98.

УДК 373.3.091.2:37.091.33-027.22(043.2)

Жукова Д.С., студентка І-Г курсу;
керівник: Синевич І.С., викладач педагогіки

РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ПРОЦЕСІ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розвиток пізнавальних інтересів, допитливості, спостережливості, бажання вчитися у молодших школярів – «вічні» завдання, які покликана вирішувати початкова школа. Одне з важливіших засобів їхнього розв'язування, за результатами досліджень, – це інформативність уроку, тобто використання в освітньому процесі інформаційно-насичених матеріалів, творчих завдань і вправ, складених з урахуванням мотиваційного, змістового та процесуального компонентів навчання.

Враховуючи вище сказане, актуальність цієї проблеми ні в кого не може викликати сумніву. Тому учитель повинен правильно організувати, чітко продумати, систематизувати роботу; від живого споглядання до абстрактного мислення, до втілення набутих знань у практику – такий реальний шлях пізнання.

Пізнавальна діяльність молодших школярів на уроці сприяє розвитку пам'яті, мислення, уяви, сприймання. Адже, неможливо досягнути належної уваги, доки учень не

зосереджений, доки його думка не розбуджена запитаннями, що потребує вирішення, та не виникне потреба в активних діях [2, с. 213].

Отож, головне завдання не у змушуванні учнів до навчання, а в розвитку у них пізнавальних інтересів і потреб. Тому, навчально-пізнавальну діяльність учнів доцільно будувати в такій послідовності: «цікаво – знаю – вмію».

Так, з психологічної точки зору пізнавальна активність – це міра розумового зусилля, спрямована на задоволення пізнавальних інтересів особистості. Як педагогічне явище, пізнавальна активність є двостороннім взаємопов'язаним процесом: з одного боку, це форма самоорганізації і самореалізації учня, з другого – результат цілеспрямованих зусиль педагога в організації пізнавальної діяльності учня. Пізнавальна активність не дозволяє молодшому школяреві «топтатися» на місці, бути залежним, чекати, поки хтось допоможе, покаже, вирішить за нього. Вона «штовхає» дитину до певних самостійних дій: запитати, відшукати певну інформацію, прочитати, написати, зробити. Недарма активні школярі відзначаються і більшою самостійністю як у розв'язанні навчальних завдань, так і у життєвих ситуаціях [1, с. 82].

Зацікавленість є ефективним засобом успішного навчання, необхідною умовою досягнення позитивних наслідків. Лише коли дитина зацікавиться матеріалом, у неї виникне бажання дізнатися про нього більше. Ефективне навчання неможливе без пошуків шляхів активізації пізнавальної діяльності учнів, адже діти повинні не тільки засвоїти певну суму знань, а й навчитися спостерігати, порівнювати, виявляти взаємозв'язок між поняттями, міркувати. А добитися цього можна лише засобами, що активізують пізнавальну діяльність. До них належать:

дидактичні ігри, ігрові ситуації, мовні цікавинки, завдання творчого характеру, нестандартні завдання.

До питань активізації пізнавальної діяльності засобами ігор вдавалось чимало науковців, серед яких Ш. Амонашвілі, М. Богданович, Н. Вашуленко, Н. Голованова, Н. Гончаров, Н. Капустін, Н. Коваль, Л. Кондрашова, Т. Ніколаєва, Н. Підгорна, О. Савченко, Г. Яворська та ін. Науковці висувають різні підходи до зазначеної проблеми, які поєднує спільна ідея: процес формування пізнавальної активності за допомогою гри зумовлений зростанням активності самої дитини, посиленням проявом її інтересу до пізнання, тобто ефективність навчання перебуває в прямій залежності від активності самої дитини.

Про значення гри в шкільному віці й необхідності вивчення її функцій в процесі навчання писав Л. Виготський. Науковець наголошував, що в шкільному віці гра не вмирає, а проникає в відношення до дійсності. Вона має своє внутрішнє продовження в шкільному навчанні й праці (обов'язкова діяльність з правилами)». З психологічної точки зору навчальні ігри знімають з процесу засвоєння знань стан тривожності, супутній традиційним методам, розвивають внутрішні процеси (пам'ять, уяву, логічне, абстрактне мислення). Ігрові форми навчання впливають на емоційну і волюву сферу учнів, сприяють формуванню досвіду діалогічного спілкування.

Видатний український педагог-гуманіст В. Сухомлинський стверджував, що навчання – праця, і його не можна перетворювати в гру. Та не можна відгородити китайською стіною працю від гри. Придивимося уважно, яке місце гри в житті дитини. Для неї гра – найсерйозніша справа... То що страшного в тому, що дитина вчиться писати граючись, що на якомусь етапі інтелектуального розвитку гра поєднується з працею.

В сучасній Новій українській школі широко використовують ігрові технології, активні методи навчання. Так, активні методи поділяються на неімітаційні, які реалізуються на традиційних видах занять, та імітаційні, використання яких як правило, пов'язане з використанням навчальних ігор. Імітація (наслідування, відображення) – це моделювання діяльності, розігрування ситуації.

Навчально-пізнавальні ігри належать до методів активного навчання, які забезпечують самостійне оволодіння знаннями, вміннями та навичками, емоційно ціннісним досвідом.

Ігровий метод – спосіб взаємодії учителя й учнів, зумовлений грою, що веде до реалізації дидактичних задач і цілей навчання. Гра в навчанні – це спосіб зробити роботу цікавою, а зовсім не спосіб звільнити дитину від неї.

Якщо під час навчального процесу знаходиться місце гри, завжди панує гарний настрій, а це теж запорука продуктивної роботи. Гра дозволяє залучати на уроці гумор, фантазію, творчість, а найголовніше – вчить дітей бути добрими і справедливими. У грі розкривається перед дітьми світ знань, розвиваються творчі здібності особистості.

Варто зауважити, що навчальна гра має структуру, яка відрізняє її від інших видів діяльності. Це єдина система впливів, спрямована на формування в дитини потреби у знаннях, активного інтересу, формування більш досконалих пізнавальних навичок і вмінь. Основними елементами навчальної гри, що надають їй форму навчання і гри водночас, є навчальні та ігрові завдання, ігровий задум, правила, ігрові дії, обладнання гри, результат гри. Мета гри – забезпечення переходу від пізнавальної мотивації до потреби у знаннях та їх практичного застосування в умовах освітнього процесу. Важливу роль в

цьому переході відіграє емоційний фактор, який значною мірою може забезпечити використання у процесі навчання ігрову діяльність. Адже, різноманітні ігрові моменти, проблемні ситуації, незвичайна форма завдань, ігрове оформлення запитань, цікаві справи посилюють пізнавальну активність молодших школярів [4, с. 475].

Доречно зауважити, що за допомогою ігрової діяльності створюються психологічні передумови виникнення й розвитку інтересу до пізнавальної діяльності. Вони полягають у тому, що дитина починає виокремлювати з практичної та ігрової діяльності інтелектуальні задачі, вибірково ставиться до об'єкта навчальних зусиль, зростає її самостійність у розв'язанні завдань, цілеспрямованість у досягненні результатів.

Гра виступає інструментом розв'язання суперечностей між характером мотивації, пізнавальною спрямованістю особистості молодшого школяра та об'єктивною необхідністю оволодіння новим знанням. В ході використання ігрової діяльності зусилля вчителя спрямовуються не тільки на засвоєння змісту навчальної дисципліни, але й на формування понять про певні норми поведінки. Різнманітні ігри сприяють формуванню пізнавальної активності дітей, підвищують інтерес до навчання, а також позитивно впливають на діяльність особистості дитини і на міжособистісні стосунки у класі, підвищують загальний рівень згуртованості школярів[4, с. 476].

У дослідженні виявлено і схарактеризовано основні види навчальних ігор (ігри-вправи, ігрові дискусії, ігрові ситуації; рухливі, сюжетно-рольові, ділові, комп'ютерні ігри) та їх особливості використання як засобу стимулювання пізнавальної активності молодших школярів.

Одним із шляхів оновлення сучасного освітнього процесу є практичне впровадження і використання інноваційних ігрових засобів навчання, які стимулюють пізнавальну активність учнів і сприяють ефективному засвоєнню ними навчального матеріалу, набуття вмінь і навичок. Професійне поєднання традиційного навчання та застосування на уроках інноваційних засобів забезпечує формування пізнавального інтересу та активності учнів.

Активну пізнавальну діяльність учнів у процесі навчання можна забезпечити, створивши відповідні зовнішні і внутрішні умови. До зовнішніх умов належить організація уроку, його зміст, методи роботи вчителя тощо.

Створення внутрішніх умов пов'язане, насамперед, з формуванням навчальних мотивів, самостійності, виробленням і використанням способів спостереження тощо [3, с. 117].

Розвиток пізнавальних процесів є необхідним для сприйняття краси і витонченості суджень, чіткого, вичерпного, лаконічного висловлення думок; для формування вмінь абстрагувати, зосереджуватися на структурі своєї думки, для розвитку інтуїції.

Таким чином, навчання – основна форма розвитку пізнавальної активності. З одного боку, під час навчального процесу учні здобувають нові знання, які розширюють їхній кругозір, і з другого – у процесі активної пізнавальної діяльності розвиваються навчальні можливості учня, завдяки яким він може самостійно і творчо використовувати не лише запас знань, а й шукати нове, задовольняти свої потреби в пізнанні. Адже, для дітей школа є часом зростання, відкриттів, гри, усвідомлення себе, своїх можливостей. Розвиток пізнавальної активності дітей допомагає розширити межі контактування зі світом, стати більш сильними, впевненими, мудрими, здатними до творчого мислення,

робити свідомий вибір, знаходити оптимальні шляхи вирішення будь-яких проблем.

Список використаних джерел

1. Ілляш С. Педагогічні умови формування пізнавального інтересу до навчання в учнів початкових класів / С. Ілляш // Молодь і ринок. – 2012. – № 6 (89). – С. 81–84.
2. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посібник / Н.Є. Мойсеюк. – К., 2001. – 608 с.
3. Федорова М.А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів / М.А. Федорова // Нові технології навчання. Науково-методичний збірник / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки. – Київ-Вінниця. – 2011. – № 69 – С. 116–120.
4. Форостюк Т.В. Розвиток пізнавальної активності молодих школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри / Т.В. Форостюк // Молодий вчений. – 2017. – № 4 (44). – С. 474–478.

УДК 373.3.091.313:76(043.2)

Лукіяничин Н.А., студентка III-Б курсу;
керівник: Данченко О.Б.,
викладач української мови та літератури

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ «СКРАЙБІНГ» В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Сучасні технології розвиваються з неймовірною швидкістю, люди стають освіченішими та створюють нові цілком різноманітні методи засвоєння інформації. Дуже важливо встигати за сучасними тенденціями та відкривати

для себе звичні речі настільки широко, наскільки це можливо. Одним із таких методів є скрайбінг.

Скрайбінг... Скрайбер... На перший погляд, новоутворений неологізм... Та насправді з цим поняттям ми знайомі з дитинства. Адже колись ми всібули в певному сенсі скрайберами. За допомогою простих малюнків ми намагалися передати побачене, почуте, певну інформацію, почуття, настрій, емоції.

Останнім часом все частішемодне слово «скрайбінг» стало з'являтися на просторах Інтернету, входити до лексики дизайнерів і людей, що мають відношення до бізнесу. Як у випадку з більшістю запозичених іноземних слів, щоб розібратися зі значенням, варто закликати на допомогу словник. Отже, дослівно «скрайбінг» (англ. Scribing) – це описування або розмітка, scribe - переписувати, описувати, розмічати, а scriber - це інструмент для розмітки. Стосовно до того контексту, про який йде мова в сучасному креативному середовищі, скрайбінгом називається візуалізація інформації за допомогою графічних символів, які просто і зрозуміло відображають її зміст та внутрішні зв'язки.

Виявляється, таким чином можна просто й доступно розповісти про складне, цікаво пояснити певний матеріал. Даний метод отримав назву скрайбінг — процес візуалізації складного змісту просто й доступно, під час якого замальовка образів відбувається прямо під час передачі інформації.

Головна мета скрайбінгу – допомогти краще опанувати зміст та запам'ятати сенс нової інформації завдяки залученню візуалізації. Головне завдання цього прийому – донести інформацію у максимально зрозумілому і привабливому для слухача форматі.

Тому для створення яскравої картинки залучаються різноманітні типи зображень – малюнки, піктограми, символи, окремі ключові слова (написи, гасла), схеми, діаграми тощо.

Особливість скрайбінгу полягає в тому, що одночасно залучаються різні органи чуттів: слух та зір, а також уява людини, що сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню. Саме ці особливості роблять скрайбінг одним із методів сучасних технологій, який допомагає доступно та легко пояснювати складний матеріал, сприяє розвитку освіти, презентаціям та доповідям, веденню записів та щоденників. Варто відзначити його доступність, адже використовувати цю техніку може кожна людина. Досить цікавим і результативним цей метод є для початкової школи, адже допомагає пояснювати учням складний для них матеріал, поділяючи його на структурні компоненти, а отже спрощувати, робити доступнішим.

Є два основних види скрайбінгу: фасилітація та відеоскрайбінг.

Скрайбінг-фасилітація (від англійського *facilitate* — допомагати, полегшувати, сприяти) — це переклад інформації зі словесної форми у візуальну та фіксування її у режимі реального часу. Робота вчителя на уроці під час пояснення нового матеріалу з крейдою в руках — приклад скрайбінгу-фасилітації. Тобто це будь-які графічні позначки (записи, малюнки, схеми), які супроводжують словесне пояснення вчителя і покликані візуалізувати мовлення вчителя. Це є необхідною умовою навчання групи дітей, адже серед учнів є як аудіали, так і візуали, але переважна більшість краще сприймає інформацію в комплексі – у заорово-слуховому форматі.

Переваги відеоскрайбінгу полягають у тому, що відеореєстратор як унаочнення інформації можна

використовувати безліч разів, цей вид діяльності викликає у виконавців особливу зацікавленість. Але вчителю слід пам'ятати, що надмірне використання відеоскрайбінгу може призвести до звикання, а отже перестане зацікавлювати учнів.

Головні переваги скрайбінгу: яскравість; лаконічність; інформативність; креативність представлення інформації.

Перш ніж приступати до створення візуалізацій, окресліть головний зміст, який виплануєте донести до учнів. Це необхідно аби через надмірну кількість образів не втратився сенс змісту розповіді. Тому рекомендуємо здійснювати підготовку таким чином:

Придумати ідею. Вона повинна бути зрозумілою і актуальною.

Обрати спосіб візуалізації. В залежності від мети та доступних засобів потрібно обрати, яким чином буде зображено головний зміст (малюнок, аплікація, магніти тощо).

Підготувати сценарій. Необхідно заздалегідь продумати план розповіді та дібрати відповідне візуальне відтворення до кожного з етапів.

Зробити заготовки. Якщо заплановане яскраве представлення у реальному часі, слід підготувати відповідні заготовки для здійснення певного виду скрайбінгу (маркери чи кольорову крейду для мальованого; наліпки, аплікації, магніти, 3D-ручки для інших видів). Якщо запланований відеоскрайбінг, необхідно обрати найбільш зручну програму, в якій можна створити та змонтувати сюжетні складові у єдиний відеоряд.

Провести скрайбінг-сесію або змонтувати відеоролик. На фінішному етапі необхідно перевірити, що

образи в достатній мірі відтворюють теоретичний зміст, а пояснення вміщується в запланований час.

Інструменти для створення відео скрайбінгу: Power Point, Pow Toon, Go Animate, Sparkol Video Scribe, Animaker.

Найефективнішим є використання скрайбінгу під час вивчення нової теми. Так учні зацікавляться різноманітними графічними образами, що пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом, запам'ятають основні поняття та терміни.

Крім цього доцільно використовувати скрайбінг і для організації самостійної роботи. Рекомендується скласти список запитань зі скрайб-презентації, які на наступному уроці обговорюють разом із класом. Таким чином, кожен учень може переглянути скрайб самостійно, якщо незрозуміло з першого разу.

Під час перегляду скрайб-презентації (відео) учні обговорюють отриману інформацію (факти), з'ясовуючи, які образи зрозумілі (незрозумілі).

Можна організувати роботу в групах для обговорення скрайбу (Яка головна думка?).

Так учитель розвиває креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності учнів.

Скрайбінг на уроках читання відтворюється у малюванні, яке пов'язане з роботою над ілюстраціями. Як правило, учні повинні обґрунтувати вибір епізоду для ілюстрування, тобто висловити свої читацькі уподобання. Так, учням пропонується створити ілюстрацію до будь-якої народної казки чи іншого жанру художнього твору і пояснити свій вибір.

Зазвичай діти охоче виконують творчі завдання, пов'язані з малюванням, однак не всі вміють і люблять

малювати - в такому випадку їм адресовано завдання з опису або зіставлення ілюстрацій.

Наприклад, при вивченні казки учні повинні дати відповіді на наступні запитання:

- Який вам представляється головний герой?
- Який момент, на ваш погляд, обраний художником і чому?
- Які фарби передають характер головного героя, його красу?
- Який фон ви собі уявляєте прочитавши казку?

Таким чином, малювання на уроках читання грає допоміжну роль і служить в основному для розвитку уяви школярів і співвіднесення візуальних і словесних образів і картин.

На уроці з літературного читання, побудованому на скрайбінгу, учням знадобиться аркуш паперу А4, який потім можна вклеїти в зошит, або спеціальний скетч-бук, який стане в нагоді їм протягом декількох років; Маркери для малювання, текст художнього твору. Вчителю також будуть потрібні маркери, дошка для малювання, заздалегідь створений власний конспект, який буде реалізовуватися в ході уроку.

По-перше, учням не потрібно вміти малювати, щоб створити свій візуальний конспект. Показово, що вчителю вміння малювати також не потрібно. Для скрайбінга підійдуть прості фігури і мінімум кольорів (оптимально – чотири). Колір теж буде нести певне змістове навантаження.

Наприклад: чорним кольором нами відзначалися негативні герої, синім-позитивні, помаранчевим-герої, чия характеристика вимагала додаткового роздуму.

Перевіряємо, наскільки діти уважно читали текст, коли пропонуємо їм знайти портретні деталі, за допомогою яких автор зображує головного героя.

Після того як конспект майже закінчений, учні по ланцюжку розповідають його, користуючись власними записами, підводячи таким чином підсумки уроку.

На заключному етапі уроку можливі питання:

- Чи змінилося ваше ставлення до героя?
- Що стало зрозуміліше?
- Якби головний герой був вашим сучасником, як би ви його оцінили?

У техніці скрайбінгу учнів приваблює «можливість створювати образи, які запам'ятовуються», «легше засвоювати інформацію».

З приводу того, чи на всіх уроках можна використовувати скрайбінг, думки розділилися: хтось вважає, що не можна використовувати його часто, щоб він не втратив своєї новизни і захопливості, хтось вважає, що є теми, які складно передати за допомогою скрайбінгу, однак багато хто відзначає, що скрайбінг допомагає учням запам'ятовувати інформацію, це цікавий і захоплюючий процес, тому доцільно використовувати його якомога частіше.

Цей прийом вже посів вагоме місце на різних уроках початкової школи. Його використання сприяє якнайкращому запам'ятовуванню навчального матеріалу, що є дуже важливим для молодших школярів. Адже залучення скрайбінгу дозволяє яскраво та творчо візуалізувати будь-яку інформацію, зробивши акценти на ключових моментах. А завдання для учнів по створенню власних малюнків за допомогою методу скрайбінгу сприяє розвитку креативності та системного мислення.

Список використаних джерел

- 1.Осадчий В. Інформаційно-комунікаційні технології у процесі розвитку візуального мислення майбутніх учителів / В. Осадчий, К. Осадча // Географія. – Харьков : Основа, – 2015. – № 18. – С. 57-59.
2. Майстер-клас. Скрайбінг – як намалювати презентацію [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/mkskrajbing/home>
3. Сабліна М.А. Можливості використання хмарних технологій в освітній та соціальній сферах / М.А. Сабліна // Географія. – Харьков: Основа, – 2015. – № 18. – С. 34-37.
4. Сорока Т.В. Скрайбинг как современная форма визуализации учебного материала / Т. В. Сорока // Географія. – Харьков : Основа, – 2015. – № 16. – С. 60-62.

УДК 373.3.091.33-027.22:51]:811.511.141(043.2)

Матей Б.- Б. А., студентка III-Г курсу;
керівник: Павлик М. А.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

JÁTÉKOS MATEMATIKA

A kompetencia alapú oktatás célja az, hogy a gyermekek a mindennapi életben hasznosítható tudással rendelkezzenek – nem lemondva az ismeretek elsajátításáról, vagyis «ismeretekbe ágyazott képességfejlesztés» megvalósítására törekedjenek». Kompetencia alapú fejlesztésen a készségek, képességek fejlesztését, az alkalmazásképes tudást középpontba helyező oktatást értjük».

A mai világban egyre gyakrabban szembesülhetünk azzal a ténnyel, hogy a tanulókat egyre nehezebb lekötni az órán.

Könnyen kimondják az ítéletet egy-egy óráról, hogy «unalmas», ha csak a tananyagot szeretnénk megtanítani. Érdekes csomagolás szükséges. Izgalmas feladatok, csillogó–villogó trükkök ahhoz, hogy felhívjuk magunkra a figyelmüket.

Érdekes feladatot ajánlhatok, mint például a következőt:

- Melyik az a szám, amelyeknek a szorzata 30-cal egyenlő?
- Három egymást követő egész szám összege egyenlő a szorzatukkal. Melyik ez a három szám?

A játék az a tevékenység, amely bármelyik életszakaszban közel áll a gyerekhez, önkéntelenül, de szívesen részt vesz egy irányított tevékenységben is. Miért ne használnánk ki ezt a fajta hozzáállását?

A kisiskolások egyik leggyakoribb cselekvési formája a játék, ismereteik, tapasztalásaik is nagyrészt a játékhoz kötődnek. A matematika tananyaga nem tartozik a könnyen elsajátítható ismeretekhez. Ezért különösen fontos, hogy minden módszert és eszközt felhasználjunk a matematikával való foglalkozás megszerettetéséhez, a kötődés kialakulásához, annak megerősítéséhez. Kisiskolás korban a játékos módszerek alkalmazás ezért nagyon indokolt.

A játék mint tevékenység örömet, élvezetet okoz a játék résztvevőjének. Annak élménye gyakran katartikus erejű. Játékos módon, közben gyakorolhatóak olyan fontos gondolkodási műveletek, mint az analízis, a szintézis, az absztrakció, az összehasonlítás, az összefüggések felfogása, a kiegészítés, az általánosítás, a konkretizálás, a rendezés, az analógia.

A játéknak komoly szerepe van a gyermeki személyiség fejlődésében. Nagyon sok mindent meg lehet tanulni játékosan, ezen tevékenység révén. Viszont a tanulás és a munka felelősségteljes tevékenység. A játék bizonyos szabályok betartása mellett tetszés szerint kezdhető és befejezhető, alapvetően önkéntes tevékenység (vagy annak kellene lennie), míg a tanulásra és a munkára ez nem mondható el. A tanulást

nem lehet helyettesíteni játékkal, de ötvözni viszont lehet. A kisiskolás életkorban ezt különösen fontosnak tartjuk. Nem mondhatunk le a játékos tanulás motivációs lehetőségének kihasználásáról.

Az általános iskolás tanulóknak csak 20-30%-ára igaz, hogy tízéves korára kíváncsiságból, érdeklődésből, sikerélményből fordul a matematika felé. Ezért a tanulók többségénél külső motivációra (pontok, csillagok stb.) is szükség van. A tanulási motiváció felkeltésének, erősítésének egyik lehetséges módja játékos, furfangos, beugratós, tréfás feladatok alkalmazása. [1, 54 old.]

Elvileg a tanóra bármely részében helyet kaphat a játék. A tananyag exponálását eredményesen végezhetjük egy érdekes játékkal. A figyelemfelkeltés mellett a gondolkodás megindítása is cél lehet.

Az óra felépítését tekintve a tananyag exponálásánál, az óra végi összefoglalásnál mindenütt előfordulhat didaktikus játék.

Óráinkon rendszeresen legyen játékos tevékenység, mert csak így érvényesül igazán a didaktikus játékok nevelő hatása, csak így tudjuk alkotó módon alkalmazni azokat. A rendszertelenül alkalmazott játékoság értéke csak esetleges lehet.

A játékok egy része arra szolgál, hogy a mechanikus gyakorlást versenyszerű környezetbe ültetve szórakoztatóvá tegye a tanulást. Sok tanár játszik számkirályt, bummot, egyszámjátékot vagy más számolós játékot az óra elején, hogy ráhangolódjon az órára. Ehhez saját személyiségük, saját tanári és színészi teljesítményük adja a sikerhez elengedhetetlen kezdeti motivációt.

Egyes életkorokban mást és mást jelent a játék. Használjuk ki azok motivációs erejét, ami sokat lendíthet a gyerekek belső elköteleződésén, s így az unalmasabb részeket is érdekesebbé tehetjük. Ebben a rövid áttekintésben nincs arra

mód és lehetőség, hogy minden játékot sorra vegyünk. Ezért csak arra vállalkozunk, hogy kedvcsinálóként egy-egy példát adjunk azon játékok közül, amelyeket mi is szívesen használunk a tanításban.

Például a számlálási készségek fejlesztése mechanikus gyakoroltatása helyett helyezzük a feladatot versenyszerű környezetbe.

Ide sorolhatjuk a «Bingó» játékot, a számkártyás játékot, trükkös játékot logikai lapokkal stb.

A «Bingó» játék célja: begyakorolni a tanult műveleteket(összeadást, kivonást, szorzást, osztást), de lehet alkalmazni ugyanezt az összefoglaló órákon is. A játék levezetéséhez szükségünk van játéklapokra, amelyeken kilenc, tizenhat vagy huszonöt mezőből álló négyzet van. A négyzetekben az aktuális táblázati eredmények találhatók. A játékhöz különböző játéklapokat alkalmazunk.

A játék menete: a játékvezető, a tanár olvassa a példákat, melyeknek az eredménye a játéklapon található. A tanuló kipipálja a megfelelő eredményt. A játék győztese az a tanuló, akinek a kipipált eredmények megadják a sort, az oszlopot vagy az átlót és először bekiabálja a «bingó» szót.

Az első osztályban a 10-es számkör számainak tanításakor célszerű levezetni az «Írd ki a hallott számokat!» című figyelemfelkeltő feladatot.

A játék célja: a számjegyek írásának begyakorlása. A tanár felolvas egy tréfás szöveget vagy mesét. A tanulók feladata a felolvasott szövegből kiírni a számokat.

Például: Csodaországban élt egy király, annak volt három leánya. A legidősebb királyleány nagyon szépen hímzett, mivel két ügyes keze volt. A középső királyleány pedig nagyon ügyesen táncolt, mivel két rugalmas lába volt. A legkisebb királyleány kreatívan készített gyöngysorokat a tíz ujjacskájával.

A csoportmunka, a játék további előnye az, hogy játék közben sokkal könnyebben meg lehet ismerni a gyerekeket, hiszen intenzívebben, kevesebb kontrollal élük meg az eseményeket.

Bumm. A gyerekek körben ülnek, és sorban mondják a számokat, az első szám az 1-es, viszont BUMM-ot kell mondani minden olyan szám helyett, amelyik hárommal osztható vagy 3-as számjegyet tartalmaz. Aki eltéveszti, kiesik. (Ha nagyon jól megy az osztálynak, játszhatjátok a 3 helyett más számmal is.)

Egy-két szám. A tanulók párosával játszhatják. Két kezüket ökölbe szorítják. Háromig számolnak együtt, majd néhány ujjuk kinyitásával egyszerre mutatnak egy-egy 0 és 10 közé eső számot. Az nyer, aki hamarabb mondja ki a két szám szorzatát.

Trükkös játék logikai lapokkal. A tanulók a logikai lapok segítségével építenek néhány figurát (emberkét, macskát, kutyát). Mindegyik figurának tréfás és egyben mulatságos nevet adnak. A feladatuk megállapítani, melyik figura ér a legtöbbet és melyik a legkevesebbet. A kérdésre felelhetnek, ha az alábbiak szerint számolnak:

Nagy = 10-et ér

Nagy = 8-az ér

Nagy 6-ot ér

A kicsi   a felét éri.

A szabályjátékok megfelelő alkalmakat biztosítanak arra, hogy a tanulók konkrét tapasztalataikat felhasználva, a dolgok-tárgyak-kijelentések-számok-geometria alakzatok közötti összefüggéseket keresve felismerjenek szabályokat, gyakoroljanak alapvető gondolkodási műveleteket. A szabályjátékok megoldása fejleszti a tanulók ötletességét, leleményességét, mondhatjuk úgy is, hogy a kreatív személyiség fejlesztésének egyik eszköze.

A szabályjátékok eszközjellegűek a matematika tanításban, szinte minden témához elővehetjük, mindig eredményesen alkalmazhatjuk. Természetesen törekednünk kell arra, hogy minél változatosabbak legyenek a szabályok. Nincs miért meglepődnünk ha egy új szabályt nehezebben ismernek fel a tanítványaink. Különösen akkor van ez így, ha valamilyen «típust» kiemelünk, és előzőleg főleg olyat játszottunk. Nincs sok értelme a szabályjáték alkalmazásának akkor, ha azért tudják a tanulók megoldani, mert előzőleg abból a típusból nagyon sokkal találkoztak már.

Soha ne feledjük, hogy a szabályjátékokkal való foglalkozás legérdekesebb része a «felfedezés pillanata», a szabály önálló megállapításának ténye. Ettől a lehetőségtől ne fosszuk meg tanítványainkat!

Felhasznált irodalom

1. Matematika tantárgypedagógia szemelvénygyűjtemény. A Tanító c. Folyóirat cikkei alapján. Szerkesztette: Dr. Horváth Alice. Vác, 2009 - 54 oldal.
2. Játékos matematika. A matematikához való pozitív hozzáállás kialakítása. Tóthné Szalontay Anna, Wintsche Gergely, 2016 – 42-46 oldal.
3. Játékos matematika. Matematikai játékok. Kántorné Nagy Éva, 2010 – 7 oldal.

УДК 373.3.091-027.22(043.2)

Мельник І.Р., студентка III-Б курсу;
керівник: Данченко О.Б.,
викладач української мови та літератури

ГЕЙМІФІКАЦІЯ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СУЧАСНОГО МОЛОДШОГО ШКОЛЯРА

Формування соціально активної особистості вимагає використання нестандартних форм педагогічної взаємодії. Однією з таких форм є гра як засіб розвитку творчого потенціалу молодшого школяра.

Ігрові методи є ефективними і характеризуються наявністю ігрових моделей об'єкта, процесу або діяльності, активізацією мислення й поведінки учнів, високим ступенем задіяності в навчальному процесі, обов'язковістю взаємодії учнів між собою та педагогом, емоційністю і творчим характером заняття, самостійністю учнів у прийнятті рішення, їх бажанням набути умінь і навичок за відносно короткий термін.

Головною метою навчальних ігор є формування умінь поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними вміннями і навичками учень зможе лише тоді, коли сам достатньою мірою виявлятиме інтерес і докладатиме певних зусиль, тобто поєднуючи теоретичні знання.

Останні декілька років гейміфікація постійно входить до списку трендів в навчальному процесі.

Гра – один із видів людської діяльності, що поєднує в собі інші види діяльності, перенесені в умовні ситуації, з метою засвоєння її учасниками суспільного досвіду. Від гейміфікації вона відрізняється тим, повністю занурює учня в уявне середовище, викликає цікавість до вивчення нового. Гейміфікація натомість завжди передбачає наявність конкуренції, яка слугує мотивом до здійснення ефективної діяльності. Вона непомітно для самого учня спонукає його до досягнення поставленої мети. Крім цього, гейміфікація освіти підвищує пізнавальний інтерес до неї, саме тому питання її використання у шкільному середовищі є особливо актуальним на сучасному етапі [2].

Гейміфікація або ігрофікація поширюється в усіх сферах сучасного життя. Особливо актуальним стає її застосування в освітньому середовищі, оскільки гейміфікація допомагає побудувати педагогічний процес на основі активності кожного учня, сприяє підвищенню

навчальної мотивації, створює умови для реалізації інтегрованого навчання [1].

Одним із перших дослідників, які займалися використанням елементів гри в неігровому середовищі, був Г. Зікерман. Науковець визначає гейміфікацію як «процес використання ігрового механізму й мислення з метою збільшення аудиторії і розв'язання проблем».

Гейміфікація – це застосування ігрових механік в неігрових ситуаціях для заохочення певної поведінки. [3]. Основний принцип гейміфікації - це забезпечення отримання постійного, вимірного зворотного зв'язку з учнем, що забезпечує можливість динамічного коригування його поведінки. Для молодшого школяра традиційний виклад навчального матеріалу часто є нецікавим і засвоюється важко, адже психічні процеси у сучасних дітей проходять дещо по-іншому: динамічно, у ігровій формі (переважно із застосуванням мультимедійних засобів), із застосуванням змагання. Всім даним вимогам відповідає гейміфікація, адже містить ряд важливих для дитини аспектів:

- динаміка – використання сценаріїв, що вимагають уваги користувачів та реакції в реальному часі;
- механіка – використання сценарних елементів, характерних для геймплея, таких як віртуальні нагороди, статуси, віртуальні товари;
- естетика – створення загального ігрового враження, що сприяє емоційній залученості користувача;
- соціальна взаємодія – широкий спектр технік, що забезпечують взаємодію користувачів, характерну для ігор.

У навчальному процесі гейміфікацію часто ототожнюють зі спорідненими термінами «гра», «навчання засноване на грі», але вони відрізняються та певними критеріями.

Так гра містить такі особливості:

- для розваги, може мати або не мати суворі правила;
- виграш чи програш – частина гри;
- гра первинна – досягнення вторинні;
- ігри зазвичай важко і дорого створювати;
- сюжет і його частини (сцени) – частина гри.

Навчання, засноване на грі (навчання через реальну гру):

- гра визначає навчальні цілі (об'єкти);
- програшу може і не бути, так як мета, це мотивація учня дійти до кінця навчальної програми (досягти навчальної мети);
- іноді сама гра є некритичним досягненням;
- ігри зазвичай важко і дорого створювати;
- зміст подібний сценам гри.

Гейміфікація:

- може бути набором завдань з ясними цілями і формами досягнень;
- програшу може і не бути, так як мета, це мотивація учня зробити певний дії та досягти навчальних цілей;
- можуть бути некритичні досягнення;
- дешевше і легше робити;
- ігрові елементи, наприклад, додаються в LMS чи іншу систему навчання, де міститься контент.

Гейміфікація навчання у початковій школі має ряд переваг порівняно з використання гри на уроках, оскільки надає учням право на здійснення помилок без страху бути висміяними чи покараними оцінкою, забезпечує виконання зворотного зв'язку, дозволяє учням простежити свій ріст у навчальній діяльності та виокремити власні досягнення, створює умови для практичної діяльності учнів та сприяє ефективному формуванню екологічних знань, умінь та навичок молодших школярів, виробленню правил поведінки в природі.

Гейміфікація базується на основі використання сучасних інформаційних технологій і допомагає

достукатися до сучасних дітей, які звикли грати в комп'ютерні ігри і спілкуватися в соціальних мережах. Вона давно і вдало використовується в маркетингу і керуванні персоналом, та найбільш цінною є в освіті, оскільки основною її метою стає залучення сучасного школяра до навчання, покращення результатів його навчальної діяльності з будь-якого предмету. Гейміфікація робить навчання молодшого школяра більш приємним і захоплюючим, оскільки зосереджує безліч точок мотивації – змагання, призові стимули, використання логічних завдань та подолання перешкод.

Застосування ігрофікації у навчанні - це спосіб створення викликів, які мотивують школярів долати труднощі, адже саме у цьому і є суть гри та ігрової свідомості. До того ж існує багата гама різноманітних технік, використовуваних дизайнерами в процесі створення ігор, і кожна з них потенційно здатна викликати у учнів потрібну реакцію, спонукати його до дії.

У сучасній освітній діяльності виділяють три рівні гейміфікації:

- використання в навчальному курсі системи балів, бейджів (які відзначають досягнення) і рейтинги учнів (лідерборди);
- додавання сюжету і атмосфери гри;
- подача навчальної інформації в поступовому режимі, відчутне ускладнення контенту від уроку до уроку, а також коли перехід до нової теми подається як величезний стрибок вперед;
- внутрішньо-системна взаємодія між користувачами, можливість миттєвого зворотного зв'язку та інтерактивні освітні відеоролики, де сюжет різниться в залежності від дій учня;
- розробка повноцінних освітніх ігор, які комбінують пізнання і розвагу [5].

Методика навчання української мови розглядає гейміфікацію як один із важливих методів навчання молодших школярів, який допомагає зробити цей процес цікавим, захопливим та результативним. Елементи ігрофікації можна застосовувати на різних етапах навчальної діяльності: як цілісний урок, як структурний елемент уроку або як кількаразове використання.

Відмінною особливістю гейміфікації є дозвіл на допущення помилки. Тобто діти можуть не боятися осуду та покарання за помилки, почувають себе вільно, отже, зникає страх перед неправильними діями, а на зміну йому приходить ініціативність та впевненість. Учень може самостійно обирати варіанти дій, що заохочує його до активної діяльності та формує почуття відповідальності за власні вчинки.

Поряд з цим практики висловлюються й думки щодо обережності застосування гейміфікації та критеріїв її ефективності. Наприклад, зазначається, що активне використання бейджів і лідербордів на заняттях майже завжди сильно загострює конкуренцію. Так, дух боротьби буде спонукати учнів швидше і краще робити завдання, але якщо хтось отримає результат, дуже далекий від лідерів списку, то за певних установок цей учень може впасти духом і вирішити, що навчатися немає сенсу. До того ж справжні навчальні програми, побудовані на гейміфікації мають містити в собі план (алгоритм) досягнення реальних навчальних цілей та змінювати поведінку школярів.

Отже, гейміфікація є одним із методів підвищення ефективності навчання, але вона не повинна бути першорядною, а скоріш факультативною. Ігрофікація є доволі ефективною для наочного визнання досягнень учня, організації змагань всередині навчального курсу, проектування змісту навчання, але не є основною.

Вважаємо, що гейміфікація не повинна відводити слухача вбік від запланованого результату – вона повинна допомагати досягти його. Часто використовуючи гейміфікацію розробники захоплюються самою механікою гри, забуваючи про поставлені цілі навчального курсу. Використання ігор допомагає виправити помилки, підвищити мотивацію. Додаючи ігрові елементи необхідно відразу перевіряти, чи допомагають вони учням поліпшити розуміння та подальше застосування отриманої інформації. Потрібно усвідомити, що головна мета застосування гейміфікації – зміна поведінки учнів в цілому, тобто гейміфікація потрібна не для розваг, а для підвищення ефективності навчального процесу. Даний метод не дає прямих відповідей на питання, але пропонує простір для спільного пошуку. Гейміфікація – це заклик до експериментів та дискусій.

Список використаних джерел

1. Бугайчук К. Л. Гейміфікація у навчанні: сутність, переваги, недоліки [Електронний ресурс] / К.Л. Бугайчук. Режим доступу: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1319/Гейміфікація_Бугайчук_2015.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Що таке гейміфікація [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://delo.ua/lifestyle/chto-takoe-gejmifikacija-i-kak-ona-pomogaet-rasshevelit-sotrudni-202074>
3. GamesvsGame-basedLearningvsGamification [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://goo.gl/F0nf7W>
4. Це вам не іграшки: темна сторона гейміфікації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://newtonew.com/discussions/gamification-dark-side>

5.Ткаченко О. Гейміфікація освіти: формальний і неформальний простір / О. Ткаченко // Актуальні питання гуманітарних наук. – 2015. – № 11.

УДК 373.3.091.313:37.091.33-027.22(043.2)

Немеш А.В., студентка II-У курсу;
керівник: Алмаші О.І., викладач педагогіки

ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Одним із головних завдань початкової школи, визначене в національній доктрині розвитку освіти є підготовка високоосвічених, творчих особистостей, які готові до постійного самовдосконалення та активної діяльності в швидкозмінних соціально-економічних умовах. Для цього у роботі з учнями необхідно щоб процес навчання був сконструйований із максимальним наближенням до запитів і їх можливостей. Найбільш дієвим засобом впровадження ігрових технологій, які дають змогу мобілізувати інтелектуальні сили учнів та активізувати самостійний пошук шляхів розв'язання нестандартних завдань. Водночас, гра допомагає визначити рівні інтелектуальних здібностей, уміння аналізувати, міркувати, комбінувати, погравати.

Питанням використання ігрових технологій навчання розкрито у працях багатьох українських і закордонних науковців, зокрема Л. Виготського, Д. Ельконіна, Я.-А. Коменського, Я. Корчака, А. Макаренка, М. Монтессорі, В. Сухомлинського, К. Ушинського, Ф. Фребеля.

Значний внесок у розроблення та впровадження нових педагогічних технологій у навчально-виховний процес школи досліджували А. Вербицький, М. Левін, О. Падалка, І. Підласий. Різні аспекти використання ігор та

ігрових технологій у навчально-виховному процесі розглядали Б. Нікітін, О. Приходько, О. Савченко, В. Коваленко, Г. Селевко.

Слід відзначити, що існують різні підходи до визначення поняття «ігрові технології». Зокрема, І. Дичківською ігрові технології визначаються як «ігрова форма взаємодії педагога і дітей, що сприяє формуванню вмінь розв'язувати завдання на основі компетентного вибору альтернативних варіантів через реалізацію певного сюжету [3].

Однак, Г. Селевко до поняття «ігрові педагогічні технології» включає досить широку групу методів і прийомів організації педагогічного процесу у формі різних педагогічних ігор. Педагогічна гра має чітко поставлену мету навчання і відповідний педагогічний результат, які можна обґрунтувати, виділити в явному вигляді та охарактеризувати навчально-пізнавальною спрямованістю

Отже, гра – це єдиний вид діяльності, коли процесу надається більше значення, ніж результату. Мотив гри полягає в самому процесі, який слугує результатом, а результат є проміжною ланкою процесу.

Варто акцентувати увагу на тому, що особливість навчальної гри як форми навчання полягає в тому, що вона досягає своєї мети непомітно для учнів, тобто не потребує ніяких способів насильства над собою. Тому для успішного керування іграми важливо вміти завоювати довіру вихованців. Це можливо в тому разі, коли педагог ставиться до гри серйозно, з інтересом, розуміє задуми дітей, їхні переживання, дає простір дитячій ініціативі, творчості [2].

Однак різноманітність та багатоваріантність ігор зумовлюють необхідність їх класифікації. Найбільш вдалою є класифікація ігор за Г. Селевком, а саме:

- за видом діяльності: фізичні, інтелектуальні, трудові, соціальні, психологічні;
- за характером педагогічного процесу: навчальні, тренувальні, контролюючі, узагальнюючі; пізнавальні, виховні, розвиваючі; репродуктивні, продуктивні, творчі; комунікативні, діагностичні, профорієнтаційні та інші;
- за характером ігрової методики: предметні, сюжетні, рольові, ділові, імітаційні, ігри-драматизації;
- за предметною сферою: математичні, хімічні, музичні, літературні, трудові, виробничі тощо;
- за видом ігрового середовища: без предметів, з предметами, комп'ютерні, телевізійні та інші.

Не підлягає сумніву, що ігри важливо проводити систематично й цілеспрямовано на кожному уроці, починаючи з елементарних ігрових ситуацій, поступово урізноманітнюючи їх у міру накопичення в учнів знань, формування вмій і навичок, розвитку логічного мислення, виховання кмітливості, самостійності, тобто таких якостей, інтелектуальної сфери, які характеризують творчу особистість.

Зміст навчальної гри має бути цікавим і значущим для її учасників, а всяке ігрове дійство повинно закінчуватись одержанням певного результату, що містить певну цінність, ґрунтується на знаннях, уміннях і навичках, набутих на уроках, та забезпечує можливість учням обирати раціональні й ефективні рішення, при цьому критично оцінювати себе й оточення [1].

Безумовно, важливим є постановка цілей при використанні ігор в практичній діяльності, а саме:

- гра сприяє інтелектуальному розвитку школярів;
- створює сприятливі умови для формування розвитку кожної дитини як особистості, розвитку її творчих здібностей;

- дає можливість здійснювати індивідуальний підхід до кожного учня, застосовувати індивідуальні засоби навчання;
- збільшується обсяг понять та уявлень, якими володіють учні;
- дає змогу організувати пізнавальну діяльність учнів;
- поглиблює засвоєні знання;
- здійснює перехід руху від поверхневого відображення, тобто пізнання лише самого явища, до розкриття законів і закономірностей цього явища;
- сприяє емоційно-психологічному розвитку.

Слід відмітити, що якщо педагог привчає дітей приймати завдання в повному обсязі й контролювати себе в процесі його виконання, то можна швидко виявити дітей зі зниженою навчуваністю і вчасно провести відповідну корекційну роботу [3].

Проте, захопившись грою, дитина не помічає, що вчиться, запам'ятовує нове, орієнтується у незвичайних ситуаціях, що поповнюється запас її понять, уявлень, розвивається фантазія. Ігрові елементи дають змогу вчителю зацікавити учнів і протягом досить тривалого часу підтримувати їхній інтерес до складних питань, властивостей і явищ, на яких у звичайних умовах зосередити увагу дітей не завжди вдається. Більше, ніж у будь-якій діяльності, у колективній грі проявляються особистісні якості кожного, формуються відносини з ровесниками.

Таким чином, використання ігрових технологій особливо доцільним є у роботі з учнями початкових класів. Саме для ефективності навчально-виховного процесу вчителям необхідно традиційні форми організації навчання комбінувати з ігровими технологіями. Ігрові технології на уроках допомагають вчителю активізувати й інтенсифікувати діяльність молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Алєндарь Н. Застосування ігрових технологій на уроках у початкових класах / Н. Алєндарь // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Л. Українки. – 2017. – №1 (350) – С. 6–10.
2. Ігнатенко М. Педагогічні ігри: класифікація, загальні вимоги, цілі / Р. Бишко, В. Гис, В. Гуменюк, Т. Гуменюк, М. Ігнатенко, Л. Красуцька, М. Медведєва, В. Слінчук, Г. Шлапак, Т. Шпакович // Завуч. – 2017. – №13 (607). – С. 22–31.
3. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>

УДК 373.091.313:37.014.3(043.2)

Сімакова В.С., студентка III-Ж курсу;
керівник: Синєвич І.С., викладач педагогіки

НАВЧАЛЬНО-ІГРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ НУШ

На сучасному етапі розвитку суспільства першочерговим завданням школи є виховання всебічно розвиненої особистості. Важлива складова цього завдання – боротьба за високу якість знань і вмінь учнів, формування навичок самостійної праці, виховання творчої особистості. Роль початкової школи в розв'язанні цього завдання вирішальна. У початкових класах закладаються основи знань, умінь і практичних навичок, необхідних для дальшого навчання, формуються моральні риси та якості, вміння дітей самостійно оволодівати знаннями, пробуджується інтерес до навчання, творчих пошуків. Важливим засобом ефективної навчальної діяльності у цьому віці залишається гра. Завдяки їй розвивається

психіка дитини, закладається фундамент для подальшого навчання.

Педагоги та психологи розглядають дитячу гру, як особливу форму відносин дитини з дійсністю. Адже, гра – форма діяльності в умовних ситуаціях, які спрямовані на створення й засвоєння людського досвіду, зафіксованого у соціальних діях, науці й культурі [4]. У грі як особливому виді людської практики відтворюються норми соціального буття й діяльності, інтелектуальний, емоційний та моральний розвиток особливості.

Дослідники висувають різні теорії й погляди на гру. Розробкою теорії ігор, з'ясуванням ролі, структури та їх значення для виховання й навчання дітей переймалися Л. Виготський, Д. Ельконін, О. Леонтьєв, Ж. Піаже. З поняттями ігрової діяльності та спілкування вчені пов'язують, важливе для розуміння розвитку дитини на межі дошкільного та молодшого шкільного віку, наукове поняття – зміни провідних видів діяльності. Це питання вивчалось А. Гебосом, Ю. Гільбухом, О. Запорожцем, М. Лісіною, Л. Мітієвою та ін.

Більшість досліджень цієї проблеми сфокусована на вивченні ігрових технологій у процесі навчання молодшого школяра. Тренди освітніх досліджень вказують на те, що зацікавленість вивчати вплив ігор на навчання зростає. Учні мають ставати інноваторами, для яких притаманні критичне мислення, креативність, співпраця й комунікація, а також навички у сфері інформації, медіа та технологій.

Ігрові технології – це дидактичні системи використання різноманітних ігор, під час виконання яких формуються уміння розв'язувати завдання на основі компромісного вибору (театралізовані, ділові та ролеві ігри, імітаційні вправи, індивідуальний тренінг; розв'язання практичних ситуацій і задач, комп'ютерні програми) [1, с. 32].

Так, основними елементами гри, що надають їй форму навчання і гри водночас, є навчальні та ігрові завдання, ігровий задум, правила, ігрові дії та їх результат. Мета гри – забезпечення переходу від пізнавальної мотивації до професійного зв'язку з появою потреби у знаннях та їх практичного застосування в умовах освітнього процесу.

Дидактична гра – це практична групова вправа з вироблення оптимальних рішень, застосування методів і прийомів у штучно створених умовах, що відтворюють реальні умови. Під час гри в учня виникає мотив, суть якого полягає в тому, щоб успішно виконати взятую на себе роль. Отже, система дій у грі виступає як мета пізнання і стає безпосереднім змістом свідомості школяра.

Варто зауважити, що основною метою гри є розвивати здібності школярів, формувати вміння приймати правильні рішення. В іграх виявляються особистість учня, його здібності та перспективи [3].

Дитяча творчість яскраво розкривається у сюжетно-рольовій грі, що пов'язана із ознайомленням з різноманітними професіями, де діти одночасно виступають і драматургами, і режисерами, і декораторами, й акторами. З цією метою можна провести гру «Юні будівельники», де учні будують будиночок, використовуючи в ньому свої знання з предмету. Спочатку зводять фундамент, згодом – стіни, дах, з рештою вставляють віконечко. Подобаються дітям і уроки-аукціони, на яких вони за свої знання можуть придбати різні речі. Актуальними являються і уявні подорожі літаком. На уроці діти виступають у ролі стюардес, екскурсоводів, командира корабля, імітують звуки літака.

Дуже важливим є те, що ігрові технології виявляють індивідуальні особливості, нахили здібності, інтелектуальні можливості учнів. Завдяки цьому

найефективніше формуються такі важливі для молодшого школяра уміння мислити логічно, робити самостійні висновки, доводити доцільність своїх ідей, уміння осмислювати новий матеріал, володіти усним мовленням, уміння чітко висловлювати свої думки, обґрунтовувати їх. А найголовніше, що ігрові технології розвивають творчі здібності, уяву, фантазію, потяг до знань, здатність аналізувати, узагальнювати, розвивають прагнення до морального удосконалення, навички колективного пошуку істини, бажання примножити свій інтелектуальний набуток. Виховують товариську, уміння брати до уваги думку інших, уміння працювати в колективі, відповідальність за доручену справу. Все це якнайкраще сприяє зміцненню колективу, розвитку сприйняття до класифікації, розвитку мовлення, довільної уваги і пам'яті, інтелектуальному зростанню, розвитку зацікавленості учнів до навчання, досягненню атмосфери успіху [3].

Саме тому використання ігрових технологій допоможе вчителю початкових класів досягти мети уроку шляхом зацікавлення учнів, будувати освітній процес так, щоб навчання давало радість, успіх, задоволення та сприяло зміцненню здоров'я кожної дитини, адже здоров'я дитини – запорука її успішності.

Для прикладу на уроках в початковій школі доречним є використання таких навчальних ігор з природними матеріалами, як:

1. Гра «Чарівний мішечок». Учитель наповняє «чарівний мішечок» природними матеріалами, а учні із заплющеними очима мають вибрати один предмет, назвати й описати його.
2. Гра «Настрій за кольором». Друг Каштанчик пропонує дітям вибрати із кольорової гами осінніх листочків колір, що відповідає настроєві учня й пояснити, чим він приваблює.

3. Гра «Допоможи Шишечці». Учитель говорить, що в майстерню Шишечки залетів злий Вітер усі природні матеріали, необхідні для виготовлення аплікації. Учнім потрібно знайти серед матеріалів, заздалегідь розкладених на парті, саме ті, з яких можна виготовити аплікацію.

4. Гра «Відгадай насінинку». Вчитель заздалегідь виглядає картки з природними матеріалами (насінням). Учні заплющують очі, а тим часом педагог підходить до кожної парти й діти на дотик відгадують, що це за насіння, де його можна використати в аплікації.

5. Гра «Передай добре слово». Педагог, попередньо виготовивши іграшку, пропонує передавати її з рук у руки й побажати щось приємне один одному.

6. Гра «Я дизайнер». Учитель пропонує вихованцям об'єднатися у групи й уявити себе дизайнером. Потім кожна група отримує аркуш паперу та кольорові олівці. Учнім потрібно створити емблему до морозива. Пофарбувати над її оригінальною презентацією [2, с. 29].

Отже, сучасні умови освіти характеризуються гуманізацією навчального процесу, використанням нових підходів навчання та виховання молодших школярів. Саме гра охоплює рух, мислення, нову інформацію, новий досвід, комунікацію, працю, розваги, дотримання правил, вона – середовище для розвитку фізичного, розумового, суспільного розвитку молодшого школяра. Гру не можна залишати за порогом школи. Використання ігор, цікавих і улюблених героїв, дає змогу міцніше формувати і закріплювати позитивне ставлення до навчальної праці.

Список використаних джерел

1. Гра в початковій школі: навч. посіб. / уклад. О.М. Ворожейкіна. – Х.: Основа, 2009. – 191 с.

2. Запорожцева Н. Ігрові навчальні технології / Н. Запорожцева // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 12. – С. 28–32.
3. Кукшин В. Ігрофікація та освітні ігри для розвитку спільнот. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gameblog.woc.org.ua/igrovi-tehnologiyi-v-osvitnomu-shkilnomu-protsesi/>
4. Яворська Г.П. Використання розвивальних ігор як засіб розвитку у дітей молодшого шкільного віку пізнавальних здібностей.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://urok-ua.com/vikoristannya-rozvivvalnih-igor-yak-zasib-rozvitku-u-ditey-molodshgo-shkilmogo-viky-piznavalnih-zdibnostey/>

УДК 373.3.091.313:004 (043.2)

Скиба В.М., студентка II-У курсу;
керівник: Алмаші О.І.,
викладач педагогіки

ВИКОРИСТАННЯ ІКТ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Невід’ємна частина нашого життя сьогодні – це використання нових інформаційних технологій. Значний потік нової інформації, застосування комп’ютерних технологій у різних галузях, поширення електронних іграшок та ігрових приставок дуже впливають на сприйняття дитиною навколишнього світу і процес виховання в цілому. Тому, пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують удосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти, підготовку підростаючого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві.

Слід зауважити, що у Концепції «Нова українська школа» чітко сформульовано 10 ключових

компетентностей цілої життєвої освіти. Серед них інформаційно-цифрова, яка передбачає впевнене і водночас критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією, основи програмування, медіа-грамотність, алгоритмічне мислення, розуміння етики роботи з інформацією [3].

Усі ці широкомасштабні інновації обумовлені вимогами часу, формуванням нової моделі конкурентоздатного випускника, адже інформаційна цивілізація потребує людину, яка не лише добре обізнана, але й спроможна оптимально орієнтуватися в потоці нової інформації, вибрати з неї потрібну й оперативно застосовувати її на практиці, а також людину, здатну творчо розв'язувати будь-які життєві проблеми.

Питання використання інформаційно-комп'ютерних технологій у навчальному процесі початкової школи розкрито в роботах вітчизняних та зарубіжних дослідників В. Варченко, М. Гольцмена, М. Жалдака, Д. Клементса, М. Левшина, Н. Макарової, Т. Оппенгеймера, С. Пейперта, Ф. Ривкінд, Л. Фуксон; К. Хохманата інших.

Слід відзначити, що сучасне реформування освіти кардинально відрізняється від усіх попередніх реформ. Удосконалення навчально-матеріальної бази закладу загальної середньої освіти – одна з головних умов підвищення рівня навчально-виховного процесу. Якщо говорити про початкову школу, впровадження інформаційно-комп'ютерних технологій у навчально-виховний процес приєє переходу від механічного засвоєння учнями знань до формування вмій і навичок самостійно здобувати знання.

Інформаційно-комунікаційна технологія навчання (ІКТ) – це сукупність методів і технічних засобів реалізації

інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж і засобів забезпечення ефективного процесу [2, с.113].

Варто акцентувати увагу на тому, що інформаційні технології навчання молодших школярів дають змогу здійснити поступовий перехід від основного виду діяльності дитини дошкільного віку – гри, ігрових вправ – до навчальних вправ та задач. Більшу частину навчального часу діти проводять за своїми улюбленими комп'ютерними навчальними іграми, які мають високу наочність завдяки широкому використанню малюнків, динамічних зображень, анімацій і звукового супроводу. Такі заняття викликають в дітей емоційний підйом, навіть невстигаючі учні охоче працюють з комп'ютером, а невдалий хід гри внаслідок пробілів у знаннях спонукає частину з них звертатися за допомогою до вчителя або самотійно отримувати знання у процесі гри.

Неменш важливим є те, що комп'ютер дає можливість сильним учням ознайомитися з новим матеріалом самотійно, виконати завдання підвищеної складності, учням з нижчим рівнем підготовки або інтелектуальної діяльності засвоювати навчальний матеріал, працюючи в індивідуальному темпі, учням, які пропустили декілька уроків – можливість ліквідувати прогалини [2, с. 114].

Слід відмітити, що такий метод навчання дуже привабливий і для вчителів, так як допомагає їм краще оцінити здібності й знання дитини, зрозуміти його, шукати нові, нетрадиційні форми й методи навчання. Проте урок з використанням комп'ютерів не є полегшеним для вчителя, скоріше навпаки, але надзвичайно важливо, що ефективність такого уроку значно перевищує звичайний.

Не підлягає сумніву, що застосування нових інформаційних технологій у традиційному початковому навчанні дозволяє диференціювати процес навчання

молодших школярів з урахуванням їх індивідуальних особливостей. Успішність значною мірою залежить від мети використання ІКТ у навчальному процесі, якості й можливостей програмного забезпечення та від того, яке місце посяде комп'ютер у системі дидактичних засобів [4, с.38].

Водночас, при плануванні уроків з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій слід враховувати:

- наявність комп'ютерного та мультимедійного обладнання;
- наявність програмно-методичного комплексу до підручника, що відповідає діючій програмі;
- готовність учнів до сприйняття матеріалу з використанням комп'ютера;
- можливості учителя й учня використовувати комп'ютерні технології поза класом [1, с.6].

Однак, при використанні інформаційно-комп'ютерних технологій слід врахувати такі основні гігієнічні принципи забезпечення здоровозбережувального освітнього середовища:

- створення оптимальних умов та гігієнічно доцільне розміщення комп'ютерної техніки в навчальних кабінетах;
- наявність спеціального обладнання та меблів, призначених для комп'ютерної техніки відповідно вікових особливостей користувачів;
- гігієнічне нормування всіх чинників, що виникають при роботі комп'ютерної техніки і можуть змінювати внутрішнє навчальне середовище;
- визначення норм тривалості безперервної роботи учнів на персональних комп'ютерах залежно відвіку і вихідного стану здоров'я дітей;
- психо-гігієнічна експертиза навчальних комп'ютерних програм;

- виховання дітей у напрямку засвоєння гігієнічної культури користування комп'ютерною технікою [2, с.115].

Використання інформаційних технологій на уроці є потужним мотиваційним стимулом. Але в той же час, необхідно розуміти, що збільшення часу безпосередньої роботи за комп'ютером молодшого школяра ініціює низку негативних наслідків: перезбудження нервової системи, втому очей, статистичне напруження м'язів спини і шиї, загальну стомлюваність організму. Тому, якою б привабливою не була навчальної діяльність з використанням комп'ютера на уроці, необхідно суворо дотримуватися встановлених санітарних норм.

Таким чином, використання інформаційно-комп'ютерних технологій дають змогу:забезпечити зворотний зв'язок у процесі навчання; зробити навчання більш інтенсивним, головне, ефективним за рахунок реалізації можливостей мультимедіа навчальних систем до дієвого і наочного подання навчального матеріалу; підвищити унаочненість навчального процесу; забезпечити пошук інформації із різноманітних джерел; індивідуалізувати навчання для максимальної кількості дітей з різними стилями навчання і різними можливостями сприйняття; моделювати досліджувані процеси або явища;організувати колективну й групову роботи;здійснювати контроль навчальних досягнень; створювати сприятливу атмосферу для спілкування.

Список використаних джерел

1. Дегтярьова В.Р. Розвиток творчих здібностей учнів шляхом використання ІКТ на уроках у початковій школі / В.Р. Дегтярьова // Сучасний погляд. – 2017. – №10–11 (482-482) – С. 6–10.

2. Колток Л. Використання ІКТ на уроках як одна із складових модернізації початкової школи / Л. Колток // Молодь і ринок. – 2015. – №9 (128). – С. 112–116.
3. Концепція Нової української школи. [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <https://www.kmu.gov.ua>
4. Шаповалова І. Використанні ІКТ у початковій школі / І. Шаповалова // Творча лабораторія вчителя. – 2013. – №1. – С. 38–39.

РОЗДІЛ VI. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТА ВИХОВАТЕЛІВ

УДК 159.99+301.85:15

Барта Н.-Б. Я., студентка III-Б курсу;
керівник: Мішкулинець О.О.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних
дисциплін

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВПЛИВ КОМП'ЮТЕРНИХ ІГОР НА ОСОБИСТІСТЬ ДИТИНИ

Сучасні інформаційні технології виконують функції не лише в якості засобів передачі інформації, а відіграють особливу роль у створенні особливого соціокультурного середовища. І в це особливе середовище втягуються діти, а відповідно проблема взаємодії дитини та комп'ютерного середовища набуває все більшого значення. Одним з головних компонентів цього середовища є комп'ютерні ігри.

Зростання рівня захопленості комп'ютерними іграми дітьми молодшого шкільного віку обумовлює необхідність більш глибокого дослідження зазначеної проблеми. У зв'язку з цим особливо актуальним виглядає аналіз особливостей стосунків дітей молодшого шкільного віку з віртуальною реальністю комп'ютерних ігор та особливостей їх функціонування в житті дитини [3, с.182].

Популярність комп'ютерних ігор серед дітей молодшого шкільного віку та їх широке розповсюдження підтверджує відомі положення про особливу роль гри в даному віці. Більш того, в молодшому шкільному віці гра

має виключне значення для соціалізації дитини та оволодіння навичками міжособистісного спілкування.

Слід зазначити, що в останні роки було проведено ряд досліджень, присвячених вивченню проблематики впливу комп'ютерних ігор на особливості розвитку особистості, їх емоційний зміст, соціальну адаптацію дитини та пізнавальний розвиток (Л.О. Богуславська, В.М. Бондаровська, Л.О. Кондратенко, А. Ю. Коркіна, Н.В. Морзе, В.В. Рубцов, К.В. Щедріна). Дослідники, серед ефектів впливу комп'ютерних ігор на дитину, виділяють звикання, засвоєння стереотипів агресивної поведінки, статево-рольових стереотипів та вплив на особливості характеру гравців, їх емоціональність. Зупинимось більш детально на даних аспектах [1, с.198].

Дослідження проблеми комп'ютерних ігор пов'язано з їх широким розповсюдженням та перетворення їх в основну форму дозвілля дітей. У дослідженні М. Гриффітса (1988) було виділено два типи мотивів звернення дітей до комп'ютерних ігор. Гравці першого типу грають заради насолоди від самої гри і заради результатів гри, задоволення мотивів досягнення успіху, можливого суперництва з іншими гравцями. Гравці даного типу мотивації поєднують гру з іншими видами діяльності, дитина нормально спілкується з оточуючими, а до комп'ютерних ігор звертається під час дозвілля чи відпочинку.

У другого типу гравців мотивацією гри стає занурення в ігровий світ. У цьому випадку причиною надмірного захоплення комп'ютерною грою може бути нездатність дитини долати проблеми повсякденного життя, навчання, складні відносини з батьками та однолітками - в таких випадках гра є формою реагування на стреси, способом втечі від реальності, проявом відчуття безпорадності. Комп'ютерна гра для такої дитини є

основним видом діяльності, гравець втрачає зацікавленість іншими справами. Така дитина потребує особливої уваги з боку батьків, вчителів, психологів [2, с.97].

Водночас, найбільш широко досліджуваною сферою впливу комп'ютерних ігор на дитину є виражена агресивність змісту багатьох ігор. Ігри, які оцінюються дослідниками як ті, що містять сцени насильства, виявлення агресії та жорстокості, як правило, займають лідируючі позиції у списках рейтингів найбільш популярних ігор. Більшість вчених звертають увагу на наявність прямого зв'язку між змістом комп'ютерної гри та рівнем агресії у подальшій вільній грі дитини. Причому цей вплив зростає при можливості гравця керувати діями героя, як зазначає Д.А. Фарбер [4, с.16].

Дослідник Церковний А., говорячи про залежність дитини від комп'ютерної гри, використовує термін - аддикт та аддикція. Автор звертає увагу, що ігрові аддикти постійно знаходяться у стані фрустрації та зниженого настрою в реальному світі, а у процесі гри переважають позитивні емоції. Зазначені емоції, що супроводжуються підняттям настрою, бувають, за словами і самих аддиктів, також в ситуації «передчуття» комп'ютерної гри. Але після гри, тобто після виходу з віртуального світу, настрої знову погіршуються, швидко повертаючись на початковий рівень, залишаючись на ньому до наступного «входження» у віртуальний світ. Зниження настрою при закінченні гри пояснюється самими причинами ігрової потреби - втеча від реальності та прийняття ролі [5, с.149].

Досліджуючи проблему впливу комп'ютерних ігор, Я.М. Жарков, Л.Ф. Компанцева, В.В. Остроухов, В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Є.Д. Скулиш зазначають, що при виборі комп'ютерної гри діти надають перевагу іграм з агресивними сюжетами; мотиви звернення до ігор поділяються на мотив власного задоволення та мотив втечі

від реальності; частіше зазначається вплив комп'ютерної гри на рівень дитячої агресивності [2, с.184].

Окрім зазначених характеристик комп'ютерних ігор, необхідно проаналізувати ті особливості гри, котрі мають вплив на емоційний стан дитини, зокрема на рівень тривожності. Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для розвитку емоційно-вольової та інтелектуальної сфери особистості. Тому серед положень, на котрих наголошують автори, нашу увагу привернули саме ті, що безпосередньо впливають на розвиток зазначених функцій. А саме: внаслідок надмірного захоплення комп'ютерною грою настає збідніння міжособистісних контактів, потреба в спілкуванні з однолітками зникає, а разом з цим і зникають навички спілкування [1, с.192].

Захоплення дітей комп'ютерними іграми відіграє особливу роль у соціальному розвитку дітей молодшого шкільного віку, бо саме в цей віковий період формуються та удосконалюються навички міжособистісного спілкування та взаємодії. Тому, якщо захопленість комп'ютерною грою переважить бажання в спілкуванні з однолітками, ці навички будуть втрачені. У свою чергу, це призведе до напруження при взаємодії з однокласниками, вчителями, батьками, що ще більше загострить бажання дитини зануритись у комп'ютерну гру, адже там «спілкуватись» зі своїм героєм значно простіше. З часом захопленість комп'ютерною грою може перерости в справжню хворобу, а це означає, що шкідливість впливу комп'ютерної гри на особистість обумовлюється ступінню захопленості комп'ютерною грою.

Зауважимо, що для дітей молодшого шкільного віку головним у грі є її завершеність, на думку Н.Й. Гуткіної, саме тому діти даної вікової категорії обирають для гри ті некомп'ютерні ігри, в яких можна отримати певний

результат - настільні ігри «Монополія», «Менеджмент», інтелектуальні - шахи, шашки та навіть карточні ігри.

Такі ігри дають можливість дитині отримати результат та удосконалювати власні можливості. Традиційні ігри з однолітками чи з дорослими сприяють гармонізації емоційного стану дитини, удосконалюють навички міжособистісного спілкування, допомагають розвивати інтелектуальні та морально-етичні якості. До того ж в ході гри у дитини формується прагнення досягти успіху та отримати кращий результат.

На противагу цьому, комп'ютерна гра складається з такої кількості етапів та періодів, що для дитини стає практично неможливим досягнення бажаного результату, внаслідок чого виникає напруження, тривожність, що примушує дитину постійно подумки повертатися до улюбленої гри, прагнути дістатися фіналу гри та отримати те задоволення, котре отримують діти від традиційних ігор з однолітками.

Однією з головних функцій традиційної гри є прийняття ролі гравцем. У комп'ютерній грі прийняття ролі має суттєві відмінності від традиційної гри. По-перше, не в усіх іграх взагалі присутня реальність соціальних відносин. А по-друге, навіть у тих іграх, де передбачена можливість ролі, послідовність ігрових дій наперед відома, задана у програмі гри [3, с.185].

Разом з тим, для виявлення можливості прийняття ролі, на нашу думку, важлива позиція, в якій опиняється гравець відносно ситуації, яким чином він бачить те, що відбувається. Комп'ютерні технології дають можливість зображення ситуації очима героя, гра ніби від першої особи, так і збоку - «від третьої особи». Погляд на дії героя збоку, об'єктивація поведінки повинні сприяти його усвідомленню і давати можливість ідентифікації з героєм, прийняття ролі. Навпаки, розчинення в ситуації,

відсутність, відсторонення «Я» не сприяють виникненню ролі. В умовах злиття «Я» та ролі не виникає і усвідомлення себе, особливостей своєї поведінки, проявів «Я» у грі [4, с.27].

Треба відмітити, що більшість комп'ютерних ігор не задають ролі або провокують варіант «злиття» «Я» та ролі (найкращий приклад - стимулятори). І тільки поява у грі іншої людини або навіть супротивника створює можливість для появи власної рольової поведінки. А значить, індивідуальна комп'ютерна гра не може замінити традиційну сюжетно-рольову гру у розвитку дитини і тому не виконує функцій, які притаманні традиційній грі.

Таким чином, введення комп'ютерної гри в життя дитини має неабиякий вплив на емоційний стан та розвиток дитини. Надмірне захоплення комп'ютерними іграми призводить до емоційного напруження, підвищення рівня тривожності дитини та може стати на заваді гармонійному розвитку емоційно-вольової сфери дітей молодшого шкільного віку. Тому взаємодія дитини з комп'ютером повинна бути обмежена і не може відбуватись за рахунок традиційних форм дитячої діяльності, учбової, ігрової та творчої.

Список використаних джерел

1. Бугайова Н. М. Психологічні проблеми Інтернет-адикції в умовах використання телекомунікаційних технологій // Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі: психолого-педагогічні аспекти. – Київ, «Педагогічна думка», 2015. – С.192–222.
2. Історія інформаційно-психологічного протиборства: підруч. / Я.М. Жарков, Л.Ф. Компанцева, В.В. Остроухов, В.М. Петрик, М.М. Присяжнюк, Є.Д.Скулиш; за заг. ред. д.ю.н., проф., засл. юриста України Є.Д. Скулиша. – К.: Наук. –вид. відділ НА СБ України, 2016. – 212 с.

3. Сучасні технології та засоби маніпулювання свідомістю, ведення інформаційних війн і спеціальних інформаційних операцій: навч. посіб. / В.М. Петрик, О.А. Штоквиш, В.І. Полевий та ін. – К.: Росава, 2016. – 208 с. – Бібліогр.: С. 182–187.
4. Фарбер Д.А. Молодший школяр: розвиток мозку і пізнавальна діяльність / Д.А.Фарбер. – М.: Вентана–Граф, 2012. – 32 с.
5. Церковний А. Аспекти формування Інтернет залежності / А. Церковний // Соціальна психологія. – 2014. №5 (7). – С. 149–154.

УДК 37.091.313:004(043.2)

Вовчук Н.О., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Білик О.В.,
викладач методики образотворчого мистецтва,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Бурхливий розвиток програмно-технічних засобів створення, збереження й обробки інформації у світі дедалі швидше змінює орієнтації сучасного суспільства. Входження інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ) у різні сфери діяльності людини не оминає й галузь освіти. У зв'язку з цим особливого значення набуває переорієнтація мислення сучасного педагога на усвідомлення принципово нових вимог до його діяльності, готовність використовувати інформаційно-комунікативні технології як допоміжний навчальний ресурс.

Національною доктриною розвитку освіти України в ХХІ столітті та іншими офіційними документами передбачається забезпечення ефективного впровадження й використання ІКТ на всіх освітніх рівнях усіх форм навчання.

Зараз в Україні йде становлення нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий інформаційно-освітній простір. Цей процес супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці освітнього процесу, пов'язаними із внесенням коректив у зміст технологій навчання, які повинні бути адекватними сучасними технічними можливостями і сприяти гармонійному входженню дитини в інформаційне суспільство. Комп'ютерні технології покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність. Тому рівень комп'ютеризації разом з кадровим і методичним забезпеченням навчального процесу є вирішальним показником оцінювання [4, с. 3-4].

Інформаційно-комунікативні технології – сукупність методів, виробничих процесів і програмно-технічних засобів, інтегрованих з метою збирання, обробки, зберігання, розповсюдження, демонстрації та використання даних в інтересах їх користувачів [3, с. 7].

Будь-яка **педагогічна технологія** - це інформаційна технологія, оскільки основу технологічного процесу навчання складає отримання і перетворення інформації [4, с. 5].

Інформаційні технології в освіті – технології навчання, виховання, наукових досліджень і управління, засновані на використанні обчислювальної та інформаційної техніки і спеціального програмного, інформаційного та методичного забезпечення [2, с.24].

Інформатизація освіти (ІО) – це сукупність взаємопов’язаних організаційно-правових, соціально-економічних, навчально-методичних, науково-технічних, виробничих та управлінських процесів, спрямованих на задоволення інформаційних, обчислювальних і телекомунікаційних потреб учасників навчально-виховного процесу, а також тих, хто цим процесом керує та його забезпечує [1, с. 52].

Матеріальною основою інформаційних технологій, за допомогою яких здійснюється збирання, збереження, передача та обробка інформації є програмно-технічні засоби, що використовують відповідні програмні продукти.

Програмний продукт – набір комп’ютерних програм, які використовуються для розв’язання певного класу задач на ЕОМ.

Інформаційні технології характеризуються такими категоріями:

- предметом (об’єктом);
- метою процесу є збирання даних;
- засобами здійснення процесу є програмні, апаратні та програмнообчислювальні комплекси;
- процеси обробки даних поділяються на операції відповідно до заданої предметної області;
- керувати процесом мають особи, які приймають рішення;
- критеріями оптимізації процесу є своєчасність доставки інформації користувачу, її надійність, достовірність, повнота.

Необхідно зазначити, що програмні засоби, що використовуються в інформаційних технологіях мають широкі функціональні можливості, розвинутий користувацький інтерфейс, а також можуть використовуватися самостійно у вигляді інформаційних технологій [1, с. 53].

Використання інформаційних технологій в освіті потребує фундаментальної комп'ютерної підготовки, що несе в собі значний мотиваційний компонент. Комп'ютер надає вчителю можливість здійснення індивідуалізації та диференціації навчання. Сам же комп'ютер виступає в ролі доброзичливого інструктора-машини. Крім того, комп'ютер гарантує конфіденційність, користувач має можливість бачити свої помилки, здійснювати відповідне їх коригування, бачити свої результати. При цьому самооцінка учня не знижується, а на уроках створюється психологічно комфортна атмосфера.

Використання комп'ютерних інформаційних технологій забезпечує інтерактивність навчання, яке здійснюється за рахунок прямого та зворотного зв'язку з тими, хто навчається, під час виконання вправ, лабораторних і практичних робіт. Ураховуючи те, що учні самі визначають темп роботи, відкривається можливість здійснення індивідуального навчання для кожного бажаючого. Вирішальним фактором якісного успішного використання інформаційних технологій у навчальному процесі є готовність і здатність вчителів упроваджувати інформаційні технології в навчальний процес, засвоювати засоби інформаційних технологій і відповідні методики їхнього використання в навчальному процесі. Найбільшого поширення у навчальному процесі набули мультимедійні технології (мультимедіа від англ. multi – багато, media – середовище), які є одним з найбільш перспективних і популярних педагогічних інформаційних технологій. Вони дозволяють створювати цілі колекції зображень, текстів і даних, що супроводжуються звуком, відео, анімаціями, іншими візуальними ефектами (Simulation); включають в себе інтерактивний інтерфейс та інші механізми управління[1, с. 54-55].

Основні шляхи застосування інформаційних технологій в освіті:

- створення педагогічних програмних засобів (ППЗ);
- застосування інформаційно-комунікаційних технологій під час здійснення проєктивного і дослідницького навчання;
- застосування мультимедійних засобів навчання;
- розробка дистанційних курсів;
- застосування інформаційних технологій в управлінні навчальним закладом;
- використання засобів Інтернету з метою пошуку інформації, розробки програмно-методичного забезпечення навчальних закладів, професійного і психологічного консультування;
- створення Web-сайтів навчальних закладів;
- здійсненні профорієнтаційної роботи в закладах освіти;
- розробка і використання контролюючих програмних продуктів;
- створення електронних бібліотек, медіа тек [2, с. 24].

Комп'ютер для педагогів може стати потужним технічним засобом навчання учнів. Використання комп'ютера дозволить розширити можливості педагога, створити базу для залучення учнів до комп'ютерних навчальних програм. На сьогоднішній день комп'ютерні програми, ігри, завдання у своїй роботі можуть застосовувати всі педагогічні працівники. У багатьох іграх та програмах присутні елементи новизни, сюрпризної незвичності, в них використовуються засоби заохочення, що так любляють діти. Застосування комп'ютерів, мультимедіа та інформаційних технологій у якості дидактичних засобів використовується для підвищення мотивації та індивідуалізації навчання, розвитку творчих здібностей учнів та для створення благополучного емоційного фону. Використання мультимедіа у навчанні не тільки збільшує

швидкість передачі інформації учням та підвищує рівень її засвоєння, а й сприяє розвитку таких процесів як увага, пам'ять, мислення, уява, мовлення [4, с.14].

Використання інформаційних технологій надає можливість реалізувати такі педагогічні цілі:

- розвиток особистості, підготовка її до життя в інформаційному суспільстві;
- розвиток мислення;
- естетичне виховання;
- розвиток комунікативних здібностей;
- формування вмінь приймати оптимальні розв'язки;
- розвивати вміння здійснювати експериментально-дослідницьку діяльність;
- формування інформаційної культури, вміння обробляти інформацію [1, с.57].

До негативних аспектів застосування інформаційних технологій відносять:

- персональний комп'ютер призводить до ізоляції учнів;
- не може вести справжній діалог, тобто „не розуміє” аналогій та метафор;
- не може пояснити учневі, чому той відчуває труднощі під час оволодіння матеріалом;
- не може надихати або бути моделлю для наслідування;
- не може допомогти при вивченні неточних дисциплін, до яких не можна застосувати формальні правила і процедури (філософія, релігія, соціологія і т.д.) [2, с. 25].

Отже, систематичне включення інформаційно-комунікаційних технологій в освітній процес забезпечить формування і розвиток інформаційно-комунікаційної культури педагогічних працівників та вихованців. У науковій літературі поняття «інформаційно-комунікаційна культура особистості» розглядається як комплекс понять, уявлень, знань, умінь і навичок, які формують в особистості певний стиль мислення, що дозволить їй

ефективно використовувати інформаційно-комунікаційні технології в будь-якому виді пізнавальної або творчої діяльності.

Список використаних джерел

1. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. – Львів : Вид-во «СПОЛОМ», – 2012. – 502 с.
2. Кадемія М.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : навчальний посібник / М. Ю. Кадемія, І. Ю. Шахіна– Вінниця, ТОВ «Планер». – 2011. – 220 с.
3. Швачич Г.Г. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник / Г.Г. Швачич, В.В. Толстой, Л.М. Петречук, Ю.С. Іващенко, О.А. Гуляєва, О.В. Соболенко. – Дніпро: НМетАУ, 2017. – 230 с
- 4.<https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-v-navchalno-vihovnomu-procesi-55148.html>

УДК373.3.091.313:004(043.2)

Грицько К.В., студентка І-Б курсу;
керівник: Синевич І.С.
викладач педагогіки, спеціаліст І категорії

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Сучасне суспільство характеризується глобальним процесом інформатизації, стрімким переходом на новий етап розвитку – інформаційне суспільство. У зв'язку з цим, серед основних стратегічних цілей розвитку інформаційного суспільства в Україні визначено

забезпечення комп'ютерної та інформаційної грамотності підрастаючого покоління, насамперед шляхом створення системи освіти, орієнтованої на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у формуванні всебічно розвиненої особистості.

Широке застосування комп'ютерних технологій в освіті поступово, але досить впевнено, стає найважливішою деталлю освітнього процесу в початковій школи. Адже інформатизація початкової школи відіграє важливу роль для досягнення мети сучасної освіти та формування інформаційної культури дитини ХХІ століття.

Висвітлення проблем, пов'язаних із використанням сучасних інформаційних технологій у освітньому процесі початкової школи, розкрито в роботах вітчизняних та російських дослідників В.І. Варченко, М.К. Гольцмена, М.І. Жалдака, М.М. Левшина., Н.В. Макарової, Ф.М. Ривкінд, Л.М. Фуксон; зарубіжних дослідників Д.Г. Клементса, Т. Оппенгеймера, С. Пейперта, К. Хохманата ін.

Через прискорений розвиток всіх сфер життєдіяльності інформаційні технології розглядаються як потужний засіб навчання. Їх використання в освітньому процесі допомагають учням пристосуватися до життя в сучасному інформаційному просторі та опанувати інформаційну культуру.

ІКТ дає змогу покращити освітній процес, зробити його більш цікавим, наочним і динамічним, а також сприяє розвитку навичок роботи з інформацією та її комунікативні здібності молодших школярів. Варто наголосити, що використання ІКТ забезпечує швидке і міцне опанування учнями навчального матеріалу, розвиток їх пізнавальних здібностей, особистісних якостей, шляхом посилення пізнавальної активності школярів.

Зазначимо, що використання ІКТ – це процес підготовки і передачі інформації за допомогою комп'ютерних технологій. З огляду на це, ІКТ розуміється як сукупність педагогічних методів і технічних засобів, спрямованих на реалізацію навчальної мети шляхом використання інформаційних технологій на основі комп'ютерних мереж, що максимально забезпечує ефективність освітнього процесу [4].

Запровадження інформаційно-комунікаційних технологій у початковій школі – необхідність сьогодення, оскільки більшість дітей ознайомлюються з комп'ютером набагато раніше, ніж це їм може запропонувати школа. Необхідно враховувати, що до школи приходять нові покоління дітей, які живуть в інформаційному, динамічному, емоційно-напруженому середовищі. Тому, доречним є наголосити на умовах, які створюють нове інформаційно-комунікаційне освітнє середовище. Основними такими умовами є: еволюція сучасної освіти, інформатизація навчання, масова комп'ютеризація закладів освіти, постійна модернізація комп'ютерної техніки, розвиток комп'ютерних мереж, розширення персональної комп'ютеризації суспільства, збільшення обсягу програмних продуктів, розрахованих на застосування в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти.

Також за допомогою інформаційно-комунікативних технологій школярі навчаються пошуку нової інформації та практичних способів роботи з нею, опановують комп'ютерну грамоту, в результаті чого підвищується мотивація засвоєння знань учнями, збільшується їх активність в освітньому процесі, а також в молодших школярів розширюються можливості для самореалізації.

ІКТ використовують в усіх видах урочної й позаурочної діяльності, починаючи з 1-х класів, при цьому розширюючи можливості освітнього процесу,

забезпечуючи нові шляхи подачі інформації, даючи можливість для випробовування власних ідей і проєктів, для вивчення й викладання предметів у початкових класах (математики, української мови, читання та ін.).

Необхідно звернути увагу і на зміну ролі вчителя в інформаційному середовищі – він стає провідником в інформаційний світ. Сьогодні учитель перестав бути основним джерелом знань для учнів, які отримують значний обсяг інформації в інформаційно-комунікаційному середовищі, створеному телебаченням, відеофільмами, комп'ютерними програмами й іграми, Інтернет, різноманітною навчальною літературою тощо. Це вимагає від сучасного вчителя здатності орієнтуватися у численних змінних потоках інформації, критично ставитись до неї, мати змогу створювати, обробляти та передавати необхідну інформацію, постійно самовдосконалюватись в особистісному та професійному плані відповідно до вимог розвитку сучасного суспільства.

Застосування інформаційно-комунікативних технологій допомагає вчителю підготуватися до уроків; в оформленні документації; під час перевірки знань на уроці; у налагодженні спілкування з батьками учнів; під час обміну з колегами досвідом роботи, власними методичними надбаннями, обговорення з ними питань про навчання і виховання школярів; під час демонстрації дослідів, процесів, таблиць; у проведенні різноманітних вікторин та ігор; в одержанні й упорядкуванні необхідної інформації тощо.

Тож, переконуємося, що застосування ІКТ на уроках в початковій школі полегшує роботу вчителя, а навчання дітей робить більш цікавим і ефективним.

Проте в підготовці до уроку з використанням сучасних комп'ютерних технологій, вчитель повинен ретельно відбирати необхідний навчальний матеріал

дотримуючись основних принципів навчання, а саме: доступності, науковості, диференційованості, систематичності та послідовності навчання та ін. Зауважмо, що комп'ютер не може замінити вчителя, а тільки допомагає йому в освітньому процесі.

Сучасний урок з використанням ІКТ спрямований на пізнання навколишнього світу. Важливими його завданнями є забезпечення засвоєння основних математичних, мовних, природничих понять і термінології; формування здатності використовувати набуті знання та вміння; розвиток математичних, мовних, логічних, художніх здібностей, творчого потенціалу особистості; збагачення емоційно-естетичного досвіду, розвиток універсальних якостей творчої особистості; виховання різнобічних інтересів, смаків і потреб. Кожен із таких уроків є сукупністю малюнків, світлин, анімацій, відеофрагментів, текстових пояснень, звукового супроводу, тестових запитань тощо [1, с. 22].

Проте застосування комп'ютера у практиці навчання молодших школярів ґрунтується на обов'язковому дотриманні ряду вимог, серед яких: вимоги до влаштування й обладнання комп'ютерних класів; вимоги до організації роботи молодших школярів з комп'ютером; ергономічні вимоги до прикладних програмних засобів, орієнтованих на учнів молодшого шкільного віку; вимоги до змісту навчального матеріалу в електронному ресурсі [3, с. 50].

Грамотне використання будь-яких засобів інформаційно-комунікативних технологій на уроках тягне за собою розвиток особистості дитини: інтелекту, пам'яті, уваги і т.д. Використання ІКТ на уроці є потужним мотиваційним стимулом. Але в той же час, необхідно розуміти, що збільшення часу безпосередньої роботи молодшого школяра з інформаційними технологіями

ініціює низку негативних наслідків: перебудження нервової системи, втому очей, загальну стомлюваність організму. Тому, якою б привабливою не була навчальної діяльність з використанням ІКТ на уроці, необхідно суворо дотримуватися встановлених санітарних норм.

Отже, освітній процес початкової ланки з використанням комп'ютерних технологій характеризується:

- індивідуалізацією навчання;
- самореалізацією учнів;
- зростанням обсягу виконаних на уроці завдань;
- можливістю отримання різних матеріалів через мережу Інтернет та використання спеціальних дисків (мультимедійна система електронного підручника дозволяє наповнити програму звуком природних процесів, продублювати текст голосом диктора, створити необхідний музичний фон для роботи, включити будь-яке відео, «оживити» мультиплікацією будь-який етап уроку, що сприяє зацікавленості учнів);
- підвищенням пізнавальної активності та мотивації засвоєння знань на основі різноманітності форм роботи, можливості використання ігрового аспекту (правильне вирішення прикладів забезпечує відкриття картинки, правильне вставлення всіх букв – просування до мети казкового героя). Комп'ютер дає змогу разом із учнями отримувати задоволення від захоплюючого процесу пізнання, не лише силою уяви прибираючи стіни шкільного кабінету, а й занурюючись в яскравий світ. Таке заняття гарантує емоційне піднесення, навіть невстигаючі учні охоче працюють із комп'ютером [3].

Таким чином, без ІКТ вже неможливо уявити сучасну школу. Очевидно, що в найближчі десятиліття роль персональних комп'ютерів зростатиме і відповідно до цього зростатимуть вимоги до комп'ютерної грамотності

учнів початкової школи і самого вчителя. Уроки з використанням ІКТ стають звичними для учнів початкової школи, а для вчителів – нормою роботи, що, з нашого погляду, є одним із важливих результатів інноваційної роботи в школі. Водночас не варто забувати, що ніхто і ніщо не замінить живого спілкування!

Список використаних джерел

1. Лаврентьев Г.П. Використання комп'ютера у навчанні молодших школярів очима психолога / Г. П. Лаврентьев // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2011. – № 8. – С. 21–24.
2. Маркус Н.В. Особливості застосування інформаційних технологій як засобу гуманізації навчання молодших школярів / Н.В. Маркус // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук. пр. / Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. – Рівне, 2002. – Вип. 23. – С. 171–173.
3. Мельник О.М. Основи визначення ефективності використання електронних освітніх ресурсів і планшетів у навчально-виховному процесі початкової школи / О. М. Мельник // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2015. – №8. – С. 47–51.
4. Мороз О. Використання інформаційно-комп'ютерних технологій в початковій школі / О. Мороз // Рідна школа. – 2014. – № 12 (1020) . – С. 43–47.

Копин Я. І., студентка II-Г курсу;
керівник: Кампов Н. В., викладач
української мови та літератури

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЧЕРЕЗ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Сучасна освітня система України зазнає значних змін, які спричинені процесами глобалізації та інтеграції, розвитком інноваційних технологій, виникненням нових підходів, методів та прийомів навчання, розробленням нових концепцій та тенденцій у роботі вчителя.

Інноваційне навчання – це зорієнтована на динамічні зміни в навколишньому світі навчальна та освітня діяльність, ґрунтована на розвитку різноманітних форм мислення, творчих здібностей, високих соціально-адаптаційних можливостей особистості.

Нагальною залишається проблема формування комунікативної компетентності учнів, яка передбачає формування вмінь висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття факти та погляди через види мовленнєвої діяльності на уроках рідної мови та літературного читання. Питання впровадження інноваційних методів розвитку мовлення і читання у практику сучасної початкової школи висвітлювалося такими науковцями, як. С.І.Осіпова, В.О. Науменко, О.Я. Савченко, Л.М. Тернова, М.О. Зайцев, І.Т. Федоренко.

Уперше термін «мовленнєва компетентність» був уведений Н. Хомським у середині XX століття. Він означав застосування мовлення в практиці спілкування і діяльності людини. А. Маркова та М. Лісіна розглядали мовлення як

засіб спілкування, а процес оволодіння зв'язним мовленням – як важливий засіб комунікації дитини.

Компетентнісний підхід, на противагу концепції «засвоєння знань», передбачає опанування учнями таких умінь, які в майбутньому нададуть їм можливість діяти ефективно в різних життєвих ситуаціях. Він зумовлює посилення прикладного, практичного характеру навчання і полягає в тому, щоб допомогти дитині реалізувати творчий потенціал як особистості, а головне – самостійно і свідомо підходити до розв'язання різноманітних проблем [3, с. 3].

Робота з розвитку мовленнєвих компетентностей школяра нерозривно пов'язана з розвитком його мислення. Ось чому, навчаючи дитину мислити, навчаємо правильно і чітко висловлювати свої думки. Учитель початкових класів повинен дбати про те, щоб його вихованці усвідомили потребу й необхідність говорити і писати зрозуміло для інших. Державний стандарт загальної початкової мовної освіти зорієнтований на всі чотири види мовленнєвої діяльності на уроках української мови: аудіювання, говоріння, читання, письмо [2, с. 44-45].

Особлива увага приділялася вивченню психолого-педагогічних аспектів ефективного використання сучасних методів навчання у процесі навчання гуманітарних дисциплін, яке неможливе без використання інноваційних освітніх технологій. Таким чином, на уроках розвитку зв'язного мовлення та літературного читання вчителі можуть використовувати декілька методів одночасно, організовуючи навчальний процес згідно з положеннями теорії розвитку критичного мислення і вдосконалюючи саме цим систему навчання.

Для успішного формування комунікативної компетентності молодших школярів необхідна орієнтація вчителів на навчальні та особисті можливості учнів, їх безперервне нарощування. При цьому на перший план

виходять цілі розвитку особистості, а предметні знання і вміння розглядаються як засоби їх досягнення. У Державному стандарті початкової загальної освіти мовленнєва компетентність розкривається як комунікативна рідномовна пізнавальна діяльність, що спрямована на сприймання, осмислення і відтворення почутого чи прочитаного. Керуючись цим положенням, учитель має враховувати пізнавальні та фізичні можливості, інтереси учнів, а також передбачати труднощі і запобігати їм.

Відомо, що дитина, яка не вміє швидко читати та водночас розуміти прочитане, не опанує письма і матиме труднощі у виконанні роботи в класі чи домашнього завдання. Такому учневі не буде цікаво на уроках, його пізнавальна активність перебуватиме на низькому рівні. Чим раніше дитина оволодіє навичками читання, тим швидше вона відчує задоволення від власних навчальних досягнень, а цей аспект безпосередньо стосується концепції сучасної НУШ.

Систематичне й постійне застосування вчителем інтерактивних технологій навчання на уроках рідної мови та літературного читання сприяє формуванню комунікативної компетентності молодших школярів. Найвища результативність буде у класі, де вчитель використовує інтерактивні форми навчання, а отже, уміє пробуджувати в дітей інтерес та мотивацію, навчати їх самостійно мислити. Інтерактивні технології навчання спрямовані на усвідомлення дитиною себе як особистості, свого права на вільне й відповідальне самовираження, завдяки цим технологіям «вмикаються» і «працюють» психологічні механізми навчання та виховання, розраховані на максимальний вплив на компоненти структури особистості (свідомість, емоції, волю) в соціальній і особистісній взаємодії.

Суть інтерактивного навчання полягає в постійній, активній взаємодії всіх учнів у ході навчального процесу. Це співнавчання, взаємонавчання, де учень і вчитель є рівноправними, рівнозначними суб'єктами діяльності [1, с. 2-3].

Основними формами інтерактивної роботи є навчальна взаємодія учнів у парах і мікрогрупах. Оптимальний склад групи – не більше, ніж 4-6 учнів. Групи засвоюють навчальний матеріал і міжособистісні вміння. Важливу роль для засвоєння певного багажу знань на уроках відіграє групування учнів у мікрогрупи або підгрупи для дискусій, мозкового штурму, рольових ігор, розв'язання проблем під керівництвом вчителя. Групування може мати сенс у будь-який момент під час уроку.

До того ж, ця діяльність допоможе отримати задоволення від роботи, створити дружні стосунки та додати учням енергії. Наприклад, перед уроком учитель роздає відомі дітям групи персонажів і записує імена відповідних казкових героїв на картках, котрі навчання роздає учням. Тоді кожен шукає інших персонажів зі своєї групи. В утворених групах можливо проводити інтерактивні вправи для засвоєння, закріплення вивченого матеріалу на уроках.

На практиці вчитель активізує мислення учнів, використовуючи у своїй роботі інтерактивні форми в цілому або ж елементи, які більш доцільні для певного класу. Саме інтерактивні методи надають змогу: створювати навчальне середовище, в якому теорія і практика засвоюються одночасно, а це, у свою чергу, формує характер, розвиває світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення; формувати критичне мислення; виявляти і реалізовувати індивідуальні можливості. При цьому навчальний процес учитель організовує так, що учні

шукають зв'язок між новими та вже отриманими знаннями; приймають альтернативні рішення, мають змогу зробити «відкриття», формують свої власні ідеї та думки за допомогою різноманітних засобів; навчаються співробітництву [4, с. 9, 25].

Отже, мова та мовлення є не тільки продуктами культури, а й невід'ємною її складовою. Саме мова сформувала людину як особистість і творця культурних цінностей. Формуючи особистість у плані духовному, інтелектуальному і моральному, мова задовольняє потреби суспільства через цілу низку життєво важливих функцій, які практично реалізуються у мовленнєвій діяльності.

Список використаних джерел

1. Левіна Людмила. Розвиток мовленнєвої компетентності / Людмила Левіна // Початкова освіта. – 2010. – № 46. – С. 2–4.
2. Никоненко Микола. Мовленнєві компетентності / Микола Никоненко // Відкритий урок: розробки, технології, досвід. – 2012. – № 3. – С. 44–47.
3. Тофан Руслана. Формування мовленнєвої компетентності учнів на уроках української мови / Руслана Тофан // Початкова освіта. – 2012. – № 7. – С. 3–5.
4. Шумакова Олена. Використання інтерактивних методів навчання на уроках української мови та літературного читання в початкових класах / Олена Шумакова. 2016. – 40 с. – Режим доступу: https://ru.osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/50544/.

Лендел Я.С., студентка III-Б курсу;
керівник: Лізанець Н.Е.,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПЕДАГОГІВ

Зокрема, кожна країна зацікавлена в тому, щоб підготувати таких учителів, які б не лише забезпечували кількісну реалізацію завдань обов'язкового навчання, а й підносили на значно вищий рівень освіченість і культуру її громадян. Здійснити професійну підготовку такого фахівця надзвичайно складно. Формування особистості майбутнього педагога, здатного виконувати різні види професійній діяльності є надзвичайно актуальною і складною проблемою. Вирішення її вимагає пошуку нових форм і методів організації навчального процесу та творчого використання вітчизняного та зарубіжного досвіду з питань підготовки майбутніх педагогів.

Професійна робота педагогів є однією з ключових детермінант не тільки успіхів учнів у навчанні, а й їх впливу на соціальний й економічний розвиток майбутньої Європи. Розглядаючи вчителів як основних агентів впровадження європейської стратегії розвитку освіти, європейські інституції проголосили педагогічну освіту однією з основ європейської соціальної моделі [3].

На перешкоді стають об'єктивні і суб'єктивні фактори, породжені суспільними перетвореннями, технічними здобутками, стереотипами і формалізмом існуючої системи професійної підготовки, мотивованістю і ціннісними орієнтаціями майбутніх педагогів. Це переплетення зовнішнього і внутрішнього, позитивного і негативного, активного та індіферентного призводить до утруднень у здійсненні високоякісної педагогічної освіти.

Саме з діяльності представників цього фаху розпочинається складний ланцюг основних взаємопов'язаних процесів, який схематично можна представити як: навчання і виховання дітей і молоді – якісна освіта – науковий і технічний прогрес – розвиток суспільства. І власне означений кінцевий результат значною мірою залежить від потенціалу першопоштовху: умінь, зусиль, здібностей та професіоналізму учителя.

Існує необхідність пильніше розглянути ті причини, які перешкоджають досягненню значних результатів у професійній підготовці учителів та поміркувати над шляхами оптимізації такої підготовки. Розпочнемо з того, що учительська професія є однією з наймасовіших. Лише в загальноосвітніх школах України працює понад півмільйона педагогів. А якщо до цього долучити ще тих, хто зайнятий в дошкільних, позашкільних, професійних освітніх закладах, то можна уявити якому великому загалу необхідна педагогічна підготовка. Не секрет, що масове виробництво завжди негативно впливає на якість. Дійти до кожного майбутнього педагога, розпізнати його здібності чи слабкі сторони, знайти підходи для розвитку і підтримки, навчити необхідним знанням та вмінням – складне завдання, яке постає перед кожним навчальним закладом, що здійснює підготовку педагогічних працівників. І для цього необхідне поєднання зусиль обох сторін: тих, хто навчається і тих, хто навчає [2].

Хто ж приходить здобувати учительську професію? Це надзвичайно різні за своїм інтелектуальним і педагогічним потенціалом студенти. Поряд з тими, хто прагне якомога скоріше розпочати роботу з дітьми, нерідко трапляються і такі, що недостатньо мотивовані на подальшу педагогічну діяльність. Зумовлена така не зовсім втішна ситуація падінням престижу учительської професії. Був час, коли повага людей до педагога компенсувала йому

нестачу матеріальних благ. Учитель, що вирізнявся багажем знань мав особливий авторитет серед учнів. Нині висока планка знань перестає бути гарантованим показником авторитетності педагога. Інформаційні засоби здатні у короткий термін задовольнити будь-які пізнавальні запити. Для цього лише потрібне чітке змістове спрямування, самі засоби і уміння ними користуватись. І тому у наш час засоби масової інформації, кіно, реклама переважно формують образ учителя “недалекого”, застандартизованого, з обмеженим колом інтересів. Поведінка учителів, їх вчинки широко обговорюються на телебаченні, в Інтернеті, пресі. Часто обговорення носить непривабливі і навіть негативні відтінки.

Сучасний учитель має свідомо йти на пріоритетність дотримання і захисту прав дитини. У цьому проявляється його гуманність, а гуманний педагог, прилучаючи дітей до знань, одночасно передає їм свій характер, постає перед ними як зразок людяності. Якою б не застарілою видавалась ідея гуманізму на тлі швидкоплинних технічних і суспільних перетворень, все ж це є та цінність без якої людство просто не здатне існувати і прогресувати. Навчити не формальному, а глибинному розумінню прав дитини, як найважливішого споживача, а в певній мірі і замовника діяльності педагога, надзвичайно складне і відповідальне завдання у професійній підготовці майбутнього педагога [1].

Педагог має орієнтуватись в конкретній навчальній і виховній ситуації, враховувати особливості розвитку школяра, дитячої і підліткової субкультури тощо. Все це накладає відбиток на вимоги до інформаційної та адаптивної компетентності педагога, умінь використання новітніх інформаційних технологій. Минув час домінування вербальних методів навчання. Проста словесна передача початкової інформації не здатна

зацікавити сучасного школяра. Учитель, який приходить у школу після закінчення вищого навчального закладу, повинен досконало володіти інноваційними технологіями на основі електронних ресурсів, інтерактивними способами навчання, ситуативними та проєктивними методиками. А це не так просто здійснити в умовах недостатньої комп'ютеризації та матеріального забезпечення навчального процесу у вищих навчальних закладах. До того ж представники педагогічних спеціальностей, не маючи достатніх матеріальних статків, часто опиняються у ситуації «цифрового розриву» з учнями [3].

Отже, в сучасних умовах педагогічна підготовка має переорієнтуватись на формування вільної, енергійної і незалежної особистості вчителя, здатної діяти в дуже швидкозмінних умовах і бути взірцем для учнів. Авторитет сучасного учителя значною мірою залежить не від суми знань, якою він опанував, а які пріоритети визначив в своїй діяльності. Вони мають бути гуманістичними та орієнтованими на особистості учнів. Підготовка учителів має орієнтуватись на діяльнісні та інноваційні методи роботи в школі, на часткову чи повну відмову від старих методів, на заміну їх активними методами навчання. Стимулювати під час навчання у вищих навчальних закладах уміння і бажання майбутніх учителів застосовувати всі новітні засоби трансляції інформації.

Необхідно глибоко осучаснити курси психології та педагогіки на основі використання наукових досягнень. Підготовка учителів має орієнтуватись на діяльнісні та інноваційні методи роботи в школі, на часткову чи повну відмову від старих методів, на заміну їх активними методами навчання. Стимулювати під час навчання у вищих навчальних закладах уміння і бажання майбутніх учителів застосовувати всі новітні засоби трансляції інформації. Необхідно глибоко осучаснити курси

психології та педагогіки на основі використання наукових досягнень.

У педагогічній підготовці європейських країн є багато спільних рис. Зокрема обов'язкове поєднання загальноосвітньої, спеціальної, психолого-педагогічної, практичної підготовки. Якщо ж запровадити і спільні змістові орієнтири, якими виступають загальноєвропейські цінності і компетенції, то це уможливить взаємообміни між педагогічними закладами Європи і України. Що позитивно вплине на мобільність майбутніх учителів вітчизняних вищих навчальних закладів, дасть їм змогу паралельно отримати дипломи європейського зразка та удосконалювати компетентності комунікацій іноземною мовою. Цим самим розшириться світосприймання українських студентів, розуміння і пропагування європейських норм життя [1].

Окрім того у ході практичної підготовки майбутнього вчителя запропоновано послідовно впроваджувати такі види практик, як: ознайомча практика; культурологічна практика; виховна практика; навчальна практика; переддипломна (предметна) практика.

Загалом значення Педагогічної Конституції Європи полягає в тому, що вона здатна навколо закладених в ній ідей педагогічної підготовки та перспектив розвитку нового учителя об'єднати всю педагогічну європейську спільноту, надихнути на втілення цих ідей у життя.

Список використаних джерел

1. Андрущенко В.П. Проблема формування нового вчителя для об'єднаної Європи ХХІ століття / В.П. Андрущенко // Європейські педагогічні студії. – Випуск 1–2. – 2012. – С. 27–29.
2. Жерноклеєв І.В. Основи сучасного розвитку вищої педагогічної освіти в Королівстві Норвегія / І.В.

Жерноклєєв // Педагогічний альманах. – 2014. – Вип. 23. – С. 104–110.

3. Коцан І. Я. Професійна підготовка сучасного учителя: проблеми і орієнтири / І. Я. Коцан // Європейські педагогічні студії. – Випуск 1–2. – 2012. – С. 36–39.

УДК 373.3.091.33-027.22:81'243(043.2)

Макара Ж.М., студентка IV-Ж курсу;
керівник: Резнікова К.В.,
викладач української мови та літератури

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ВЧИТЕЛЯ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДУМКИ

Однією з найдавніших та найважливіших професій, яка не залишає своєї важливості і до тепер є діяльність педагога. Педагог – це людина, яка нагромаджена високими моральними якостями, вона керується серцем, не залишається байдужою до культури, творчості та постійного прагнення нових знань. Професія вчителя – багатомірна, відзначається своєю оригінальністю та новизною, справжній вчитель працює на майбутнє, випереджає свій час, аби постійно збагачувати розум своїх учнів новітніми знаннями. Сучасний фахівець педагогічної діяльності повинен бути готовий до змін. Постійне самопізнання, саморозвиток і самореалізація є шляхом відкриття свого багатогранного особистісного та творчого потенціалу, розкриття тих сфер життєдіяльності, де цей потенціал може бути використаний у повній мірі. Перелік вищезазначених процесів, торкається діяльності сучасного вчителя, адже жоден учитель не зможе навчити й виховати учня, розкрити його творчість, здібності й обдарування, якщо сам не здатний творити й розкриватися сам [2].

Тому, одним з найактуальніших та дискусійних педагогічних питань сьогодення, що безумовно, стосуються особистості вчителя – це самореалізація педагога на теренах сучасної педагогічної діяльності. Стрімкий перехід українського суспільства до нового типу інноваційної економіки, інтеграція до європейського, освітнього простору, неабияк відзначається підвищеною увагою до потенціалу педагога, а тому сприяє створенню оптимального освітнього середовища, яке надає можливості творчому саморозвитку та самореалізації вчителя. З'являється широкий вибір підходів до організації навчального процесу, особистісно – орієнтоване навчання, на даний момент є одним із домінуючих педагогічних технологій у сучасній школі, проте, процес педагогічних пошуків, інновацій та апробацій не припиняється. Діяльність вчителя, повинна насамперед забезпечувати самореалізацію особистості учнів, оскільки це залежить від професіоналізму самого фахівця, в освітньому просторі дедалі більше з'являється потреба у формуванні готовності вчителів до творчої самореалізації [1].

Ідея професійно-педагогічної самореалізації займає чільне місце. Сучасний педагог на сьогодні має безліч можливостей професійно й педагогічно самореалізуватися. Участь у конференціях, семінарах, майстер-класах, виставках, педагогічних фестивалях. Ефективність професійно-педагогічної самореалізації педагога забезпечується появою сучасних форм і методів навчання з використанням засобів ІКТ, за допомогою яких педагог може більш обширно пояснювати матеріал у навчальному процесі, практика показує, що засвоєння нових знань учнями, за допомогою використання інформаційних технологій стає більш ефективнішим та цілісним.

Психологічна готовність вчителя до самореалізації визначається, усвідомленням особистістю своїх цілей того,

чим вона володіє і чого прагне досягти. Педагог не тільки досягає професійної майстерності, але й вдало розвиває свою особистість. Самореалізація, будучи складовою системи цінностей майбутнього вчителя, спонукає його до активної діяльності, спрямованої на досягнення поставлених цілей та задоволення потреб, максимального розвитку у різних сферах життя. Сформованість цінності самореалізації майбутнього вчителя виявляється у його спрямованості на засвоєння системи знань, певному ставленні до них та їх втіленні у поведінці та діяльності. Діяльність сучасного вчителя вимагає постійного оновлення форм, методів та засобів навчання, що в свою чергу передбачає активність, ініціативність та реалізацію творчих здібностей з боку педагога. Саме оригінальність, креативність та творчий підхід до навчання роблять процес отримання знань цікавим і результативним, а діяльність вчителя майстерною та досконалою [3].

Самореалізація вчителя тісно пов'язана із такими поняттями як, самоідентифікація та самопроекування. Самоідентифікація – це процес самовизначення, прийняття рішення особистістю щодо вибору майбутньої трудової діяльності, який полягає в усвідомленні себе як суб'єкта конкретної професійної діяльності. Професійне самовизначення вчителя є важливим, адже від цього залежить його подальший розвиток у його професії. На стадії самовизначення відбувається співвіднесення знань про себе в рамках порівняння свого "Я" та "іншого" (вчителя, учня, батьків). Спершу виділена риса сприймається і розуміється в іншій людині, а згодом переноситься на себе і відбувається свідомий акт вибору, виявлення і утвердження необхідності власних змін і перетворень [4].

Самопроекування вчителя – це безперервний процес, який відбувається після самовизначення і триває

протягом всього життя, спрямований на корегування і уточнення ідеального образу себе як компетентного спеціаліста і творчої особистості. Самопроектування вчителя неможливо уявити без його самоактуалізації, яка передбачає добровільну пізнавальну діяльність, з метою актуалізації особистих знань, здібностей, якостей, які є важливими для вдосконалення професійних характеристик. Однією з найважливіших складових самореалізації вчителя є самосвідомість – усвідомлення людиною самої себе. Самоусвідомлення своїх внутрішніх і зовнішніх змін та процесів людиною, допомагає краще та глибше виховувати в собі професіоналізм та дисципліну у своїй діяльності, об'єктивність власної думки. Неможливий процес самореалізації без самовиховання, що являє собою - цілеспрямоване власне прагнення людини до самовдосконалення.

Підсумовуючи вище сказане, можна зазначити, що самореалізація особисті вчителя відбувається за допомогою самовизначення, самопроектування, самоактуалізації, самосвідомості та самовиховання. Це важливий, поступовий та багатогранний процес, який вимагає максимального розкриття творчих і професійних здібностей вчителя в ході професійної самодіяльності, що передбачає формування необхідної системи якостей та педагогічної майстерності. Самореалізований педагог, впроваджує свої ідеї, наміри і творчі задуми в педагогічну діяльність і майстерно керується новими знаннями.

Список використаних джерел

1. Силко О.Є. Самореалізація вчителя у професійній діяльності <https://vseosvita.ua/library/statta-samorealizacia-vcitela-u-profesijnij-dialnosti-122781.html>
2. Максименко С.Д. Психологія особистості / С.Д. Максименко. – К.: Тов. «КММ» 2007. – 296 с.

3. Рибалко Л.С. Самореалізація як педагогічна проблема / Л.С. Рибалко // Педагогіка та психологія. – 2002. – Вип.20 – с. 59- 63.
4. Фіцула М.М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів / М.М. Фіцула. – К.: Академія 200. – 544с.

УДК 37.016:811.112.2]:37.091.313 (043.2)

Русин Ю.М., студентка II-У курсу;
керівник: Гала М.І.,
викладач німецької мови

MNEMOTECHNIK BEIM ERLERNEN EINER FREMDSPRACHE

Ausgefeilte Gedächtnistechniken befeuern unser Erinnerungsvermögen. Durch sie sind wir aufnahme- und wiedergabefähiger. Es gibt viele unterschiedliche Methoden, das Gedächtnis optimal zu stärken. Wissenschaftler aller Zeitepochen haben sich seit der Antike mit ihrer Entwicklung beschäftigt. Die Mnemotechnik brilliert durch ihre Vielfalt und Ausgewogenheit. Sie ist die Wiedergabe und Aufarbeitung historischer Techniken, die bis heute Wirkung zeigen.

Unter dem Begriff «Mnemotechnik» versteht man Lern- und Merktechniken, die dabei nützlich sein können, sich Listen, Zahlen oder Namen einzuprägen.

Der Begriff Mnemotechnik ist abgeleitet von der griechischen Titanin Mnemosyne. Nach den antiken Quellen gab sie den Menschen die Gabe der Erinnerung.

Ebenso seit der Antike wurden mentale Techniken entwickelt, um das mechanische Abspeichern von Lerninhalten zu systematisieren und somit um ein Vielfaches zu verbessern. Diese klassisch bezeichneten mnemonica fassen wir heute unter dem Begriff Mnemotechnik bzw. Gedächtniskunst.

Johannes Buno hat die Gedächtniskunst erstmals systematisch für das Erlernen von Fremdsprachen erschlossen und bereits 1751 seine überaus erfolgreiche Lateinische Grammatica herausgegeben. Mit «Lust/Liebe und Freudigkeit» sollen seine Schüler neben theoretischen Kenntnissen binnen zwei Monaten auch noch 2000 neue Vokabeln gelernt haben.

Seit der U.S.-Psychologe Richard Atkinson 1975 erstmals in wissenschaftlichen Untersuchungen die durchschlagende Wirkungskraft spezieller mentaler Techniken zum Lernen neuer Vokabeln nachgewiesen hat [1], sind Mnemotechniken als so genannte kognitive Strategien in den Kognitionswissenschaften etabliert.

In Deutschland hat u. a. 1989 Horst Sperber eine Dissertation speziell zum Thema Mnemotechniken für Deutsch als Fremdsprache vorgelegt. Mit Bedauern stellt er fest, dass die Didaktik sich den Problemen des bloßen Auswendiglernens konsequent enthalte. Stattdessen konzentrierte sie sich ausschließlich auf verständliches Erschließen von Sprache. Daran hat sich bis heute nichts geändert. Insbesondere das Lernen der Artikel bereitet jedoch praktisch allen Lernenden bis in die Oberstufe große Probleme. Besonders dieses Lernproblem kann mithilfe von Mnemotechniken allerdings erheblich erleichtert werden.

Anfangs mögen Mnemotechniken ein wenig kompliziert und umständlich erscheinen, und sicherlich sind sie nicht immer angebracht.

Das Kunstwort «Mnemo»-Technik tritt seit dem 19. Jahrhundert an die Stelle des Begriffes «Gedächtniskunst». Sinn und Ziel der Mnemotechnik (aus dem Griechischen: «Gedächtnis», «Erinnerung») ist die reichhaltige Aufnahme von Informationen und deren gute Verarbeitung. Daraus kristallisiert sich ein bewusstes «sich Erinnern» – und zwar auf Dauer!

Eine wichtige Rolle dabei spielt die Assoziations-Technik. Will man sich eine Reihe verschiedener Dinge merken, ist es sinnvoll, sich diese bildhaft vorzustellen. Danach stellt man in Form einer lustigen oder schrecklichen Geschichte eine Verknüpfung her.

Diese eben vorgestellte Assoziations-Übung sollte regelmäßig geübt und angewendet werden. Als Sammelwerk vieler Techniken bietet sie einen gewissen Mehrwert und verbindet sinnvoll alte «Muster» mit neuen «Mustern».

Die «Mnemotechnikfabrik» basiert und stützt sich auf:

- Fantasie
- Visualisierung
- Logik
- Emotion
- Transformation
- Lokalisation
- Assoziation

Dieser „Pool“ an grundlegenden Techniken greift, hilft und überzeugt in abgeleiteten Merkverfahren, nämlich:

- Assoziationsketten
- Loci-Methode
- Alphabet-Methode
- Zahlen-Symbol-Methode

Diese werden – da eins auf dem anderen aufbaut – in zwei kommenden Einzelartikeln eingehend erklärt und dargestellt.

Drei Mnemotechniken für Ihren Alltag

1. Die Loci-Technik

Der Lernende wählt einen ihm sehr vertrauten Weg oder ein wohlbekanntes Zimmer. Mit dem Ort, den er mit allen markanten Punkten leicht visualisieren kann, verknüpft er nun die zu lernenden Inhalte. Man kann nach demselben Prinzip auch am eigenen Körper Pfade anlegen.

Beispiel: Sie legen die einzelnen Positionen Ihrer Einkaufsliste mit der Loci-Methode gedanklich auf Ihrem Körper ab: Stellen Sie sich vor, dass Sie auf dem Kopf einen Karton mit Eiern balancieren. An den Ohrläppchen hängen Sie in Ihrer Vorstellung Weintrauben auf. Um den Hals visualisieren Sie die Spaghetti, auf den Schultern Milchtüten. Um die Hüften legen Sie einen Gürtel aus Wiener Würstchen, die Knie werden mit Tomaten versehen, und an den Knöcheln erinnert Sie ein Schaumberg an das einzukaufende Duschgel.

2. Eselsbrücken und Merksätze

Sicher haben Sie schon einmal mit Hilfe von Sätzen Dinge gelernt:

Nie ohne Seife waschen – das ist die Abfolge der Himmelsrichtungen Norden, Osten, Süden, Westen.

Ein Anfänger der Gitarre habe Eifer – hier soll die Reihenfolge der Gitarrensaiten (E, A, D, G, H, E) im Gedächtnis bleiben.

Mein Vater erklärt mir jeden Sonntag unseren Nachthimmel – damit prägt man sich die Abfolge der Planeten im Sonnensystem ein, vom sonnennächsten Planeten Merkur, über die Venus zur Erde, und weiter mit Mars, Jupiter, Saturn, Uranus und Neptun.

Die drei Beispielsätze folgen alle dem Prinzip, einprägsame Sätze mit Worten mit denselben Anfangsbuchstaben wie den zu memorierenden Begriffen zu bilden. Alternativ kann man aber auch Reime entwerfen, wie beispielsweise:

Der Bauch vom Rex, der ist konvex (konvex ist die Wölbung nach außen, konkav nach innen).

Wer «nämlich» mit h schreibt, ist dämlich (Rechtschreibung).

Zuerst das Wasser, dann die Säure, sonst geschieht das Ungeheure (Regel zum Mischen von Wasser und Säure).

3. Die Geschichten-Technik

Wenden Sie diese Technik an, indem Sie die Lerninhalte in eine selbst erfundene Geschichte einbauen. Der Vorteil dieser Herangehensweise besteht darin, dass auf diese Weise

bildlich und assoziativ gelernt wird, was das Abrufen des Gelernten später erleichtert. Je ungewöhnlicher, schräger und kreativer die Bilder sind, die Sie entwickeln, desto wirksamer.

Beispiel: Sie möchten sich die ersten sechs Elemente des Periodensystems der Elemente einprägen. Folgende Geschichte könnten Sie dazu entwerfen:

Auf einem großen Gewässer (Wasserstoff) schwimmt ein Schiffchen, an dem ein Luftballon festgemacht ist, der selbstverständlich mit Helium (Helium) gefüllt ist. Im Schiffchen sitzt eine weinende Sirene, die Gas aus dem Ballon inhaliert, und dadurch ihre Singstimme verloren hat. Sie nimmt ein Antidepressivum (Lithium). Jetzt fühlt sie sich besser und versucht zu singen, brummt aber nun wie ein Bär (Beryllium)! Bevor sie sich darüber grämen kann, kommt ein großer Fisch mit einem Bohrer (Bor) angeschwommen, der – von ihrem Gesang dazu getrieben – ihr Schiffchen anbohrt, so dass sie ins Wasser sinkt und zu schwarzer Steinkohle (Kohlenstoff) erstarrt.

Es gibt noch einige andere Mnemotechniken. Sie alle können grundsätzlich immer dann zur Anwendung kommen, wenn etwas exakt auswendig gelernt werden muss, beispielsweise Definitionen, Regeln, Stichpunkte Ihres Vortrags, Artikel-Bezeichnungen und so weiter. Sie werden sich die Inhalte lange und auch in der richtigen Reihenfolge merken können – das menschliche Gedächtnis speichert leichter sinnliche und vor allem bildhafte Eindrücke, als abstrakte Begriffe und Ziffern.

Nur Ausdauer und Beharrlichkeit führen letztlich zum gewünschten Ziel. Unser Gedächtnis freut sich über jede gelungene Abwechslung in Form von Gehirntraining und einem gut ausgewählten Gedächtnistraining.

Nicht vergessen: Jeder Tag, an dem wir unser Gehirn schulen und trainieren, ist ein gewonnener Tag!

Referenzen

1. Atkinson, R. C.: Mnemotechnics in Second-Language Learning. In: American Psychologist 30 (1975), 821-828.
2. Blum, H: Die antike Mnemotechnik. Hildesheim, New York : Georg Olms Verlag 1969.
3. Voigt, Ulrich: Esels Welt. Mnemotechniken zwischen Simonides und Harry Lorayne. Hamburg : Likanas Verlag 2001.
4. Nordkämper-Schleicher, Ute: Besser behalten. Mnemotechniken beim Sprachenlernen am Beispiel «Deutsch als Fremdsprache» für Erwachsene. Dissertation, Pädagogische Hochschule Freiburg; 1998.

УДК 373.3.014.3(043.2)

Удуг В.І., студентка II-Б курсу;
керівник: Глагола О.М.,
викладач педагогіки, спеціаліст
вищої категорії, викладач-методист.

ДІЯЛЬНІСНИЙ ПІДХІД В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

На даний момент питання про діяльнісний підхід в освіті є дуже актуальним. Діяльнісний підхід в освіті - це спрямованість освітнього процесу на розвиток ключових якостей і умінь особистості, застосування теорії на практиці. Це методична база, на якій будуються різні системи навчання зі своїми технологіями, прийомами і теоретичними особливостями. У процесі і результаті використання форм, прийомів і методів освітнього процесу виховується особистість, яка здатна до саморозвитку і самореалізації.

Вчитель у наш час повинен розглядати кожного учня як окрему особистість, але навіть досвідчений педагог інколи не знає як це правильно зробити. Інноваційні

технології, зокрема інтерактивні, передбачають розв'язання цього питання. Впровадження даних технологій і потребує ґрунтовної підготовки педагогів: підбір матеріалів, складання плану, ретельне вивчення індивідуальних особливостей учнів класу та ін. Але той вчитель, який прагне розкрити всі здібності і таланти своїх учнів, навчити їх вчитися, знаходити істину, обов'язково буде шукати шляхи вдосконалення своєї методики.

Розробку елементів інтерактивного навчання знаходимо у працях В. О. Сухомлинського, учителів-новаторів 70-80-х років (Ш.Амонашвілі, В. Шаталова, Є. Льїна, С. Лисенкової, І. Осадчого, М. Палтишева та ін.)

Суть інтерактивного навчання полягає в тому, що взаємодія вчителя і учня розуміється як безпосередня міжособистісна комунікація, найважливішою особливістю якої є здатність людини «брати на себе роль іншого», уявляти, як її сприймає партнер у спілкуванні або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію та конструювати власні дії.

Школа має бути не підготовкою до життя, школа має бути життям. Досягнути цього можна, створюючи інтерактивне середовище навчання, використовуючи парні, групові, колективні форми діяльності. Застосування цих технологій у навчанні дає змогу учням: ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу; навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку; моделювати і розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід; учитися будувати конструктивні відносини в групі, визначати своє місце в ній, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;

розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо.

Сьогодні діти дійсно навчаються завдяки тому, що можуть повністю себе реалізувати. Вони не бояться висловити свою думку, критику, не бояться бути почутими. На таких уроках учитель повинен стати невидимим диригентом, який вміє вчасно почути, помітити, підтримати кожного учня. Працюючи разом, вони формують навички, необхідні для самостійного життя: розв'язувати конфлікти; активно слухати; критикувати думку, а не того, хто її висловив; аналізувати; приймати рішення.

Заняття з використанням інтерактивних технологій проходять цікаво, продуктивно, вони знімають закомплексованість в учнів з різним рівнем навчальних досягнень. Головне, що відбувається розвиток творчих здібностей учнів, пізнавальних інтересів, значно зростає ефективність уроків, в учнів виникає бажання читати художню, наукову літературу, дитячі журнали, займатись пошуком нової інформації.

Застосування інтерактивних технологій висуває певні вимоги до структури уроків. Урок складається з таких елементів: мотивація, оголошення, представлення теми та очікуваних результатів, надання необхідної інформації, інтерактивна вправа – центральна частина заняття, підбиття підсумків, оцінювання результатів уроку [4].

На таких уроках вчитель повинен дотримуватися таких правил:

1. Ніколи і нічого не робити за учнів.
2. Ставити перед учнями такі завдання, які викликають інтерес, бажання проявити самостійність та творчість.
3. Уважно слідкувати за рухом кожного учня, ходом процесу засвоєння матеріалу дітьми.
4. Постійно знайомити дітей з літературою відповідно їхнього віку.

Цікавим прикладом організації діяльнісного навчання є досвід вчительки 3-Б класу Великоком'ятівської ЗОШ І-ІІІ ст. Виноградівського р-н. Закарпатської області Мадяр Надії Іванівни. Вона широко та творчо використовувала на уроках такі інтерактивні технології: робота в парах; робота в малих групах; мозковий штурм, мікрофон, асоціативний куш, дерево рішень.

Для ефективного застосування інтерактивних технологій, вчитель старанно планує свою роботу, а саме: надає завдання учням для попередньої підготовки – прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання, дібрати цікаві життєві приклади до теми, провести спостереження чи дослідження, як виучуване явище чи об'єкт діє або використовується людьми.

До прикладу, вивчаючи тему «Цікава книга пригоди» на уроці читання в 3 класі (Ліна Костенко «Вже брами літа замикає осінь»), учні готують розповідь про те, як зазвичай у них проходить осіння пора, погодні особливості саме цієї пори року, з чим у них асоціюється осінь, складають кросворди та малюють ілюстрації. За виконання діти беруться, враховуючи власні інтереси, індивідуально, в парах, у малих групах. Отож, щоб зрозуміти авторський задум, учні здобувають додаткові знання, виконують ряд творчих завдань, що допомагає легко визначити головну думку твору. Така робота над сприйманням художнього тексту сприяє покращенню навичок читання, викликає інтерес до цієї діяльності, формує в учнів морально-естетичні якості, розвиває їхні творчі здібності. Адже навчання молодшого школяра повинно бути цікавим, радісним і водночас забезпечувати глибоке засвоєння програмового матеріалу.

На одному занятті вчитель ефективно може використовувати одну-дві інтерактивні вправи, а не цілий комплекс. Мадяр Н. І. рекомендує добирати такі

інтерактивні вправи, які б дали учням «ключ» до засвоєння теми. При виконанні цих вправ відводиться необхідний час для обдумування завдання, щоб учні виконували його вдумливо, а не механічно або «граючись». Важливо проводити спокійне глибоке обговорення за підсумками інтерактивної вправи.

Серед інтерактивних методів навчання вчитель Надія Іванівна надає перевагу побудові «асоціативного куща», «Займи позицію», «Мозковий штурм», грі «Так-ні».

Метод навчання, який швидко «задіює» школярів до пізнавальної діяльності, має назву «Побудова асоціативного куща». Вчителька визначає тему одним словом, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку виникають найстійкіші асоціації, потім другорядні. Педагог фіксує відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово «розростається». Цей метод універсальний на всіх етапах уроку, зокрема під час активізації, в основній частині, як засіб перевірки знань.

Наприклад, на уроці читання за темою «Від слова - до книги» (За Аллою Коваль «Мова – дивний скарб», 3 клас) у підготовці до сприймання нового тексту пропонується побудувати «асоціативний кущ» зі словом «мова», розкрити філософський зміст цього слова. На дошці перед очима дітей виникає за їхніми відповідями цікавий «кущ», на «гілках» якого знаходяться відомості про мову. Дитячу думку вчителька розвиває різними запитаннями: Для чого мова людині? Яким чином люди передають думки? Що можна повідомити за допомогою мови? Чому існують різні мови? тощо. Таким чином, навчання молодших школярів стає цікавим, радісним, водночас створюються умови для бажання читати, самостійно поповнювати свої знання, пробуджується радість від отриманих знань і самого процесу їх засвоєння [3].

Активізувати учнів допомагає така форма роботи, як «Мозковий штурм», під час якого діти не бояться висловлюватися. Саме ця форма роботи використовується для узагальнення вивченого матеріалу, для активізації опорних знань під час підготовки до вивчення нової теми. Наприклад, при вивченні у 3 класі теми «Будова слова», Мадяр Н. І. пропонує такі питання: Що таке основа? З яких частин вона може складатися? Що ви дізналися про кожную з них? Як розібрати слово за будовою? Опісля учні разом узагальнюють найбільш важливі відомості про певну частину слова.

Особливо цінним у роботі групи є те, що учні мають можливість виконувати різні ролі, а саме: партнерів, що навчаються співробітництва; учасників, які шукають альтернативне вирішення проблеми; мислителів, що аналізують взаємозв'язки між явищами; співрозмовників, які вміють активно слухати, підтримувати розмову; досягати згоди, домовлятися; експертів, що аналізують проблему; друзів, які піклуються один про одного, допомагають, довіряють [2].

Іншим ефективним видом діяльнісного навчання виступає метод, який допомагає провести дискусію зі спірної, суперечливої теми – «Займи позицію». Він дає можливість висловитися кожному учневі, продемонструвати різні думки, обґрунтувати свою позицію або перейти на іншу в будь-який час, якщо вас переконали, та назвати більш вагомі аргументи. Наприклад, Надія Іванівна поділяє клас на 3 групи, кожній подає початок легенди і пропонує її закінчити. Представник кожної групи зачитує складену легенду. Всім учням вчителька дозволяє встати і підійти до того, чия легенда найбільше сподобалась. Тоді пропонує гостеві (присутній студентці) виступити у ролі журналіста і взяти у цих дітей інтерв'ю: чому вони перейшли до іншої групи?

Наступний метод, яким найчастіше користується вчителька Мадяр Н. І. – це технологія «Робота в малих групах». Кількість учнів у групі залежить від кількості учнів у класі. Це може бути і пара, хоча найбільш ефективними вважають групи з 3-6 осіб.

Роботу в групах вчителька використовує для вирішення складних проблем, що потребують застосування колективної думки: обговорення, дискусії. Наприклад, на уроці з природознавства (3 клас) під час розгляду теми «Охорона рослин і тварин» у дітей виникло питання: Як вони можуть охороняти рослини і тварин, які їх оточують? Працюючи в групах, учні активно обговорювали проблему, шукали підказки в запропонованих вчителем довідниках, дитячих енциклопедіях, згодом зуміли досягти спільного рішення цього завдання й зрозуміло донести його до учасників інших груп. Якщо витрачені зусилля не приносили бажаного результату, вчителька з учнями знову поверталася до цього питання, але вибирали іншу технологію [2].

Найулюбленішою інтерактивною діяльністю класу цієї вчительки є «Мікрофон». Учні, тримаючи мікрофон, вважають себе кореспондентами якоїсь газети. Цей метод дає можливість за короткий час почути думки багатьох учнів (по черзі діти висловлюють власну думку на ту чи іншу проблему, обґрунтовуючи її). Застосовувати його рекомендують не тільки при обговоренні певного питання, а й підводячи підсумки уроку. Основне правило проведення: говорити може той, у кого в руках «символічний» мікрофон.

Так, у 1 класі тієї ж школи під час уроку «Я і Україна. Довкілля» з теми: «Професії моїх батьків» вчитель використав технологію «Мікрофон». «Ким ви хочете бути, коли виростите?», – учитель тримає мікрофон, а діти дають відповідь за схемою: «Я хочу бути..., тому що...»,

підтверджуючи свої бажання підготовленими матеріалами: сімейними фотографіями, вирізками з журналів, власними виробами, спільними з батьками творчими проектами тощо.

Інтерактивність у навчанні легко пояснити такою словесною конструкцією, виведеною досвідом педагогів і психологів ще в античні часи:

- Те, що я чую, я забуваю;
- Те, що я бачу й чую, – я трохи пам'ятаю;
- Те, що я чую, бачу й обговорюю, – я починаю розуміти;
- Коли я чую, бачу, обговорюю й роблю – я набуваю навичок;
- Коли я передаю знання іншим – стаю майстром.

Таким чином, розглянуті основні методи інтерактивної технології, які досвідчений вчитель використовує у своїй педагогічній практиці, містять у собі діяльнісний підхід, сприяють ефективному залученню учнів до активної розумової, пошукової, комунікативної, критичної діяльності.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти [Електронний ресурс] / Режим доступу: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p>
2. [http://old.dnnpb.gov.ua/scientific_information_work/teacher_s_innov/]
3. [<http://plotnikovans.blogspot.com/2017/10/blog-post.html#more>]
4. Пометун О.І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: наук-метод. посіб / О.І. Пометун Л.В. Пироженко.- К.: А.СК., 2004.-192с.

Ціфринєць А.М., студентка ІІІ-А курсу;
керівник: Кертіс Н.В., викладач дошкільної
педагогіки та окремих методик

ПЕРЕДОВІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ЛОГІКО-МАТЕМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ

Ми живемо в суспільстві знань і високих технологій. Проблеми автоматизації виробництва, комп'ютерне моделювання передбачають наявність у більшості сучасних працівників достатньо розвинуеного рівня чітко і послідовно аналізувати процеси, які вивчаються. Дитину вже з перших років життя оточує математика. Тому дошкільна освіта повинна бути спрямована на виховання у дітей звички до повноцінної логічної аргументації всього, що нас оточує. Бути компетентним – значить бути життєздатним [1, с.3].

Математичний розвиток дитини складається з двох взаємопов'язаних основних ліній: логічної та математичної.

Логіко-математична компетентність передбачає здатність дитини самостійно здійснювати:

- класифікацію геометричних фігур, предметів та множин за якісними ознаками та чисельністю;
- серіацію, тобто впорядкування предметів за величиною, масою, об'ємом розташування у просторі;
- обчислення та вимірювання кількості, відстані, розмірів, довжини, ширини, висоти, об'єму, маси, часу.
- будувати найпростіші висловлювання за допомогою зв'язок «і», «чи», «якщо», «ні», «то»;
- робити правильні умовисновки, доводити правильність

своїх міркувань.

Дошкільники лише починають оволодівати математичними знаннями, тому їхню логіко-математичну компетентність доцільно характеризувати як елементарну, але розглядати її як складну, комплексну характеристику логіко-математичного розвитку.

У дітей дошкільного віку необхідно сформувати вміння:

- аналізувати, синтезувати, зіставляти, порівнювати, знаходячи при цьому ознаки подібності та відмінності;
- узагальнювати, абстрагувати, що полягає у здатності виокремлювати;
- знаходити загальну ознаку в групі предметів, об'єктів та явищ, абстрагуючись від ознак другорядних, неістотних для конкретної ситуації;
- класифікувати, систематизувати, знаходячи логічні співвідношення між числами та предметами;
- встановлювати причинно – наслідкові в'язки

Отже, навчити дитину логічно мислити стає одним із важливих педагогічних завдань, що необхідно розв'язувати в контексті його особистісного розвитку в цілому та логіко-математичного, зокрема [1, с.5].

У дітей дошкільного віку процес формування початкових математичних знань та умінь здійснюється так, щоб навчання давало не лише безпосередній практичний результат, а й широкий розвиваючий ефект.

Вихователі забезпечують:

- ✓ розвиток інтересу до навчання
- ✓ творче включення в навчальний процес кожної дитини
- ✓ продумане використання нетрадиційного дидактичного матеріалу
- ✓ активну мислительну діяльність, уникаючи стандартів
- ✓ свідоме створення знань.

Основним засобом, було і залишається організація дидактичних знань логіко-математичного спрямування. Педагоги переконані, що заняття з математики набувають особливого значення у зв'язку з розвитком у дітей пізнавальних інтересів, уміння виявляти вольові зусилля в процесі розв'язування математичних задач. Вихователі планують, організовують, проводять заняття, що різняться за видами- комплексні, тематичні, інтегровані, домінантні; типами- фронтальні, підгрупові, індивідуально-групові, індивідуальні та способом організації- ігрові, сюжетно-ігрові, навчально ігрові, навчально пізнавальні, презентативні, заняття подорожі. Організуючи такі заняття, перед вихователями стоїть завдання: розвиток інтересу до навчання, творче включення в навчальний процес кожної дитини, використання нетрадиційного дидактичного матеріалу, активна мислительна діяльність, уникаючи стандартів, свідоме засвоєння знань. Заняття з математики дисциплінують дітей, сприяють формуванню у них цілеспрямованості, організованості, й відповідальності.

Для реалізації завдань, окреслених в Базовому компоненті дошкільної освіти та чинних програмах, вихователі дитячого садка широко використовують інноваційні технології, цікаві нетрадиційні методології, адаптовані до використання з дітьми дошкільного віку і не заявлені в класичних методиках. Перелік технологій для логіко-математичного розвитку дошкільнят, які використовують педагоги дитячого садка.

Інноваційні технології для логіко-математичного розвитку:

- ✓ формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі розгляду фольклорних творів
- ✓ логічні боки З.Дьсенеша
- ✓ кольорові палички Кюізенера

- ✓ ігри- головоломки «Танграм»
- ✓ LEGO- технології [1, с.6].

Незважаючи на те, що зазначені технології існують не перший день, на сьогоднішній день вони є інноватикою, тому що поліпшують хід та результативність освітньо-виховного процесу, є прийнятими для роботи з дітьми протягом всього дошкільного дитинства, зорієнтовані та індивідуальний підхід до дитини, та забезпечують реалізацію освітніх завдань відповідно до вимог Державного стандарту.

1.Формування логіко-математичної компетентності дошкільників на основі розгляду фольклорних творів.

Небхідність з'єднання сучасних вимог до підготовки дошкільнят з можливістю максимального використання потенціалу усної народної творчості під час формування логіко-математичної компетентності дошкільників є актуальним. На заняттях з математики використовуються різноманітні форми фольклору: загадки, приказки, прислів'я, скоромовки, казки.

2. Логічні блоки З. Дьенеша.

На початку слід ознайомити дітей з цими блоками, пропонуючи їм прості завдання. Використовуючи логічні блоки Дьенеша можна розробити цілий ряд дидактичних ігор і вправ для дітей кожної вікової групи

Використання дидактичних ігор, вправ на основі методики Дьенеша дає можливість не тільки сформувати у вихованців вміння розрізняти площинні геометричні фігури, а і характеризувати їх з урахуванням чотирьох ознак, використовувати групування за певною ознакою, розвивати логічне мислення дошкільнят.

3. Кольорові палички Кюїзенера.

За допомогою кольорових паличок дітей також легко підвести до усвідомлення співвідношень «більше-менше», «більше-менше на...», навчити ділити ціле на частини і

вимірювати об'єкти, повправляти їх у запам'ятовуванні складу числа з одиниць і двох менших чисел, допомогти опанувати арифметичні дії додавання, віднімання.

Ця методика є універсальна, вона не виступає в суперечність ні з однією з існуючих методик, а навпаки вдало їх доповнює. За допомогою цих паличок легко запам'ятовується склад числа з одиниць та менших чисел. Також діти засвоюють кількісну і порядкову лічбу, вчать знаходити закономірність і продовжувати ряд, чергуючи палички, порівнюючи їх за довжиною та висотою.

4.Ігри – головоломки «Танграм».

Всі методики представлені специфічним дидактичним матеріалом та створеними розвивальними іграшками на основі зазначеного ігрового матеріалу.

5.LEGO - технології

Для педагогічного процесу LEGO технологія цікава тим, що базуючись на інтегрованих принципах, об'єднує в собі елементи гри та експериментування. Ігри LEGO виступають засобом дослідження та орієнції дитини в реальному світі.

Отже, найкращим засобом формування компетентної особистості в даній сфері є логіко-математична освіта. Я вважаю, що навчання логіко-математичних знань і умінь має бути системним, і має сприяти розвитку дитини. Але воно не повинно зводитися до періодичного інформування дошкільнят з питань логіки і математики, а має передбачати комплекс системних заходів, спрямованих на забезпечення учвідомлення дитиною,що їй необхідно навчитись думати, мислити, щоб вміти розв'язувати в житті нестандартні ситуації.

Список використаних джерел

1. Ткачук О.В. Бібліотечна вихователя дитячого садка / О.В. Ткачук. – № 2. – 2016. – С. 3–13.

2. Баглаєва Н. Логіко-математичні ігри / Н. Баглаєва // Палітра педагога, 2000. – № 1. – С. 14–17.
3. Орієнтовні конспекти занять та практичні ситуації для дітей віком 4-5 років: метод. посіб. / Л. І. Зайцева. – Бердянськ: Видавець Турин О.В. – 2010. – 176 с.
4. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н.Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. – Житомир: ФОП «Левковець», 2015. – 430 с.